ኦሪት ዘፀአት

መግቢያ

አሰያየሙ

"ኤክሶዶስ" የሚለው የእንግሊዘኛ ስያሜ "ኤኮሶዶስ" ከሚለው የግሪክ ግሥ ወደ ላቲን የተመለሰ ሲሆን ትርጉሙም "መውጣት" (ሉቃ9፥31፣ ዕብ11፥22 ይመ) ማለት ነው "ኤክሶዶስ" የሚለው ቃል (በላቲን ቨልጌት)፣ በክርስቶስ ዘመን ይኖር በነበረው በዕብራዊው ጸሐፊ ፊሎ እንዲሁም በሱርሰቱ ትርጉም ላይ ጭምር ጥቅም ላይ ውሎአል። የዕብራይስጡ ስያሜ የተወሰደው በመጽሐፉ መጀመሪያ ላይ ከሚገኙት "ኢላህ ሺሞዝ" ከሚሉት ሁለት ቃላት ሲሆን ትርጉሙም "ስሞች እነዚህ ናቸው" ማለት ነው። ከእነዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ዐረፍተ ነገር በዘፍጥረት 46፥8 ላይ ይገኛል። ይህም "ከያዕቆብ ጋር ወደ ግብፅ የወረዱት" (1፥1) የሚለው ነው። ከዚህ የምንማረው የኦሪት ዘፀአት መጽሐፍ ብቻውን የሚቆም ሳይሆን በኦሪት ዘፍጥረት የተጀመረው ታሪክ ዘፀአትንና ኦሪት ዘኍልቁን አካቶ በኦሪት ዘዳግም ላይ የሚደመደም መሆኑ ነው። እነዚህ አምስት መጻሕፍትም "ፔንታቱክ" በመባል ይታወቃሉ። ኦሪት ዘፀአት የሚለው ስያሜ ከግሪኩ፣ ከላቲኑና ከእንግሊዘኛው ትርጉም ጋር ተመሳሳይነት አለው፤ "ኦሪት" ማለት ሕግ፣ ፍትሕ፣ ትዕዛዝ ማለት ሲሆን፣ "ፀአት" ማለት ደግሞ መውጣት አወጣጥ፤ መለየት መሄድ ማለት ነው። ዘፀአት ከሚለው ቃል ፊት የሚገኘው "ዘ" የግዕዝ ዘርፍ አያያዥ መስተዋድድ ሲሆን፣ የአማርኛ አቻው "የ" ነው። ስለዚህ "ኦሪት ዘፀአት" ማለት የመውጣት የአወጣጥ የመለየት የመሄድ ሕግ ማለት ነው።

የሁነቶች ቅደም ተከተል

እንደ 1ነገ 6፥1 ዘገባ እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት "ሰሎሞን በእስራኤል ላይ በነገሰ በአራተኛው ዓመት" ላይ ሆኖ ሲሰላ 480 ዓመት በፊት ነው። ይህ የሆነው በ966 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ከሆነ፣ እንደ ትውፊቱ እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡት በ1446 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ ነበረ ማለት ነው። በመሳ 11፥26 ላይ የተጠቀሰው "ሶስት መቶ ዓመት" ከዚህ ዘገባ ጋር ይስማማል። በተጨማሪም የዐሥራ ስምንተኛውን ሥርወ መንግስት በተመለከተ ያለው የግብፃውያን የጊዜ ቅደም ተከተል በትክክል ባይታወቅም እንኳ በቅርብ ጊዜ የተደረጉት ጥናቶች የባሕላዊው አመለካከት ትክክለኛ መሆኑን አረጋግጠዋል፤ ከፈርዖን ሥርወ መንግስት ውስጥ ከሣልሣዊ ታውትሞስና ከልጁ ዳግማዊ አሙኖቴፕ አገዛዝ በኋላ ዕብራውያን አርነት ወጥተዋል (2፥15 23፣ 3፥10 ይመ) በሌላ መልኩ ደግሞ በ1፥11 ላይ የራምሴ ስም መጠቀሱ ብዙዎች በፈርዖን ሥርወ መንግስት ውስጥ ከዐሥራ ዘጠነኞቹ መንግሥታት ማለትም ከቀዳማዊ ሴቲና ከልጁ ዳግማዊ ራምሴ አገዛዝ በኋላ ነው ዕብራውያን አርነት የወጡት ወደሚል ድምዳሜ አድርሶአቸዋል። በተጨማሪም አንዳንዶች በ13 ምእተ ዓመት ቅ.ክ ላይ የከነዓን ከተሞች መፈራረሳቸውን የኢያሱ ወታደሮች የተስፋዪቱን አገር መደምሰሳቸው ማስረጃ አድርገው ያቀርቡታል። እንግዲህ ይህንና ይህን የሚምስሉ ማስረጃዎች ናቸው ዕብራውያን በ1290 ዓ.ቅ.ክ ገደማ ከግብፅ እንደወጡ የሚያረጋግጡት (የኢያሱን መግቢያ፣ ታሪካዊ ዐውድ የሚለውን ይመ)።

በአጠቃላይ ትውፊታዊ አመለካከት ዕብራውያን ከግብፅ ባርነት አርነት የወጡት 1446 ዓ.ቅ.ክ ላይ ነው የሚለውን ብዙ ማስረጃዎች ትክክል መሆኑን ይደግፋሉ።

ጸሐፊውና የተጻፈበት ጊዜ

በዘፀአት መጽሐፍ የሚገኙት አንዳንድ ክፍሎች ሙሴ ይህን መጽሐፍ እንደ ጻፈ ይጠቁማሉ (17፥14፣ 24፥4፣ 34፥27)። በተጨማሪም በኢያሱ 8፥31 ላይ የዘፀአት 20፥25 ትእዛዝ በማጣቀስ "በሙሴ ሕግ መጽሐፍ እንደተጻፈው" ብሎ ይናገራል። በአዲስ ኪዳንም ከዘፀአት የተጠቀሱ አንዳንድ ክፍሎች ሙሴ እንደ ጻፋቸው ተጥቅሷል (ማር 7፥10፣ 12፥26፣ ሉቃ 2፥22-23)። በአጠቃላይ እነዚህ ማስረጃዎች መጽሐፉ በሙሴ እንደተጻፈ የሚያረጋግጡ ታላቅ ማስረጃዎች ናቸው። የተጻፈበት ዘመንም ከሌሎቹ የፔንታቱክ መጻሕፍት ጋር ተመሳሳይ ነው።

የዘፀአት ጉዞ

እስራኤላውያን ከፊቶምና ራምሴ የሚወጡባቸው ቢያንስ ሦስት የጉዞ መስመሮች ይታሰባሉ፦ (1) በሰሜን በፍልስጤም ምድር በኩል (13፥17) (2) በመካከለኛው መንገድ በምስራቅ በኩል የሲና ምድረ በዳን አቋርጠው ወደ ቤርሳቤህ እንዲሁም (3) በደቡብ የሲናን ምዕራባዊ ድንበር በመያዝ በባሕር ጠረፉ ወደ ደቡባዊ ምሥራቅ መጓዝ። በደቡብ በኩል የተደረገው ጉዞ ከሌሎቹ ግምቶች ይልቅ እውን ሊሆን የሚችልበት ምክንያት በእስራኤል ምድረ በዳ ያሉ አያሌ የበረሓ መንገዶች ከዚህኛው ጋር የሚመሳሰሉ በመሆናቸው ነው፤ ሆኖም እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን የተሻገሩበት ትክክለኛው ቦታ በእርግጠኝነት አይታወቅም (የ13፥8፣14፥2 ማብ ይመ)።

ዐላማውና ሥነ መለኮቱ

ዘፀአት እግዚአብሔር ስሙን፣ ባሕርይውን፣ የመታደግ ሥራውን፣ ሕጉንና እንዴት መመለክ እንደሚገባው የገለጸበት መሠረታዊ የሆነ ሥነ መለኮት የሚገኝበት መጽሐፍ ነው:: በተጨማሪም በመጀመሪያው ኪዳን መካከለኛ የሆነው የሙሴን መሾምና ተግባር ይዘግባል፤ የክህነት አገልግሎት ጅማሬን ያስረዳል፤ የነቢዩን አገልግሎት እንዲሁም በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ያለውን የቀደመውን የኪዳን ግንኙነት እንዴት በአዲስ ሥርዐት እንደሚመራ ይገልጻል::

ስለ እግዚአብሔር የጠለቀ መረዳት በምዕራፍ 3፤ 6፤ 33-34 ላይ ይገኛል:: የእነዚህ ክፍሎች ትኩረት (ያህዌ በሚለው ስሙና በክብሩ እንደተገለጸው) የእርሱ መገኘት እውነታና አስፈላጊነት ላይ ያነጣጠረ ነው:: ይህም ብቻ ሳይሆን የፈታሒነት፤ የታማኝነት፣ የመሐሪነት፣ የእውነተኝነትና የቅድስና ባሕርያቱ ትኩረት ተሰጥቶአቸዋል:: ስለዚህ የእግዚአብሔርን "ስም" ማወቅ እርሱንና ባሕርያቱን ማወቅ ነው (3፥13-15፤ 6፥3)::

እግዚአብሔር የታሪክ ጌታ ነው፤ "በቅድስና ግርማ ያለው፣ በክብሩ የሚያስፈራ፣ ድንቅ ነገርንም የሚያደርግ" እንደእርሱ ያለ የለም (15፥11):: በእስራኤላውያን ላይ የደረሰው መከራ ቢሆን በግብፃውያን ላይ የወደቀው መቅሰፍት ከእርሱ ቍጥጥር ውጭ አልነበሩም፤ ፈርኦን፣ ግብፃውያንና እስራኤል ሁሉ የእግዚአብሔርን ኀይል አይተዋል::

እግዚአብሔር የተናገረውን የማይዘነጋና ለመረጠው ሕዝብ የሚጠነቀቅ መሆኑ (2፥24)፣ ለአብርሃም ለይስሐቅና ለያዕቆብ የገባው ተስፋ እስራኤል ከግብፅ ባርነት በመውጣታቸውና ወደ ተስፋዪቱ ምድር ለመንዝ በመነሳታቸው ቃሉ እየተፈጸመ እንዳለ ያሳያል:: በሲና የተደረገው ኪዳንም እግዚአብሔር ለአባቶቻቸው የገባው ተስፋ መፈጸም ሌላኛው ርምጃ ነው (3፥15-17፤19፥3-8)::

(የድነት) አስተምህሮም ይህ መጽሐፍ ትኩረት የሰጠበት ሌላው ርዕሰ ጕዳይ ነው የዚህ ትምህርተ መለኮት ዋና ሐሳብ በምዕራፍ 12 ላይ ስለ ፋሲካ በተዘገበውና በምዕራፍ 24 ስለ ኪዳኑ በተገለጸው ክፍል ውስጥ በተገቢ መንገድ ይታያል:: ሐዋርያው ጳውሎስ የፋሲካ በግ መታረድ በክርስቶስ እንደተፈጸመ አመላክቶአል (1ቆሮ 5፥7):: መጥምቁ ዮሐንስም ስለ ኢየሱስ "የዓለምን ኀጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ" በማለት ተናግሮአል (ዮሐ1፥29) መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ ምግባርና ሞራላዊ ጕዳዮች መሠረት የተጣለው በመጀመሪያ በዘፀአት በተገለጠው የእግዚአብሔር በጎ ባሕርይ ሲሆን በመቀጠል በዐሥርቱ ትእዛዛትና (20፥1-17) ትእዛዛቱ በተግባር የሚውሉበትን መንገድ በሚያስተምረው የኪዳኑ መጽሐፍ ድንጋጌዎች ላይ ነው (20፥22-23፥33)::

የዘፀአት መጽሐፍ የሚያጠቃልለው ስለ አምልኮ ያለውን ትምህርተ መለኮት በማብራራት ነው በጊዜ፣ በጉልበትና በገንዘብ ብዙ ወጪን የጠየቀ ቢሆንም የመገናኛው ድንኳን በትርጕሙና በአገልግሎቱ የሰውን ሕይወት ዋና ዐላማ የሚያመለክት ነው፤ ይህም "እግዚአብሔርንማክበርና በእርሱ ለዘላለም ሐሴት ማድረግ" ነው፤ የመገናኛው ድንኳን ትርጕም ሁሉን የሚችለው፣ የማይለወጠው ምጡቅ ህላዌ ያለው እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር "መኖሩ" ወይም "መገናኘቱ" በዚህም በቅርብ እንዳለ ማሳየቱ ነው:: እግዚአብሔር ለእስራኤል የሚቆም አምላክ ብቻ ሳይሆን በሕዝቡም መካከል የሚገኝ አምላክ ነው::

አስተዋጽኦ

1. መለኮታዊ መዋጀት (ም 1-18)
   - ሀ. የእስራኤላውያን በቁጥር መብዛት (ም1)
     1 የብዛት ተስፋ (1፥1-7)
     2 የመጀመሪያው መከራ (1፥8-14)
     3 ሁለተኛው መከራ (1፥15-21)
     4 ሦስተኛው መከራ (1፥22)
   - ለ. ለመታደግ ዝግጅት (2፥1-4፥26)
     1 መሪን ማዘጋጀት (2፥1-10)
     2 የዝግጅትን ጊዜ ማራዘም (2፥11-22)
     3 ሕዝቡን ማዘጋጀት (2፥23-25)
     4 የነጻ አውጪው መጠራት (3፥ 1-10)
     5 ለእንቢታው የተሰጠ ምላሽ (3፥11-4፥17)
     6 የመሪውን ቤተሰብ ማዘጋጀት (4፥18-26)
   - ሐ. የመሪነቱ የመጀመሪያ ርምጃዎች (4፥27-7፥5)
     1 ከወንድሞቹ ድጋፍ ማግኘት (4፥27-31)
     2 ከጠላት የመጣ ተቃውሞ (5፥1-14)
     3 በባርነት ካሉት የመጣ ተቃውሞ (5፥15-21)
     4 ሙሴ ጥሪውን ዳግም ያለመቀበሉ (5፥22-23)

5 በእግዚአብሔር ስም መበረታታት (6፥1-8)
6 ታናሽነትን ማሰብ (6፥9-7፥5)

መ. በመቅሰፍት የመጣ ፍርድና ድነት(7፥6-11፥10)

1 መለኮታዊ ሥልጣንን ማሳየት (7፥6-13)
2 የመጀመሪያው መቅሰፍት የውሃ ወደ ደም መለወጥ
3 ሁለተኛው መቅሰፍት ጓጉንቸር (7፥25-8፥15)
4 ሦስተኛው መቅሰፍት ቅማል (8፥16-19)
5 አራተኛው መቅሰፍት ዝንብ (8፥20-32)
6 አምስተኛው መቅሰፍት የከብቶች መሞት (9፥1-17)
7 ስድስተኛው መቅሰፍት በቁስል መመታት (9፥8-12)
8 ሰባተኛው መቅሰፍት የበረዶ ናዳ (9፥13-35)
9 ስምንተኛው መቅሰፍት የአንበጣ መንጋ (10፥1-20)
10 ዘጠነኛው መቅሰፍት ጨለማ (10፥21-29)
11 አሥረኛው መቅሰፍት የበኩራት መሞት (ም11)

ሠ. ፋሲካ (12፥1-28)

1 ለፋሲካ ዝግጅት (12፥1-28)
2 እርሾ የሌለው እንጀራ ዝግጅት (12፥14-20)
3 የፋሲካ አከባበር (12፥21-28)

ረ. ከግብፅ መውጣት (12፥29-51)

1 በእኩለ ለሊት የመጣው ሞት (12፥29-32)
2 ከግብፅ መባረር (12፥33-42)
3 የፋሲካ ሥርዓት (12፥43-51)

ሰ. የበኩር ልጅ መቀደስ (13፥1-16)

ሸ. ቀይ ባሕርን መሻገር (13፥17-15፥21)

1 የምድረ ባዳ ጉዞ (13፥17-22)
2 ቀይ ባሕር አጠገብ መስፈር (14፥1-14)
3 ቀይ ባሕርን መሻገር (14፥15-31)
4 የምስጋና ዝማሬ ቅኔ (15፥1-21)

ቀ. ጉዞ ወደ ሲና (15፥22-18፥27)

1 የማራ ውሃ (15፥22-27)
2 መና እና ድርጭቶች (ም16)
3 የመሪባ ውሃ (17፥1-7)
4 ከአማሌቅ ጋር የተደረገ ጦርነት (ውጊያ) (17፥8-16)
5 የዮቶር በጥበብ የተሞላ ምክር (ም18)

2. በሲና የተደረገ (የተገባ) ኪዳን (ም 19-24)

ሀ. የተገባው ኪዳን (ም19)

ለ. ዐሥርቱ ትዕዛዛት (20፥1-17)

ሐ. አስፈሪ ለሆነው ለእግዚአብሔር መገኘት የሕዝቡ ምላሽ (20፥18-21)

መ. የኪዳኑ መጽሐፍ (20፥22-23፥33)

1 መቅድም (20፥22-26)
2 ባሪያን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ (21፥1-11)
3 ነፍስን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ (21፥1-11)
4 በሰው አካል ላይ ጉዳት ስለማድረስ የተሰጠ ሕግ (21፥18-32)
5 ንብረትን ስለማውደም የተሰጠ ሕግ (21፥33-22፥15)
6 ስለ ማኅበራዊ ኑሮ የተሰጠ ሕግ (22፥16-31)
7 ስለ ፍትሕና ጉርብትና የተሰጠ ሕግ (23፥1-9)
8 ስለ ተቀደሱ ቀናት የተሰጠ ሕግ (23፥10-19)
9 ቡራኬ (23፥20-33)

ሠ የኪዳኑ ማጽኛ (ም 24)

3. አምልኮተ እግዚአብሔር (ም 25-40)

ሀ. ስለ መገናኛው ድንኳን የተሰጠ ትዕዛዝ (ም 25-31)

1 የስጦታ ዕቃዎች መሰብሰብ (25፥1-9)
2 ታቦትና የሥርየት መክደኛ (25፥10-22)
3 የኅብስቱ ማስቀመጫ ገበታ (25፥23-30)
4 የወርቅ መቅረዝ (25፥31-40)
5 መጋረጃዎችና መቃኖች (ም 26)
6 የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ (27፥1-8)
7 አደባባይ (27፥9-19)
8 ክህነት (27፥20-28፥5)
9 የካህናት አልባሳት (28፥6-43)
10 የካህናት ሹመት (ም 29)
11 የዕጣን መሠዊያ (30፥1-10)
12 የሕዝብ ቆጠራና ግብር (30፥11-16)
13 የናስ መታጠቢያ ሰሐን (30፥17-21)
14 የቅብዓት ዘይትና ዕጣን (30፥22-38)
15 የጥበብ (የእጅ ጥበብ ያላቸው ሰዎች) ሠራተኞች መመደብ (31፥1-11)
16 የሰንበት ዕረፍት (31፥12-18)

ለ. ሐሰተኛ አምልኮ (ም 32-34)

1 የወርቅ ጥጃ (32፥1-29)
2 የሙሴ ጸሎት (32፥30-35)
3 የእግዚአብሔር መለየትና የሙሴ ምልጃ (ም 33)
4 የኪዳኑ መታደስ (ም 34)

ሐ. የመገናኛው ድንኳን መሠራት (ም35-40)

1 የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት የወጣ ትዕዛዝ (35፥1-19)
2 በፈቃደኝነት የተደረገ ስጦታ (35፥20-29)
3 ባስልኤልና የጥበብ ሠራተኞች (35፥30-36፥7)
4 የሥራው እመርታ (36፥8-39፥31)
5 የሙሴ ቡራኬ (39፥32-43)
6 የመገናኛው ድንኳን መከተል (40፥1-33)
7 የመገናኛው ድንኳን መመረቅ (40፥34-38)

እስራኤላውያን በጭቆና ሥር

1 ቤተ ሰቦቻቸውን ይዘው ከያዕቆብ ጋር
ወደ ግብፅ የሄዱት የእስራኤል ልጆች
ስሞች እነዚህ ናቸው:- 2ሮቤል፣ ስምዖን፣
ሌዊ፣ ይሁዳ፣ 3ይሳኮር፣ ዛብሎን፣ ብንያምን
4ዳን፣ ንፍታሌም፣ ጋድና አሴር። 5የያዕቆብ
ዘር ጠቅላላ ብዛት ሰባ[ሀ] ሲሆን፣ ዮሴፍ ግን
ቀደም ብሎ በግብፅ ነበረ።
6ከጊዜ በኋላ ዮሴፍና ወንድሞቹ ያም
ትውልድ በሙሉ ሞቱ፤ 7ይሁን እንጂ እስ
ራኤላውያን እየተዋለዱ በዙ፤ ቍጥራቸው
እጅግ ከመጨመሩም የተነሣ የግብፅን
ምድር ሞሏት።
8በግብፅም፣ ስለ ዮሴፍ የማያውቅ አዲስ
ንጉሥ ነገሠ። 9እርሱም ሕዝቡን እንዲህ
አላቸው፤ "እነሆ፤ እስራኤላውያን በቍጥር
በልጠውናል፤ ከእኛም ይልቅ እየበረቱ ነው፤
10ቍጥራቸው እንዳይጨምር፣ ጦርነት ቢነሣ
ከጠላቶቻችን ጋር አብረው እንዳይወጉንና
ከምድሪቱም ኰብልለው እንዳይሄዱ ዘዴ እን
ፈልግ።"
11ስለዚህ እያስጨነቁ የግዳጅ ሥራ
የሚያሠሯቸውን አሠሪ አለቆች ሾሙባ
ቸው። እስራኤላውያንም ፊቶምና ራምሴ
የተባሉ ንብረት ማከማቻ ከተሞችን ለፈ
ርዖን ሠሩለት። 12ነገር ግን ባስጨነቋቸው
መጠን የእስራኤላውያን ቍጥር በዛ፤ በምድ
ሪቱም እየተስፋፉ ሄዱ፤ ከዚህም የተነሣ
ግብፃውያኑ እስራኤላውያንን እጅግ ፈሯ
ቸው፤ 13ጭካኔ በተሞላበት ሁኔታም ያሠሯ
ቸው ጀመር። 14ጭቃ በማስቦካት፣ ጡብ
በማሠራትና በእርሻም ሁሉ እያስጨነቁ
ከባድ ሥራ እንዲሠሩ በማድረግ ሕይወታ
ቸውን አስመረሩ፤ ግብፃውያኑ በሚያሠሯ
ቸው ከባድ ሥራ ሁሉ ፈጽሞ አይራሩላቸ
ውም ነበር።
15የግብፅም ንጉሥ ሲፓራና ፉሐ የተ
ባሉትን ዕብራውያት ሴቶች አዋላጆች እን
ዲህ አላቸው፤ 16"የዕብራውያንን ሴቶች በማ
ማጫው ድንጋይ ላይ በምታዋልዱበት ጊዜ
የሚወለደው ሕፃን ወንድ ከሆነ ግደሉት፤
ሴት ከሆነች ግን በሕይወት ትኑር።" 17አዋ
ላጆቹ ግን እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ስለፈሩ የግ
ብፅ ንጉሥ ያዘዛቸውን አልፈጸሙም፤ ወንዶ
ቹንም ልጆች በሕይወት እንዲኖሩ ተዉአ
ቸው። 18ንጉሡም አዋላጆቹን ጠርቶ፣ "ለም
ንድን ነው ወንዶቹን ልጆች በሕይወት እን
ዲኖሩ የተዋችኋቸው? አላቸው።
19እነርሱም፣ "የዕብራውያን ሴቶች እንደ
ግብፃውያን ሴቶች አይደሉም፤ ብርቱዎች
ስለ ሆኑ አዋላጆች ከመድረሳቸው በፊት
ይወልዳሉ" ሲሉ ለፈርዖን መለሱለት።
20ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም)
ለአዋላጆቹ መልካም ሆነላቸው፤ ሕዝቡም
በቍጥር እየበዛና እያየለ ሄደ። 21አዋላጆ
ቹም እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) በመፍራታቸው ቤተ
ሰብ ሰጣቸው።
22ፈርዖንም፣ "የሚወለደውን ወንድ ልጅ[ለ]

1፥1 ዘፍ46፥8
1፥4 ዘፍ35፥22-26፤ዘኍ 1፥20-43
1፥5 ዘፍ46፥26
1፥6 ዘፍ50፥26፤ ሐሥ 7፥15
1፥7 ቍ9፤ ዘፍ12፥2፤ዘዳ7፥13፤ ሕዝ16፥7
1፥8 ኤር43፥11፤ 46፥2
1፥9 ቍ7፤ ዘፍ26፥16
1፥10 ዘፍ15፥13፤ ዘፀ3፥7፤18፥11፤ መዝ64፥2፤71፥10፤ 83፥3፤105፥24-25፤ ኢሳ53፥3፤ ሐሥ7፥17-19
1፥11 ዘፍ15፥13፤ 47፥11፤ዘፀ2፥11፤ 3፥7፤5፥4፡10፡13፡14፤ 6፥6-7፤ኢሱ9፥27፤ 1ነገ9፥21፤ 1ዜና22፥2፤ ኢሳ60፥10፤ 1ነገ9፥19፤2ዜና8፥4
1፥13 ቍ14፤ ዘፍ15፥13-14፤ ዘፀ5፥21፤16፥3፤ ዘሌ25፥43፡46፡53፤ ዘዳ4፥20፤26፥6፤ 1ነገ8፥51፤ መዝ129፥1፤ ኢሳ30፥6፤48፥10፤ ኤር11፥4
1፥14 ዘፍ11፥3፤ ዘፀ2፥23፤3፥9፤ ዘኍ20፥15፤ዘዳ26፥6 1ሳሙ10፥18፤ 2ነገ13፥4፤ዕዝ9፥9፤ ኢሳ14፥3፤ መዝ66፥11፤81፥6፤ ሐሥ7፥19
1፥15 ዘፍ35፥17
1፥16 ቍ22
1፥17 ቍ21፤1ሳሙ22፥17፤ምሳ16፥6፤ዳን3፥16-18፤ሐሥ4፥18-20 ፤5፥29
1፥19 ዘሌ19፥11፤ኢሱ2፥4-6፤1ሳሙ19፥14፤2ሳሙ17፥20
1፥20 ምሳ11፥18፤22፥8፤መክ8፥12፤ኢሳ3፥10፤ ዕብ6፥10
1፥21 ቍ17፤1ሳሙ2፥35፤2ሳሙ7፥11፡27-29፤1ነገ11፥38፤14፥10
1፥22 ቍ16፤ ዘፍ41፥1፤ሐሥ7፥19

[ሀ]5 የማሶሬቱ ቅጅ (ዘፍ46፥27 ይመ)፣ የሙት ባሕር ጥቅልል እንዲሁም የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም (ሐሥ7፥14 እና የዘፍ 46፥7 ማብ ይመ)፣ *ሰባ አምስት* ይላሉ።
[ለ]22 የማሶሬቱ ቅጅ፣ አራተ ሳምራውያን፣ የሰብዓ ሊቃናት ትርጒም እንዲሁም ታርጕም *ከዕብራውያን የሚወለደውን* ይላሉ።

1፥1-5፤ እነዚህ ቁጥሮች በግልጽ እንደሚያሳዩት ኦሪት ዘፀአት፣ የኦሪት ዘፍጥረት ተከታይ ነው። እስራኤላውያን በግብፅ ምድር 430 ዓመት ኖረዋል፤ (12፥4 ይመ)።

1፥1 *የእስራኤል ልጆች ስሞች እነዚህ ናቸው፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አገላለጽ በዘፍ 46፥8 ላይ ይገኛል፤ በዚህ ክፍል ስማቸው የተዘረዘረው የያዕቆብ ልጆች ናቸው። *ከያዕቆብ ... የእስራኤል፤* ያዕቆብ ከዚህ በፊት እስራኤል የሚል ስም ተሰጥቶታል (ዘፍ 32፥28፤35፥10 እና ማብ ይመ)።

1፥2-4፤ የልያና (ከሮቤል እስከ ዛብሎን) የራሔል ልጆች (ብንያም፤ በስም ዝርዝሩ ውስጥ የተጠቀሱ "ወደ ግብፅ የገቡት" ብቻ ናቸው። የዮሴፍ ስም አልተጠቀሰም)፤ ስም የተጠቀሰው በየዕድሜአቸው ቅደም ተከተል ስለሆነ፣ የልያና የራሔል አገል ጋዮች ከወለዷቸው ወንዶች ልጆች በፊት ነው፤ የልያ አገልጋይ ዘለፋ ጋድንና አሴርን ስትወልድ የራሔል አገልጋይ ባላ ደግሞ ዳንንና ንፍታሌምን ወልዳለች፤ (ዘፍ 35፥23-26 ይመ)።

1፥5 *ሰባ፤* የዘፍ 46፥27 ማብ ይመ።

1፥6-7፤ ዮሴፍ ከሞተበት ጊዜ አንስቶ በግብፅ አዲስ ንጉሥ (ቍ8) እስከተነሣበት ጊዜ ድረስ 200 ዓመት ይሆናል።

1፥7፤ ሐሥ 7፥17 ይመ። እግዚአብሔር "ብዙ ተባዙ፤ ዘራ ችሁ ምድርን ይሙላ" የሚለውን ቃለ በረከት ለአዳም (ዘፍ 1፥28)፣ ለኖኅ (ዘፍ 8፥17፤ 9፥1፡7)፣ ለአብርሃም (ዘፍ 17፥2፡6፤ 22፥17)፣ ለይስሐቅና (ዘፍ 26፥4)፣ ለያዕቆብ (ዘፍ 28፥14፤ 35፥11፤ 48፥4) ሰጥቶአል። እስራኤል በግብፅ ምድር ለ430 ዓመት መጻተኛ ሆና በኖረችበት ዘመን እንኳ እግዚአብሔር ይህን ቃለ በረከት ፈጽሞአል። *የግብፅን ምድር ሞሏት፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ሐረግ ለአዳም የተሰጠውን ቃለ በረከት ያንፀባርቃል፤ (ዘፍ 1፥28)፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው በረከት በእስራኤል ሕይወት ተፈጸመ። ከግብፅ የወጡት እስራኤላውያን ብዛት፣ "ሴቶችና ልጆች" ሳይቈጠሩ ስድስት መቶ ሺህ ወንዶች ነበሩ፤ (12፥37)። *ምድሪቱም፤* የጌሤምን ምድር ማለት ነው፤ (የዘፍ 45፥10 ማብ ይመ)።

1፥8፤ የሐሥ 7፥18 ይመ። *አዲስ ንጉሥ፤* ምናልባት የ0 ሥራ ስምንተኛው ሥርወ መንግሥት መሥራችና ሐይክሶስ የተ ባሉ ሕዝቦችን (ዝርያቸው ከሴም ወገን የሆኑና ግብፅን ይገዙ የነበሩ ሕዝቦች ናቸው)፤ ከግብፅ ያስወጣው አሙስ ተብሎ የሚጠ ራው ንጉሥ ሳይሆን አይቀርም።

1፥11 *አሠሪ አለቆች፤* ይህ ቃል የ18ኛው ሥርወ መንግ ሥት ፈርዖን በነበረው በቱትሞስ ሦስተኛው ዘመነ መንግሥት በቴብና መቃብር ግድግዳዎች ላይ ተጽፎ ይገኛል፤ (የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)። *ራምሴ፤* የዘፍ 47፥11 ማብ ይመ። *ለፈርዖን፤* ቃሉ የተገኘው ከግብፃውያን ሲሆን፣ ትርጒሙም "ታላቅ ቤት" ማለት ነው፤ ቃሉ ግለሰቦች የሚጠሩበት ስም ሳይሆን የንግሥና ማዕረግ ነው።

1፥14 *ሕይወታቸውን አስመረሩ፤* የፋሲካን ምግብ "ከመ ራራ ቅጠል" (12፥8) ጋር ሲበሉ፣ በሕይወታቸው የሚያስታው ሱት ትዝታ ነው። *በእርሻም ሥራ ሁሉ፤* ሌላው ሁሉ አልበቃ ብሎ ከዐባይ ወንዝ የመስኖ ውሃ ያስቀዷቸው ነበር (ዘዳ 11፥10 ይመ)።

1፥15 *ዕብራውያት፤* የዘፍ 14፥13ን ማብ ይመ። *ሲፓራና ፉሐ፤* ግብፃዊ ስም ሳይሆን ሴማዊ ስም ነው። እስራኤላውያን በቍጥር ብዙ ስለ ነበሩ፥ ምናልባት በሲፓራና በፉሐ ሥር ሌሎችም አዋላጆች ሳይኖሩ አይቀሩም።

1፥16 *በማማጫው ድንጋይ ላይ፤* የዕብራይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም "ሁለት ድንጋይ" ማለት ነው፤ አንድ ሴት ልጅ በምትወልድበት ጊዜ የምትቀመጠው በእነዚህ ድንጋዮች ላይ ነው።

1፥17፤ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ነገር በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ስለመፈጸሙ የሐሥ 5፥29 ይመ። *እግዚአብሔርን*

ሁሉ ዐባይ ወንዝ ውስጥ ጣሉት፤ ሴት ልጅ
ሁሉ ግን በሕይወት ትኑር" ሲል ሕዝቡን
አዘዘ።

የሙሴ መወለድ

2 በዚያን ጊዜ ከሌዊ ነገድ የሆነ አንድ
ሰው አንዲት ሌዋዊት ሴት አገባ።
2እርሷም ፀንሳ ወንድ ልጅ ወለደች፤ ሕፃኑ
መልከ መልካም መሆኑን ባየች ጊዜ ሦስት
ወር ሸሸገችው። 3ከዚያ በላይ ልትሸሽገው
ባልቻለች ጊዜ ግን የደንገል ቅርጫት ወስዳ፣
በዝፍትና በቅጥራን ለቀለቀችው፤ ሕፃኑንም
በውስጡ አስተኝታ ቅርጫቱን ዐባይ ወንዝ
ዳር ቄጠማ መካከል አስቀመጠችው። 4የሕ
ፃኑም እኅት የሚደርስበትን ነገር ለማወቅ
ራቅ ብላ ቆማ ታይ ነበር።
5በዚህ ጊዜ የፈርዖን ልጅ ልትታጠብ
ወደ ዐባይ ወንዝ ወረደች፤ በምትታጠ
ብበትም ጊዜ ደንገጥሮቿ በወንዙ ዳር ወዲ
ያና ወዲህ ይሉ ነበር፤ በቄጠማውም
መካከል የተቀመጠ ቅርጫት አይታ ከደንገ
ጥሮቿ አንዷን እንድታመጣው ላከቻት።
6ቅርጫቱን ስትከፍተው ሕፃኑን በውስጡ
አየች፤ ያለቅስ ስለ ነበርም አዘነችለትና፣
"ከዕብራውያን ሕፃናት አንዱ መሆን አለ
በት" አለች።
7የሕፃኑ እኅት ለፈርዖን ልጅ፣ "ሕፃኑን
እያጠባች የምታሳድግልሽ ከዕብራውያን ሴቶች
መካከል ሞግዚት ላምጣልሽን? አለቻት።
8የፈርዖንም ልጅ፣ "መልካም፣ ሂጂ" አለ
ቻት። ልጂቱም ሄዳ የሕፃኑን እናት ይዛ
መጣች። 9የፈርዖንም ልጅ ሴቲቱን፣
"ይህን ሕፃን ወስደሽ እያጠባሽ አሳድጊልኝ፤
ደመ ወዝ እከፍልሻለሁ" አለቻት። ሴትዮ

2፥1 ቍ2፤ ዘፍ29፥34፤ዘፀ6፥20፤ ዘኍ26፥59
2፥2 ዘፍ39፥6፤ ዕብ11፥23
2፥3 ዘፍ6፥14፤ 41፥2፤ኢዮ8፥11፤ ኢሳ18፥2፤ሐሥ7፥21
2፥4 ዘፀ15፥20
2፥5 ዘፀ7፥15፤8፥20
2፥10 1ሳሙ1፥20፤ 2ሳሙ22፥17
2፥11 ዘፀ1፥11፤ ሐሥ7፥23፤ ዕብ11፥24-26፤
2፥13 ሐሥ7፥26
2፥14 ዘፍ13፥8፤ ሐሥ7፥27
2፥15 ዘፍ31፥21፤ ዘፀ4፥19፤ዕብ11፥27
2፥16 ዘፍ24፥11፤ 30፥38፤ዘፀ3፥1፤ 18፥1፤
2፥17 ዘፍ29፥10፤ 1ሳሙ30፥8፤ መዝ31፥2፤

ዋም ሕፃኑን ወስዳ አሳደገችው። 10ሕፃኑም
ባደገ ጊዜ ወደ ፈርዖን ልጅ አመጣችው፤
ልጇም ሆነ፤ እርሷም፣ "ከውሃ አውጥቼዋለ
ሁና" ስትል ስሙን ሙሴ* ብላ ጠራችው።

ሙሴ ወደ ምድያም ምድር ሸሸ

11ሙሴ ካደገ በኋላ አንድ ቀን ወገኖቹ
ወደሚገኙበት ስፍራ ወጣ፤ በዚያም ተገድ
ደው ከባድ ሥራ ሲሠሩ ተመለከተ፤ ዕብ
ራዊ ወገኑንም አንድ ግብፃዊ ሲደበድበው
አየ። 12ሙሴም አካባቢውን ቃኝቶ ማንም
አለመኖሩን ካረጋገጠ በኋላ፣ ግብፃዊውን
ገድሎ አሸዋ ውስጥ ደበቀው። 13በማግሥ
ቱም በወጣ ጊዜ ሁለት ዕብራውያን እርስ
በርሳቸው ሲጣሉ አየ፤ ጥፋተኛውንም፣
"የገዛ ወገንህን የምትመታው ለምድን ነው?"
አለው።
14ሰውየውም፣ "አንተን በእኛ ላይ ገዥና
ዳኛ ማን አደረገህ? ግብፃዊውን እንደ ገደ
ልኸው እኔንም ልትገድለኝ ትፈልጋለህን?"
አለው። ሙሴም፣ "ለካስ ያደረግሁት ነገር
ታውቆአል!" በማለት ፈራ።
15ፈርዖንም ይህን በሰማ ጊዜ፣ ሙሴን
ሊገድለው ፈለገ፤ ሙሴ ግን ከፈርዖን ሸሽቶ
ወደ ምድያም ሄደ፤ እዚያም እንደ ደረሰ
በአንድ የውሃ ጕድጓድ አጠገብ ተቀመጠ።
16የምድያም ካህን ሰባት ሴቶች ልጆች
ነበሩት፤ እነርሱም ወደ ውሃው ጕድጓድ
መጥተው የአባታቸውን በጎች ውሃ ለማጠ
ጣት ገንዳውን ሞሉት። 17እረኞችም መጥ
ተው ሴቶቹን ሲያባርሯቸው ሙሴ ከተቀ

*10 በዕብራይስጥ ሙሴ የሚለው የቃል ድምፅ፣ *ማውጣት* ከሚ
ለው ቃል ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው።

ስለ ፈሩ፣ የዘፍ 20፥11 ማብ ይመ።

2፥1 *አንድ ሰው ... አንዲት ሌዋዊት ሴት፣* እነዚህ ሰዎች ምናልባት ዓምራምና ዮኬቤድ ሊሆኑ ይችላል፤ (ሆኖም የ6፥20 ማብ ይመ)።

2፥2 *ሕፃኑ መልከ መልካም፣* ሙሴ "በእግዚአብሔር ፊት ያማረ ሕፃን" ነበር፤ (ሐሥ 7፥20፤ ዕብ 11፥23)። ይህ የሙሴን ከውሃው ውስጥ መውጣትና ከሞት መትረፍ የሚያወሳው ታሪክ፣ የኋላ ኋላ እግዚአብሔር በእርሱ አማካይነት ሕዝቡን በእርሱ ጥላ ሥር ከግብፅ ባርነት ነፃ እንደሚያወጣ የሚያመለክት ነው።

2፥3 *የደንገል ቅርጫት ወሰዳ፣* ከዚህ ሐረግ በስተጀርባ ያሉት የዕብራይስጥ ቃላት የተገኙት ከግብፅ ቋንቋ ነው፤ "ቅርጫት" የሚለው ቃል ተጠቅሶ የምናገኘው እዚህ ላይ እና ስለ ኖኅ መርከብ በሚያወሳው ታሪክ ላይ ብቻ ነው፤ (የዘፍ6፥14 ማብ ይመ)። ከመጠኑ በአሻገር የሙሴ ቅርጫት በቅርጹ በኢሳያስ 18፥2 ላይ እንደ ተጠቀሰው ከደንገል የሚሠሩ ጀልባ ዎችን ይመስላል።

2፥4 *እኅቱም፣ ማርያም ናት፤* (15፥20 ይመ)።

2፥5 *የፈርዖን ልጅ፣* ምናልባት የ18ኛው ሥርወ መንግሥት ታላቋ ልዕልትና በኋላም ሐትሼፕሱት እየተባለች ትጠራ የነበረችው ንግሥት ናት። *ደንገጥሮቿም፣* በወንዙ ዳር ሆነው ልዕልቲቷን የሚያጥቡ አገልጋዮች ናቸው።

2፥10፤ ሐሥ 7፥21-22 ይመ። በዚህ መጽሐፍ በመጀመሪያዎቹ ምዕራፎች ላይ እንደምንመለከተው፣ ፈርዖን እስራኤላውያንን ለማስጨነቅ ያደረገው ሙከራ የተጨናገፈው በሴቶች ነው፤ አዋላጆቹ (1፥17)፣ የዕብራውያን ሴቶች፣ (1፥19)፣ የሙሴ እናትና እኅት፣ (2፥3-4፡ 7-9) እንዲሁም የፈርዖን ሴት ልጅ፣ (2፥10) የፈርዖንን ክፉ አሳብ ከንቱ የሚያደርጉ፣ የእግዚአብሔር መሣሪያዎች ነበሩ። ይህም ፈርዖን የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከገጸ ምድር ጠራርጐ ማጥፋት እንደማይችል ምፀታዊ በሆነ መንገድ ይገልጻል። *ሙሴ፣* ስሙ ከግብፃውያን የተወረሰ ሲሆን፣ ትርጕሙም "የተወለደ" ማለት ነው፤ ስሙ ለግብፅ ፈርዖኖች ከተሰጡት ማለትም እንደ አሙስ፣ (የ1፥8 ማብ ይመ)፣ ቱት ምስና ራምሴ፣ (የ1፥11 ማብ ይመ) ከሚባሉት ስሞች ጋር ይመሳሰላል። *ከውሃ ያወጣሁት፣* ይህ ሐረግና ሙሴ የሚለው ቃል በዕብራይስጥ ቋንቋ ተመሳሳይነት ያላቸው ሲሆኑ፣ ሙሴ ከናይል ወንዝ ታምራዊ በሆነ መንገድ መውጣቱን ያመለክታሉ። ለሙሴ የተሰጠው ስም እግዚአብሔር በእርሱ አማካይነት "በቀይ ባሕር" ላይ የፈጸመውን ታላቅ የማዳን ሥራ የሚያስታውስ ነው፤ (13፥17-14:31 ይመ)።

2፥11-15፤ ሐ.ሥ 7፥23-29፤ ዕብ 11፥24-27 ይመ።

2፥11 *ሙሴ ካደገ በኋላ፣* አሁን ዕድሜው 40 ዓመት ነው፤ (ሐሥ 7፥23 ይመ)።

2፥14 *"ገዥና ዳኛ ማን አደረገህ?"* ይህን ቃል የተናገረው ሰው ሳያስተውለው ከ40 ዓመት በኋላ የሚፈጸም ትንቢት ተናገረ፤ (ሐ.ሥ 7፥27፡ 30:35 ይመ)። *"ዳኛ"፣* የሚለውን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጥ ቃል በመጽሐፈ መሳፍንት እንደተጠቀሰው ሁሉ፣ "ታዳጊ" የሚል ትርጕም አለው (ሐሥ7፥35 ይመ)፤ ቃሉ በብሉይ ኪዳን እንዲሁም በጥንት ከነዓናውያን ሥነ ጽሑፍ ውስጥ "ገዥ" ከሚለው ጋር ተመሳሳይ ነው (ዘፍ 18፥25 እና ማብ ይመ)። *ሙሴም ... ፈራ፣* የዕብ 11፥27 ማብ ይመ።

2፥15 *ፈርዖንም፣* ምናልባት ቱትምስ ሦስተኛው ነው፤ (የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)። *ወደ ምድያም፣* ምድያም ከሲና ተራራ በስተ ደቡብ ምሥራቅ፣ ከዐረብ አገር ደግሞ በስተ ምዕራብ እንዲሁም ከቀይ ባሕር (ከዐቃባ ባሕረ ሰላጤ) በስተምሥራቅ የሚገኝ ስፍራ ነው። ይህ ስፍራ ምድረ በዳና የፍርስራሽ ቀልል ሲሆን፣ ሙሴ ቀደም ሲል፣ በቤተ መንግሥት ይኖርበት ከነበረው ቤት በእጅጉ የሚለይ ነው። ሙሴ በምድያም ምድር 40 ዓመት ኖረ (ሐ.ሥ 7፥29-30 ይመ)።

2፥16 *የምድያም ካህን፣* ይህ ሰው ራጉኤል ሲሆን፤ (ቍ

መጠበት ተነሥቶ ተከላከለላቸው፤ በጎቻች
ውንም አጠጣላቸው።
18 ሴቶቹም ወደ አባታቸው ወደ ራጉ
ኤል በተመለሱ ጊዜ፣ "ዛሬስ ያለወትሮ
አችሁ እንዴት ፈጥናችሁ ተመለሳችሁ?"
አላቸው።
19 እነርሱም፣ "አንድ ግብፃዊ ከእረኞች
እጅ አዳነን፤ እንዲያውም ውሃ ቀድቶ በጎ
ቻችንን አጠጣልን" አሉት።
20 አባታቸውም፣ "ሴቶች ልጆቼን የት
አለ? ለምን ትታችሁት መጣችሁ? ጥሩትና
አብሮን እንጀራ ይብላ" አላቸው።
21 ሙሴም ከሰውየው ጋር ለመኖር ተስ
ማማ፤ ራጉኤልም ልጁን ሲፓራን ዳረ
ለት። 22 ሲፓራም ወንድ ልጅ ወለደች፤
ሙሴም፣ "በባዕድ አገር መጻተኛ ነኝ" ሲል
የልጁን ስም ጌርሳም[m] ብሎ ጠራው።
23 ከብዙ ዓመት በኋላ፣ የግብፅ ንጉሥ
ሞተ፤ እስራኤላውያንም በባርነት ከደረሰ
ባቸው ግፍ የተነሣ ይጮኹ ነበር፤ ከባርነት
ቀንበር ለመላቀቅ ያሰሙት ጩኸት ወደ
እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ደረሰ። 24 እግዚአብሔርም (ኤሎ
ሂም) የጩኸታቸውን ሲቃ ሰማ፤ ከአብርሃም፣
ከይስሐቅና ከያዕቆብ ጋር የገባውንም ቃል
ኪዳን አሰበ። 25 እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) እስራኤላ
ውያንን ተመለከተ፤ ስለ እነርሱም ገደደው።

ሙሴና የሚንበለበለው ቍጥቋጦ

3 አንድ ቀን ሙሴ የምድያም ካህን የሆነ
ውን የአማቱን የዮቶር በጎችና ፍየሎች
እየጠበቀ ሳለ፣ መንጋውን እየነዳ ወደ
ምድረ በዳው ዳርቻ አምርቶ የእግዚአብሔር
(ኤሎሂም) ተራራ ተብሎ ወደሚጠራው ወደ
ኮሬብ ቀረበ።
2 እዚያም *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) መልአክ
በቍጥቋጦው ውስጥ በሚንቀለቀል የእሳት
ነበልባል መካከል ተገለጠለት። ሙሴም ቍጥ
ቋጦው በእሳት ቢያያዝም እንኳ፣ አለመ
ቃጠሉን አየ። 3 ሙሴም፣ "ቍጥቋጦው
ለምን እንደማይቃጠል ቀረብ ብዬ ይህን
አስገራሚ ነገር ልመልከት" አለ።
4 ሙሴ ሁኔታውን ለመመልከት መቅረ
ቡን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ባየ ጊዜ፣ ከቍጥ
ቋጦው ውስጥ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) "ሙሴ፣ ሙሴ"
ብሎ ጠራው፤ ሙሴም አቤት እነሆኝ አለው።
5 እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ "ወደዚህ እንዳትቀ
ርብ፤ ይህች የቆምህባት ምድር የተቀደሰች
ስለሆነች ጫማህን አውልቅ" አለው 6 ቀጥ
ሎም፣ "እኔ የአባቶችህ የአብርሃም፣ የይ
ስሐቅ፣ የያዕቆብ አምላክ (ኤሎሂም) ነኝ" አለው።
በዚህ ጊዜ ሙሴ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ፊት
ለፊት ማየት ስለ ፈራ ፊቱን ሸፈነ።
7 ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ)፣ እንዲህ
አለ "በግብፅ አገር የሚኖሩትን የሕዝቤን
መከራ አይቻለሁ፤ ከአሠሪዎቻቸው ጭካኔ
የተነሣ የሚያሰሙትንም ጩኸት ሰምቻ
ለሁ፤ ሥቃያቸውንም ተረድቼአለሁ። 8 ስለ
ዚህም ከግብፃውያን እ ጅ ልታደጋቸውና
ማርና ወተት ወደምታፈሰው ሰፊና ለም
ወደ ሆነችው ወደ ከነዓናውያን፣ ኬጢያ
ውያን፣ አሞራውያን፣ ፌርዛውያን ኤዊያ
ውያንና ኢያቡሳውያን ምድር ላወጣቸው
ወርጃለሁ። 9 አሁንም የእስራኤል ልጆች
ጩኸት ወደ እኔ ደርሷል፤ ግብፃውያን የሚ

2፥18 ዘፀ3፥1፤ 4፥18፤18፥1:5:12፤ ዘኍ10፥29
2፥20 ዘፍ18፥2-5
2፥21 ዘፀ4፥25፤ 18፥2፤ዘኍ12፥1
2፥22 ዘፍ23፥4፤ መሳ18፥30፤ ዕብ11፥13
2፥23 ቍ24፤ ዘፀ4፥19፤1፥14፤ ዘፀ 3፥7:9፤6፥5፤ ዘኍ20፥15-16፤ ዘዳ26፥7፤ መሳ2፥18፤1ሳሙ12፥8፤መዝ5፥2፤18፥6፤ 39፥12፤81፥7፤102፥1 ሐሥ7፥30፤ያዕ5፥4
2፥24 ዘፍ8፥1፤ 9፥15፤ 15፥15፤ 17፥4፤22፥16-18፤ 26፥3፤28፥13-15፤ ዘፀ32፥13፤ 2ነገ 13፥23፤ መዝ105፥10:42፤ ኤር14፥21
2፥25 ዘፀ3፥7፤ 4፥31፤ሉቃ1፥25
3፥1 ቍ12፤ ዘፀ2፥18:16፤4፥27፤ 17፥6፤18፥5፤19፥1-11፤24፥13፤33፥6፤ ዘዳ1፥2:6፤4፥10:11: 15፤5፥2፤29፥1፤ መሳ1፥16፤1ነገ19፥8፤ ሚል4፥4፤
3፥2 ቍ4፤ ዘፍ16፥7፤ዘፀ12፥23፤ 19፥18፤2፥2-6፤ዘዳ 33፥16፤1ነገ19፥12፤ ማር12፥26፤ሉቃ20፥37፤ሐሥ5፥19፤7፥30
3፥4 ዘፍ31፥11፤ዘፀ 4፥5፤19፥3፤ዘሌ1፥1፤ 1ሳሙ3፥4፤ኢሳ6፥8
3፥5 ዘፍ28፥17፤ ኤር30፥21፤ ሐሥ 7፥33
3፥6 ዘፍ24፥12፤ዘፀ 4፥5፤24፥11፤33፥20፤ መሳ13፥22፤1ነገ 19፥13፤ ኢዮ13፥11፤ 23፥16፤30፥15፤ኢሳ6፥5፤ ማቴ22፥32፤ማር12፥26፤ሉቃ20፥37፤ሐሥ3፥13፤7፥32፤
3፥7 ቍ16፤ዘፍ16፥11፤ዘፀ፥10፤2፥25፤1ሳሙ1፥11፤9፥16፤ነህ9፥9፤ መዝ106፥44 ሐሥ7፥34 3፥8 ቍ17፤ዘፍ11፥5፤12፥7፤15፥14፤ 18-21፤ዘፀ13፥5፤33፥3፤ዘሌ20፥24፤ዘኍ13፥27፤ዘዳ1፥25፤6፥3፤8፥7-9፤ 11፥9፤26፥9፤27፥3፤ኢሱ5፥6፤11፥3፤መሳ3፥3፤2ሳሙ24፥7፤ዕዝ9፥1፤ ኤር11፥5፤32፥22፤ሕዝ20፥6፤ሐሥ7፥34 3፥9 ዘፀ1፥14፤ዘኍ10፥9

[m]22 በዕብራይስጥ ጌርሳም የሚለው ቃል ድምፅ፣ *መጻተኛ በዚያ አለ* ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው።

18 ይመ)፣ የስሙ ትርጉም "የእግዚአብሔር ወዳጅ" ማለት ነው። ሌላው ስሙ ዮቶር ሲሆን፣ (3፥1 ይመ) ትርጕሙም "የተከበርኸው" ማለት ነው።

2፥23 *ከብዙ ዓመት በኋላ፤* ቱትምስ ሦስተኛው (የቍ 15 ማብ ይመ) ረጅም ዓመት ኖሮአል።

2፥24 *ከአብርሃም ... ጋር የገባውን ቃል ኪዳን፤* ዘፍ 15፥17-18፤ 17፥7 እና ማብ ይመ። *ከይስሐቅና፤* ዘፍ 17፥19፤ 26፥24 ይመ። *ከያዕቆብ፤* ዘፍ 35፥11-12 ይመ።

3፥1፤ እንደ ዳዊት ሁሉ፣ (2ሳሙ 7፥8) ሙሴም የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንዲጠብቅ የተጠራው ከእረኝነት ነው። *ዮቶር፤* የ2፥16 ማብ ይመ። *ኮሬብ፤* የስሙ ትርጕም "ምድረ በዳ" ወይም "የፍርስራሽ ቀልል" ማለት ነው፤ ይህ ስም (1) የሲና ተራራ የሚለው ሌላው ስሙ ነው፤ ኤልያም (2) በዚሁ አካባቢ ከሲና ባሕር ስርና በስተደቡብ ምሥራቅ የሚገኝ ሌላ ትልቅ ተራራ ነው። በዘልማድ እንደሚነረገው ከሆነ የኬብሮን ተራራ ተብሎ የሚጠራው፣ 1980.33 ሜትር ርዝመት ያለው የራስ ኤስ ሳፍሳፍ ሲሆን፣ የሲና ተራራ ተብሎ የሚጠራው ደግሞ፣ 2254.53 ሜትር ርዝመት ያለው የዮቤል ሙሳ ("የሙሴ ተራራ") ነው፤ ሆኖም ነገሩ እርግጥ ስለመሆኑ በውል የሚታወቅ ነገር የለም።

3፥2 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* በቍጥር 4 ላይ "እግዚአብሔር (ያህዌ)" እና "እግዚአብሔር (ኤሎሂም)" ተብሎአል (የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ)። *በሚንቀለቀል የእሳት ነበልባል ... ተገለጠለት፤* እግዚአብሔር ራሱንም ሆነ ፈቃዱን ሲገልጥ አብዛኛውን ጊዜ በእሳት ነበልባል ታጅቦ ነው፤ (13፥21፤ 19፥18፤ 1ነገ 18፥24:38 ይመ)።

3፥4፤ እውነተኞች ነቢያት ሁሉ የተጠሩት በእግዚአብሔር ነው፤ (ለምሳሌ 1ሳሙ3፥4፤ ኢሳ6፥8፤ ኤር1፥4-5፤ ሕዝ2፥1-8፤ሆሴ1፥2፤ አሞ 7፥15፤ ዮና 1፥1-2 ይመ፤ እንዲሁም የ7፥1-2 ማብ ይመ)። *ሙሴ! ሙሴ! ... እነሆ አለሁ!* የዘፍ22፥1:11 ማብ ይመ።

3፥5 *ጫማህን አውልቅ፤* አንዳንዶች ወደ ቅዱስ ቦታ ሲገቡ የሚፈጽሙት ሥርዐት ነው። *የተቀደሰች፤* ምድሪቱ በተፈጥሮዋ ቅድስት አይደለችም፤ ሆኖም እግዚአብሔር ስለተገ ለጠባት የተቀደሰች ሆናለች (ዘፍ 2፥3 ይመ)። መቀደስ ለእግዚአብሔር አገልግሎት ሙሉ በሙሉ መሰጠትንና ከተራው ስፍራ መለየትን ያካትታል።

3፥6፤ 2፥24 እና ማብ ይመ። *እግዚአብሔርን ፊት ለፊት ማየት ስለፈራ፤* የዘፍ 16፥13፤ 32፥30 ማብ ይመ። የኋላ ኋላ ሙሴ የእግዚአብሔር አገልጋይ ለመሆን በመታደሉ በሲና ተራራ ላይ ከእግዚአብሔር ጋር ተነጋገረ፤ (19፥3)፣ የእግዚአብሔርንም ክብር ለማየት ጥያቄ አቀረበ፤ (33፥18)።

3፥8፤ ልታደጋቸውና ... ወርጃለሁ፤ እግዚአብሔር ለመፍረድም ሊመጣ ይችላል፤ (ዘፍ 11፥5-9፤ 18፥21 ይመ)። *ማርና ወተት ወደምታፈሰው ... ምድር፤* ለተራራማው ለከነዓን ምድር የተሰጠ ስም ነው፤ ይህ ስፍራ በመጀመሪያ የግጦሽ ስፍራ ነበር፤ (የኢሳ 7፥15 ማብ ይመ)። *ከከነዓናውያን ... ኢያቡሳውያን፤* የዘፍ 10፥6:15-16፤ 13፥7 ማብ ይመ። በከነዓን የሚገኙ ሕዝቦች ቍጥር ከሁለት፤ (ዘፍ 13፥7 ይመ) እስከ አምስት (ዘኍ 13፥29 ይመ) ከዚያም እስከ ስድስት (እዚያ ላይ እንደተጠቀሰው፤ እንዲሁም ዘዳ 7፥11 ይመ) እስከ ዐሥር (ዘፍ 15፥19-21 ይመ) እስከ ዐሥራ ሁለት (ዘፍ10፥15-18 ይመ) ይደርሳሉ። አብዛኛውን ጊዜ ግን የሰባቱ ስም ብቻ ነው የተጠቀሰው፤ (ዘዳ 7፥1 ይመ)፤ ይህም የሆነው ሰባት እንደ ፍጹም ቍጥር ስለሚታይ ነው (የዘፍ 4፥17-18 ማብ ይመ)።

ያደርሱባቸውን ግፍ አይቻለሁ:: 10በል እን
ግዲህ ና፤ ሕዝቤን፣ የእስራኤልን ልጆች
ከግብፅ ምድር እንድታወጣቸው ወደ ፈር
ዖን እልክሃለሁ"::
11ሙሴ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም)፣ "ወደ ፈር
ዖን የምሄድና የእስራኤልን ልጆች ከግብፅ
የማወጣ እኔ ማን ነኝ? አለው::
12እግዚአብሔርም (ኤሎሂም)፣ "እኔ ከአንተ ጋር
እሆናለሁ፤ እኔ የላክሁህ ለመሆኑ ምልክቱ
ይህ ነው፤ ሕዝቡን ከግብፅ ካወጣሃቸው
በኋላ በዚህ ተራራ ላይ እግዚአብሔርን (ኤሎሂም)
ታመልካላችሁ" አለው::
13ሙሴም እግዚአብሔርን (ኤሎሂም)፣ "ወደ እስ
ራኤል ልጆች ሄጄ፣ 'የአባቶቻችሁ አም
ላክ ወደ እናንተ ልኮኛል' ስላቸው 'ስሙ
ማን ነው?' ብለው ቢጠይቁኝ ምን እላቸዋ
ለሁ?" አለው::
14እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ሙሴን፣ "እኔ፣
ያለሁና የምኖር ነኝ[ም] (ያህዌ)፤ ስለዚህም፣
'ያለና የሚኖር' ልኮኛል ብለህ ንገራቸው"
አለው::
15ደግሞም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ሙሴን፣
"የአባቶቻችሁ የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ
አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ የሆነው እግዚ
አብሔር[ሰ] (ያህዌ) ወደ እናንተ ልኮኛል፤ ስሜም
ለዘለዓለም ይኸው ነው፤ ወደፊት በተከታ
ታይ በሚነሣው ትውልድ ሁሉ የምታስበው
በዚህ ስም ነው ብለህ ለእስራኤል ልጆች
ንገራቸው" አለው::
16"ሂድና የእስራኤልን አለቆች ሰብስ
በህ፣ የአባቶቻችሁ የአብርሃም፣ የይስሐቅና
የያዕቆብ አምላክ የሆነው እግዚአብሔር
(ያህዌ) ተገለጠልኝና እንዲህ አለኝ፤ ጐብኝቻች
ኋለሁ፤ በግብፅ የደረሰባችሁንም አይቻ
ለሁ:: 17ስለዚህም በግብፅ ከምትቀበሉት
መከራ አውጥቼ ማርና ወተት ወደምታ
ፈሰው ወደ ከነዓናውያን፣ ወደ ኬጢያው
ያን፣ ወደ አሞራውያን፣ ወደ ፌርዛውያን፣
ወደ ኤዊያውያንና ኢያቡሳውያን ምድር አገ
ባችኋለሁ ብሎአል ብለህ ንገራቸው" አለኝ::
18"የእስራኤል አለቆችም ይሰሙሃል::
አንተና የእስራኤል አለቆች ወደ ግብፅ
ንጉሥ ትሄዱና፣ 'የዕብራውያን አምላክ እግ
ዚአብሔር (ያህዌ) ተገለጠልን፤ ስለዚህም ወደ
ምድረ በዳ የሦስት ቀን መንገድ ተጕዘን
ለአምላካችን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት
እንድናቀርብ ፍቀድልን' ብላችሁ ትነግሩ
ታላችሁ:: 19የግብፅ ንጉሥ ግን በኀያል
ክንድ ካልተገደደ በስተቀር መቼም እንደ
ማይለቃችሁ አውቃለሁ:: 20ስለዚህ እኔ
እጅግ ድንቅ የሆኑ ታምራትን እዚያው እመ
ካከላቸው በማድረግ ክንዴን ዘርግቼ ግብፃ
ውያንን እመታቸዋለሁ፤ ከዚያም በኋላ እን
ድትሄዱ ይለቃችኋል::
21ይህ ሕዝብ በግብፃውያን ዘንድ የመ
ወደድን ጸጋ እንዲያገኝ ስለማደርግ በምት
ወጡበት ጊዜ ባዶ እጃችሁን አትሄዱም::
22እያንዳንዷ ዕብራዊት ከጎረቤቷም ይሁን
አብራት ከምትኖረው ግብፃዊት የብርና

3፥10 ዘፀ4፥12፤ 6፥13፡26፤12፥41፡51 20፥2፤ዘዳ4፥20፤ ኢሱ24፥5፤1ሳሙ12፥ 6፡8፤መዝ105፥26፤ 1ነገ8፥16፤ሚክ6፥4፤ ሐሥ7፥34
3፥11 ዘፀ4፥10፤ 6፥12፡30፤መሳ6፥15፤ 1ሳሙ9፥21፤15፥17፤ 18፥18፤2ሳሙ7፥18፤ 2ዜና2፥6፤ኢሳ6፥5፤ ኤር1፥6
3፥12 ቍ1፤ዘፍ 26፥3፤ዘፀ14፥22፤ዘኍ 26፥10፤ኢሱ2፥12፤ መሳ6፥17፤መዝ86፥ 17፤ኢሳ7፥14፤8፥18፤ 20፥3፤ኤር44፥29፤ ሐሥ7፥7፤ሮሜ8፥31፤
3፥13 ዘፍ32፥29
3፥14 ዘፀ6፥2-3፤ ዮሐ8፥58፤ዕብ13፥8፤ ራእ1፥8፤4፥8
3፥15 ዘፍ24፥12፤ 31፥42፤ዘፀ6፥3፡7፤ 15፥3፤23፥21፤ 34፥5-7፤ዘሌ24፥11፤ ዘዳ28፥58፤መዝ30፥ 4፤83፥18፤96፥2፤97፥ 12፤135፥13፤145፥21 ኢሳ42፥8፤ኤር16፥21 ፤33፥2፤ሆሴ12፥5፤ መዝ45፥17፤72፥17፤ 102፥12፤ዳን2፥23፤ 102፥12፤ዳን2፥23፤
3፥16 ዘፍ24፥12፤ ዘፀ4፥29፡31፤17፥5፤ ዘሌ4፥15፤ዘኍ11፥16 ፤16፥25፤ዘዳ5፥23፤ 19፥12፤መሳ8፥14፤ ሩት4፥2፤2ነገ19፥16 ፤2ዜና6፥20፤መዝ 33፥18፤66፥7፤ምሳ 31፥23፤ሕዝ8፥11፤
3፥17 ቍ8፤ዘፍ 15፥16፤46፥4፤ዘፀ6፥6
3፥18 ዘፍ14፥13፤ 30፥36፤ዘፀ4፥1፡8፡23፡ 31፤5፥1፡3፤6፥11፡12፡ 30፤7፥16፤8፥20፡27፤9፥13፤10፥9፡26፤ዘኍ23፥4፡16 3፥19 ዘፀ4፥21 ፤6፥6፤7፥3፤10፥1፤11፥9፤ዘዳ4፥34፤2ዜና6፥32 3፥20 ዘፀ4፥21፤6፥1፡ 6፤7፥3፡4-5፤9፥15፤11፥1፡9፡10፤12፥31-33፤13፥3፡9፡14፡16፤15፥6፡12 ፤34፥10፤ዘኍ14፥11፤ዘዳ3፥24፤4፥34፡37፤5፥15፤6፥22፤7፥8፤26፥8፤ 2ነገ17፥36፤2ዜና6፥32፤ነህ9፥10፤መዝ71፥9፤72፥18፤77፥14፤78፥43፤ 86፥10፤105፥27፤106፥22፤118፥15-16፤135፥9፤136፥4፡12፤ኢሳ 41፥10፤63፥12፤ኤር21፥5፤32፥20፤51፥25፤ዳን9፥15፤ሚክ7፥15፤ሐሥ 7፥36 3፥21 ዘፍ39፥21፤ዘፀ11፥2፤2ዜና30፥9፤ነህ1፥11፤መዝ 105፥37፤106፥46፤ኤር42፥12

ም14 ወይም እኔ የምሆነው እኔው ነው ማለት ሊሆን ይችላል::
ሰ15 በዕብራይስጥ እግዚአብሔር የሚለው ቃል ድምፅ በቍ 14 ላይ፣ እኔ ነኝ ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው:: ያህዌ የሚለውም የቃል ውልደት እኔ ነኝ ከሚለው ሐረግ ነው::

3፥10 *ፈርዖን፤* ምናልባት አሙንሖቴፕ ሁለተኛው ሳይሆን አይቀርም (የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)::

3፥11 ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለመጀመሪያ ጊዜ ገለጸ፤ (ቍ 13፤4፥1፡10፡13 ይመ)::

3፥12 *እኔ ከአንተ ጋር እሆናለሁ፤* የዘፍ 26፥3 ማብ ይመ:: እዚህ ላይ "እኔ ... እሆናለሁ" ተብሎ ከዕብራይስጡ የተ ተረጐመው ሐረግ በቍጥር 14 ላይ "እኔ ... ነኝ" ተብሎ ከተተ ረጐመው ጋር አንድ ነው:: *ምልክት፤* እግዚአብሔር የተናገረውን ነገር በእርግጥ እንደሚፈጽም የሚያረጋግጥ ተጨባጭ ማስረጃ ነው፤ (የ4፥8፤ የዘፍ 15፥8 ማብ ይመ)::

3፥13፤ ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለሁለተኛ ጊዜ ገለጸ:: *ስሙ ማን ነው?* እግዚአብሔር ስሙን ለሙሴ ገና አልገለጠ ለትም ነበር፤ (ቍ 6 ይመ፤ ከዘፍ 17፥1 ጋር ያነጻጽሩ)::

3፥14 *እኔ ያለሁና የምኖር ነኝ፤* እግዚአብሔር በእስራኤል መካከል መታወቅና መመለክ የሚፈልገው በዚህ ስም ነው፤ ይህ ስም እግዚአብሔር በባሕርዩ ታማኝ አምላክ መሆኑን የሚገልጽና ከሕዝቡም ፍጹም አምልኮን የሚፈልግ፣ መሆኑን የሚያሳይ ነው፤ (በቍ 12 ላይ "እሆናለሁ" የሚለው ቃል "ከአንተ ጋር" ከሚለው ሐረግ ጋር እንደተሳሰረ ይመ፤ እንዲሁም 34፥5-7 ይመ):: *እኔ ... ነኝ፤* ይህ ስም በአጭሩ ሲጻፍ ምን እንደሚ መስል በመዝሙር 50፥21 ላይ ተጠቅሶአል:: ኢየሱስ በዚህ ስም ራሱን በመጥራት አምላክ መሆኑን አረጋግጦአል፤ አይሁድ ሊወ ግሩት የነበረውም ይህንን ስም በመጠቀሙ ነው፤ (ዮሐ 8፥58-59 ይመ)::

3፥15 *እግዚአብሔር፤* በዕብራይስጡ ቅጅ ላይ ያህዌ ይላል፤ (የዘዳ 28፥58 ማብ ይመ):: ትርጕሙም "ያለ" ወይም "የሚኖር" ማለት ነው::

3፥16 *አለቆች፤* ይህንን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራ ይስጡ ቃል በቀጥታ ሲተረጐም "ጢማሞች" ማለት ሲሆን፣ ይህም አንድ ሰው በሽምግልና ጊዜው ለማገልገል የሚያስፈ ልገውን ዕድሜ፣ ጥበብና ልምድ ሊኖረው እንደሚገባ ያሳያል:: "ሽማግሌዎች" የቤተ ሰብና የነገድ ራስ በመሆናቸው በባቢ ሎናውያን፣ በሒታውያን፣ በግብፃውያን (ዘፍ 50፥7 ይመ)፣ በሞዓባውያንና በምድያማውያን (ዘኍ 22፥7 ይመ) ዘንድ ሕዝብ የሚያውቀው ሥልጣን አላቸው:: ሥራቸውም የፍርድ ውሳኔዎ ችን ማስተላለፍ ነው፤ (ዘዳ 22፥13-19 ይመ)፣ ይኸውም ወታደራዊ አመራርና (ኢሱ 8፥10) ምክር መስጠት ነው፤ (1ሳሙ 4፥3 ይመ)::

3፥18 *የዕብራውያን፤* የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ:: *የሦስት ቀን መንገድ፤* ጕዞው ልክ ሦስት ቀን ይወስዳል ለማለት ሳይሆን፣ ምናልባት አጭር ጕዞ መሆኑን ለመግለጽ የሚያገለግል አባባል ሳይሆን አይቀርም:: *ምድረ በዳ፤* እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር የተገናኘው በዚህ ስፍራ ነው፤ (ቍ 1-2 ይመ)፤ እንደገና የሚገናኘውም በዚሁ ስፍራ ነው፤ (ቍ 12 ይመ)::

3፥20 *ታምራት፤* እግዚአብሔር በግብጻውያን ላይ የሚያመጣውን መቅሠፍት የሚያመለክት ትንቢት ነው፤ (7፥14-12፥30 ይመ)::

3፥21-22፤ 11፥2-3፤ 12፥35-36 ይመ::

3፥21 *በምትወጡበት ጊዜ ባዶ እጃችሁን አትሄዱም፤* እስ ራኤላውያን ለ400 ዓመት ካገለገሉ በኋላ፣ "ብዙ ሀብት ይዘው እንደሚመለሱ" እግዚአብሔር ለአብርሃም ቃል ገብቶለት ነበር፣ (ዘፍ 15፥14፤ መዝ 105፥37 ይመ):: እስራኤል ራሷ ነጻ ለሚወጡ ባሪያዎች ስጦታን በመስጠት በዚህ መርሕ መሠረት መኖር ይጠ

የወርቅ ጌጣጌጦች እንደዚሁም ልብስ እንድ
ትሰጣት ትጠይቅ። እነዚህንም ሁሉ ወስዳችሁ
ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁን ታስጌጧቸ
ዋላችሁ፤ ታለብሷቸዋላችሁም። በዚህም
መንገድ የግብፃውያኑን ሀብት በእጃችሁ
አግብታችሁ ትወጣላችሁ።"

ለሙሴ የተሰጡ ምልክቶች

4 ሙሴም "ባያምኑኝስ፤ ቃሌን ባይቀበሉስ፤
'እግዚአብሔር (ያህዌ) አልተገለጠልህም'
ቢሉኝስ?" ብሎ መለሰ። 2እግዚአብሔርም
(ያህዌ)፣ "በእጅህ የያዝሀት እርሷ ምንድን
ናት?" ሲል ጠየቀው፤ እርሱም መልሶ፣ "በትር
ናት" አለው።
3እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "መሬት ላይ ጣላት"
አለው።
ሙሴ በትሩን መሬት ላይ ጣላት፤
እባብም ሆነች፤ ከአጠገቧም ሸሸ። 4እግዚ
አብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "በል እጅህን ዘር
ጋና ጅራቷን ያዛት" አለው። ሙሴም እጁን
ዘርጎቶ ሲይዛት እባቧ ተለውጣ በእጁ ላይ
እንደ ገና በትር ሆነች። 5እግዚአብሔርም
(ያህዌ) "ይህ የሆነው የአባቶቻቸው አምላክ፣
የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕ
ቆብ አምላክ እግዚአብሔር (ያህዌ) የተገለጠ
ልህ መሆኑን እንዲያምኑ ነው" አለው።
6እግዚአብሔርም (ያህዌ) ደግሞ፣ "እጅህን
ብብትህ ውስጥ አስገባ" አለው። ሙሴም እጁን
ብብቱ ውስጥ አስገባ፤ ከብብቱ ውስጥ ባወ
ጣት ጊዜ እጁ እንደ በረዶ ለምጽ^ ሆነች።
7"አሁንም ደግሞ እጅህን ወደ ብብትህ
መልሰህ አስገባ" አለው። ሙሴም እጁን
መልሶ ብብቱ ውስጥ አስገባ፤ እንደገና እጁን
ከብብቱ ውስጥ ባወጣት ጊዜ፣ ተመልሳ
እንደ ሌላው የሰውነቱ ክፍል ሆነች።
8እግዚአብሔርም (ያህዌ)፣ "እንግዲህ ባያ
ምኑህ ወይም የመጀመሪያውን ታምራዊ
ምልክት ባይቀበሉ እንኳ ሁለተኛውን ያም
ናሉ። 9እነዚህን ሁለት ምልክቶች ባያምኑ
ወይም ቃልህን ባይቀበሉ ግን፣ ከዐባይ
ወንዝ ጥቂት ውሃ ቀድተህ በደረቅ ምድር
ላይ አፍስሰው። ከወንዙም ቀድተህ ያፌስ
ስኸው ውሃ በምድር ላይ ደም ይሆናል።"
10ሙሴም እግዚአብሔርን ጌታ ሆይ (ያህዌ

3፥22 ዘፍ 15፥14፤ ዘፀ11፥2፤12፥35፤ ዕዝ1፥4:6፤7፥16፤ ኢዮ27፥16-17፤ መዝ105፥37፤ ሕዝ39፥10፤29፥10
4፥1 ዘፀ3፥18
4፥2 ቍ 17:20፤ ዘፍ38፥18፤ዘፀ7፥19፤8፥5:16፤14፥16:21፤17፥5-6:9፤ዘኍ17፥2፤20፥8፤ኢሱ8፥18፤ መሳ6፥21፤1ሳሙ 14፥27፤2ነገ4፥29
4፥3 ዘፀ7፥8-12:15
4፥5 ቍ 31፤ዘፀ3፥6፤14፥31፤19፥9
4፥6 ዘሌ13፥2:11፤ ዘኍ12፥10፤ዘዳ24፥9 2ነገ5፥1:27፤2ዜና 26፥21
4፥7 2ነገ5፥14፤ ማቴ8፥3፤ሉቃ17፥12-14
4፥8 ቍ 30፤ዘፀ 3፥18፤መሳ6፥17፤1ነገ 13፥3፤ኢሳ7፥14፤ኤር 44፥29
4፥9 ዘፀ7፥17-21
4፥10 ዘፀ3፥11
4፥11 መዝ94፥9፤ 146፥8፤ማቴ11፥5፤ ሉቃ1፥20:64፤ ዮሐ10፥21
4፥12 ቍ 15-16፤ ዘፀ3፥10፤ዘኍ23፥5፤ ዘዳ18፥15:18፤ኢሳ 50፥4፤51፥16፤ኤር 1፥9፤ማቴ10፥19-20፤ ማር13፥11፤ሉቃ 12፥12
4፥13 ዮና1፥1-3
4፥14 ቍ 27፤ዘኍ 11፥1:10:33፤12፥9፤ 16፥15፤22፥22፤ 24፥10፤32፥13፤ዘዳ 7፥25፤ኢሱ7፥1፤ኢዮ 17፥8፤1ሳሙ10፥2-5
4፥15 ቍ 30፤ ዘኍ23፥5:12:16፤ ዘዳ18፥18፤ኢሱ1፥8፤ ኢሳ51፥16፤59፥21፤ ኤር1፥9፤31፥33
4፥16 ዘፀ7፥1-2፤ዘኍ33፥1፤ኤር15፥19፤36፥6፤መዝ77፥20፤105፥26፤ሚክ6፥4
4፥17 ቍ 2:20፤ ዘፀ17፥9፤7፥9-21፤ 8፥5:16፤9፥22፤ 10፥12-15:21-23፤

አዶናይ)፣ ቀድሞም ሆነ፣ አንተ ከባሪያህ ጋር
ከተነጋገርህ ወዲህ፣ ከቶ አንደበተ ርቱዕ
ሰው አይደለሁም። እኔ ኮልታፋና ንግግር
የማልችል ሰው ነኝ" አለው።
11እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን፣ "ለሰው
አንደበቱን የሰጠው ማነው? ሰውን ደንቆሮ
ወይም ዲዳ የሚያደርገው ማነው? ዐይን
የሚሰጥ ወይም ዕውር የሚያደርገውስ ማነው?
እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) አይደለሁምን?"
12በል አሁን ሂድ፤ እኔ እንድትናገር
አደርግሃለሁ፤ የምትናገረውንም አስተም
ርሃለሁ" አለው። 13ሙሴ ግን፣ "ጌታ ሆይ
(አዶናይ)፤ እባክህ ሌላ ሰው ላክ" አለው።
14በዚህ ጊዜ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣ
በሙሴ ላይ ነደደ፣ "ሌዋዊው ወንድምህ
አሮን አለ አይደል? እርሱ ጥሩ እንደሚና
ገር ዐውቃለሁ፤ እንዲያውም አሁን ወደ
አንተ እየመጣ ነው፤ በሚያይህም ጊዜ ከልቡ
ደስ ይለዋል። 15ለእርሱ ትነግረዋለህ፤ የሚ
ናገራቸውንም ቃላት በአንደበቱ ታኖራለህ፤
ሁለታችሁም በትክክል እንድትናገሩ እረዳ
ችኋለሁ፤ ምን ማድረግ እንዳለባችሁም አስ
ተምራችኋለሁ። 16አንተ እንደ አምላኩ ሆነህ
ትነግረዋለህ፤ እርሱም እንደ አንደበትህ ሆኖ
ለሕዝቡ ይናገርልሃል። 17ታምራዊ ምል
ክት እንድታሳይባት ይህችን በትር በእጅህ
ይዘህ ሂድ።"

ሙሴ ወደ ግብፅ ተመለሰ

18ሙሴም ወደ አማቱ ወደ ዮቶር ተመ
ልሶ ሄደና፣ "ወገኖቼ እስካሁን በሕይወት
መኖራቸውን አይ ዘንድ ወደ ግብፅ ተመ
ልሼ እንድሄድ እባክህ ፍቀድልኝ" አለው።
ዮቶርም፣ "ሂድ፤ በሰላም ያግባህ" አለው።
19ሙሴ በምድያም ሳለ እግዚአብሔር
(ያህዌ)፣ "አንተን ሊገድሉህ የሚፈልጉ ሰዎች
ሁሉ ሞተዋልና ተመልሰህ ወደ ግብፅ ሂድ"
አለው። 20ስለዚህ ሙሴ ሚስቱንና ልጆቹን
በአህያ ላይ አስቀምጦ፣ ወደ ግብፅ አገር

14፥15-18:26፤ ዘኍ14፥11፤ዘዳ4፥34መዝ74፥9፤78፥43፤105፥27
4፥19 ዘፀ2፥15:23፤ማቴ2፥20 4፥20 ቍ 2፤ዘፀ2፥22፤18፥3፤ ሐሥ7፥29

^6 በዕብራይስጥ፣ ለምጽ የሚባለው ቆዳን ለሚያጠቁ በሽታዎች ሁሉ የሚውል እንጂ ቀምጥናን ወይም ለምጽን የሚያሳይ አይደለም።

በቅባት ነበር፤ (ዘዳ 15፥12-15 ይመ)።

4፥11 ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለሦስተኛ ጊዜ ገለጸ፤ (በ3፥8 ላይ የሙሴን ቃል እንደሚሰሙት እግዚአብሔር ቢያረጋግጥለትም እሱ ግን ፈቃደኛ አልሆነም)።

4፥2 *በትር፤* ምናልባት እረኞች የሚይዙት ዱላ ሳይሆን አይቀርም።

4፥3 *እባብ፤* የ7፥9-10 ማብ ይመ። የግብፅ ፈርዖኖች ልዑላን መሆናቸውን ለማሳየት፣ ከብረት የተሠሩ የእባብ ምስሎችን በራሶቻቸው በሚደፉአቸው ዘውዶች ላይ ያስቀርጹ ነበር።

4፥8 *ታምር፤* ሥልጣንን ለማሳየት የሚደረጉ መለኮታዊ ኹነቶች ወይም ክስተቶች ማረጋገጫ ይሆናሉ፤ (ኢሱ2፥12-13 ይመ)፤ ምስክር ይሆናሉ፣ (ኢሳ19፥19-20 ይመ)፤ ማስጠንቀቂያ ይሰጣሉ፣ (ዘኍ17፥10 ይመ) ወይም እምነትን ያጸናሉ። የ3፥12 ማብ ይመ።

4፥10፤ ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለአራተኛ ጊዜ ገለጸ። *እኔ ኮልታፋና ንግግር የማልችል ሰው ነኝ፤* መናገር የማልችል ድዳ ነኝ ለማለት አይደለም፤ (ሐሥ 7፥22 ይመ)። ሙሴ በዚህ ቦታ ለማለት የፈለገው ለፈርዖን መልስ ለመስጠት አንደበተ ርቱዕ አይደለሁም ለማለት ነው፤ (6፥12 ይመ)። በ2ቆሮ 10፥10 ላይ ስለ ጳውሎስ የተነገረውን ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ።

4፥13፤ ሙሴ ፈቃደኛ አለመሆኑን ለአምስተኛና ለመጨረሻ ጊዜ ገለጸ።

4፥14 *የእግዚአብሔር ቍጣ በሙሴ ላይ ነደደ፤* ምንም እንኳ እግዚአብሔር "ለቍጣ የዘገየ" ቢሆንም፣ (34፥6)፣ እምቢተኛ ልጆቹን ለመቅጣት ግን ወደኋላ አይልም፤ (34፥7 ይመ)። *ሌዋዊው፤* በአሮን አመራር ሥር የሚሆኑት የእስራኤል ካህናት የሚወጡት ከሌዊ ነገድ ነው።

4፥15-16፤ የ7፥1-2 ማብ ይመ።

4፥19 *ሰዎች ሁሉ ሞተዋልና፤* ቱትሞስ ሦስተኛን ጨምሮ ነው፤ (2፥15:23 ይመ፤ እንዲሁም የመጽሐፉን መግቢያ ይመ)።

4፥20 *ልጆቹን፤* ጌርሳምንና (2፥22 ይመ)፤ አልዓዛርን

መመለስ ጀመረ፤ የእግዚአብሔርንም (ኤሎሂም)
በትር በእጁ ይዞ ነበር::
21 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ
አለው፣ "ወደ ግብፅ በምትመለስበት ጊዜ
በሰጠሁህ ኀይል የምትሠራቸውን ታምራት
ሁሉ በፈርዖን ፊት መፈጸም እንዳለብህ
አትዘንጋ:: እኔ ግን ሕዝቡን እንዳይለቅ
ልቡን አደነድነዋለሁ:: 22 ስለዚህ ለፈርዖን
እንዲህ በለው፤ 'እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ
ይላል፤ እስራኤል የበኵር ልጄ ነው፤
23 "ያመልከኝ ዘንድ ልጄን ልቀቀው" ብዬህ
ነበር፤ አንተ ግን እንዳይሄድ ከለከልኸው፤
ስለዚህ የበኵር ልጅህን እገድላለሁ::'"
24 ሙሴ[ʺ] በጕዞ ላይ በእንግዳ ማረፊያ
ስፍራ ውስጥ ሳለ እግዚአብሔር (ያህዌ) አግ
ኝቶት ሊገድለው ፈልጎ ነበር:: 25 ሚስቱ ሲፓራ
ግን ስለታም ባልጩት ወስዳ ልጇን ገረዘ
ችው፤ በሸለፈቱ የሙሴን እግር በመን
ካትም[+] "አንተ ለእኔ የደም ሙሽራዬ ነህ"
አለችው:: 26 ስለዚህም እግዚአብሔር (ያህዌ)
ተወው፤ "አንተ የደም ሙሽራ ነህ" ያለ
ችው በግርዛቱ ምክንያት ነው::
27 እግዚአብሔር (ያህዌ) አሮንን፣ "ሙሴን
እንድታገኘው ወደ ምድረ በዳ ሂድ" አለው::
እርሱም ሙሴን በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ተራራ አገ
ኘው፤ ሳመውም:: 28 ሙሴም እግዚአብሔር
(ያህዌ) እንዲናገር የላከውን ቃል በሙሉና እን
ዲፈጽማቸው ስላዘዘው ታምራዊ ምልክቶች
ሁሉ ለአሮን ነገረው::
29 ሙሴና አሮን ሄዱና የእስራኤልን ሕዝብ
አለቆች በአንድነት ሰበሰቡ፤ 30 አሮንም እግ
ዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ የነገረውን ቃል
በሙሉ ነገራቸው:: ታምራቱንም በሕዝቡ
ፊት አደረገ:: 31 ሕዝቡም አመኑ፣ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) ስለ እነርሱ የሚገደው መሆኑ
ንና መከራቸውን ማየቱን በሰሙ ጊዜ ተን
በረከኩ፤ በስግደትም አመለኩት::

4፥21 ዘፀ3፥19:20፤ 7፥3:13፤8፥15:32፤ 9፥12:17:35፤10፥1: 20:27፤11፥10፤14፥4 :8፤ዘዳ2፥30፤ኢያሱ11፥ 20፤1ሳሙ6፥6፤መዝ 105፥25፤ኢሳ6፥10፤ 63፥17፤ዮሐ12፥40፤ ሮሜ9፥18
4፥22 ዘፍ10፥15፤ ዘዳ32፥6፤ኢሳ9፥6፤ 63፥16፤64፥8፤ ኤር3፥19፤31፥9፤ ሆሴ11፥1፤ሚል2፥ 10፤ሮሜ9፥4፤ 2ቆሮ6፥18
4፥23 ዘፍ49፥3፤ ዘፀ3፥18፤5፥1፤7፥16፤ 11፥5፤12፥12:29፤ ዘኍ8፥17፤33፥4፤ መዝ78፥51፤105፥ 36፤135፥8፤136፥10
4፥24 ዘኍ22፥22
4፥25 ዘፀ2፥21፤ዘፍ 17፥14፤ኢያሱ5፥2:3
4፥27 ዘፍ27፥27፤ 29፥13፤ዘፀ3፥1
4፥28 ቍ16
4፥29 ዘፀ3፥16
4፥30 ቍ8
4፥31 ዘፍ16፥11፤ 24፥26፤ዘፀ3፥18፤ 2፥25
5፥1 ዘፀ4፥23፤3፥18
5፥2 ዘፀ3፥19፤ መሳ2፥10፤ኢዮ21፥ 15፤ሚል3፥14
5፥3 ዘፍ30፥36፤ ዘሌ26፥25፤ዘኍ14፥ 12፤ዘዳ28፥21፤ 2ሳሙ24፥13
5፥4 ዘፀ1፥11፤ 6፥6-7
5፥5 ዘፍ12፥2
5፥6 ዘፍ15፥13
5፥7 ዘፍ11፥3
5፥8 ቍ14:17:18፤ ዘፀ10፥11
5፥10 ቍ13፤ ዘፀ1፥11

ጭድ አልባ ሸክላ

5 ከዚህ በኋላ ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን
ሄደው፣ "የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር
(ኤሎሂም ያህዌ) 'በምድረ በዳ በዓል እንዲያደርግ
ልኝ ሕዝቤን ልቀቅ' ይላል" አሉት::
2 ፈርዖንም "እንድታዘዘውና እስራኤልን
እንድለቅለት ለመሆኑ ይህ እግዚአብሔር
(ያህዌ) ማነው?" እግዚአብሔርን (ያህዌ) አላው
ቅም፤ እስራኤልንም አለቅም" አለ::
3 እነርሱም፣ "የዕብራውያን አምላክ (ኤሎሂም)
ለእኛ ተገልጦልናል፤ የሦስት ቀን መንገድ
ወደ ምድረ በዳው ተጕዘን ለአምላካችን
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት እንድንሠዋ
ፍቀድልን፤ አለዚያ ግን በመቅሠፍት ወይም
በሰይፍ ይመታናል" አሉት::
4 የግብፅ ንጉሥም፣ "እናንተ ሙሴና
አሮን፤ ለምንድነው ሕዝቡን ሥራ የምታስ
ፈቱት? በሉ እናንተም ወደየሥራችሁ ተመ
ለሱ!" 5 ፈርዖንም፣ "እነሆ፤ አሁን የምድ
ሪቱ ሕዝብ እጅግ ብዙ ነው፤ እናንተም
እንዳይሠሩ እያደረጋችኋቸው ነው" አለ::
6 በዚያኑ ዕለት ፈርዖን ለባሪያ ተቈጣ
ጣሪዎቹና ለሕዝቡ አለቆች እንዲህ ሲል
ትእዛዝ ሰጠ፤ 7 "ለጡብ ሥራ የሚያስፈል
ጋቸውን ጭድ ካለበት ቦታ ሄደው ራሳ
ቸው ያምጡ እንጂ ከእንግዲህ እናንተ እን
ዳታቀርቡላቸው:: 8 ሆኖም ቀድሞ በሚያቀ
ርቡት ሸክላ ልክ ሠርተው እንዲያቀርቡ
አድርጓቸው:: የሥራ ድርሻቸውን አትቀ
ንሱ:: ሰነፎች ናቸው፤ 'ሄደን ለአምላካችን
መሥዋዕት እንሠዋ' የሚሉትም ለዚህ ነው::
9 ለሐሰት ወሬ ስፍራ ሳይሰጡ ተግተው
እንዲሠሩ ሥራውን አክብዱባቸው::"
10 ከዚያም የባሪያ ተቈጣጣሪዎቹና አለ

[ʺ]24 ወይም፣ የሙሴ ልጅ ሊሆን ይችላል:: ዕብራይስጡ፣ እርሱ ይላል::
[+]25 ወይም ወደ ሙሴ እግር በመቅረብም ሊባል ይችላል::

ነው:: የሁለተኛው ልጅ ስም 18፥4 ላይ እስከምንደርስ ባይጠ ቀስም ቀደም ብሎ ተወልዶአል::

4፥21 *ታምራት፤* የ3፥20 ማብ ይመ:: *ልቡን አደነድነ ዋለሁ፤* በዘፀአት መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር የፈርዖንን ልብ እንደሚያደነድን ዘጠኝ ጊዜ ተነግሮአል፤ (እንዲሁም 7፥3፤ 9፥12፤ 10፥1:20:27፤ 11፥10፤ 14፥4:8፤ሮሜ 9፥17-18 እና ማብ ይመ)፤ ፈርዖን የራሱን ልብ እንደሚያደነድን ደግሞ ዘጠኝ ጊዜ ተገ ልጾአል፤ (7፥13-14:22፤ 8፥15:19:32፤ 9፥7:34-35):: የመጀመሪ ያዎቹ አምስት መቅሠፍቶች በግብፃውያን ላይ የወረዱት ፈርዖን ራሱ ልቡን በማደንደኑ ነው:: እግዚአብሔር ለሙሴ በተናገረው መሠረት፣ (9፥12 ይመ) በግብፃውያን ላይ መቅሰፍቱን ማውረድ ያላቋረጠው ፈርዖን ከእምቢተኛነቱ ባለመመለሱ ነው (ሮሜ 1፥24-28 ይመ)::

4፥22 *የበኵር ልጄ፤* እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ያላ ትን ልዩ ግንኙነት የሚገልጽ ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ (ኤር 31፥9፤ ሆሴ 11፥1 ይመ):: *ልጄን፤* በሆሴ 11፥1 ላይ መላውን የእስራኤል ሕዝብ ለማመልከት ገብቶአል::

4፥23 *የበኵር ልጅህን እገድላለሁ፤* ዐሥረኛውን መቅሠ ፍት የሚያመለክት ነው፤ (11፥5፤12፥12 ይመ)::

4፥24 *በእንግዳ ማረፊያ ስፍራ፤* ምናልባት መንገደኞች ምሽቱን የሚያሳልፉበትና ውሃ ያለበት ስፍራ ይሆናል:: *እግዚ አብሔር ... ሊገድለውም ፈለገ፤* እግዚአብሔር ሙሴን ሊገድ ለው የፈለገው ልጁን ስላልገረዘ ነው፤ (ዘፍ 17፥9-14 ይመ)::

4፥25 *ሲፓራ ... ልጇን ገረዘችው፤* ሲፓራ፣ እግዚአብሔር በሙሴ እንዳልተደሰተ ስታይ፣ የልጇን ሸለፈት ወዲያውኑ ገረዘች:: *ባልጩት፤* ከብረት የሚሠሩ መሣሪያዎች በጊዜው ቢኖሩም፣ ባልጩት ለመግረዣ ጥቅም ላይ ይውል ነበር፤ ይህ የሆነው ምና ልባት በወቅቱ ከነበሩት የብረት መሣሪያዎች ይልቅ፣ ባልጩት የበለጠ ስለት ያለው ስለሆነና ለቀዶ ሕክምናም ብቁ መሣሪያ በመሆኑ ነው (ኢያሱ 5፥2 እና ማን ይመ)::

4፥26 *የደም ሙሽራ፤* ምንም እንኳ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የሚኖሩ ሕዝቦች ግዝረትን ለተለያየ ምክንያት ቢጠ ቀሙበትም፣ ሲፓራ ልጇን በመግረዟ ሳታፍር አልቀረችም::

4፥30 *አሮንም እግዚአብሔር ለሙሴ የነገረውን ቃል ሁሉ ተናገረ፤* የ7፥1-2 ማብ ይመ::

5፥1 *ፈርዖን፤* የ3፥10 ማብ ይመ::

5፥3፤ 3፥18 እና ማብ ይመ:: ግብፃውያን ሳያዩአቸው መሥዋዕት የሚያቀርቡበት ምክንያት በ8፥26 ላይ ተገልጾአል፤ (የዘፍ 43፥32 ማብ ይመ)::

5፥6 *ለባሪያ ተቈጣጣሪዎቹና ለሕዝቡ አለቆች፤* ምናልባት በ1፥11 ላይ "አስገባሪዎች" ከሚለው ጋር አንድ ነው፤ (ማብ እዚ ያው ይመ):: *አለቆችን፤* እስራኤላውያን፣ አለቆችን እንዴት እንደሚሾሙና ሥራቸውም ምን እንደ ሆነ፤ በቍ 14-16 ላይ ተገልጾአል::

5፥7 *ገለባ፤* ተቀረጣጥፎ ከሸክላ ጭቃ ጋር ከተደባለቀ በኋላ ጡቦችን ለማያያዝ ያገለግላል::

5፥9 *ወሬ፤* እስራኤላውያን ልቀቀን የሚሉት ውሸታቸውን ነው በማለት ፈርዖን ደመደመ::

ቆቹ ወጥተው ለሕዝቡ:- “ፈርዖን የሚለው
ይህ ነው፤ ‘ከእንግዲህ ጭድ አልሰጣችሁም፤
11ሂዱና የራሳችሁን ጭድ ከየትም ፈልጋ
ችሁ አምጡ፤ የሥራ ድርሻችሁ ግን ከቶ
አይቀነስም’ ” አሉ:: 12ስለዚህም ሕዝቡ በጭድ
ፈንታ ገለባ ለመሰብሰብ በግብፅ ምድር
ሁሉ ተሰማሩ::
13የባሪያ ተቈጣጣሪዎቹም “በየዕለቱ
መሥራት የሚገባችሁ ሥራ ቀድሞ ጭድ
ስናቀርብላችሁ ከምትሠሩት ሥራ ማነስ
የለበትም” እያሉ ያጣድፏቸው ነበር:: 14የሥ
ራው የቅርብ ኀላፊዎች ተደርገው በፈርዖን
የባሪያ ተቈጣጣሪዎች የተመደቡት እስራ
ኤላውያንም፣ “የትናንቱንም ሆነ የዛሬውን
ሸክላ ሥራ ድርሻችሁን እንደ ቀድሞው
ለምን አላሟላችሁም?” እየተባሉ ይጠየቁና
ይገረፉ ነበር::
15ከዚያም ሥራውን በቅርብ ሆነው
የሚቈጣጠሩት እስራኤላውያን ኀላፊዎች
ፈርዖን ፊት ቀርበው እንዲህ ሲሉ አቤቱታ
አቀረቡ፤ “እኛን ባሮችህን እንደዚህ የምታ
ደርገን ለምንድን ነው? 16ለእኛ ለባሮችህ
ጭድ ሳያቀርቡልን ሸክላ ሥሩ ይሉናል፤
ጥፋቱ የገዛ ሰዎችህ ሆኖ ሳለ እኛ ባሮችህ
ግን እንገረፋለን::”
17ፈርዖንም እንዲህ አለ፤ “ልግመኞች!
እናንተ ልግመኞች! እየደጋገማችሁ እንሂድ
‘ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እንሠዋ’ የምትሉት
ለዚህ ነው:: 18በሉ አሁንም ወደ ሥራችሁ
ተመለሱ፤ ምንም ጭድ አይሰጣችሁም፤
ያም ሆኖ ግን የተመደበላችሁን ሸክላ ማም
ረት አለባችሁ::”
19እስራኤላውያን ኀላፊዎችም፣ “በየቀኑ
የምትሠሩት ሸክላ ቍጥሩ ቀድሞ ከሚሠ
ራው ሸክላ ማነስ የለበትም” ተብሎ ሲነገራ
ቸው ችግር ላይ መውደቃቸውን ተረዱት::
20ከፈርዖን ዘንድ እንደተመለሱ ሲጠብቋ
ቸው የነበሩትን ሙሴንና አሮንን አግኝ
ተው፣ 21“እግዚአብሔር (ያህዌ) ይይላችሁ፤
ይፍረድባችሁም ፈርዖንና ሹማምንቱ እን
ዲጠየፉን አደረጋችሁ፤ እንዲገድሉን በእጃ
ቸው ሰይፍ ሰጣችኋቸው” አሏቸው::

እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እንደሚታደግ ተስፋ ሰጠ

22ሙሴም ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ)
ተመልሶ:- “አቤቱ ጌታ ሆይ፤(አዶናይ) በዚህ ሕዝብ
ላይ መከራ ያመጣኸው ለምንድን ነው?
የላከኸኝ ለዚሁ ነው? 23በአንተ ስም እናገር
ዘንድ ወደ ፈርዖን ከሄድሁበት ጊዜ ጀምሮ፣
እርሱ በዚህ ሕዝብ ላይ፣ አበሳ አምጥቶ
አል፤ አንተም ሕዝብህን ከቶ አልታደግኸ
ውም” አለው::

6 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣
“አሁን በፈርዖን ላይ የማደርገውን
ታያለህ፤ ከኀያሉ እጄ የተነሣ እንዲሄዱ፣
ይለቃቸዋል፤ ከኀያሉም እጄ የተነሣ ከአገሩ
ያስወጣቸዋል” አለው::
2እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ሙሴን አለው፤ “እኔ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ:: 3ሁሉን የሚችል
አምላክ[a] (ኤሎሂም) ሆኜ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅ፣
ለያዕቆብ ተገለጥሁ ላቸው፤ ነገር ግን እግዚ
አብሔር (ያህዌ) በተባለው ስሜ[†] ራሴን አልገ
ለጥሁላቸውም::[‡] 4በእንግድነት የሚኖሩባትን
የከነዓንን ምድር እንድሰጣቸው ከእነርሱ
ጋር ቃል ኪዳን ገብቻለሁ:: 5ደግሞም በግ
ብፃውያን ሥር በባርነት ሆነው ያስሙትን
የእስራኤላውያንን የሥቃይ ድምፅ ሰምቻ
ለሁ ኪዳኔንም አስታውሻለሁ::
6“ስለዚህ ለእስራኤላውያን እንዲህ በላ
ቸው፤ ‘እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ፤ ከግ
ብፃውያን ቀንበር አወጣችኋለሁ:: ለእነርሱ
ባሪያ ከመሆን ነጻ አወጣችኋለሁ፤ በተዘ
ረጋች ክንድና በታላቅ ፍርድ እቤዣችኋ
ለሁ:: 7የራሴ ሕዝብ አደርጋችኋለሁ፤ እኔም
አምላክ (ኤሎሂም) እሆናችኋለሁ ከግብፃውያን ቀን
በር ያላቀቅኋችሁ እኔ እግዚአብሔር አምላክ
(ያህዌ ኤሎሂም) መሆኔንም ታውቃላችሁ:: 8ከዚያም

5፥11 ቍ19
5፥14 ቍ16፤ ኢሳ10፥24
5፥17 ቍ8
5፥18 ዘፍ15፥13
5፥21 ዘፍ16፥5፤ 34፥30፤ዘፀ1፥13፤ 14፥11፤16፥3፤ ዘኍ14፥3፤20፥3
5፥22 ዘኍ11፥11፤ ዘዳ1፥12፤ኢሱ7፥7
5፥23 ኤር4፥10፤ 20፥7፤ሕዝ14፥9
6፥1 ዘፀ3፥20፤ 11፥1፤12፥31፡33፡39 ዘዳ5፥15
6፥2 ቍ6፡7፡8፡29፤ ዘፀ3፥14፡15፤7፥5፡ 17፤8፥22፤10፥2፤ 12፥12፤14፥4፡18፤ 16፥12፤ዘሌ11፥44፤ 18፥21፤20፥7፤ ኢሳ25፥3፤41፥20፤ 43፥11፤ 49፥23፤ 60፥16፤ሕዝ13፥9፤ 25፥17፤36፥38፤ 37፥6፡13፤ኢዩ2፥27
6፥3 ዘፍ17፥1፤ዘፀ 3፥14፡15፤2ሳሙ7፥2 6፤መዝ48፥10፤61፥5፤ 68፥4፤83፥18፤99፥3፤ ኢሳ52፥6፤ዮሐ8፥58
6፥4 ዘፍ6፥18፤ 12፥7፤15፥18፤17፥8፤ ሐሥ7፥5፤ሮሜ 4፥13፤ገላ3፥16፤ ዕብ11፥8-10
6፥5 ዘፍ 9፥15፤ ዘፀ2፥23፤ሐሥ7፥34፤
6፥6 ቍ7፤ ዘፀ3፥8፡19፡20፤ 12፥17፡51፤15፥13፤ 16፥16፤18፥1፤ 19፥1፤20፥2፤29፥46፤ ዘሌ22፥33፤26፥13፤ ዘዳ6፥12፤7፥8፤ 9፥26፤1ዜና17፥21፤ ኢዮ19፥25፤ መዝ9፥16፤19፥14፤ 34፥22፤74፥2፤ 77፥15፤81፥10፤ 105፥27፤107፥2፤ 136፥11፤ኢሳ29፥22፤ 35፥9፤43፥1፤44፥23፤ 48፥20፤ኤር2፥6፤ 15፥21፤31፥11፤ 32፥21፤50፥34፤ ሆሴ13፥4፤ አሞ2፥10፤ሚክ6፥4፤ሐሥ13፥17
6፥7 ቍ2፤ ዘፍ17፥7፤ዘፀ34፥9፤ 1ነገ20፥13፡28፤ኢሳ43፥10፤48፥7፤ሕዝ11፥19-20፤ 39፥6፤ኢዩ3፥17፤ ሮሜ9፥4

[a]3 ዕብራይስጡ፣ ኤልሻዳይ ይለዋል::
[†]3 የዘፀ 3፥15 ማብ ይመ
[‡]3 ወይም እግዚአብሔር በተባለው ስሜ ራሴን አልገለጥሁላቸው ምን? ተብሎ ሊተረጐም ይቻላል::

5፥21 *እግዚአብሔር ይይላችሁ፤ ይፍረድባችሁም፤* ዘፍ 16፥5፤ 31፥49 እና ማብ ይመ::

6፥1 *አሁን፤* ብዙ ሳይዘገይ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ይፈርዳል ለማለት ነው::

6፥2 *እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤* ይህ ዐረፍተ ነገር በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አራት ጊዜ ተጠቅሶአል፤ የተጠቀሰውም (1) የመልእክቱን ዐቢይ ሐሳብ ለማስተዋወቅ፤ (2) እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደሚቤዥ ለማረጋገጥ፣ (ቍ 6)፤ (3) እግዚአብሔር እስራኤልን እንደ ራሱ ልጅ ለማድረግ ማሰቡን ለማመልከት፣ (ቍ7)፤ (4) እግዚአብሔር በገባው ቃል መሠረት የተስፋዪቱን ምድር እንደሚያወርሳቸው ለማስታወቅና መልእክቱን ለማጠቃለል ነው (ቍ8)::

6፥3 *ሁሉን የሚችል አምላክ፤* የዘፍ 17፥1 ማብ ይመ:: *እግዚአብሔር በተሰኘው ቅዱስ ስሜ ... አልተገለጥሁላቸውም፤* ይህ ማለት የእስራኤል አባቶች፣ ያህዌ የሚለውን ስም ጨርሶ አያውቁም ነበር ማለት አይደለም፤ ነገር ግን የስሙ ሙሉ ትርጕም ይኸውም ሕዝቡን የሚታደግ ስም እንደ ሆነ አያውቁም ነበር (የቍ 6 ማብ እና ዘፍ 2፥4 ይመ):: ይህ ስም፣ ሕዝቡን የሚታደግ ስም እንደ ሆነ ሙሉ በሙሉ የሚረዱት፣ ከግብፅ የወጡት እስራኤላውያንና ልጆቻቸው ብቻ ናቸው:: *አልተገለጥሁላቸውም፤* ይህ ቃል “መታወቅ” የሚል ትርጕም ያለው ሲሆን ስለ መቅሰፍቶቹ በተነገረው ታሪክ ውስጥ (ቍ 7፤ 7፥17፤ 8፥10፡22፤ 9፥14፡29፥19፥2፤ 11፥7 ይመ)፤ እንዲሁም ከራሱ ከግብፅ መውጣት ታሪክ ጋር በተደጋጋሚ ተጠቅሶ ይገኛል (14፥4፡18፤ 16፥6፡8፡12፤18፥11 ይመ)::

6፥5 *አስታውሻለሁ፤* የዘፍ 8፥1 ማብ ይመ::

6፥6 *አወጣችኋለሁ ... እቤዣችኋለሁ ... እታደጋችኋለሁ፤* እነዚህ ግሦች ያህዌ የሚለው ስም የያዘውን ትክክለኛ ትርጕም በግልጽ ይናገራሉ፤ ያህዌ ሕዝቡን የሚቤዥ ነው፤ (የቍ3 ማብ ይመ):: *በታላቅ ፍርድም፤* 7፥4 ይመ:: የእግዚአብሔር ፍርድ መቤዠትን (ለእስራኤል) እንዲሁም ፍርድን (በግብፃውያን ላይ) ያካትታል::

6፥7-8 *ያሳወቅኋችሁ ... አመጣችኋለሁ፤* መቤዠት ማለት ከባርነትና ከስቃይ ነጻ መውጣት ማለት ብቻ ሳይሆን ነጻና ደስተኛ ሕዝብ ለመሆንም ነጻ መውጣት ማለት ነው::

6፥7 *የራሴ ሕዝብ አደርጋችኋለሁ፤ እኔም አምላክም እሆናችኋለሁ፤* እግዚአብሔር በሲና ተራራ ላይ የተናገረውን ቃል የሚያስታውስ ነው፤ (19፥5-6፤ እንዲሁም ኤር 31፥33 ይመ)::

ለአብርሃም፣ ለይስሐቅ፣ ለያዕቆብ እሰጣች
ኋለሁ ብዬ ወደማልሁላቸው ምድር አመጣ
ችኋለሁ፤ ርስት አድርጌ እሰጣችኋለሁ።
እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ።' "
[9]*ሙሴ* ይህን ለእስራኤላውያን ነገራ
ቸው፤ ተስፋ ከመቍረጣቸውና ከአስከፊ እስ
ራታቸው የተነሣ ግን አላዳመጡትም።
[10]ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ [11]"ሂድና ለግብፅ ንጉሥ
ለፈርዖን እስራኤላውያን ከአገሩ እንዲወጡ
ይፈቅድላቸው ዘንድ ንገረው።"
[12]*ሙሴ ግን እግዚአብሔርን* (ያህዌ)፣ "እስ
ራኤላውያን ያልሰሙኝ፣ ፈርዖን እንዴት
ይሰማኛል፤ እኔ ለራሴ ተብታባ ሰው ነኝ"[ግ]
አለው።

የሙሴና የአሮን የትውልድ መዝገብ

[13]በዚህ ሁኔታ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ስለ
እስራኤላውያንና ስለ ግብፅ ንጉሥ ስለ ፈር
ዖን ለሙሴና ለአሮን ነገራቸው፤ እስራኤላ
ውያንንም ከግብፅ እንዲያወጡ አዘዛቸው።
[14]የየቤተ ሰቡ[ነ] አለቆች እነዚህ ነበሩ፤
የእስራኤል የበኵር ልጅ የሮቤል ልጆች፣
ሄኖኅ፣ ፈሉስ፣ አስሮን፣ ከርሚ፣ እነዚህ
የሮቤል ነገድ ናቸው።
[15]የስምዖን ወንዶች ልጆች፣ ይሙኤል፣
ያሚን፣ አሃድ፣ ያኪን፣ ጾሐርና የከነዓናዊቷም
ልጅ ሳኡል ነበሩ። እነዚህ የስምዖን ነገድ
አባቶች ናቸው።
[16]በትውልዳቸው መሠረት የሌዊ ወን
ዶች ልጆች ስሞች እነዚህ ነበሩ፤ ጌድሶን፣
ቀዓትና ሜራሪ ናቸው፤ ሌዊ መቶ ሠላሳ
ሰባት ዓመት ኖረ።
[17]የጌድሶን ወንዶች ልጆች በትውልዳ
ቸው ሎቤኒና ሰሜኢ ነበሩ።
[18]የቀዓት ወንዶች ልጆች እንበረም፣
ይስዓር፣ ኬብሮንና ዑዝኤል ነበሩ፤ ቀዓት
መቶ ሠላሳ ዓመት ኖረ።
[19]የሜራሪ ወንዶች ልጆች ሞሖሊና
ሙሲ ነበሩ። በትውልዳቸው መሠረት የሌዋ
ነገዶች እነዚህ ናቸው።
[20]እንበረም የአጎቱን እናት ዮካብድን
አገባ፤ እርሷም አሮንና ሙሴን ወለደችለት።
እንበረም መቶ ሠላሳ ሰባት ዓመት ኖረ።
[21]የይስዓር ወንዶች ልጆች፣ ቆሬ፣ ናፌግና
ዝክሪ ነበሩ።
[22]የዑዝኤል ወንዶች ልጆች፣ ሚሳኤል፣
ኤልዳፋንና ሥትሪ ነበሩ።
[23]አሮንም የአሚናዳብን ልጅ፣ የነአሶንን
እኅት ኤልሳቤጥን አገባ፤ እርሷም ናዳብንና
አብዩድን፣ አልዓዛርንና ኢታምርን ወለደ
ችለት።
[24]የቆሬ ወንዶች ልጆች፣ አሴር፣ ሕል
ቃናና አብያሳፍ ነበሩ፤ እነዚህ የቆሬ ነገድ
ጐሣ ናቸው።
[25]የአሮን ልጅ አልዓዛር ከፉትኤል ሴት
ልጆች አንዷን አገባ፤ እርሷም ፊንሐስን
ወለደችለት፤ እነዚህ እንደየነገዳቸው የሌዋ
ውያን ጐሣዎች አለቆች ነበሩ።
[26]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) "እስራኤላውያንን
በየሰራዊታቸው ከግብፅ አውጡ" ብሎ የነገ
ራቸው እነዚህኑ አሮንንና ሙሴን ነበር።
[27]ስለ እስራኤላውያን ከግብፅ መው
ጣት፣ የግብፅን ንጉሥ ፈርዖንን ያናገሩትም
እነዚሁ ነበሩ።
[28]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን በግብፅ
በተናገረው ጊዜ፣ [29]እንዲህ አለው፤ "እኔ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝ፤ የነገርሁህን ሁሉ
ለግብፅ ንጉሥ ለፈርዖን ንገረው።"
[30]*ሙሴ ግን እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲህ
አለው፤ "ፈርዖን ምን ብሎ ይሰማኛል? አን
ደበቴ ኮልታፋ ነው።"

7 *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤
"ልብ በል፤ እኔ አንተን ለፈርዖን እንደ
ስያሜ (ኤሎሂም) አድርጌሃለሁ፤ ወንድምህ አሮ
ንም ያንተ ነቢይ ይሆናል። [2]እኔ የማዝህን
ሁሉ ትናገራለህ፤ ወንድምህ አሮንም እስራ
ኤላውያንን ከአገሩ እንዲወጡ ይለቃቸው
ዘንድ ለፈርዖን ይነግረዋል። [3]እኔ ግን የፈር
ዖንን ልብ አደነድናለሁ፤ ታምራዊ ምልክቶ
ችንና ድንቆችን በግብፅ ላይ በብዛት ባደ

ግ12 ዕብራይስጡ በዚህ ስፍራና ቍ30 ላይ፣ ያልተገረዘ ከንፈር ይላል

ነ14 በዚህ ስፍራና በቍ 25 ላይ፣ ያለው ቤተ ሰብ የዕብራይስጥ ቃል ከጐሣም የበለጠ ነው።

6፥8 ዘፍ12፥7፤14፥22፤ዘፀ3፥8፤ዘሌ18፥21፤መዝ136፥21-22፤ ኢር11፥5፤ሕዝ20፥6፤ ራእ10፥5-6
6፥9 ዘፍ34፥30፤ ዘፀ2፥23
6፥11 ቍ29፤ ዘፀ3፥18
6፥12 ዘፀ3፥18፤ 4፥10
6፥13 ዘፀ3፥10
6፥14 ዘፍ29፥32፤ ዘፀ13፥3፤ዘኍ1፥1፤ 26፥4
6፥15 ዘፍ29፥33
6፥16 ዘፍ29፥34፤ 46፥11፤ዘኍ3፥17፤ ኢሱ21፥7፤1ዜና 6፥1፡16
6፥17 ዘኍ3፥18፤ 1ዜና6፥17
6፥18 ዘኍ3፥19፡ 27፤1ዜና6፥2፡18፤ 23፥12
6፥19 ዘኍ3፥20፡33 ፤1ዜና6፥19፡23፥21
6፥20 ዘፀ2፥1-2፤ ዘኍ26፥59፤1ዜና 23፥13
6፥21 1ዜና6፥38
6፥22 ዘሌ10፥4፤ ዘኍ3፥30፤1ዜና15፥8 2ዜና29፥13
6፥23 ዘፀ24፥1፤ 28፥1፤ዘሌ10፥1፡6፡ 12፡16፤ዘኍ1፥7፤ 2፥3፤3፥2፡32፤4፥28፤ 16፥37፡39፤26፥60፤ ዘጸ10፥6፤ኢሱ14፥1፤ ሩት4፥19፡20፤1ዜና 6፥3፤24፥1፤1ዜና2፥ 10፤6፥22፡37፤ማቴ1፥4
6፥24 ቍ21፤ ዘኍ16፥1፤
6፥25 ዘኍ25፥7፡ 11፤31፥6፤ኢሱ24፥ 33፤መዝ106፥30
6፥26 ዘፀ3፥10፤ 7፥4፤12፥17፡41፡51
6፥27 ዘፀ5፥1፤ ዘኍ3፥1፤መዝ77፥20
6፥29 ቍ2
6፥30 ዘፀ3፥11
7፥1 ዘፀ4፥15፡16፤ ሐሥ14፥12
7፥3 ዘፀ3፥20፤ 4፥21፤10፥1፤

6፥8፤ ዘፍ 22፥15-17 ይመ። *ወደ ማልሁላቸው፤* የዘፍ 14፥22 ማብ ይመ።

6፥12 *ተብታባ ሰው ነኝ፤* የ4፥10 ማብ ይመ።

6፥13 *ለሙሴና ለአሮን፤* በቍ 14-25 ላይ የተጠቀሰው የትውልድ ሐረግ፣ ሙሴና አሮን የማን ልጆች እንደሆኑ ይናገራል። ሙሴና አሮን ከሦስተኛው ነገድ ቢሆኑም፣ እዚህ ላይ ስማቸው የተጠቀሰው ከያዕቆብ 12 ልጆች መካከል የሦስቱ (የሮቤል፣ የስ ምዖንና የሌዊ) ብቻ ነው።

6፥16 *ሜራሪ፤* ይህ ስም የግብፃውያን ስም ነው፤ እንደ ኩፉትኤልና ፊንሐስ (ቍ 25 ይመ) ይህም እንደ ራሱ እንደ ሙሴ (የ2፥10 ማብ ይመ)። *የሌዊም የሕይወት ዘመን መቶ ሠላሳ ሰባት ዓመት ነው፤* ቍ 18፡20 ይመ። በብሉይ ኪዳን አንድ ሰው በሕይወት የኖረበት ዘመን የሚጠቀሰው ዕድሜው ከመቶ ዓመት የበለጠ እንደሆነ ነው።

6፥20 *እንበረም... አሮንንና ሙሴን፤* ዓምራምና ዮኬቤድ የአሮንና የሙሴ አባቶች እንጂ፣ ወላጆች አይደሉም የሚል አስተ ያየት አለ። የዓምራም አባት ቀዓት (ቍ 18 ይመ)፤ የተወለደው ያዕቆብ ወደ ግብፅ ከመውረዱ በፊት ነው፤ (ዘፍ 46፥11 ይመ)፤ እስራኤላውያን በግብፅ ምድር 430 ዓመት ኖረዋል፤ (12፥40-41 ይመ)። እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ ሙሴ የ80 ዓመት ሰው በመሆኑ፤ (7፥7 ይመ)፤ ሙሴ የተወለደው ቀዓት ከተወለደ ከ350 ዓመት በኋላ ነው፤ ስለዚህ ቀዓት የሙሴ አያት ሊሆን አይችልም፤ (ቍ 18 ይመ)። እንግዲህ እንበረም የሙሴ አባት አይደለም ማለት ነው፤ "ወለደ" ለሚለው ቃል የገባው የዕብራ ይስጡ ግሥ አንዳንድ ጊዜ በዘፍጥረት 10 ላይ ካለው ሐሳብ ጋር ተመሳሳይ ትርጕም አለው፤ (በዘፍ 10፥8 ላይ ቃሉ "የ ... አባት" ተብሎ ተተርጕሞአል)። *ዮኬቤድ፤* የስሙ ትርጕም "እግዚአብሔር ክብር ነው" ማለት ነው። *አሮንንና ሙሴን፤* አሮን የመጀመሪያ ልጅ በመሆኑ፤ (7፥7 ይመ) ስሙ በቅድሚያ ተጠቅሶአል።

6፥30 *አንደበቴ ኮልታፋ፤* ቍ 12 እና የ4፥10 ማብ ይመ።

7፥1-2፤ እግዚአብሔር በነቢያቱ በኩል ቃሉን ለሕዝቡ እንደሚያስተላልፍ ሁሉ፣ ሙሴም የእግዚአብሔርን ቃል በአሮን በኩል ለፈርዖን አስተላለፈ። የነቢያት ተልዕኮ በእግዚአብሔር ምትክ የእግዚአብሔርን ቃል መናገር ነው። እርሱ የእግዚአብሔር "አፍ" ነበር (4፥15-16)።

7፥3 *አደነድናለሁ፤* የ4፥21ን ማብ ይመ። *ታምር፤* የ3፥12፤

ርግም እንኳ፣ አይሰማችሁም:: 4ከዚያም
እጄን በግብፅ ላይ አደርጋለሁ፤ በኀያል ፍር
ድም ሰራዊቴን፣ ሕዝቤን እስራኤላውያንን
አወጣለሁ፤ 5እጄን በግብፅ ላይ ስዘረጋና እስ
ራኤላውያንንም ከዚያ ሳወጣ፣ ግብፃው ያን
እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) መሆኔን ያው
ቃሉ::"
6ሙሴና አሮን *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ
አዘዛቸው አደረጉ:: 7ፈርዖንን ባነጋገሩበት
ጊዜ ሙሴ ዕድሜው ሰማንያ ዓመት፣ አሮን
ደግሞ ሰማንያ ሦስት ነበር::

የአሮን በትር እባብ ሆነች

8*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን
እንዲህ አላቸው፣ 9"ፈርዖን፣ 'ታምር አሳ
ዩኝ' ባላችሁ ጊዜ፣ አሮንን እንዲህ በለው፤
'በትርህን ውሰድና በፈርዖን ፊት ጣላት፤'
ከዚያም እባብ ትሆናለች::"
10ስለዚህ ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን
ሄደው *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዳዘዛቸው አደ
ረጉ:: አሮን በትሩን በፈርዖንና በሹማም
ንቱ ፊት ጣላት፤ እባብም ሆነች:: 11ከዚ
ያም ፈርዖን ጠቢባኑንና መተተኞቹን ጠራ፤
የግብፅ አስማተኞችም በድብቅ ጥበባቸው
ያንኑ አደረጉ፤ 12እያንዳንዱ የያዛትን በትር
ጣለ፤ እባብም ሆነች:: ነገር ግን የአሮን
በትር የእነርሱን በትሮች ዋጠች:: 13ሆኖም
የፈርዖን ልብ ደነደነ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ)
ተናግሮ እንደነበረውም አላዳመጣቸውም::

የደም መቅሠፍት

14ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን እን
ዲህ አለው፤ "የፈርዖን ልብ ደነደነ፤ ሕዝቡን
ለመልቀቅ አልፈቀደም:: 15ወደ ውሃው በሚ
ሄድበት ጊዜ ማልደህ ወደ ፈርዖን ሂድ፤
እንድታገኘውም በዐባይ ዳር ተጠባበቅ፤ ወደ
እባብ ተለውጣ የነበረችውንም በትር በእ
ጅህ ያዝ:: 16ከዚያም እንዲህ በለው፤ 'የዕ
ብራውያን አምላክ *እግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ)
"ሕዝቤ በምድረ በዳ ያመልኩኝ ዘንድ እን
ዲሄዱ ልቀቃቸው፤" ብዬ እንድነግርህ
ላከኝ፤ አንተ ግን እስካሁን ድረስ እሺ አላ
ልህም:: 17*እግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚለው ይህ
ነው፤ "እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደሆንሁ
በዚህ ታውቃለህ፤ እይ በዚህች በእጄ
በያዝኋት በትር የዐባይን ውሃ እመታለሁ::
ወደ ደምም ይለወጣል:: 18በዐባይ ወንዝ
ውስጥ ያለው ዓሣ ይሞታል፤ ወንዙ ይከረ
ፋል፤ ግብፃውያንም ውሃውን መጠጣት
አይችሉም::' "
19*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን አለው፤ "አሮ
ንን፣ 'በትርህን ውሰድና በግብፅ ውሆች ላይ፣
ይኸውም በምንጮች፣ በቦዮች፣ በኩሬዎችና
በውሃ ማጠራቀሚያዎች ላይ እጅህን ዘርጋ'
ብለህ ንገረው፤ ወደ ደምም ይለወጣሉ::
ከእንጨትና ከድንጋይ በተሠሩ ውሃ መያ
ዣዎች ውስጥም ሳይቀር በግብፅ ምድር
ደም በየቦታው ይሆናል::"
20ሙሴና አሮን *እግዚአብሔር* (ያህዌ)
እንደ አዘዛቸው አደረጉ:: እርሱም በንጉ
ሡና በሹማምንቱ ፊት በትሩን አንሥቶ
የዐባይን ወንዝ ውሃ መታ:: ውሃውም በሙሉ
ወደ ደም ተለወጠ:: 21በዐባይ ያሉት ዓሦች
ሞቱ፤ ወንዙም ከመከርፋቱ የተነሣ ግብፃ
ውያኑ ውሃውን ሊጠጡት አልቻሉም:: በግ
ብፅ ምድር ሁሉ ደም ነበረ::
22የግብፅ አስማተኞች በድብቅ ጥበባ
ቸው ተመሳሳይ ነገር አደረጉ፤ የፈርዖንም
ልብ ደነደነ፤ ልክ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንደ
ተናገረው ሙሴንና አሮንን አልሰማቸውም::
23ተመልሶ ወደ ቤተ መንግሥቱ ገባ እንጂ
ይህንን ከቁም ነገር አልቈጠረውም::
24ግብፃውያን ሁሉ የወንዙን ውሃ መጠጣት
ባለመቻላቸው ውሃ ለማግኘት የዐባይን ዳር
ይዘው ጉድጓድ ቈፈሩ::
25*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ዐባይን ከመታ ሰባት
ቀን አለፈ::

ሐሥ7፥36፤
ሮሜ9፥18
7፥4 ቍ13:16:22፤
ዘፀ8፥15:19፤9፥12፤
11፥9፤13፥20፤16፥26፤
ሐሥ7፥36
7፥5 ዘፀ6፥2፤3፥20፤
መዝ138፥7፤ሕዝ6፥
14፤25፥13
7፥6 ቍ2:10:20፤
ዘፍ6፥22
7፥7 ዘዳ31፥2፤
34፥7፤ሐሥ7፥23:30
7፥9 ዘፀ4፥2-5፤
ዘዳ6፥22፤2ነገ19፥29፤
መዝ78፥43፤86፥17፤
105፥27፤135፥9፤
ኢሳ7፥11፤37፥30፤
38፥7-8፤55፥13፤
ዮሐ2፥11
7፥11 ቍ22፤
ዘፍ41፥8፤ዘፀ8፥7:18፤
22፥18፤ዘዳ18፥10፤
1ሳሙ6፥2፤2ነገ21፥6
፤ኢሳ2፥6፤47፥12፤
ኤር27፥9፤ሚል3፥5፤
ማቴ24፥24፤
2ጢሞ3፥8
7፥13 ቍ4፤ዘፀ
4፥21
7፥14 ቍ22፤ዘፀ
8፥15:32፤9፥7፤
10፥1:20:27
7፥15 ዘፍ41፥1፤ዘፀ
8፥20
7፥16 ቍ4፤ዘፀ
3፥18
7፥17 ቍ19-21፤
ዘፀ4፥9፤6፥2፤14፥25፤
ራእ11፥6፤16፥4
7፥18 ቍ21:24፤
መዝ78፥44፤
ኢሳ19፥6
7፥19 ዘፀ4፥2፤
14፥21፤2ነገ5፥11
7፥20 ቍ6፤
ዘፀ17፥5፤መዝ78፥
44፤105፥29፤114፥3፤
ዕን3፥8
7፥22 ቍ11:13:
14፤ዘፍ41፥8፤
ዘፀ8፥19፤መዝ105፥
28፤ማቴ24፥24
7፥24 ቍ18

የ4፥8ን ማብ ይመ::

7፥4 *በኀያል ፍርድም፤* የ6፥6 ማብ ይመ::

7፥7 *ሙሴ ዕድሜው ሰማንያ ዓመት፤* የ2፥11:15 ማብ ይመ::

7፥9-10 *እባብ፤* በዚህ ቦታ ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል በ4፥3 ላይ ከተጠቀሰው ቃል የተለየ ነው፤ (መዝ 74፥13 ይመ):: ከዚህ ቃል ጋር ተዛማጅ የሆነ ቃል በሕዝ 29፥3 ላይ፣ ግብፅንና ነገሥታትን ለመወከል ገብቶአል::

7፥11 *ጠቢባኑንና መተተኞቹን፤* የዘፍ 4፥8 ማብ ይመ:: በአይሁዳውያን ዘንድ በሚተረከው ታሪክ መሠረት፣ ሙሴን የተቃወሙት ሁለቱ አስማተኞች፣ ኢያኔስና ኢያንበሬስ የሚል ስም ተሰጥቶአቸዋል፤ (2ጢሞ 3፥8 ይመ፤ የኢያኔስ ስም ከሙት ባሕር በተገኙ ጽሑፎች ላይ ተጠቅሶአል):: እነርሱም በአስማታቸው እንደዚህ አደረጉ፤ የግብፅ አስማተኞች ይህንን ያደረጉት በአጋንንት ኀይል ነው::

7፥12 *የአሮን በትር የእነርሱን በትሮች ዋጠች፤* እግዚአብሔር በፈርዖንና በግብፅ አማልክት ላይ ጌታና ልዑል መሆኑን ያመለክታል::

7፥13 *ልብ ደነደነ፤* የ4፥21 ማብ ይመ::

7፥14-10፥29 *የመጀመሪያዎቹ* ዘጠኝ *መቅሠፍቶች፣* ሦስት፣ ሦስት መቅሠፍቶችን በያዙ ሦስት ክፍሎች ሊመደቡ ይችላሉ፤ (7፥14-8፥19፤ 8፥20-9፥12፤ 9፥13-10፥29)፤ ከእያንዳንዱ ክፍል ውስጥ የሚገኙት የመጀመሪያዎቹ መቅሠፍቶች፣ (አንደኛው፣ አራተኛውና ሰባተኛው) ፈርዖን ጠዋት ጠዋት ወደ ዐባይ ወንዝ ሲወርድ የተሰጡ ማስጠንቀቂያዎች ናቸው፤ (ቍ 15፤8፥20፤ 9፥13 ይመ)::

7፥17 *በእጄ፤* በሙሴ እጅ ነው:: ውሃውም ወደ ደም ይለወጣል፤ መዝ 78፥44፤ 105፥29 ይመ:: እግዚአብሔር የፍጥረት ጌታ መሆኑን ያመለክታል::

7፥19 *በትሩን፤* አሮን ሙሴን ተክቶ እየሠራ ነው፣ (ቍ 17 ይመ):: *ከዕንጨትና ከድንጋይ በተሠሩት የውሃ ማጠራቀሚያ ዕቃዎች፤* አንዳንድ ሊቃውንት እንደሚሉት ግብፃውያን አማልክቶቻችን ከዕንጨት፣ ከሸክላና ከድንጋይ በተሠሩ ጣዖታትና ምስሎች፣ (ዘዳ 29፥16-17 ይመ) ላይ ያድራሉ ብለው ስለሚያምኑ፣ መቅሠፍቶቹ የግብፃውያን ሃይማኖት ከንቱ እንደ ሆነ ለማሳየት የተደረጉ ናቸው፤ (12፥12 ይመ)::

7፥20 *ዐባይ፤* የግብፅ ህልውና የተመሠረተው በዐባይ ወንዝ ላይ በመሆኑ በዐቢይ ወንዙ ሐጲ በሚል ስም ይመለክ ነበረ፤ ለዚህ አም ላክ የውዳሴ መዝሙር ተዘምሮለታል:: የቍ 19 ማብ ይመ::

7፥24 *የሚጠጣ ውሃ ለማግኘት ከወንዝ ዳር ጕድጓድ ቈፈሩ፤* ውሃው በወንዙ መፋሰሻ አጠገብ ባለው አሸዋማ ዐፈር ስለሚጣራ ለመጠጥ ውሃ ያገለግላል::

7፥25 *ሰባት ቀን አለፈ፤* መቅሠፍቱ በተከታታይ አልወረደም::

የጓጉንቸር መቅሠፍት

8 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤
"ወደ ፈርዖን ዘንድ ሂደህ፣ እንዲህ
በለው፤ 'እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤
"እኔን ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ።
2 እነርሱን ለመልቀቅ እምቢ ብትል አገርህን
ሁሉ በጓጉንቸር መቅሠፍት እመታዋለሁ።
3 ዐባይ በጓጉንቸሮች ይሞላል፤ ወጥተውም
ወደ ቤተ መንግሥትህና ወደ መኝታ ክፍ
ልህ፣ ወደ አልጋህም ወደ ሹማምንቶችህና
ወደ ሕዝብህ ቤቶች፣ ወደ ምድጆችህና
ወደ ቡሃቃዎችህ ይገባሉ። 4 ጓጉንቸሮቹ ወደ
አንተና ወደ ሕዝብህ ወደ ሹማምንቶችህም
ሁሉ ይመጡባችኋል።' "

5 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፣
"አሮንን፣ 'በትርህን ይዘህ በምንጮች፣
በቦዮችና በኩሬዎች ላይ እጅህን ዘርጋ፤ ጓጉ
ንቸሮችም በግብፅ ምድር ላይ እንዲወጡ
አድርግ' " በለው።

6 አሮንም በግብፅ ውሆች ላይ እጁን
ዘረጋ፤ ጓጉንቸሮችም ወጥተው ምድሪቱን
ሸፈኑ። 7 ሆኖም ግን አስማተኞቹ በድብቅ
ጥበባቸው ተመሳሳይ ነገር ሠሩ፤ እነርሱም
በግብፅ ምድር ላይ ጓጉንቸሮች እንዲወጡ
አደረጉ።

8 ፈርዖንም ሙሴንና አሮንን አስጠርቶ
እንዲህ አላቸው፤ ጓጉንቸሮቹን ከእኔና ከሕ
ዝቤ ያርቅ ዘንድ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ)
ጸልዩልኝ፤ ከዚያም ለእግዚአብሔር (ያህዌ)
መሥዋዕትን ትሠዉ ዘንድ ሕዝቡ እንዲ
ሄዱ እፈቅዳለሁ።

9 ሙሴም ፈርዖንን፣ "በዐባይ ወንዝ ካሉት
በቀር ከአንተና ከቤቶችህ ጓጉንቸሮቹ እንዲ
ወገዱ ለአንተ፣ ለሹማምንቶችህና ለሕዝብህ
የምንፀልይበትን ጊዜ እንድትወስን ለአንተ
ትቼዋለሁ" አለው።

10 ፈርዖንም፣ "ነገ ይሁን" አለው። ሙሴም
እንዲህ ብሎ መለሰ፤ "እንደ አምላካችን
እንደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ያለ ማንም እንደ
ሌለ ታውቅ ዘንድ አንተ እንዳልኸው ይሆ
ናል። 11 ጓጉንቸሮቹም ከአንተና ከቤቶችህ፣
ከሹማምንቶችህና ከሕዝብህ ተወግደው በዐ
ባይ ወንዝ ብቻ ይወሰናሉ።"

12 ሙሴና አሮን ከፈርዖን ዘንድ ከተመ
ለሱ በኋላ፣ በፈርዖን ላይ እግዚአብሔር
(ያህዌ) ስላመጣቸው ጓጉንቸሮች ሙሴ ወደ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኸ። 13 እግዚአብሔር (ያህዌ)
ሙሴ እንደ ለመነው አደረገ፤ ጓጉንቸሮቹም
በየቤቱ ውስጥ፣ በየአጥር ግቢውና በየሜ
ዳው ሞቱ። 14 በአንድ ላይ ሰብስበው ከመ
ሯቸው፤ ምድሪቱም ከረፋች። 15 ፈርዖን ችግሩ
ጋብ ማለቱን ባየ ጊዜ ግን ልክ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) እንደ ተናገረው ልቡን በማደን
ደን ሙሴንና አሮንን አልሰማቸውም።

የተባይ መቅሠፍት

16 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣
"አሮንን 'በትርህን ሰንዘረህ የምድርን ትቢያ
ምታ' በለው፤ ከዚያም በግብፅ ምድር ያለው
ትቢያ ሁሉ ተናካሽ ትንኝ ይሆናል" አለው።
17 እነርሱም እንዲሁ አደረጉ፣ አሮን በትሩን
እንደ ያዘ እጁን ሲዘረጋና የምድሩን ትቢያ
ሲመታ፣ በግብፅ ምድር ያለው ትቢያ ሁሉ
ተናካሽ ትንኝ ሆነ። ሰውንም ሆነ እንስሳ
ውን ተናካሽ ትንኝ ወረረው። 18 ነገር ግን
አስማተኞቹ በድብቅ ጥበባቸው ተናካሽ
ትንኞችን ለመፍጠር ሲሞክሩ አልቻሉም።
ተናካሽ ትንኞቹም ከሰውና ከእንስሳው ላይ
አልወረዱም ነበር። 19 አስማተኞቹም ፈርዖ
ንን፣ "ይህ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ጣት ነው"
አሉት፤ ነገር ግን የፈርዖን ልብ ደንድኖ
ስለ ነበር፣ ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደተ
ናገረው አልሰማቸው አለ።

20 ከዚህ በኋላ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ "በማለዳ ተነሥተህ ፈርዖን
ወደ ውሃ በሚወርድበት ጊዜ ከፊቱ ቀርበህ
እንዲህ በለው፤ 'እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው
ይህ ነው፤ ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ።
21 ሕዝቤ እንዲሄዱ ባትለቃቸው፣ በአንተና
በሹማምንትህ ላይ፣ በሕዝብህና በቤቶችህ
ላይ የዝንብ መንጋ እሰዳለሁ። ያረፉበት
መሬት እንኳ ሳይቀር፣ የግብጻውያን ቤቶች
ሁሉ ዝንብ ብቻ ይሆናሉ።

22 " 'በዚያች ዕለት ግን ሕዝቤ የሚኖር
ባትን የጌሤምን ምድር የተለየች አደርጋታ
ለሁ፤ እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) በዚህች ምድር
እንዳለሁ ታውቅ ዘንድ የዝንብ መንጋ በዚያ
አይኖርም። 23 በሕዝቤና በሕዝብህ መካከል
ልዩነት አደርጋለሁ፤ ይህ ታምራዊ ምልክት
ነገ ይሆናል[1]።' "

24 እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲሁ አደረገ፤

8፥1 ዘፀ3፥12፤ 4፥23፤5፥1፤9፥1
8፥2 መዝ78፥45፤ 105፥30፤ራእ16፥13
8፥3 ዘፀ10፥6፤ 12፥34
8፥5 ዘፀ4፥2፤7፥9-20፤9፥23፤10፥13: 21-22፤14፥27፤4፥17
8፥6 መዝ78፥45፤ 105፥30
8፥7 ዘፀ7፥11፤ ማቴ24፥24
8፥8 ቍ25:28፤ ዘፀ9፥28፤10፥8:17: 24፤12፥31 ዘኍ21፥7፤1ሳሙ12፥19፤1ነገ13፥6፤ ኤር10፥6፤42፥2፤ 46፥9፤49፥19፤ ሚክ7፥18፤ሐሥ8፥24
8፥9 ዘፀ9፥5
8፥10 ዘፀ9፥14፤ 15፥11፤ዘዳ3፥24፤ 4፥35፤33፥26፤ 2ሳሙ7፥22፤ 1ነገ8፥23፤ 1ዜና17፥20፤2ዜና6፥ 14፤መዝ71፥19፤86፥ 8፤89፥6፤113፥5፤ ኢሳ40፥18፤42፥8፤ 46፥9፤ኤር10፥6፤49፥ 19፤ሚክ7፥18
8፥13 ያዕ5፥16-18
8፥15 ዘፀ7፥14፤ መክ8፥11
8፥16፤ ዘፀ 4፥2
8፥17 መዝ105፥31
8፥18 ዘፀ9፥11፤ ዳን5፥8፤ዘፀ7፥11
8፥19 ዘፀ7፥5:22፤ 10፥7፤12፥33፤31፥18 ፤1ሳሙ6፥9፤ነህ9፥6፤ መዝ8፥3፤33፥6፤ ሉቃ11፥20
8፥20 ዘፀ3፥18፤ 7፥15፤9፥13
8፥22 ዘፍ45፥10፤ ዘፀ7፥5፤9፥4:6:26: 29፤10፥23፤11፥7፤ 12፥13፤19፥5፤ዘዳ4፥ 20፤7፥6፤14፥2፤26፥ 18፤1ነገ8፥36፤ ኢዮ36፥11፤ መዝ33፥12፤ 135፥4፤ሚል 3፥17
8፥23 ዘፀ9፥4:6፤ 10፥23፤11፥7፤12፥ 13:23:27
8፥24 መዝ78፥45፤ 105፥31

[1]23 የሰብዓ ሊቃናትና የቩልጌት ትርጒም እንደ ዕብራይስጡ፣ ዐርነት ነገ ይሆናል ይላሉ።

8፥2 *አገርህን ሁሉ ጓጉንቸር እመታለሁ፤* እንቍራሪት ሐቄት የተባለች እንስት አምላክ የምትመሰልበት ሲሆን፣ ሴቶች ልጆች በሚወልዱበት ጊዜ የምትረዳቸው ሐቄት ናት ተብሎ ይታሰባል።

8፥13 *እግዚአብሔርም ሙሴን እንዳለው አደረገ፤* ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆነ አባባል በቍ 31፤ 1ሳሙ 12፥18፤ 1ነገ 18፥42-45፤ አሞ 7፥1-6 ይመ።

8፥16 *ትቢያው ሁሉ ተናካሽ ትንኝ ይሆናል፤* "ትቢያው" የሚለው ቃል ምናልባት የቍጥሩን እጅግ መብዛት ያመለክታል፤ (ዘፍ 13፥16 ይመ)።

8፥19 *የእግዚአብሔር ጣት፤* እግዚአብሔር የታምራት አምላክ መሆኑን እጥር ምጥን ባለ ምሳሌያዊ አነጋገር ይገልጻል (31፥18፤ መዝ 8፥3 ይመ)። ኢየሱስ አጋንንትን ያስወጣው "በእግ ዚአብሔር ጣት" ነው፤ (ሉቃ 11፥20)። በ9፥3 ላይ "የእግዚአብሔር እጅ" ተብሎ ተጠቅሶአል።

8፥21 *የዝንብ መንጋ እሰድዳለሁ፤* ሰዎችንና እንስሳትን የሚናከስ ዝንብ ነው።

8፥22 *"እለያለሁ"፤* 33፥16 ይመ። እግዚአብሔር በሙሴ ሕዝ ብና በፈርዖን ሕዝብ መካከል "ልዩነት ያደርጋል"፤ (ቍ 23)፤ በዚህ ላይ በተደረገው መቅሰፍትና በአምስተኛው መቅሠፍት (9፥4: 6 ይመ)፣ በሰባተኛው መቅሠፍት (9፥26 ይመ)፣ በዘጠነኛው መቅ ሠፍት (10፥23 ይመ) እንዲሁም በዐሥረኛው መቅሠፍት (11፥7 ይመ)፤ በፈርዖንና በእርሱ ሕዝብ መካከል ልዩነት ያደርጋል። ይህ የሚያሳየው እግዚአብሔር ግብጻውያንን እየቀጣ ሕዝቡን መጠበቅና መታደግ የሚችል አምላክ መሆኑን ነው። *ጌሤም፤*

አስጨናቂ የዝንብ መንጋ በፈርዖን ቤተ
መንግሥትና በሹማምንቶቹ ቤቶች ላይ
ወረደ፤ መላው የግብፅ ምድር ከዝንቡ የተ
ነሣ ተበላሽቶ ነበር።
25ከዚያም ፈርዖን ሙሴንና አሮንን
አስጠርቶ፣ “ሂዱና በዚሁ ምድር ለአምላካ
ችሁ ሠዉ” አላቸው።
26ሙሴ ግን እንዲህ አለ፤ “ይህ ትክክል
አይሆንም፤ ለአምላካችን ለእግዚአብሔር
(ያህዌ) የምናቀርበው መሥዋዕት በግብፃውያን
ዘንድ አስጸያፊ ነው፤ ታዲያ በእነርሱ ዐይን
አስጸያፊ የሆነውን መሥዋዕት ብናቀርብ
አይወግሩንምን? 27ለአምላካችን ለእግዚአ
ብሔር (ያህዌ) እርሱ እንዳዘዘን መሥዋዕት
ለመሠዋት ወደ ምድረ በዳ የሦስት ቀን
መንገድ መሄድ አለብን።
28ፈርዖንም፣ “ለአምላካችሁ ለእግዚአ
ብሔር (ያህዌ) በምድረ በዳ መሥዋዕት እንድ
ትሠዉ እፈቅድላችኋለሁ፤ ነገር ግን ርቃ
ችሁ እንዳትሄዱ። ለእኔም ጸልዩልኝ” አላ
ቸው።
29ሙሴም እንዲህ አለ፤ “ከአንተ እንደ
ተለየሁ ወዲያውኑ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ)
እጸልያለሁ፤ ነገም ዝንቡ ሁሉ ከፈርዖን፣
ከሹማምንቶቹና ከሕዝቡ ይወገዳል። ብቻ
ሕዝቡ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት እን
ዲሠዉ ባለመፍቀድ ከዚህ ቀደም ፈረዖን
አታሎ እንዳደረገው አሁንም እንዳያደርግ
እርግጠኛ ይሁን።”
30ከዚያም ሙሴ ከፈርዖን ተለይቶ ወደ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸለየ። 31እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴ የለመነውን አደረገ። የዝንቡም
መንጋ ከፈርዖን፣ ከሹማምንቶቹና ከሕዝቡ
ተወገደ፤ አንድም ዝንብ እንኳ አልቀረም።
32በዚህም ጊዜ እንኳን ፈርዖን ልቡን አደ
ነደነ እንጂ፣ ሕዝቡን አለቀቀም።

የእንስሳት እልቂት

9 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ “ወደ ፈርዖን ሂድና
እንዲህ በለው፤ ‘የዕብራውያን ስዑባክ (ኤሎሂም)
እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ “ያመ
ልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ።” 2አሁንም
እንዳይሄዱ ብታደርግና ብትከለክላቸው፣
3የእግዚአብሔር (ያህዌ) እጅ በመስክ ላይ
ባሉት እንስሳት፣ በፈረሶችህና በአህዮችህ፣
በግመሎችህና በቀንድ ከብቶችህ፣ በበጎች
ህና በፍየሎችህ ላይ አስከፊ መቅሠፍት
ያመጣብሃል። 4ነገር ግን እግዚአብሔር
(ያህዌ) በእስራኤልና በግብፅ እንስሳት መካከል
ልዩነት ያደርጋል፤ ይኸውም የእስራኤል
የሆነ ማንኛውም እንስሳ እንዳይሞት ነው።’ ”
5እግዚአብሔር (ያህዌ) ጊዜን ወስኖ፣ እን
ዲህ አለ፤ “በነገው ዕለት እግዚአብሔር
(ያህዌ) በምድሪቱ ላይ ይህን ያደርጋል።” 6በማ
ግሥቱም እግዚአብሔር (ያህዌ) ነገሩን ፈጸመው፤
የግብፃውያን እንስሳት በሙሉ አለቁ፤ ነገር
ግን የእስራኤላውያን ከሆኑት እንስሳት
አንድም አልሞተም። 7ፈርዖን ያጣሩ ዘንድ
ሰዎች ልኮ ከእስራኤላውያኑ እንስሳት አን
ድም እንኳን አለመሞቱን ተገነዘበ። ያም
ሆኖ ልቡ እንደ ደነደነ ስለ ነበር፣ ሕዝቡን
አልለቀቀም።

የእባጭ መቅሠፍት

8ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና
አሮንን አላቸው፤ “ከምድጃው እፍኝ ዐመድ
ወስዳችሁ፣ ሙሴ በፈርዖን ፊት ወደ ሰማይ
ይበትነው። 9በግብፅ ምድር ሁሉ ትቢያ
ይሆናል፤ በምድሪቱ ሁሉ በሚገኙት ሰዎ
ችና እንስሳት ላይ መግል የያዘ እባጭ
ይወጣል።”
10ስለዚህ ከምድጃው ዐመድ ወስደው
በፈርዖን ፊት ቆሙ፤ ሙሴም ወደ ሰማይ
በተነው፤ መግል የያዘ እባጭም በሰዎችና
በእንስሳት ላይ ወጣ። 11በእነርሱና በግብፃ
ውያን ሁሉ ላይ እባጭ ወጥቶ ስለ ነበር፣
አስማተኞቹ በሙሴ ፊት መቆም አልቻ
ሉም። 12እግዚአብሔር (ያህዌ) ግን የፈርዖንን
ልብ አደነደነ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ
እንደ ተናገረውም፣ ሙሴንና አሮንን መስ
ማት አልፈለገም።

የበረዶ መቅሠፍት

13ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ “ማልደህ በጧት ተነሣ፤
ከፈርዖን ፊት ቀርበህ እንዲህ በለው፤ ‘የዕ

8፥25 ቍ8፤ ዘፀ9፥27፤10፥16፤ 12፥31
8፥26 ዘፍ43፥32
8፥27 ዘፍ30፥36፤ ዘፀ3፥18
8፥28 ቍ8፤ ኤር37፥3፤ሐሥ8፥24
8፥29 ቍ15፤ ዘፀ9፥30፤10፥11፤ኢሳ26፥10
8፥30 ቍ12፤ዘፀ 9፥33፤10፥18
8፥32 ዘፀ7፥14
9፥1 ዘፀ8፥1
9፥3 ዘፀ7፥4፤ ዘሌ26፥25፤ 1ሳሙ5፥6፤ኢዮ13፥21፤መዝ32፥4፤39፥10፤78፥50፤አሞ4፥10 ሐሥ13፥11
9፥4 ቍ26፤ ዘፀ8፥23
9፥6 ቍ19-21፤ ዘፀ11፥5፤12፥29፤ መዝ78፥48-50
9፥7 ዘፀ7፥14፤ 22፤8፥32
9፥9 ዘሌ13፥18፤ 19፤ዘዳ28፥27፡35፤ 2ነገ20፥7፤ኢዮ2፥7፤ ኢሳ38፥21፤ራእ16፥2
9፥11 ዘፀ8፥18
9፥12 ዘፀ4፥21፤7፥4
9፥13 ዘፀ3፥18

የዘፍ45፥10 ማብ ይመ። እንዲሁም ዘፍ43፥32 እና ማብ ይመ።
8፥31 *እግዚአብሔርም ሙሴ የለመነውን አደረገ፤* የቍ 13 ማብ ይመ።
9፥3 *የእግዚአብሔር እጅ፤* የ8፥19 ማብ ይመ። *በከብቶ ችህ ... ላይ ... ብርቱ ቸነፈር ይወርዳል፤* ግብፃውያን በርካታ እንስሳትን ያመልኩ ነበር። በወይፈን የሚመሰለው አጲስ፣ በላም የምትመሰለው ሐቶር እና በበግ የሚመሰለው እኑም የእግዚአብሔርን ብርቱ እጅ መቋቋም አልቻሉም፤ እዚህ ላይ የግብፃውያን አማልክት እንደተዋረዱ መመልከት ይቻላል፤ (የቍ 7፥19 ማብ ይመ)።
9፥4 *“ልዩነት ያደርጋል”፤* የ8፥22 ማብ ይመ።
9፥5 *በነገው ዕለት፤* እግዚአብሔርን የሚፈሩ ግብፃውያን ከብቶቻቸውን ወደ ቤቶቻቸው እንዲያሸሹና ከእግዚአብሔር መቅሠፍት እንዲሸሸጉ ቀኝ ለመስጠት ነው፤ (ቍ 20 ይመ)።
9፥6 *የግብፃውያን እንስሳት በሙሉ አለቁ፤* የሞቱት፣ ከየተሠማሩበት ተሰብስበው ወደ ቤት ያልገቡት እንስሳት በሙሉ ናቸው። ወደ ቤት የገቡ እንስሳት አልሞቱም (ቍ 19-21 ይመ)።
9፥8 *ዐመድ ወስዳችሁ ... ወደ ሰማይ ይበትነው፤* የግብፅ ሕዝብና እንስሳት በሙሉ በቍስል እንደሚመቱ የሚያመለክት ምሳሌ ሊሆን ይችላል። *ከምድጃ፤* ምናልባት ጡቦችን ለማድረቅ የሚያገለግል ምድጃና የእስራኤልን ባርነት የሚያመለክት ነው፤ (1፥14፤ 5፥7-19 ይመ)። ይህ ቃል በዘፍ 19፥28 ላይ የሰዶምንና የገሞራን ጥፋት ምፀታዊ በሆነ አገላለጽ ለማመልከት ገብቶአል።
9፥9 *እባጭ፤* ምናልባት እንስሳትን የሚያጠቃው አባ ሰንጋ የተባለ የቆዳ በሽታ ሳይሆን አይቀርም (ቍ 1-7 ይመ)፤ እባጩ እያደር ወደ መግልነት ይቀየራል። *በሰውና በእንስሳት፤* መቅሠፍቱ የግብፅን እንስሳትና ሕዝብ ሁሉ እያስጨነቀ ነው።
9፥11 *አስማተኞቹ ... መቆም አልቻሉም፤* “የግብፅ ቍስል” (ዘዳ 28፥27) ቅልጥምጥምና ጭንን ክፉኛ ያሽመደምዳል (ዘዳ 28፥35 ይመ)።
9፥12 *እግዚአብሔርም የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤* የ4፥21 ማብ ይመ።

ብራውያን አምላክ እግዚአብሔር (ያህዌ ኤሎሂም) የሚለው ይህ ነው፤ ያመልኩኝ ዘንድ ሕዝቤን ልቀቅ፤ 14አለዚያ በአንተ በሹማምንቶችህና በሕዝብህ ላይ የመቅሠፍቴን መዓት ሁሉ አሁን አወርድብሃለሁ፤ ይኸውም በምድር ሁሉ እንደ እኔ ያለ ማንም እንደሌለ ታውቅ ዘንድ ነው። 15አሁን እጄን ዘርግቼ አንተንና ሕዝብህን ከገጸ ምድር ሊያጠፋችሁ በሚችል መቅሠፍት በመታኋችሁ ነበር። 16ነገር ግን ኀይሌን እንዳሳይህና ስሜም በምድር ዙሪያ ሁሉ እንዲታወቅ ለዚህ አስነሥቼሃለሁ።^ 17እስካሁንም በሕዝቤ ላይ እንደ ተነሣህ ነው፤ ይሄዱም ዘንድ አትለቃቸውም። 18ስለዚህ ነገ በዚህ ጊዜ ከተመሠረተችበት ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ድረስ በግብፅ ላይ ወርዶ የማያውቅ አስከፊ የበረዶ ማዕበል እልካለሁ። 19ከብቶችህና በመስክ ላይ ያለህ ማንኛውም ነገር ወደ መጠለያ ይገቡ ዘንድ አሁን ትእዛዝ ስጥ፤ ምክንያቱም በረዶው ወደ መጠለያ ባልገቡትና በመስክ ላይ በቀሩት በማንኛውም ሰውና እንስሳት ላይ ወርዶባቸው ስለሚሞቱ ነው።

20የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ቃል የፈሩት የፈርዖን ሹማምንቶች፣ ባሮቻቸውንና ከብቶቻቸውን ለማስገባት ተጣደፉ። 21የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ቃል ችላ ያሉት ግን ባሮቻቸውንና ከብቶቻቸውን በመስክ ላይ እንደ ነበሩ ተዉአቸው።

22ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ “በመላይቱ የግብፅ ምድር ባሉት ሰዎች፣ በእንስሳት እንዲሁም በምድሪቱ ላይ በሚበቅሉት ነገሮች ሁሉ ላይ በረዶ እንዲወርድ እጅህን ወደ ሰማይ አንሣ” አለው። 23ሙሴ በትሩን ወደ ሰማይ ባነሣ ጊዜ እግዚአብሔር (ያህዌ) ነጐድጓድና በረዶ አወረደ፤ መብረቅም በምድሪቱ ላይ ሆነ። እግዚአብሔር (ያህዌ) በግብፅ ምድር በረዶ አዘነበ፤ 24በረዶ ወረደ፤ መብረቅም አብረቀረቀ፤ ግብፅ ሐገር ከሆነችበት ዘመን አንሥቶ በምድሪቱ ሁሉ እንደዚህ ያለ አስከፊ ማዕበል ሆኖ አያውቅም። 25በመላው ግብፅ በረዶ በመስክ ላይ ያለውን ሁሉ፣ ሰዎችንና እንስሳትንም መታ፤ በመስክ ላይ የበቀለውን ሁሉ አጠፋ፤ ዛፉን ሁሉ ባዶ አስቀረ። 26በረዶ ያልወረደበት ቢኖር እስራኤላውያን የሚኖሩበት የጌሤም ምድር ብቻ ነበር።

27ከዚያም ፈርዖን ሙሴንና አሮንን አስጠራ፤ እንዲህም አላቸው፤ ‘አሁንስ በድያለሁ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ትክክል ነው፤ እኔና ሕዝቤ ግን ስተናል። 28መብረቅና በረዶ በዝቶብናልና ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጸልዩልን፤ እንድትሄዱ እለቃችኋለሁ፤ ከዚህ በኋላ በዚህ የመኖር ግዴታ የለባችሁም።

29ሙሴም መለሰ፣ “ከከተማዋ በወጣሁ ጊዜ፣ እጆቼን ለጸሎት ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) እዘረጋለሁ፤ አንተም ምድር የእግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ሆነች ታውቅ ዘንድ መብረቁ ያቆማል፤ ከእንግዲህ በኋላ በረዶ አይኖርም። 30ሆኖም አንተና ሹማምንቶችህ አሁንም ቢሆን እግዚአብሔር (ያህዌ) አምላክን እንደማትፈሩ ዐውቃለሁ።

31ተልባው አብቦ፣ ገብሱም ፍሬ ይዞ ስለነበር፣ ተልባውና ገብሱ ከጥቅም ውጭ ሆኑ። 32ስንዴውና አጃው ግን በዚያ ወቅት ባለማፍራቱ አልጠፋም ነበር።

33ከዚያም ሙሴ ከፈርዖን ተለይቶ ከከተማው ወጣ። እጁን ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ዘረጋ፤ ነጐድጓዱና በረዶው ቆመ፤ ዝናቡም በምድሪቱ ላይ መዝነቡን አቆመ። 34ፈርዖንም ዝናቡ፣ በረዶውና ነጐድጓዱ መቆሙን ባየ ጊዜ እንደገና በደለ፤ እርሱና ሹማምንቶቹ ልባቸውን አደነደኑ። 35ስለዚህ የፈርዖን ልብ ደነደነ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንደ ተናገረውም እስራኤላውያን ይሄዱ ዘንድ አልለቀቃቸውም።

የአንበጣ መንጋ መቅሠፍት

10 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ “ተመልሰህ ወደ ፈርዖን ሂድ፤ እነዚህን ታምራዊ ምልክቶች በመካከላቸው ለማድረግ የፈርዖንንና የሹማምንቱን ልብ አደንድኛለሁና፤ 2ይኸውም ግብፃውያንን እንዴት አድርጌ እንደ ቀጣኋቸውና በመካከላቸውም ምልክቶቼን እንዴት እንዳደረግሁ ለልጆቻችሁና ለልጅ ልጆቻችሁ እንድትነግሩና እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) መሆኔንም እንድትታውቁ ነው።”

3ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን ሄደው እንዲህ አሉት፤ “የዕብራውያን አምላክ እግዚ

9፥14 ዘፀ8፥10፤ 15፥11፤1ሳሙ2፥2፤ 2ሳሙ7፥22፤1ነገ8፥23፤1ዜና17፥20፤ መዝ35፥10፤71፥19፤ 86፥8፤89፥6፤ ኢሳ46፥9፤ኤር10፥6፤ ሚክ7፥18
9፥15 ዘፀ3፥20
9፥16 ዘፀ14፥4፡17፡31፤ምሳ16፥4፤ መዝ20፥6፤25፥11፤ 68፥28፤71፥18፤ 106፥8፤109፥21፤ ሮሜ9፥17
9፥18 ቍ23፡24፤ ዘፀ10፥6፤ኢያ10፥11፤ መዝ78፥47-48፤ 105፥32፤148፥8፤ ኢሳ30፥30፤ ሕዝ38፥22፤ ሐጌ2፥17፤
9፥20 ምሳ13፥13
9፥21 ዘፍ19፥14፤ ሕዝ33፥4-5
9፥23 ቍ18፤ ዘፀ20፥18፤ 1ሳሙ7፥10፤12፥17፤ መዝ18፥13፤29፥3፤ 68፥33፤77፥17፤ 104፥7፤ራእ8፥7፤ 16፥21
9፥24 ቍ18
9፥25 መዝ105፥32-33፤ሕዝ13፥13
9፥26 ቍ4፤ ኢሳ32፥18-20፤ ዘፀ10፥23፤11፥7፤ 12፥13፤አሞ4፥7
9፥27 ቍ34፤ ዘፀ10፥16፤ዘኍ14፥40፤ዘዳ1፥41፤ኢያ7፥11፤መሳ10፥10፤ 1ሳሙ15፥24፤ 24፥17፤26፥21፤ መዝ11፥7፤116፥5፤ 119፥137፤129፥4፤ 145፥17፤ኤር12፥1፤ ሰቆ1፥18
9፥28 ዘፀ8፥8፤ ሐሥ8፥24
9፥29 ቍ33፤ ዘፀ19፥5፤1ነገ8፥22፡38፤ኢዮ11፥13፤ 41፥11፤ምሳ24፥1፤ 50፥12፤መዝ24፥1፤ 50፥12፤77፥2፤88፥9፤ 143፥6፤ ኢሳ1፥15፤ 1ቆሮ10፥26
9፥30 ዘፀ8፥29
9፥31 ዘዳ8፥8፤ ሩት1፥22፤2፥23፤ 2ሳሙ14፥30፤17፥28 ኢሳ28፥25፤ ሕዝ4፥9፤ኢል1፥11
9፥32 ኢሳ28፥25

9፥35 ዘፀ4፥21 10፥1 ዘፀ4፥21፤3፥19፤7፥3፤ኢያ24፥17፤ነህ9፥10፤ መዝ74፥9፤105፥26-36 10፥2 ዘዳ6፥2፤12፥26-27፤13፥8፡14፤ዘዳ 4፥9፤6፥20፤32፥7፤ኢዩ4፥6፤1ሳሙ6፥6፤መዝ44፥1፤71፥18፤78፥4-5፤ ኢዩ1፥3 10፥3 1ነገ21፥29፤2ነገ22፥19፤2ዜና7፥14፤12፥7፤33፥23፤ 34፥27፤ኢዮ42፥6፤ኢሳ58፥3፤ያዕ4፥10፤1ጴጥ5፥6

^16 ወይም፣ ለዚህ ምሕረቴን አሳይቼሃለሁ ተብሎ ሊተረጐም ይችላል።

9፥16፤ ጳውሎስ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት ለማስረዳት ፈልጎ ይህንን ክፍል ጠቅሶአል፤ (ሮሜ 9፥17 ይመ)።

9፥18 *አስከፊ የበረዶ ማዕበል እልካለሁ፤* ወቅቱ ገብስና ተልባ የሚያፈራበት በመሆኑ ዝናሙ አንድም ሳይቀር አጠፋው፤ (ቍ 31-32 ይመ)።

9፥19-21፤ የቀ 6 ማብ ይመ።

9፥27 *አሁንስ በድያለሁ፤* ፈርዖን ለመጀመሪያ ጊዜ ኀጢአተኛ መሆኑንና ኀጢአቱ ያስከተለውን ጥፋት ተገንዘበ።

9፥29 *እጆቼን ... እዘረጋለሁ፤* 1ነገ 8፥22፡38፡54፤ 2ዜና 6፥12-13፡29፤ ዕዝ 9፥5፤መዝ44፥20፤ 88፥9፤ 143፥6፤ ኢሳ 1፥15፤ 1ጢሞ 2፥8 ይመ። እጅን ወደ ሰማይ ዘርግቶ ወደላይ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ የተለመደ ወግ መሆኑን የከርሰ ምድር ተመራማሪዎች አረጋግጠዋል።

9፥30 *እግዚአብሔር አምላክን፤* የዘፍ 2፥4 ማብ ይመ።

9፥31-32፤ የቀ 18 ማብ ይመ።

9፥32 *አጃው፤* የአጃ እህል በጥንት የግብፃውያን መቃብሮች ውስጥ የተገኘ ሲሆን፣ በቆላ አካባቢዎች በሚገባ መብቀል ይችላል።

10፥2 *ለልጆቻችሁና ለልጅ ልጆቻችሁ፤* የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ በየጊዜው እየተወሳ ለልጆቻችን መነገር አለበት፤ (12፥26-27፤ 13፥8፡14-15፤ ዘዳ 4፥9፤ መዝ 77፥11-20፤ 78፥4-6፡43-53፤ 105፥26-38፤106፥7-12፤114፥1-3፤135፥8-9፤ 136፥10-15 ይመ)።

አብሔር (አሉሂም ያህዌ) እንዲህ ይላል፤ ‘ራስህን
በፊቴ ለማዋረድ እስከ መቼ እምቢ
ትላለህ? ሕዝቤ ያመልኩኝ ዘንድ ልቀቃ
ቸው:: 4እንዳይሄዱ ብትከለክላቸው ነገ በአ
ገርህ ላይ አንበጣዎችን አመጣለሁ:: 5አን
በጣዎቹም ምድሪቱ እስከማትታይ ድረስ
ይሸፍኗታል፤ በመስክህ ላይ እያቈጠቈጠ
ያለውን ዛፍ ሁሉ ሳይቀር ከበረዶ የተረ
ፈውንም ጥቂቱን ሁሉ ይበሉታል:: 6የአን
ተን፣ የሹማምንትህንና የግብፃውያንን ቤቶች
ሁሉ ይሞሏቸዋል፤ ይህም አባቶችህም ሆኑ
ቅድመ አያቶችህ በዚህች ምድር ከሰፈሩ
በት ጊዜ ጀምሮ እስካሁን ድረስ ከቶ
አይተውት የማያውቁት ነው::’ ” ሙሴም
ተመለሰና ከፈርዖን ተለይቶ ሄደ::
7የፈርዖንም ሹማምንት፣ “ይህ ሰው
እስከ መቼ ወጥመድ ይሆንብናል? አምላካ
ቸውን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) እንዲያመልኩ
ሰዎቹን ልቀቃቸውና ይሂዱ:: ግብፅ መጥፋ
ቷን እስካሁን አልተገነዘብህምን? አሉት::
8ከዚያም ሙሴና አሮን ወደ ፈርዖን
እንዲመጡ ተደረገ፤ “ሂዱ አምላካችሁን
እግዚአብሔርን (ያህዌ) አምልኩ፤ ነገር ግን
መሄድ የሚገባቸው የትኞቹ ናቸው?” አለ::
9ሙሴም፣ “*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓል
ልናከብር ስለሆነ ወጣቶቻችንንና ሽማግሌ
ዎቻችንን፣ ወንድና ሴት ልጆቻችንን፣
የበግና የፍየል መንጋዎቻችንን እንዲሁም
የቀንድ ከብቶቻችንን ይዘን እንሄዳለን”
አለ::
10ፈርዖንም እንዲህ አለ፤ “ከሴቶቻችሁና
ከልጆቻችሁ ጋር እንድትሄዱ እለቃችኋለሁ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእናንተ ጋር ይሁን ነገር
ግን ተንኰል አስባችኋል::[ሀ] 11አይሆንም ወን
ዶቹ ብቻ እንዲሄዱና *እግዚአብሔርን* (ያህዌ)
እንዲያመልኩ አድርጉ፤ የጠየቃችሁት ይህ
ንኑ ነው::” ከዚያም ሙሴና አሮን ከፈርዖን
ፊት እንዲወጡ ተደረገ::
12*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣ “የአን
በጣ መንጋ ምድሪቱን እንዲወር ከበረዶ
የተረፈውን ሁሉና በማሳም ላይ የበቀለውን
ሁሉ ጠርጎ እንዲበላ እጅህን በግብፅ አገር
ላይ ዘርጋ” አለው::
13ስለዚህ ሙሴ በግብፅ አገር ላይ በትሩን
ዘረጋ፤ *እግዚአብሔርም* (ያህዌ) በዚያን ቀንና
ሌሊት በሙሉ በምድሪቱ ላይ የምሥራቅ
ነፋስ እንዲነፍስ አደረገ፤ በማግሥቱም
ነፋሱ አንበጣዎችን አመጣ:: 14እነርሱም
ግብፅን በሙሉ ወረሩ፤ ስፍር ቍጥር የሌ
ላቸው ሆነው የሀገሪቱን ዳር ድንበር ሁሉ
አለበሱ:: እንዲህ ያለ የአንበጣ መዓት ከዚህ
ቀደም አልነበረም፤ ወደፊትም ደግሞ አይ
ኖርም:: 15ምድሩ ሁሉ ጠቍሮ እስኪጨ
ልም ድረስ አለበሱት:: ከበረዶ የተረፈውን
በመስክ ላይ የበቀለውንና በዛፍ ላይ ያለውን
ፍሬ ሁሉ፣ ጠርገው በሉ:: በግብፅ ምድር
ሁሉ በዛፍ ላይ ወይም በተክል ላይ አንዳች
ቅጠል አልተረፈም ነበር::
16ከዚያም ፈርዖን ሙሴንና አሮንን በፍ
ጥነት አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ “በአም
ላካችሁ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) በእናንተም ላይ
ኀጢአት ሠርቻለሁ፤ 17እንግዲህ አሁን አንድ
ጊዜ ደግሞ ኀጢአቴን ይቅር በሉኝና ይህንን
ቀሣፊ መዓት እንዲያስወግድልኝ አምላካች
ሁን *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) ለምኑልኝ::”
18ሙሴም ከፈርዖን ዘንድ ወደ *እግዚአ
ብሔር* (ያህዌ) ጸለየ:: 19ከዚያም *እግዚአብሔር*
(ያህዌ) ነፋሱን ወደ ብርቱ የምዕራብ ነፋስ
ለወጠው ያም ነፋስ አንበጣዎቹን እየነዳ
ወደ ቀይ ባህር[ለ] ከተታቸው፤ በግብፅ ምድር
በየትኛውም ቦታ አንድም አንበጣ አልቀ
ረም:: 20*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ግን የፈርዖንን
ልብ አደነደነ፤ ፈርዖንም እስራኤላውያን
እንዲሄዱ አልፈቀደም::

የጨለማ መቅሠፍት

21ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣
“በግብፅ ላይ ድቅድቅ ጨለማ እንዲወርድ
እጅህን ወደ ሰማይ ዘርጋ” አለው:: 22ሙ
ሴም እጁን ወደ ሰማይ ዘረጋ፤ በመላው
ግብፅ ላይ ለሦስት ቀናት ድቅድቅ ያለ
ጨለማ ሆነ:: 23በነዚያ ሦስት ቀናት ውስጥ
አንዱ ሌላውን ማየት ወይም ከነበረበት
ቦታ መንቀሳቀስ አይችልም ነበር:: ይሁን
እንጂ እስራኤላውያን በሚኖሩበት ስፍራ
ሁሉ ብርሃን ነበር::
24ከዚያም ፈርዖን ሙሴን አስጠርቶ፣
“ሂዳችሁ *እግዚአብሔርን* (ያህዌ) አምልኩ፤ ሴቶ
ቻችሁና ልጆቻችሁ ሳይቀሩ አብረዋችሁ
ይሂዱ፤ በጎቻችሁ፣ ፍየሎቻችሁና የጋማ
ከብቶቻችሁ ብቻ እዚሁ ይቅሩ” አለው::

10፥4 ዘፀ8፥2፤ 9፥2፤ዘዳ28፥38፤ ምሳ30፥27፤ መዝ105፥34፤ ኢል1፥4፤ራእ9፥3
10፥5 ቍ15፤ ዘፀ9፥32፤ኢል1፥4
10፥6 ዘፀ9፥18፤ ኢል2፥9
10፥7 ዘፍ20፥3፤ዘፀ 8፥19፤23፥33፤34፥12 ፤ዘጸ7፥16፤12፥30፤ 20፥18፤እሱ23፥13፤ መሳ2፥3፤8፥27፤16፥5 ፤1ሳሙ18፥21፤መዝ 106፥36፤መክ7፥26፤
10፥8 ዘፀ8፥8
10፥9 ዘፀ3፥18
10፥12 ዘፀ7፥19
10፥13 ቍ4:21- 22፤ዘፀ4፥17፤8፥ 5: 17፤9፥23፤1 4፥15-16፤26፥27፤ 17፥5፤ዘኍ20፥8፤ 1ነገ8፥37፤መዝ78፥ 46፤105፥34፤አሞ4፥ 9፤ናሆ3፥16
10፥14 ዘዳ28፥38፤ መዝ78፥46፤ኢሳ33፥ 4፤ኢል1፥4፤2፥1-11፡ 25፤አሞ4፥9
10፥15 ዘዳ28፥38፤ መዝ105፥34-35፤ ኢል1፥4፤አሞ7፥2፤ ሚል3፥11
10፥16 ዘፀ8፥25፤ 9፥27
10፥17 ዘፀ8፥8፤ 1ሳሙ15፥25
10፥18 ዘፀ8፥30
10፥20 ዘፀ4፥21
10፥21 ዘዳ28፥29
10፥22 መዝ105፥ 28፤ኢሳ13፥10፤ 45፥7፤50፥3፤ ራእ16፥10
10፥23 ዘፀ8፥22፤ አሞ4፥7
10፥24 ቍ8-10፤ ዘፍ45፥10፤ ዘፀ8፥8

[ሀ]10 ወይም፣ *ተጠንቀቁ፤ ችግር ተዘጋጅቶላችኋል፤* ተብሉ ሊተረጐም ይችላል::
[ለ]19 በዕብራይስጥ፣ *ያም ሱፍ* ይባላል፤ ይኸውም *የደንገል ባሕር* ማለት ነው

10፥4 *አንበጣዎችን አመጣለሁ፤* በመጋቢትና በሚያዝያ ወራት የምሥራቅ ነፋስ (ቍ 13 ይመ) ዕድገቱን ያልጨረሰውንና እህልን ምድምድ አድርጎ የሚበላውን የአንበጣ መንጋ ያመጣል:: እንደ አሁኑ ዘመን ሁሉ፣ በጥንት ዘመንም የአንበጣ መንጋ በጣም ይፈራል፤ የአንበጣ መንጋ የእግዚአብሔር ፍርድ ምልክት ተደርጎ ይወሰዳል፤ (ኢል1፥4-7፤2፥1-11፤አሞ7፥1-3 ይመ)::

10፥7 *እስከ መቼ ወጥመድ ይሆንብናል?* የፈርዖን ባለሥጣናት ሙሴ በቍ 3 ላይ የተናገረውን ቃል ምፀታዊ በሆነ መንገድ ጠቅሰው የተናገሩት ቃል ነው:: *ግብፅ ጠፋች፤* የሰዎች ዕቡይነትና አለመታዘዝ ጥፋትንና ሞትን ያመጣል::

10፥11 *ወንዶቹ ብቻ መሄድ ትችላላችሁ፤* በፈርዖን አስተሳሰብ (1) ሴቶችና ልጆች ባሪያ እንዲሆኑ መቅረት አለባቸው፤ እንዲሁም (2) እግዚአብሔርን ማምለክ የሚችሉት ወንዶች ብቻ ናቸው ማለቱ ሳይሆን አይቀርም::

10፥13 *የምሥራቅ ነፋስ፤* የቍ 4 ማብ ይመ::

10፥19 *እግዚአብሔርም … ብርቱ ነፋስ … አስነሣ፤* የፍጥረት ኀይላት ለፈቃዱ ይገዙለታል፤ (14፥21፤ ማቴ 8፥23-27 ይመ)::

10፥21 *ድቅድቅ ጨለማ የግብፅን ምድር ይሸፍናል፤* እንደ ሦስተኛውና ስድስተኛው መቅሠፍት ሁሉ ይህ ዘጠነኛው መቅሠፍት በግብፅ ምድር ላይ እንደሚወርድ ለፈርዖን አልተገለጸም:: ይህ ጨለማ በግብፃውያን ዘንድ ታላቅ አምላክ ተደርጎ የሚቈጠረውን የፀሐይ አምላክ “ሬን” ከፋኛ የሚያዋርድ ነው::

25ሙሴም እንዲህ አለው፤ “ለአምላካችን
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕትና የሚቃጠል
መሥዋዕት እንድንሠዋ ፍቀድልን፤ 26እንስ
ሶቻችን ሁሉ አብረው መሄድ አለባቸው::
አንድ ሰኰና እንኳን አይቀርም:: ከእን
ስሶቻችን መካከል ለአምላካችን ለእግዚአ
ብሔር (ያህዌ) አምልኮ የምናቀርባቸው ይኖራሉ፤
ሆኖም እዚያ ከመድረሳችን በፊት እግዚ
አብሔርን (ያህዌ) ለማምለክ የምናቀርባቸው
እንስሳት የትኞቹ እንደ ሆኑ አስቀድመን
ለይተን ማወቅ አንችልም::”
27ነገር ግን እግዚአብሔር (ያህዌ) የፈር
ዖንን ልብ አደነደነ፤ ፈርዖንም ሕዝቡን
መልቀቅ አልፈቀደም:: 28ፈርዖን ሙሴን፣
“ከፊቴ ጥፋ! ስማ! ሁለተኛ እኔ ዘንድ እንዳ
ትደርስ! ፊቴን ባየህበት በዚያ ቀን ፈጽመህ
እንደምትሞት ዕወቅ” አለው::
29ሙሴም፣ “እንዳልከው ይሁን! እኔም
ዳግመኛ ከፊትህ አልደርስም” አለው::

በበኵሮች ላይ የወረደ መቅሠፍት

11 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ
አለው፤ “በፈርዖንና በግብፅ ላይ
አንድ ሌላ መቅሠፍት አወርድባቸዋለሁ፤
ከዚያም በኋላ ፈርዖን ይለቃችኋል፤ ሲለቃ
ችሁም አንዳችሁን ሳያስቀር ያስወጣችኋል::
2ለእስራኤል ሕዝብ ለወንዶቹም ሆነ ለሴቶቹ
የብርና የወርቅ ዕቃዎች ከየጐረቤቶቻቸው
ስጡን ብለው እንዲወስዱ ንገራቸው:: 3እግዚአ
ብሔርም (ያህዌ) እስራኤላውያን በግብፃው
ያን ዘንድ ሞገስ እንዲያገኙ አደረጋቸው::
ሙሴም በግብፅ ምድር በፈርዖን ሹማምን
ትና በመላው ሕዝብ ዘንድ እጅግ የተከበረ
ሰው ሆነ::
4ከዚህ በኋላ ሙሴ እንዲህ አለ፤ “እግዚ
አብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ ‘እኩለ
ሌሊት ሲሆን በመላው የግብፅ ምድር ላይ
አልፋለሁ:: 5በዙፋኑ ላይ ከተቀመጠው
ከፈርዖን ልጅ አንሥቶ የወፍጮ መጅ ገፊ
እስከ ሆነችው እስከ ባሪያይቱ ልጅ ድረስ
በግብፅ ምድር በኵር ሆኖ የተወለደ ወንድ
ልጅ ሁሉ ይሞታል፤ እንዲሁም የቀንድ
ከብቱ በኵር በሙሉ ’ያልቃል:: 6በግብፅ
ምድር ሁሉ ከዚህ በፊት ያልተሰማ ወደ
ፊትም የማይሰማ ታላቅ ዋይታ ይሆናል::
7በእስራኤላውያን ዘንድ ግን በሰውም ሆነ
በእንስሳት ላይ ውሻ እንኳ አይጮኽባቸ
ውም::’ በዚህም እግዚአብሔር (ያህዌ) በግብፃ
ውያንና በእስራኤላውያን መካከል ልዩነት
የሚያደርግ መሆኑን ታውቃላችሁ:: 8ሹማ
ምንትህ በሙሉ ወደ እኔ ይመጣሉ፤ እጅ
እየነሡም ‘አንተም ሆንህ የምትመራቸው
ሰዎች በሙሉ ውጡልን’ ብለው ይለምኑ
ኛል፤ እኔም ከዚያ በኋላ እሄዳለሁ::” ከዚ
ያም ሙሴ በታላቅ ቍጣ ከፈርዖን ዘንድ
ወጣ::
9እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን “ድንቅ ሥራ
ዎቼ በግብፅ ምድር በብዛት ይታዩ ዘንድ
ፈርዖን እናንተን አይሰማችሁም” አለው::
10ሙሴና አሮንም እነዚህን ድንቅ ታምራት
በፈርዖን ፊት አደረጉ:: ነገር ግን እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) የፈርዖንን ልብ አደነደነ፤ ፈር
ዖንም እስራኤላውያን ከአገሩ ለቀው እንዲ
ሄዱ አልፈቀደም::

የፋሲካ በዓል

12፥14-20 ተጓ ምብ - ዘሌ 23፥4-8፤ ዘኍ 28፥16-25፤
ዘዳ 16፥1-8

12 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን
በግብፅ እንዲህ አላቸው፤ 2“ይህ
ወር ለእናንተ የወር መጀመሪያ፣ የዓመቱም
መጀመሪያ ይሁንላችሁ:: 3ለመላው የእስራ
ኤል ሕዝብ ይህንን ንገሩ፤ ይህ ወር በገባ
በአሥረኛው ቀን እያንዳንዱ ሰው አንዳ
ንድ ጠቦት ለቤተ ሰቡ፣ አንዳንድ ጠቦት ለአ
ባቱ ቤት ያዘጋጅ:: 4ማንኛውም ቤተ ሰብ
ለአንድ ሙሉ ጠቦት ቍጥሩ አነስተኛ ከሆነ፣
በጐረቤት ያሉትን ሰዎች ቍጥር አስቦ
ቅርብ ከሆነው ጋር መካፈል ይኖርበታል፤
እያንዳንዱ ሰው በሚበላው መጠንም ምን
ያህል ጠቦት እንደሚያስፈልግ መወሰን
ይኖርባችኋል:: 5የምትመርጡት ጠቦት በግ
ወይም ፍየል ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን

10፥25 ዘፍ8፥20፤ ዘፀ18፥12
10፥27 ዘፀ4፥21
10፥29 ዘፀ11፥8፤ ዕብ11፥27
11፥1 ዘፀ3፥20፤6፥1
11፥2 ዘፀ3፥21:22
11፥3 ዘፍ39፥21፤ ዘዳ34፥11፤2ሳሙ7፥9 8፥13፤22፥44፤23፥1፤ አስ9፥4፤መዝ89፥27
11፥4 ዘፀ12፥23: 29፤ኢዮ34፥20፤ መዝ 81፥5
11፥5 ዘፀ4፥23፤ ኢሳ47፥2
11፥6 ዘፀ12፥30፤ ምሳ21፥13፤አሞ5፥17
11፥7 ዘፀ8፥22
11፥8 ዘፀ12፥31- 33፤ዕብ11፥27
11፥9 ዘፀ3፥20፤7፥4
11፥10 ዘፀ4፥21፤ ሮሜ2፥5
12፥2 ቍ 18፤ ዘፀ13፥4፤23፥15፤ 34፥18፤40፥2፤ ዘዳ16፥1
12፥3 ቍ 21፤ ማር14፥12፤1ቆሮ5፥7
12፥5 ዘፀ29፥1፤ ዘሌ1፥3፤3፥1፤4፥3፤ 22፥18-21፤ 23፥12፤ ዘኍ6፥14፤15፥8፤ 28፥3፤ዘዳ15፥ 21፤17፥1፤ዕብ9፥14፤ 1ጴጥ1፥19

*10፥28፤ ፈርዖን ለሙሴ ሌላ ዕድል እንደማይሰጠው አስጠ*ነቀቀው:: *ፊቴን ባየህበት ቀን፤* በግብፅ ምድር ጨለማ በሆነበት ሰዓት ይህ ንግግር ምፀታዊ ይመስላል::

11፥2-3፤ 12፥35-36 ይመ::

11፥4 *ሙሴም እንዲህ አለው፤* በ10፥29 ላይ የጀመረውን ንግግር እንደቀጠለ ያሳያል::

11፥5 *በግብፅም አገር ያለ በኵር ሁሉ ... ይሞታል፤* መዝ 78፥51፤ 105፥36፤ 135፥8፤ 136፥10 ይመ:: አንድ አባት ያለው ዕቅድና ሕልም ሁሉ ከበኵር ልጁ ጋር በጥብቅ የተሳሰረ በመሆኑ ይህ ትልቅ ጥፋት ነው፤ አባት ሲሞት ለበኩር ልጁ የሚሰጠው ድርሻ ከሌሎቹ በእጥፍ ይበልጣል፤ (ዘዳ 21፥17 እና ማብ ይመ):: ከዚህ በተጨማሪ በበኵር ልጅ ላይ የሚደርስ ፍርድ በመላው ኅብረተሰብ ላይ የደረሰ ፍርድ ተደርጉ ይቈጠራል:: *በወፍጮ አገር እስካለችው ባሪያይቱ ድረስ፤* በዚያን ዘመን የመ ጨረሻው ዝቅተኛ ሥራ ነው (ኢሳ 47፥2 ይመ)::

11፥7 *ልዩነት፤* የ8፥22 ማብ ይመ::

12፥2 *ይህ ወር... የመጀመሪያው ወር፤* እስራኤል ሃይ ማኖታዊ በዓላቷን በሚገባ ማክበር ትችል ዘንድ የተሰጣት የወር መቍጠሪያ ወይም አቡሻኸር ነው፤ (በገጽ 101 ላይ “የዕብራውያን ወር መቍጠሪያ/አቡሻኸር” የሚለውን ገበታ ይመ):: በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ፣ አዲስ ዓመት የሚውልበትና በሥነ ፍጥረት ሕግ መሠረት ደግሞ አዲስ ሕይወት የሚጀምርበት ቀን የሚውለው በተመሳሳይ ጊዜ ነው:: ይህ ወር እስራኤል ሃይማኖታዊ በዓላትን የምታከብርበት አዲስ ዓመት ተደርጉ የተሰጣት የእግዚአብሔር ሕዝብ ልትሆን የቻለችው ከእግዚአብሔር የማዳን ሥራ የተነሣ መሆኑን እንድታስታውስ ነው:: ከነዓናውያን ይህንን ወር አቢብ ብለው ይጠሩታል (13፥4፤ 23፥15፤ 34፥18፤ ዘዳ 16፥1 ይመ)፤ ትርጕሙም “አዲስ እሸት ወይም ቡቃያ” ማለት ነው:: ከጊዜ በኋላ ባቢሎናውያን ይህንን ወር ኒሳን በማለት ሰየሙት፤ (ነህ 2፥1፤ አስ 3፥7 ይመ):: የእስራኤል የግብርና የቀን መቍጠሪያ የሚጀምረው በመፀው ወራት ነው (የ23፥16 ማብ ይመ)፤ ነገሥታት በሚገዙበት ዘመን በአብዛኛው ይጠቀሙ የነበረው በሕዝብ የወር መቍጠሪያ ነበር:: ሁለቱም የቀን መቍጠሪያዎች (ሕዝባዊውና ሃይማኖታዊው) ከምርኮ በኋላም ጐን ለጐን ይሠራባቸው ነበር:: ዛሬ አይሁድ የሚጠቀሙት በመፀው የሚ ጀምረውን የቀን መቍጠሪያ ብቻ ነው::

12፥3 *ለመላው የእስራኤል ሕዝብ፤* በጉባኤ የተሰበሰቡትን እስራኤላውያን ነው::

ምንም ነውር የሌለበትና አንድ ዓመት
የሞላው ተባዕት መሆን አለበት:: 6ወሩ
በገባ እስከ አሥራ አራተኛው ቀን
ድረስ ጠብቋቸው:: በዚያ ምሽት ጀምበር
ስትጠልቅ የእስራኤል ሕዝብ ሁሉ ይረ
ዱአቸው:: 7ከዚያም ከደሙ ወስደው የጠ
ቦቶቹ ሥጋ የሚበላበትን የእያንዳንዱን
ቤት ደጃፍ መቃንና ጉበን ይቅቡ:: 8ሥጋ
ውንም በዚያችው ሌሊት በእሳት ላይ ጠብ
ሰው ከመራራ ቅጠልና ካልቦካ ቂጣ ጋር
ይብሉት:: 9ጥሬውን ሥጋ ወይም ቅቅሉን
አትብሉ፤ ነገር ግን ጭንቅላቱን፣ እግሮቹ
ንና ሆድ ዕቃውን በእሳት ላይ ጠብሳችሁ
ብሉት:: 10ከሥጋው ተርፎ አይደር፤ ያደረ
ቢኖር ግን በእሳት ይቃጠል:: 11ስትበሉም
ልብሳችሁን ለብሳችሁ፣ ባጭር ታጥቃችሁ፣
ጫማችሁን አድርጋችሁ በትራችሁን ይዛ
ችሁ በጥድፊያ ብሉት፤ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ)
ፋሲካ ነው::

12"እኔም በዚያች ሌሊት በግብፅ ምድር
ላይ አልፋለሁ፤ ከሰውም ከእንስሳም የተወለ
ደውን የበኵር ልጅ ሁሉ እገድላለሁ፤ የግ
ብፅን አማልክት ሁሉ እፈርድባቸዋለሁ፤
እኔ *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ነኝ:: 13ደሙም ያላ
ችሁበትን ቤት ለይቶ የሚያሳይ ምልክት
ይሆንላችኋል፤ እኔ ደሙን በማይበት ጊዜ
እናንተን አልፋለሁ፤ ግብፅን ስቀጣ መቅሠ
ፍቱ አይደርስባችሁም::

14"ይህን ቀን መታሰቢያ ታደርጉታላ
ችሁ፤ በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ ቋሚ
ሥርዐት ሆኖ *የእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓል አድ
ርጋችሁ ታከብሩታላችሁ:: 15ለሰባት ቀናት
እርሾ የሌለበትን ቂጣ ብሉ፤ በመጀመሪ
ያው ቀን እርሾን ሁሉ ከቤታችሁ አስወ
ግዱ፤ በነዚህ ሰባት ቀናት እርሾ ያለበትን
ቂጣ የበላ ማንኛውም ሰው ከእስራኤል ይወ
ገድ:: 16በመጀመሪያውና በሰባተኛው ቀን
የተቀደሰ ጉባዔ አድርጉ:: በእነዚህ ቀናት
ምንም ዐይነት ሥራ አትሥሩ፤ የምትሠሩት
ሥራ ቢኖር ለእያንዳንዱ ምግብ ማዘጋጀት
ብቻ ይሆናል::

17የቂጣን በዓል አክብሩ፤ ሰራዊታችሁን
ከግብፅ ምድር ያወጣሁት በዚች ዕለት
ነውና:: ይህን ዕለት ለሚቀጥለው ትውልድ
ቋሚ ሥርዐት በማድረግ አክብሩት:: 18ከመ
ጀመሪያው ወር ከአሥራ አራተኛው ቀን
ምሽት እስከ ሃያ አንደኛው ቀን ምሽት
ድረስ እርሾ የሌለበት ያልቦካ ቂጣ ትበላ
ላችሁ:: 19ለሰባት ቀን እርሾ በቤታችሁ አይ
ኑር፤ መጻተኛም ሆነ የአገር ተወላጅ እርሾ
ያለበትን ቂጣ የበላ ከእስራኤል ማኅበር
ይወገድ:: 20እርሾ ያለበትን ምንም ነገር
አትብሉ፤ በምትኖሩበት ስፍራ ሁሉ ያልቦካ
ቂጣ ነዉ መብላት ያለባችሁ::

21ከዚያም ሙሴ የእስራኤልን ሕዝብ
አለቆች በሙሉ አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤
"ቶሎ ሂዱችሁ ለየቤተ ሰቦቻችሁ የሚሆን
ጠቦት መርጣችሁ የፋሲካን በግ እረዱ::
22ከዚያም ጭብጥ የሂሶጵ ቅጠል በመውሰድ፣
በሳህን ውስጥ ካለው ደም ነክራችሁ

12፥6 ቍ19፤ ዘፀ16፥12፤ዘሌ23፥5፤ ዘኍ9፥1-3፡5፡11፤ ዘዳ16፥4፡6፤ኢያ5፥10፤2ዜና30፥2
12፥7 ቍ13፡23፤ ሕዝ9፥6
12፥8 ቍ10፡19-20፤ዘፀ13፥3፤16፥19፤23፥18፤34፥25፤ ዘሌ7፥15፤ዘኍ9፥11፡12፤ዘዳ16፥3-4፡7፤ 2ዜና35፥13፤ 1ቆሮ5፥8
12፥9 ዘፀ29፥13፡17፡22፤ዘሌ3፥3
12፥10 ቍ8፤ ዘፀ13፥7፤29፥34፤ ዘሌ22፥30፤ዘዳ16፥4
12፥11 ቍ13፡21፡27፡33፡43፤ዘሌ23፥5፤ ዘኍ9፥2፡4፤28፥16፤ ዘዳ16፥1፡3፤ ኢያ5፥10፤ 2ነገ23፥21፡23፤ 2ዜና30፥1፤ዕዝ6፥19፤ ኢሳ31፥5፤48፥20፤ 52፥12፤ሕዝ45፥21
12፥12 ቍ29፤ ዘፀ4፥23፤6፥2፤ 13፥15፤15፥11፤ 18፥11፤ዘኍ33፥4፤ 2ዜና2፥5፤መዝ95፥3፤ 97፥9፤135፥5፤ ኢሳ10፥33፤19፥1፤ 31፥8፤37፥36፤ ኤር 43፥12፤ 44፥8፤አሞ5፥17፤
12፥13 ቍ11፡23፤ዘፀ 8፥23፤ ዕብ11፥28
12፥14 ቍ17፡24፤ዘፀ13፥5፡10፡9፤ 23፥14፤27፥21፤ 32፥5፤ዘሌ3፥17፤ 10፥9፤16፥29፤ 17፥7፤23፥14፤24፥3፤ዘኍ18፥23 12፥15 ዘፍ17፥14፤ዘፀ13፥6-7፤ 23፥15፤34፥18፤ዘሌ23፥6፤ዘኍ28፥17፤ዘዳ16፥3፤1ቆሮ5፥7 12፥16 ዘኍ29፥35 12፥17 ቍ41፤ዘፀ6፥6፡26፤13፥3፤23፥15፤34፥18፤ዘሌ 3፥17፤19፥36፤ዘዳ16፥16፤2ዜና8፥13፤30፥21፤ዕዝ6፥22፤ማቴ26፥17፤ ሉቃ22፥1፤ሐሥ12፥3፤ 12፥18 ቍ2 12፥19 ዘፍ17፥14፤ ዘኍ9፥14፤15፥14፤35፥15፤ዘዳ1፥16፤ኢያ8፥33 12፥20 ዘሌ3፥17፤ ዘፀ13፥6፤ዘኍ35፥29፤ሕዝ6፥6 12፥21 ቍ11፤ማር14፥12-16
12፥22 ዘሌ14፥4፡6፤ ዘኍ19፥18፤መዝ51፥7፤ዕብ11፥28

12፥5 *ነውር የሌለበት ... ከበጎች ወይም ከፍየሎች ውሰድ፤* ዘሌ 22፥18-25 ይመ:: ልክ እንዲሁ ኢየሱስም "ነውርና እድፍ እንደሌለው ... በግ" ነው (2ጴጥ 1፥19)::

12፥6 *ሲመሽ፤* ቃል በቃል ሲተረጉም "በሁለት ምሽት መካከል" ማለት ነው:: ከፈሊጣዊ አነጋገር አንጻር ፍቺው፤ (1) በፀሐይ ማዘቅዘቂያና በፀሓይ መጥለቂያ መካከል ወይም (2) በፀሓይ መጥለቂያና በእኩለ ለሊት መካከል ማለት ነው፤ ይህም የሰንበ ትና ሌሎች ሃይማኖታዊ በዓላት የሚጀምሩት መቼ እንደ ሆነ በትክክል ለመናገር አስቸጋሪ አድርጉታል::

12፥7 *ደም፤* ምትክ ሆኖ የቀረበውን መሥዋዕት የሚያመ ለክት ነው፤ *ሕይወት፤* በሌላ ሕይወት ምትክ ቀረበ (ዘሌ 17፥11 ይመ):: በዚህ ዐይነት እስራኤል በቀረበው መሥዋዕት አማካይነት በግብፅ ላይ ሊወርድ ካለው ፍርድ አመለጠች፤ (ዕብ 9፥22፤ 1ዮሐ 1፥7 ይመ)::

12፥8 *ከመራራ ቅጠል፤* እንዲህ ያሉ መራራ ቅጠሎች በግብፅ ብብዛት ይገኛሉ:: እነዚህን ቅጠሎች መብላት በግብፅ ያሳለፉትን መራራ የባርነት ዘመን ያስታውሳቸዋል፤ (1፥14 ይመ):: *ካልቦካ ቂጣ፤* ከግብፅ ሲወጡ በችኮላ እንደወጡ ያመለክታል፤ (ቍ 1፥39፤ ዘዳ 16፥3 ይመ)::

12፥9 *ራሱን፣ እግሮቹን የሆድ ዕቃውንም ... ጠብሳችሁ ብሉት፤* ዘላን እረኞች ሥጋ ጠብሰው የሚበሉት በዚህ ዐይነት ነው::

12፥11 *ፋሲካ፤* የደሙ ምልክት ያለባቸውን ቤቶች ሳያ ጠፋ "አልፎ እንደሚሄድ" በቍ 13፡23፡27 ላይ ተገልጾአል::

12፥12 *የግብፅንም አማልክት ሁሉ እፈርድባቸዋለሁ፤* ቀደም ሲል አንዳንዶች ተፈርዶባቸዋል፤ (የ7፥19፤ 8፥1፤ 9፥3፤ 10፥21 ማብ ይመ)፤ አሁን ደግሞ ሁሉም ይፈረድባቸዋል፤ እንዲ ሁም (1) የግብፅ አማልክት፣ በግብፅ ላይ የመጣውን ፍርድ ለማ ስቆም ኀይል እንደሌላቸው በገሃድ ይታያል፤ (2) የግብፅ አማል ክት የሚመሰሉበት እንስሳት ይገደላሉ::

12፥13 *ምልክት፤* በፈርዖንና በሕዝቡ ላይ የወረዱት መቅ ሠፍቶች የፍርድ ምልክት እንደ ነበሩ ሁሉ፣ (8፥23 ይመ)፤ ደሙን ምልክታቸው ያደረጉትን እስራኤላውያንን የእግዚአብሔር "አልፎ መሄድ" የምሕረት ምልክት ነው::

12፥14 *በሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ ታከብሩታላችሁ፤* እስራኤላውያን የፋሲካው በዓል እንዳከበሩ የሚናገሩ ክፍሎች በቅዱ ሳት መጻሕፍት ውስጥ በብዙ ቦታዎች ይገኛሉ፤ (ዘኍ9፥1-5፤ ኢያ 5፥10፤ 2ነገ23፥21-23፤ 2ዜና30፥1-27፤ 35፥1-19፤ዕዝ6፥19-22፤ ሉቃ2፥41-43፤ዮሐ2፥13፡23፤ 6፥4፤ 11፥55-12፥1 ይመ):: ሃይማ ኖት አጥባቂ አይሁዳውያን ዛሬም ይህንን ሥርዐት ያከብራሉ::

12፥15 *ሁሉ ከቤታችሁ አስወግዱ፤* ከጊዜ በኋላ እርሾ እንደ "ግብዝነት" (ሉቃ12፥1) ወይም እንደ "ዐመፅና ክፋት" (1ቆሮ 5፥8) ላሉ ኀጢአቶች ምሳሌ ሆኖአል:: በአሁኑ ጊዜ ሃይማኖት አጥባቂ አይሁዳውያን የፋሲካን በዓል ከማክበራቸው በፊት፣ በቤቶቻቸው ውስጥ እርሾ ያለበት ፍርፋሪ እንዳይገኝ ቤቶቻቸውን በሚገባ ይፈትሻሉ/ያጸዳሉ፤ (ቍ 19 ይመ):: *ከእስራኤል ተለይቶ ይጥፋ፤* ከቃል ኪዳኑ ሕዝብ መካከል ተለይቶ ይገደል፤ (31፥14፤ ዘሌ 20፥2-3) ወይም ከምድረ ገጽ ይጥፋ ማለት ነው:: እንዲሁም ዘፍ 17፥14 እና ማብ ይመ::

12፥17 *የቂጣ በዓል፤* ይህ በዓል የሚጀመረው የፋሲካውን ምግብ በመብላት ሲሆን፣ በዓሉ ለሰባት ቀን ይቀጥላል፤ (ቍ 18-19 ይመ፤ እንዲሁም ማር 14፥12 ይመ)::

12፥21 *የፋሲካን ... በግ፤* ኢየሱስ "የፋሲካችን በግ" (1ቆሮ 5፥7) በመሆኑ፣ "አንድ ጊዜ ፈጽሞ" ራሱን ለእኛ ኀጢአት መሥ ዋዕት አድርጎ አቀረበ፤ (ዕብ 7፥27)::

12፥22 *ሂሶጵ፤* እዚህ ላይ ምናልባት መልካም መዐዛ ያለ ውን ተክል ያመለክታል፤ (ዮሐ 19፥29 ይመ)፤ ይህ ተክል ነጫጭ አበቦች አሉት:: እንደ ጸጉር ባሉ ነገሮች የተሸፈነው የተክሉ ቅጠ ልና ቅርንጫፍ ብዙ ፈሳሽ ወይም ውሃ ስለሚይዝ የመንጻት ሥርዐት በሚደረግበት ጊዜ ለመርጫ የሚያገለግል ጥሩ ተክል

የዕብራውያን የቀን አቈጣጠር

የወራት ቍጥር		የዕብራውያን ስያሜ/አጠራር	ዘመናዊው አቈጣጠር	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል	የግብርና ወቅት	በዓላት
1	7	አቢብ፣ ኒሳን	ሚያዝያ	ዘፀ 12÷2፤ 13÷4፤ 23÷15:34÷18፤ዘዳ 16÷1፤ ነህ 2÷1 ኢሳ3÷7	የፀደይ ዝናብ፣ የገብስ አዝመራ መሰብሰቢያ	ፋሲካ፣ ያለ እርሾ የተጋገረ ቂጣ፣ በኵራት
2	8	ዚፍ (ኢያር)*	ግንቦት	1ነገ 6÷1:37	የገብስ አዝመራ መሰብሰቢያ፣ የበጋ ወቅት ጅማሬ	-
3	9	ሲዋን	ሰኔ	አስ 8÷9	የስንዴ አዝመራ መሰብሰቢያ	በዓለ አምሳ (ጰንጠቆስጤ)
4	10	(ታሙዝ)*	ሐምሌ	ሕዝ 8÷14	የወይን ተክል	-
5	11	(አብ)*	ነሐሴ		የወይን፣ የወይራና የበለስ ፍሬ መብሰቢያ ጊዜ	-
6	12	ኤሉል	መስከረም	ነህ 6÷15	የወይን፣የወይራ የበለስ ፍሬ መጭ መቂያ ጊዜ	-
7	1	ኤታኒም	ጥቅምት	1ነገ 8÷2	የበልግ ዝናብ ወቅት፣ መሬት ማለስለሻ ጊዜ	የመለከት፣ የማስተሰርያ፣ የዳስ በዓል
8	2	ቡል	ኅዳር	1ነገ 6÷38	ስንዴና ገብስ የሚዘራበት ወቅት	-
9	3	ካሴሉ	ታኅሣሥ	ነህ 1÷1፤ ዘካ 7÷1	የክረምት ዝናብ ጅማሬ በአንዳንድ ቦታዎች በረዶ የቀላቀለ)	-
10	4	ጤቤት	ጥር	አስ 2÷16	-	-
11	5	ሳባጥ	የካቲት	ዘካ 1÷7	-	-
12	6	አዳር	መጋቢት	ዕዝ 6÷15፤ኢሳ 3÷7: 13፤ 8÷12፤ 9÷1: 15:17:19:21	የለውዝ ተክል ማበብ፣ የብርቱካን ፍሬ ለቀማ	ፑሪም

(አዳር ሴናይ)* **ሁለተኛው አዳር** በየሦስት ዓመቱ የሚጨመር ወር ሲሆን ጨረቃሚቴ ከጣይዓመት ጋር እንዲስተካከል የሚጨመር ነው።

*በቅንፍ ውስጥ ያሉ ስያሜዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አይገኙም።

የየቤቶቻችሁን ጉበንና ግራ ቀኝ መቃኑን
ቀቡ:: ከእናንተ አንድም ሰው እስኪነጋ
ድረስ ከቤቱ አይውጣ:: 23እግዚአብሔር
(ያህዌ) ግብፃውያንን ለመቅሠፍ በምድሪቱ ላይ
በሚያልፍበት ጊዜ በጉበኑና በመቃኑ ላይ
ያለውን ደም ሲያይ ያንን ደጃፍ አልፎ
ይሄዳል፤ ቀሣፊውም ወደ ቤታችሁ ገብቶ
እንዳይገድላችሁ ይከለክለዋል::
24"እናንተም ሆነ ልጆቻችሁ ይህን መመሪያ
ቋሚ ሥርዐት አድርጋችሁ ትታዘዛላችሁ::
25እግዚአብሔር (ያህዌ) እሰጣችኋለሁ ብሎ በገባው
ቃል መሠረት ወደ ምድሪቱ ስትገቡ ይህን
ሥርዐት ጠብቁ:: 26ልጆቻችሁ ስለ ስርዐቱ
ምንነት ሲጠይቋችሁ፣ 27'ግብፃውያንን በቀሠፈ
ጊዜ፣ በግብፅ ምድር የእስራኤላውያንን ቤት
አልፎ በመሄድ ቤታችንን ላተረፈ፣ ለእግዚ
አብሔር (ያህዌ) የፋሲካ መሥዋዕት ነው' ብላችሁ
ንገሯቸው::" ከዚያም ሕዝቡ አጐንበሱ፤ ሰገ
ዱም:: 28እስራኤላውያንም እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴንና አሮንን እንዳዘዛቸው አደረጉ::
29እኩለ ሌሊት ላይ እግዚአብሔር (ያህዌ)
በግብፅ ምድር በዙፋን ላይ ከተቀመጠው
ከፈርዖን የበኵር ልጅ ጀምሮ በጨለማ
እስር ቤት ውስጥ እስካለው እስረኛ የበኵር
ልጅ ድረስ ያለውንና የእንስሳቱን በኵሮች
ሁሉ ቀሠፋቸው:: 30ፈርዖን፣ ሹማምንቱና
የግብፅ ሕዝብ በሙሉ ሌሊቱን ከመኝታ
ቸው ተነሡ፤ እነሆ በመላይቱ ግብፅ ለቅ
ሶና ዋይታ ነበር፤ ሰው ያልሞተበት
አንድም ቤት አልነበረምና::

ከግብፅ መውጣት

31ፈርዖን ሙሴንና አሮንን ሌሊቱን
አስጠርቶ እንዲህ አላቸው፤ "ተነሡ እናን
ተና እስራኤላውያን ከሕዝቤ መካከል ውጡ!
ሂዱ፤ በጠየቃችሁት መሠረት እግዚአብሔርን
(ያህዌ) አምልኩ፤ 32እንዳላችሁት የበግና የፍየል
መንጋችሁን፣ የቀንድና የጋማ ከብቶቻችሁን
ይዛችሁ ሂዱ፤ እኔንም ባርኩኝ::"
33ግብፃውያን አገራቸውን በአስቸኳይ
ለቀው እንዲወጡላቸው እስራኤላውያንን
አጣደፏቸው:: "አለበለዚያማ ሁላችንም
ማለቃችን ነው" አሉ:: 34ስለዚህ ሕዝቡ
ያልቦካ ውን ሊጥ በየቡሆ ዕቃው አድርገው
በጨርቅ ጠቅልለው በትከሻቸው ተሸከሙ::
35እስራኤላውያን ሙሴ እንዳዘዛቸው የብርና
የወርቅ ዕቃዎች እንደዚሁም ልብስ እንዲ
ሰጧቸው ግብፃውያኑን ጠየቋቸው:: 36እግዚ
አብሔር (ያህዌ) በግብፃውያን ፊት ለእስራኤላ
ውያን ሞገስ ስለሰጣቸው፣ የጠየቋቸውን ሁሉ
ሰጧቸው፤ ስለዚህ የግብፃውያንን ንብረት
በዝብዘው ወሰዱ::
37እስራኤላውያን ከራምሴ ተነሥተው
ወደ ሱኮት ሄዱ፤ ከሴቶቹና ከልጆቹ ሌላ፣
ስድስት መቶ ሺህ እግረኛ ወንዶች ነበሩ::
38ከእነርሱም ጋር ቍጥሩ የበዛ ሌላ ድብ
ልቅ ሕዝብ አብሮአቸው ወጣ፤ እንዲሁም
አያሌ የበግ፣ የፍየል፣ የጋማና የቀንድ
ከብት መንጋ ይዘው ወጡ:: 39ከግብፅ ይዘው
ከወጡት ሊጥ ያልቦካ ቂጣ ጋገሩ፤ ሊጡ
አልቦካም ነበር፤ ምክንያቱም ከግብፅ በጥድ
ፊያ እንዲወጡ ስለተደረጉ፣ ለራሳቸው ምግብ
ለማዘጋጀት ጊዜ አልነበራቸውም::
40እንግዲህ እስራኤላውያን በግብፅ* የኖሩ
በት ዘመን አራት መቶ ሠላሳ ዓመት ነበር::
41ልክ አራት መቶ ሠላሳው ዓመት በተፈ
ጸመ ዕለት የእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰራዊት ሁሉ
ግብፅን ለቆ ወጣ::
42እግዚአብሔር (ያህዌ) በዚያች ሌሊት እነ
ርሱን ከግብፅ ለማውጣት ዘብ የቆመበት
በመሆኑ፣ ለሚቀጥሉት ትውልዶች ሁሉ
እግዚአብሔርን (ያህዌ) ያከብሩ ዘንድ፣ በዚያች
ሌሊት እስራኤላውያን ሁሉ ዘብ መቆም
ይኖርባቸዋል::

የፋሲካ በዓል እንዴት መከበር እንዳለበት

43እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴንና አሮንን
እንዲህ አላቸው፤ "የፋሲካ በዓል አከባበር
ሥርዐት እንዲህ ነው፤ ባዕድ የሆነ ሰው
ከፋሲካው ምግብ አይብላ፤ 44በገንዘብ የገ
ዛኸው ማንኛውም ባሪያ ከገረዝኸው በኋላ
መብላት ይችላል 45ነገር ግን ለጊዜው
የተቀመጠ እንግዳና ቅጥር ሠራተኛ መብ
ላት የለበትም::
46"ምግቡ በአንድ ቤት ውስጥ መበላት
አለበት፤ ምንም ሥጋ ከቤት እንዳይወጣ፤
ምንም አጥንት እንዳትሰብሩ:: 47የእስራኤል

*40 ማሶሬቲክ ቅጂ፣ አሪተ ሳምራውያንና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም በግብፅና በከነዓን ይላሉ

12፥23 ቍ7፡13፤ ዘፍ16፥7፤ ኢሳ19፥22፤ 37፥36፤ ኤር6፥26፤ 48፥8፤ 1ቆሮ10፥10፤ 11፥28፤ ራእ7፥3
12፥24 ቍ14
12፥25 ዘፍ15፥14፤ ዘፀ3፥17
12፥26 ዘፀ10፥2
12፥27 ቍ11፤ ዘፍ 24፥26፤ ዘፀ8፥23
12፥28 ቍ50
12፥29 ዘፍ19፥13፤ ዘፀ4፥23፤ 9፥6፤ 11፥4፤
12፥30 ዘፀ11፥6
12፥31 ዘፀ8፥8
12፥32 ዘፍ27፥34፤ ዘፀ10፥9፡26
12፥33 ቍ11፤ ዘፍ20፥3፤ ዘፀ6፥1፤ 8፥19፤ 1ሳሙ6፥6
12፥34 ዘፀ8፥3
12፥35 ዘፍ24፥53፤ ዘፀ3፥22፤
12፥36 ዘፍ39፥21፤ ዘፀ3፥22
12፥37 ዘፍ12፥2፤ 47፥11፤ ዘፀ13፥20፤ 38፥26፤ ዘኁ1፥46፤ 2፥32፤ 11፥13፡21፥26 ፤51፤ 33፥3-5
12፥38 ዘኁ11፥4፤ ኢሱ8፥35
12፥39 ዘፀ3፥20፤ 11፥1
12፥40 ዘፍ15፥13፤ ሐሥ7፥6፤ ገላ3፥17
12፥41 ዘፀ3፥10፤ 6፥26
12፥42 ዘፀ13፥10፤ ዘሌ3፥17፤ ዘኁ9፥3፤ ዘዳ16፥1፡6
12፥43 ቍ11፡48፤ ዘኁ9፥14፤ 15፥14፤ 2ዜና6፥32-33፤ ኢሳ14፥1፤ 56፥3፡6፤ 60፥10
12፥44 ዘፍ17፥12-13
12፥45 ዘሌ22፥10
12፥46 ዘኁ9፥12፤ መዝ22፥14፤ 34፥20፤ 51፥8፤ ምሳ17፥22፤ ዮሐ19፥36

ነው፤ (14፥4፡6፡49፡51-52፤ ዘኍ 19፥6፡18፤ ዕብ 9፥19 ይመ፤ እንዲሁም መዝ 51፥7 ይመ):: *ደም ነክራችሁ፤* በአሁኑ ጊዜ እስራኤላውያን የፋሲካን በዓል ሲያከብሩ በግብፅ ያሳለፉትን የሥቃይ ዘመን ለማስታወስ ሲሉ በጨዋማ ውሃ ውስጥ ቅጠል ነክረው ይበላሉ::

12፥23 *አልፎ ይሄዳል፤* የቍ 11 ማብ ይመ:: *አጥፊውም፤* በመዝ 78፥49 ላይ ግብፃውያንን ለማጥፋት የተላከው የእግዚአብሔር ቍጣ "የሞት መልእክተኛ" ተብሎ ተጠቅሶአል:: እግዚአብሔር አጥፊ መቅሠፍቶችን ሲልክ መላእክትን ይጠቀማል፤ (2ሳሙ 24፥16-16፤ 2ነገ 19፥35 ይመ፤ እንዲሁም 1ቆሮ 10፥10 ይመ፤ ይህ ጥቅስ የተወሰደው ከዘኍ 16፥41-49 ላይ ነው)::

12፥26 *ልጆቻችሁ ስለ ሥርዐቱ ምንነት ሲጠይቋችሁ፤* 13፥14 ይመ:: የፋሲካ በዓል የእስራኤልን መዋጀት ለማስታወስ በየጊዜው መከበር አለበት፤ ምክንያቱም እስራኤል ከግብፅ ባርነት ተዋጅታ የእግዚአብሔር ነጻ ሕዝብ ሆናለች::

12፥27 *የፋሲካ መሥዋዕት፤* የቍ 21 ማብ ይመ:: *አልፎ፤* የቍ 11 ማብ ይመ::

12፥29 *በጕድጓድ ውስጥ እስከተጣለው እስረኛ፤* የመጨረሻ ዝቅተኛ መጣያ ስፍራ ነው፤ (የ11፥5 ማብ ይመ)::

12፥31 *ፈርዖንም ሙሴን ... አስጠርቶ፤* ምንም እንኳ ፈርዖን ሙሴን ዳግመኛ ላለማየት ቢምልም፣ (10፥28 እና ማብ ይመ)፤ አሁን ሙሴን (እና አሮንን) ወደ እርሱ እንዲገቡ አስጠራቸው::

12፥35-36፤ 3፥21-22፤ 11፥2-3 ይመ::

12፥37 *ከራምሴ ተነሥተው ... ጕዞ ጀመሩ፤* 1፥11 ይመ፤ እንዲሁም የዘፍ 47፥11 ማብ ይመ:: እስራኤላውያን ጕዞ የጀመሩት "ከፋሲካ በኋላ በማግሥቱ" ነው (ዘኍ 33፥3):: *ሱኮት፤* ምናልባት በአሁኑ ጊዜ ቴል ማስኩታ ሳትሆን አትቀርም::

12፥38 *ሌላ ድብልቅ ሕዝብ፤* ምናልባት በ9፥20 ላይ እንደ ተጠቀሰው ግብፃውያንንም ይጨምራል::

12፥41 *አራት መቶ ሠላሳ ዓመት፤* የሐሥ 7፥6 ማብ ይመ::

12፥46 *ዐጥንቶቹን አትስበሩ፤* ዘኍ 9፥12፤ መዝ 34፥20

ሕዝብ ሁሉ በዓሉን ማክበር ይኖርበታል።
[48]“በመካከላችሁ የሚኖር መጻተኛ የእግ
ዚአብሔርን (ያህዌ) የፋሲካ በዓል ማክበር ቢፈ
ልግ፣ በቤተ ሰቡ ያሉት ወንዶች ሁሉ
መገረዝ አለባቸው፤ ከዚያም እንደ ተወላጅ
ተቈጥሮ የሥርዐቱ ተካፋይ ይሁን። ያለተገ
ረዘ ወንድ ግን የፋሲካን ምግብ አይብላ።
[49]ይህም ሕግ በዜጋውም ሆነ በመካከላችሁ
በሚኖሩት መጻተኞች ላይ እኩል ተፈጻ
ሚነት ይኖረዋል።”
[50]እስራኤላውያን በሙሉ *እግዚአብሔር* (ያህዌ)
ሙሴንና አሮንን ያዘዘውን ሁሉ ፈጸሙ።
[51]በዚያችው ዕለት *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እስራ
ኤላውያንን በየሰራዊታቸው አድርጎ ከግብፅ
ምድር አወጣቸው።

በኵር ሁሉ ለእግዚአብሔር መቀደሱ

13
እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤
[2]“*መጀመሪያ* የተወለደውን ወንድ
ሁሉ ለእኔ ቀድስልኝ፤ ከእስራኤላውያን
መካከል የእናቱ የበኵር ልጅ የሆነው ማሕ
ፀን ከፋች ሰውም ሆነ እንስሳ የእኔ ነው።”
[3]ከዚያም ሙሴ ሕዝቡን እንዲህ አለ፤
“ከባርነት ምድር ከግብፅ የወጣችሁባትን
ይህችን ዕለት አስታውሱ፤ ምክንያቱም *እግ*
ዚአብሔር (ያህዌ) በኀያል ክንዱ አውጥቶአች
ኋል። እርሾ ያለበትን ማንኛውንም ነገር
አትብሉ። [4]እነሆ በዚች ዕለት በአቢብ ወር
ወጥታችኋል። [5]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለእናንተ
ለመስጠት ሲል ቀድሞ ለአባቶቻችሁ ወደ
ማለላቸው ማርና ወተት ወደምታፈሰው
ወደ ከነዓናውያን፣ ኬጢያውያን፣ አሞራ
ውያን፣ ኤዊያውያን፣ ኢያቡሳውያን ምድር
በምትገቡበት ጊዜ ይህን በዓል በዚህ ወር
ታከብራላችሁ። [6]ለሰባት ቀን ያለ እርሾ
የተጋገረ ቂጣ ትበላላችሁ። በሰባተኛውም
ቀን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በዓል ታደርጋ
ላችሁ። [7]በእነዚህም ሰባት ቀናት ያልቦካ
ቂጣ ትበላላችሁ፤ በእናንተ ዘንድ እርሾ
ያለበት ነገር ፈጽሞ አይገኝ፤ በምድራች
ሁም አዋሳኝ በየትኛውም ቦታ እርሾ ፈጽሞ
አይኑር። [8]በዚያችም ዕለት፣ ‘እኔ ይህን የማ

12፥48 ቍ49፤ ዘሌ19፥18፡34፤ 24፥22፤ዘኍ9፥14፤ 10፥32፤ሕዝ44፥7
12፥49 ዘሌ24፥22፤ ዘኍ15፥15-16፡29፤ ዘዳ1፥16
12፥50 ቍ28
12፥51 ዘፀ3፥10፤ 6፥6፡26
13፥2 ቍ12፡ 13፡15፤ዘፀ22፥29፤ 34፥20፤ዘሌ27፥26፤ ዘኍ3፥13፤8፥17፤ 18፥15፤ዘዳ15፥19፤ ነህ10፥36፤ሉቃ2፥23
13፥3 ቍ14፤ዘፀ 3፥20፤7፥4፤12፥8፤ ዘሌ26፥13፤ዘኍ1፥1፤ 9፥1፤22፥5፤26፥4፤ዘዳ 4፥45፤5፥6፤መዝ81፥ 10፤114፥1
13፥4 ዘፀ12፥2
13፥5 ቍ11፤ ዘፀ3፥8፤12፥25-26
13፥6 ዘፀ12፥15-20
13፥8 ዘፀ10፥2፤ መዝ78፥5-6
13፥9 ቍ16፤ ዘፀ3፥20፤ዘዳ6፥8፤ 11፥18፤ምሳ3፥3፤ ኢሳ44፥5፤ማቴ23፥5
13፥10 ዘፀ12፥14፤ መዝ75፥2፤102፥13
13፥11 ቍ5፤ ዘፍ12፥7፤17፥19፤ 22፥16፤ዘዳ1፥8፤ መዝ105፥42-45
13፥12 ዘፍ4፥4፤ ዘሌ27፥26፤ ዘኍ3፥13፤18፥15፡ 17፤ሉቃ2፥23
13፥13 ቍ15፤ ዘሌ27፥11፤ ዘፀ34፥20፤ኢሳ66፥3፤ ዘኍ3፥46-47፤18፥15
13፥14 ዘፀ10፥2፤ 20፥2፤ዘዳ7፥8፤28፥68
13፥15 ቍ2
13፥16 ቍ9
13፥17 ዘፀ14፥11፤ ዘኍ14፥1-4፤ዘዳ 17፥16፤ሆሴ11፥5

ደርገው ከግብፅ ምድር በወጣሁበት ጊዜ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ስላደረገልኝ ነገር ነው’
ብለህ ለልጅህ ንገረው። [9]*የእግዚአብሔር*
(ያህዌ) ሕግ በከንፈራችሁ ላይ እንዲሆን ይህ
በዓል ለእናንተ በእጃችሁ ላይ እንደታሰረ
ምልክት፣ በእግራችሁ ላይ እንደሚገኝ መታ
ሰቢያ ይሆንላችኋል። *እግዚአብሔር* (ያህዌ)
በኀያል ክንዱ ከግብፅ አውጥቶአችኋልና።
[10]ይህን ሥርዐት በተወሰነው ጊዜ በየዓመቱ
ጠብቁት።
[11]“*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ለእናንተና ለቀደ
ሙት አባቶቻችሁ በመሐላ በሰጠው ተስፋ
መሠረት ወደ ከነዓናውያን አገር በሚያስገ
ባችሁና ምድሪቱንም ለእናንተ በሚሰጣችሁ
ጊዜ፣ [12]የእናቱን ማሕፀን የሚከፍተውን
ሁሉ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ትሰጣላችሁ፤ እን
ደዚሁም እንስሶቻችሁ በመጀመሪያ የወለ
ዷቸው ወንዶች ሁሉ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ)
ይሆናሉ። [13]ከአህያ በመጀመሪያ የተወለደ
ውን ውርንጫ ግን በጠቦት ትዋጁታላችሁ፤
አህያውን ካልዋጃችሁት ግን አንገቱን ስበ
ሩት። ከወንድ ልጆቻችሁ መካከል በኵር
የሆኑትን ሁሉ ዋጁ።
[14]“በሚመጡት ዘመናት ልጅህ፣ ‘ይህ
ምን ማለት ነው?’ ብሎ ቢጠይቅህ እንዲህ
በለው፤ ‘ከባርነት ምድር ከግብፅ *እግዚአ*
ብሔር (ያህዌ) በኀያል ክንዱ አወጣን፤ [15]ፈር
ዖን እኛን አለቅም ብሎ ልቡን ባደነደነ
ጊዜ ከሰው ጀምሮ እስከ እንስሳ ድረስ
በኵር ሆኖ በግብፅ የተወለደውን ሁሉ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ገደለው። እንግዲህ በመ
ጀመሪያ የእናቱን ማሕፀን የከፈተውን ወንድ
ሁሉ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የምሠዋውና የል
ጆቼ በኵር ሆኖ የተወለደውን ወንድ ልጅ
ሁሉ የምዋጀው በዚህ ምክንያት ነው።
[16]*እግዚአብሔር* (ያህዌ) በኀያል ክንዱ እኛን
ከግብፅ ያወጣን ስለሆነ ይህ ሥርዐት በእ
ጅህም ሆነ በግንባርህ ላይ እንደ ምልክት
ይሆናል።”

ቀይ ባሕርን መሻገር

[17]ፈርዖን ሕዝቡን በለቀቀ ጊዜ አቋራጭ

ይመ፤ በዮሐ 19፥36 ላይ ከኢየሱስ ጋር ተያይዞ ተጠቅሶአል።

12፥48 *ያልተገረዘ ማንም ሰው አይብላ፤* የፋሲካን በግ መብላት የሚችሉት በኪዳኑ መሠረት ራሳቸውን ለእግዚአብሔር የሰጡ ብቻ ናቸው፤ ነገሩ ትርጕም የሚሰጠውም ለእነርሱ ብቻ ነው፤ (ዘፍ 17፥9-14 ይመ)። የጌታን እራት መካፈል ያለባቸው እነማን እንደሆኑ በ1ቆሮ 11፥28 ላይ ይመ።

13፥2 *በመጀመሪያ የተወለደውን ሁሉ ለእኔ ቀድሰው፤* እግዚአብሔር እስራኤልን እንደ በኵር ልጁ አድርጎ ወስዶአታል፤ (4፥22 ይመ)፤ እንዲሁም የሰውንም ሆነ የእንስሳትን ተባዕት ሁሉ ከግብፅ ባርነት ነጻ አውጥቶአል፤ ከመቅሠፍቶቹም ታድጎአል (12፥12-13 ይመ)። ስለዚህ በእስራኤል ያለ ማንኛውም በኵር የእርሱ ነው። የማርያም የበኵር ልጅ የሆነው ኢየሱስ (ሉቃ 2፥7 ይመ)፤ ለእግዚአብሔር የተሰጠው በዚህ ሕግ መሠረት ነው፤ (ሉቃ 2፥22-23 ይመ)።

13፥5፤ የ3፥8 ማብ ይመ።

13፥9 *በእጃችሁ ላይ እንደታሰረ ምልክት በእግራችሁ ላይ እንደሚገኝ መታሰቢያ፤* ምሳሌያዊ አነጋገር ነው፤ (ቍ16፤ዘዳ 6፥8፤ 11፥18 ይመ፤ እንዲሁም ምሳ 3፥3፤ 6፥21 ፤ 7፥3፤ መሓ 8፥6 ይመ)። ይህን ንባብ በቀጥታ (እንደዚሁ እንዳለ) የተረጐሙ አይሁዳውያን በቍ 1-10፡11-16፤ ዘዳ 6፥4-9 እና በዘዳ 11፥13-21 የሚገኙትን ቃላት በብራና ላይ አጽፈው፣ በሁለት ትናንሽ ማኅደሮች ውስጥ ያስቀምጡና ጠዋት ጠዋት ጸሎታቸውን ከማድረጋቸው በፊት፣ አንደኛውን ማኅደር በግንባራቸው ላይ ሁለተኛውን ማኅደር ደግሞ በግራ እጃቸው ላይ ያስሩታል። እነዚህ ማኅደሮች “አሸንክታብ” ተብለው ይጠራሉ (ማቴ 23፥5)። አይሁዳውያን እንዲህ ያለውን ሥርዐት ማድረግ የጀመሩት ከባቢሎን ምርኮ ከተመለሱ በኋላ ነው።

13፥13 *ትዋጁታላችሁ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “ዋጋ ከፍላችሁ ነጻ ታወጡታላችሁ” ማለት ነው። *የአህያውን በኵር፤* የጋማ ከብቶች የኢኮኖሚ መሠረት በመሆናቸው እነርሱም የተዋጁት በበግ ነው። *በኵር የሆኑትን ሁሉ፤* ሰዎች ለእግዚአብሔር መሰጠት ወይም መለየት ያለባቸው በሕይወት እያሉ እንጂ ከሞቱ በኋላ አይደለም፤ (ዘፍ 22፥12፤ዘኍ3፥39-51 ይመ፤ ከሮሜ 12፥1 ጋር ያነጻጽሩ)።

13፥14፤ የ12፥26 ማብ ይመ።

13፥16፤ የቍ 9 ማብ ይመ።

ቢሆንም እንኳ ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) በፍልስጥ
ኤም ምድር በሚያልፈው መንገድ አልመ
ራቸውም "ጦርነት ቢያጋጥማቸው ሐሳባቸ
ውን ለውጠው ወደ ግብፅ ይመለሱ ይሆ
ናል" ብሎአልና:: 18ስለዚህ እግዚአብሔር
(ኤሎሂም) ሕዝቡን ዙሪያ በሆነው በምድረ በዳው
መንገድ ወደ ቀይ ባሕር° መራቸው፤ እስራ
ኤላውያንም ለጦርነት ዝግጁ ሆነው ከግብፅ
ወጡ:: 19ዮሴፍ፤ ስግዚስብሔር (ኤሎሂም) በእርግጥ
ይጐበኛችኋል፤ በዚያን ጊዜም ዐፅሜን
ይዛችሁ ከዚች ምድር መውጣት አለባችሁʺ
ብሎ የእስራኤልን ልጆች አስምሎአቸው
ስለ ነበር ሙሴ የዮሴፍን ዐፅም ይዞ ወጣ::
ስግዚስ ብሔር (ኤሎሂም) ሕዝቡን ዙሪያ በሆነው
በምድረ በዳው መንገድ ወደ ቀይ ባህር
መራቸው፤ እስራኤላውያንም ለጦርነት ዝግጁ
ሆነው ከግብፅ ወጡ::
20እነርሱም ከሱኮት ከተነሡ በኋላ ከም
ድረ በዳው ጥግ ባለው በኤታም ሰፈሩ::
21ስለዚህ በቀንም ሆነ በሌሊት መጓዝ ይችሉ
ዘንድ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) በቀን በመንገ
ዳቸው ሊመራቸው በደመና ዓምድ፣ በሌሊት
ደግሞ ብርሃን ሊሰጣቸው በእሳት ዓምድ
በፊታቸው ይሄድ ነበር:: 22በቀንም ሆነ
በሌሊት የደመናውና የእሳቱ ዓምድ ከሕዝቡ
ፊት የተለየበት ጊዜ አልነበረም::

14 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ 2"እስራኤላውያን ተመል
ሰው በሚግዶልና በባሕሩ መካከል ባለው
በፊሀሒሮት አጠገብ እንዲሰፍሩ ንገራቸው፤
በበአልዛፎንም አንጻር በባሕሩ አጠገብ ይስ
ፈሩ:: 3'ፈርዖን እስራኤላውያን ግራ ተጋብተው
በምድረ በዳ በመቅበዝበዝ ይንከራተታሉ'
ብሎ ያስባል:: 4እኔም የፈርዖንን ልብ ስለ
ማደነድነው ያሳድዳቸዋል፤ ነገር ግን በፈር
ዖንና በሰራዊቱ ሁሉ ለራሴ ክብርን
አገኛለሁ፤ ግብፃውያንም እኔ እግዚአብሔር
(ያህዌ) መሆኔን ያውቃሉ::" እስራኤላውያንም
ይህንኑ አደረጉ::

13፥18 ዘፀ15፥22፤ ኢሱ1፥14፤4፥13፤ መዝ136፥16፤ ሕዝ20፥10
13፥19 ዘፍ47፥29-30፤ኢሱ24፥32፤ሐሥ 7፥16፤ዕብ11፥22
13፥20 ዘፀ12፥37፤ ዘኍ33፥6
13፥21 ዘፀ 14፥19፡24፤24፥16፤33፥9-10፤32፥1፤33፥14፤ 34፥5፤40፥38፤ ዘኍ9፥16፤12፥5፤14፥14፤ዘዳ1፥33፤2፥7፤ 31፥8፤መሳ4፥14፤ 5፥4፤ ነህ9፥12፡19፤ መዝ68፥7፤77፥20፤ 78፥14፤99፥7፤ 105፥39፤ኢሳ4፥5፤ ኤር2፥2፤ ዕን3፥13፤ 1ቆሮ10፥1፤13፥22
14፥2 ቊ9፤ ዘኍ 33፥7፤ኤር44፥1፤ ሕዝ29፥10
14፥4 ቊ8፡17፡23፤ ዘፀ4፥21፤6፥2፤9፥16፤ መዝ71፥11፤ሕዝ32፥15፤ሮሜ9፥17፡22-23
14፥5 ዘፍ31፥21፤ መዝ105፥25
14፥7 ዘፀ15፥4
14፥8ዘፀ11፥10፤ዘኍ 33፥3፤ሐሥ13፥17
14፥9 ቊ2፡6-7፡25 ዘፍ47፥17፤ዘፀ15፥9፤ ኢሱ24፥6፤ኢሳ43፥17
14፥10 ዘፀ15፥25፤ ኢሱ24፥7፤ነህ9፥9፤ መዝ5፥2፤34፥17፤ 50፥15፤107፥6፡28
14፥11 ዘፀ5፥21፤ 16፥3፤17፥3፤ዘኍ11፥1፤14፥22፤20፥4፤ 21፥5፤ዘዳ9፥7 መዝ106፥7-8
14፥12 ዘፀ5፥21፤ 15፥24፤17፥2፤ መዝ106፥7-8
14፥13 ቊ30፤ ዘፍ15፥1፤1ሳሙ 12፥16፤ 2ዜና20፥17
14፥14 ቊ25፤ ዘፀ15፥3፤ዘዳ1፥30፤ 3፥22፤20፥4፤ኢሱ

5የግብፅ ንጉሥ ሕዝቡ መሄዳቸው በተነ
ገረው ጊዜ፣ ፈርዖንና ሹማምንቱ ስለ እነ
ርሱ የነበራቸውን አሳብ በመለወጥ፣ "ምን
ማድረጋችን ነው? እስራኤላውያን እንዲሄዱ
ለቀቅናቸው፤ አገልግሎታቸውንም አጣን"
አሉ:: 6ስለዚህ ሠረገላው እንዲዘጋጅለት
አደረገ፤ ሰራዊቱንም ይዞ ተንቀሳቀሰ:: 7ስድ
ስት መቶ ምርጥ ሠረገላዎችን ከሌሎች
የግብፅ ሠረገላዎች ጋር ከነጦር አዛዦቻ
ቸው አሰልፎ ተነሣ:: 8እግዚአብሔር (ያህዌ)
የንጉሡን የፈርዖንን ልብ ስለ አደነደነው
በልበ ሙሉነት ከግብፅ የሚወጡትን እስራ
ኤላውያን አሳደዳቸው:: 9ግብፃውያን፣ ይኸ
ውም የፈርዖን ፈረሶችና ሠረገላዎች፣ʺ
ፈረሰኞችና እግረኞች ሁሉ እስራኤላውያንን
አሳደዷቸው፤ በበአልዛፎን አንጻር በባሕሩ
አጠገብ በፊሀሒሮት ሰፍረው ሳሉ ደረሱባ
ቸው::
10ፈርዖን በቀረበ ጊዜ እስራኤላውያን
ቀና ብለው ተመለከቱ፤ እነሆ፣ ግብፃውያን
ይከታተሏቸው ነበር፤ እነርሱም በታላቅ ፍር
ሃት ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኹ:: 11እነ
ርሱም ሙሴን እንዲህ አሉት፤ "በምድረ
በዳ እንድንሞት ያመጣኸን በግብፅ መቃ
ብር ቦታ ጠፍቶ ነውን? ከግብፅ አውጥተህ
ምን አደረግህልን? 12በግብፅ ሳለን፣ 'ተወን
እባክህ፤ ግብፃውያንን እናገልግል' አላልንህም
ነበርን? በምድረ በዳ ከምንሞት ግብፃውያንን
ብናገለግል ይሻል ነበር!"
13ሙሴም ለሕዝቡ መለሰላቸው፤ "አትሸ
በሩ፣ ጸንታችሁ ቁሙ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ)
ዛሬ የሚያደርግላችሁን መታደግ ታያላችሁ፤
ዛሬ የምታዩአቸውን ግብፃውያን ዳግም
አታዩአቸውም:: 14እግዚአብሔር (ያህዌ) ስለ
እናንተ ይዋጋል፤ እናንተ ያለባችሁ መታገሥ
ብቻ ነው::

°18 በዕብራይስጡ *ያሙሱፍ* ይላል:: ትርጕሙም *የሸምበቆ ባሕር* ማለት ነው::
ʺ19 ዘፍ50፥25 ይመ::
ʺ9 በዚህ ስፍራና በቍ 17፡18፡23 እንዲሁም በቍ 28 *ሠረገለኞ* ተብሎ ሊተረጐም ይችላል::

13፥17 *በፍልስጥኤም ምድር በሚያልፈው መንገድ፤* ከጌርሳም ወደ ከነዓን ለመሄድ ትክክለኛው መንገድ ቢሆንም መንገዱ የግብፃውያን ምሽግ ነው::

13፥18 *በምድረ በዳው መንገድ፤* በስተ ደቡብ በኩል ወደ ሲና ባሕረ ሰላጤ የሚወስድ መንገድ ነው:: *ቀይ ባሕር፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ያም ሱፍ" ይላል፤ ትርጕሙም "የቄጤማ ባሕር" ማለት ነው:: እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን ያቋረጡት የት ቦታ እንደ ሆነ በርካታ አስተያየቶች ተሰጥተዋል፤ ከአስተያየቶቹ አንዱ በአሁኑ ጊዜ የስዊዝ ቦይ የሚገኝበት አካባቢ ነው:: *ለጦርነት እንደተዘጋጁ፤* ምናልባት የታጠቁት ጦርና ቀስት ብቻ ሳይሆን አይቀርም::

13፥19፤ የዘፍ 50፥24-25 ማብ ይመ::

13፥20 *ሱኮት፤* የ12፥37 ማብ ይመ:: *በኤታም፤* ቦታው የት እንደሚገኝ በትክክል አይታወቅም::

13፥21 *በደመና ዓምድ ... በእሳት ዓምድ፤* የእግዚአብሔርን በሕዝቡ መካከል መገኘት በተጨባጭ የሚገልጽ ምልክት ነው፤ (14፥24 ይመ፤ እንዲሁም የ3፥2 ማብ ይመ):: እግዚአብሔር አብዛኛውን ጊዜ ለሕዝቡ የሚናገረው በደመና ዓምድ ውስጥ ሆኖ ነው (ዘኍ 12፥5-6፤ ዘዳ 31፥15-16፤ መዝ 99፥6-7)::

14፥2 *ተመልሰው፤* የተመለሱት ወደ መጡበት ወደ ደቡብ ነው:: *ፊሃሒሮት፤* "በባዓልዛፎን በስተ ምሥራቅ" የሚገኝ ስፍራ ነው፤ (ዘኍ 33፥7):: *በሚግዶልና፤* ቦታው ወዴት እንደ ሆነ በትክክል አይታወቅም:: የስሙ ትርጉም "ከተማ ጠባቂ" ማለት ነው:: *በባሕር፤* የ13፥18 ማብ ይመ:: የመቃ ተክል ተጨዋማ ውሃ አካባቢ ስለማይበቅል ይህ ቦታ የሚገኘው በስዊዝ ባሕረ ሰላጤ አካባቢ ነው የሚለውን አስተያየት እንዳንቀበል ያደርገናል:: ከዚህ በተጨማሪ አንድ የግብፅውያን የጥንት ጽሑፍ ባዓልዛፎን ከራምሴ በስተምሥራቅ 32 ኪሎ ሜትር ርቆ በሚገኘው፣ በሜንዛሌህ ሐይቅ አካባቢ በጣፊናስ (የኤር 2፥16 ማብ ይመ) ግዛት ውስጥ እንደምትገኝ ይናገራል:: ስለዚህ እስራኤላውያን ቀይ ባሕርን የተሻገሩት በሜንዛሌህ ሐይቅ ደቡባዊ ጫፍ ላይ ሳይሆን አይቀርም:: *በዓልዛፎን፤* ትርጕሙ "የሰሜኑ በዓል" ወይም "የሰሜኑ ተራራ በዓል" ማለት ነው:: በዓል የከነዓናውያን አምላክ ስም ነው::

14፥4 *እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ያውቃሉ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

14፥7 *ከነ ጦር አዛዦቻቸው፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል "ሦስተኛው ሰው" የሚል ትርጉም አለው፤ ይህም ምናልባት ሠረገላውን ከሚነዱ ሰዎች መካከል የአዛዡ ቦታ የት እንደ ሆነ ያመለክታል::

14፥14 *እግዚአብሔር ስለ እናንተ ይዋጋል፤* ምንም እንኳ እስራኤል "ለጦርነት ብትዘጋጅ"፣ (13፥18) ደግሞም "በድፍረት

ከግብፅ የመውጣትና የመውረስ ትረካዎች፣ ብሉይ ኪዳን ታሪካዊና መንፈሳዊ ተውኔት ይዘት እንዲኖረው አድርገዋል:: ቀጣይ ዘመናትም ይህን ጊዜ መለስ ብለው ሲመለከቱ በመለኮታዊ ምሪት ሥር የነበረውን የታዛዥነትና የድል አድራጊነት ሕይወት ያስተውላሉ:: አካባቢውንና ሁኔታዎች ለመረዳት የሚደረግ ጥልቅ ምርምር በዘመኑ የነበረውን ከፍተኛ ጭንቅ፣ የሰው ኀጢአትና የደም መፋሰስ አጉልቶ ያሳያል::

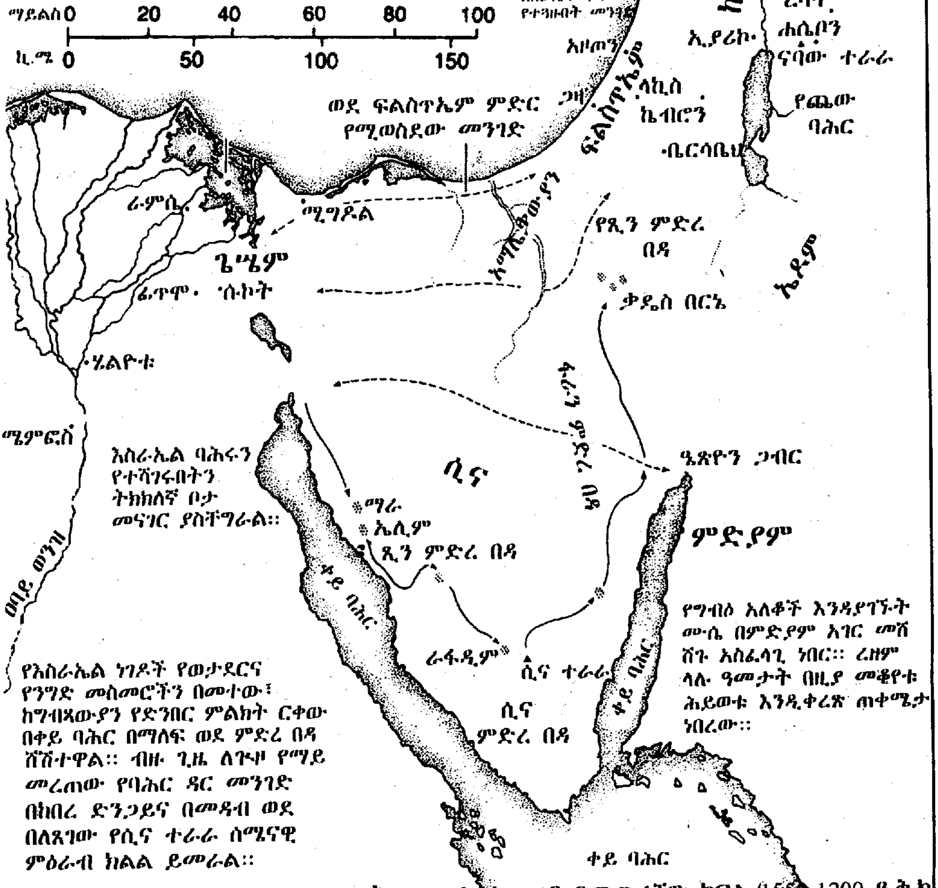

እስራኤል ባሕሩን የተሻገሩበትን ትክክለኛ ቦታ መናገር ያስቸግራል::

የግብፅ አለቆች እንዳያገኙት ሙሴ በምድያም አገር መሸሸጉ አስፈላጊ ነበር:: ረዘም ላሉ ዓመታት በዚያ መቆየቱ ሕይወቱ እንዲቀረጽ ጠቀሜታ ነበረው::

የእስራኤል ነገዶች የወታደርና የንግድ መስመሮችን በመተው፣ ከግብጻውያን የድንበር ምልክት ርቀው በቀይ ባሕር በማለፍ ወደ ምድረ በዳ ሸሽተዋል:: ብዙ ጊዜ ለጉዞ የማይ መረጠው የባሕር ዳር መንገድ በክበረ ድንጋይና በመዳብ ወደ በለጸገው የሲና ተራራ ስሜናዊ ምዕራብ ክልል ይመራል::

የእስራኤላውያን ከግብፅ ምድር መውጣት በግብፃውያን የታሪክ ጸሐፍት ቸል ተብሎአል:: የግብፅ ሐውልቶች ይህን ታሪክ በቀጥታ ባይጠቅሱትም የፈርዖን-ሜርኔፍታ ሐውልት (1225 ዓ.ቅ.ክ ገደማ) እስራኤል በመባል ከሚጠራ ሕዝብ ጋር በከነዓን ሰሜናዊ ክፍል የግብፅ ሠራዊት እንደ ተዋጋ ያመለክታል::

እርግጠኛ የሆነ መልክአ ምድራዊና የዘመን ቅደም ተከተልን የሚያመለክት ማስረጃ ማግኘት አስቸጋሪ ቢሆንም እጅግ ብዙ ከሆኑ የጥንት ግኝቶች ስብርባሪዎች እና ጽሑፎች አዲስ መረጃ ተገኝቷል:: የሒታውያን የጥንት ጽሑፍ እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በሲና ተራራ ከገባው ኪዳን ጋር ተመሳሳይነት አለው::

የነሐስ ዘመን የመጨረሻው ክፍል (1550-1200 ዓ.ቅ.ክ በሕዝብ ፍልሰት ይታወቃል:: በምሥራቃዊው የአባይ ክፍል በሴማውያን ላይ የነበረው የግብፅ አገዛዝ በጡብ ሥራ ጫና በመፍጠር፣ ከባድ የጉልበት ሥራ በማሠራትና የእርሻ መሬት የሌላቸውን በዝቅተኛ የኑሮ ደረጃ ያሉትን በማስጨነቅ ይታወቅ ነበር:: አያሌ የከነዓናውያን ከተሞች በጭካኔ ወድመዋል:: የባሕር ሰዎች በመባል የሚታወቁትን ጨምሮ አዳዲስ ሕዝቦች በግብፅ፣ በፍልስጥኤም፣ በዮርዳኖስ ማዶና በምሥራቃዊው ሜድትራንያን ሰፈሩ::

በአክናተን ዘመን (1375 ዓ.ቅ.ክ ገደማ) ከከነዓን ከተሞች ገዥዎች ወደ ግብፃውያን መንግሥት ይደረግ የነበረው የመልእክት ልውውጥ ከግብፅ ሠራዊት ጋር የነበረውን ደካማ የግንኙነት መዋቅር የሚያመለክት ሲሆን፣ «ሐቢሩ» በመባል የሚታወቀውን ሕዝብ እጅግ ይፈሩት እንደነበርም ይጠቁማል::

15ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ “ለምን ትጮኹብኛላችሁ?
ይልቅስ እስራኤላውያንን ወደፊት እንዲጓዙ
ንገራቸው፤ 16ውሃውን ለመክፈል በትርህን
አንሣና እጅህን በባሕሩ ላይ ዘርጋ፤ እስራ
ኤላውያን በባሕሩ ውስጥ በየብስ ይሻገራሉ::
17ተከትለዋቸው እንዲገቡም የግብፃውያንን
ልብ አጸናለሁ፤ በፈርዖንና በሰራዊቱ ሁሉ፣
በሠረገሎቹና በፈረሰኞቹ ለራሴ ክብርን
አገኛለሁ:: 18በፈርዖንና በሰራዊቱ ሁሉ፣
በከበርሁ ጊዜ ግብፃውያን እኔ እግዚአብሔር
(ያህዌ) እንደሆንሁ ያውቃሉ::

19ከዚያም ከእስራኤል ሰራዊት ፊት ፊት
ሆኖ ሲሄድ የነበረው የእግዚአብሔር (ኤሎሂም)
መልአክ ተመለሰና ወደ ኋላቸው መጣ፤
የደመናውም ዓምድ እንዲሁ ከፊት ተነሥቶ
ከኋላቸው ቆመ፤ 20በግብፅና በእስራኤል
ሰራዊት መካከል በመሆን፣ ሌሊቱን ሙሉ
ደመናው በአንድ በኩል ጨለማን ሲያመጣ፣
በሌላው በኩል ብርሃን አመጣ፤ ስለዚህ ሌሊ
ቱን በሙሉ አንዱ ወደ ሌላው ሊጠጋ አልቻለም::

21ሙሴ እጁን በባሕሩ ላይ ዘረጋ፤ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) ሌሊቱን በሙሉ ብርቱ የምሥራቅ
ነፋስ አስነሥቶ ባሕሩን ወደ ኋላ በማሸሽ
ደረቅ ምድር አደረገው፤ ውሃው ተከፈለ፤
22እስራኤላውያን ውሃው በግራና በቀኝ እንደ
ግድግዳ ሆኖ በየብስ በባሕሩ ውስጥ አለፉ::

23ግብፃውያንም አሳደዷቸው፤ የፈርዖን
ፈረሶች፣ ሰረገሎችና ፈረሰኞች በሙሉ ተከ
ትለዋቸው ወደ ባሕሩ ገቡ:: 24ሲነጋጋም
እግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳትና በደመና ዓምድ
ሆኖ በግብፃውያን ሰራዊት ሽብር ላከባቸው::
25መንዳት እንዳይችሉም የሠረገላዎቹን
መሽከርከሪያዎች አቄላለፈባቸውᶠ ግብፃውያ
ኑም፣ “ከእስራኤላውያን እንሽሽ! እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) ግብፅን እየተዋጋላቸው ነው”
አሉ::

26ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣
“ውሃው ግብፃውያንን ሠረገሎቻቸውንና
ፈረሰኞቻቸውን ተመልሶ እንዲሸፍናቸው
እጅህን በባሕሩ ላይ ዘርጋ” አለው:: 27ሙሴም
እጁን በባሕሩ ላይ ዘረጋ፤ ንጋት ላይም ባሕሩ
ወደ ቀድሞ ቦታው ተመለሰ:: ግብፃውያን
ከውሃው ሸሹ፤ᵏ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ግብፃ
ውያንን በባሕሩ ውስጥ ጣላቸው:: 28ውሃውም
ተመልሶ እስራኤላውያንን ተከትለው ወደ
ባሕሩ የገቡትን ሠረገሎች፣ ፈረሰኞች፣
መላውን የግብፅ ሰራዊት ሁሉ ሸፈነ::
አንድም እንኳ አልተረፈም::

29እስራኤላውያን ግን ውሃው ግራና
ቀኝ እንደ ግድግዳ ሆኖ፣ በደረቅ ምድር
ባሕሩን ተሻገሩ:: 30በዚያች ዕለት እግዚ
አብሔር (ያህዌ) እስራኤልን ከግብፃውያን እጅ
አዳናቸው፤ እስራኤልም የግብፃውያን ሬሳ
በባሕሩ ዳርቻ ወድቆ ተመለከቱ:: 31እስራ
ኤላውያን እግዚአብሔር (ያህዌ) በግብፃውያን
ላይ ያደረገውን ታላቅ ኀይል ባዩ ጊዜ፣
እግዚአብሔርን (ያህዌ) ፈሩ፤ በእግዚአብሔርና
(ያህዌ)፣ በባሪያው በሙሴም አመኑ::

የሙሴና የማርያም መዝሙር

15 ከዚያም ሙሴና እስራኤላውያን ይህን
መዝሙር ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ዘመሩ፤

10፥14፤23፥3:10፤ 1ሳሙ 12፥16፤2ሳሙ 5፥24፤2ዜና 20፥29፤ ነህ 4፥20፤መዝ 24፥8፤ 35፥1፤37፥7፤46፥10፤ 116፥7፤ኢሳ 42፥13፤ 28፥12፤30፥15፤ኤር 41፥12፤ሕዝ 32፥15፤ ዘካ 2፥13
14፥15 ኢያሱ 7፥10
14፥16 ቊ 27፤ዘፀ 4፥2፤ኢሳ 10፥26
14፥17 ቊ 4፤ ዘፀ 4፥21
14፥18 ዘፀ 6፥2፤ ሕዝ 32፥15
14፥19 ዘፍ 16፥7፤ ዘፀ 13፥21፤ኢሳ 26፥7፤ 42፥16፤49፥10፤ 52፥12፤58፥8፤63፥9፤ 1ቆሮ 10፥1
14፥20 ኢያሱ 24፥7
14፥21 ቊ 22፤ዘፍ 8፥1፤41፥6፤ዘፀ 4፥2፤ 7፥19፤15፥8፤2ሳሙ 22፥16፤1ነገ 19፥11፤ 2ነገ 2፥8፤ኢዮ 26፥12፤ 38፥1፤40፥6፤መዝ 74፥13፤78፥13፤114፥ 5፤136፥13፤ኢሳ 14፥ 27፤23፥11፤51፥15፤ 63፥12፤ኤር 31፥35፤ ኤር 23፥19፤ናሆ 1፥3፤ ሐሥ 7፥36
14፥22 ቊ 7:16: 21፥29፤ዘፀ 3፥12፤ 15፥8:19፤ዘኍ 33፥8፤ ዘዳ 31፥6-8፤ ኢያሱ 3፥13:16-17፤ 4፥22፤24፥6፤ ነህ 9፥11፤መዝ 66፥6፤ 77፥19፤78፥13፤ 106፥9፤ ኢሳ 11፥15፤41፥10፤ 43፥5:16፤44፥27፤ 50፥2፤51፥10፤63፥ 11:13፤ኤር 46፥28፤ ናሆ 1፥4፤ዕብ 11፥29 1ቆሮ 10፥1
14፥23 ቊ 7
14፥24 ዘፀ 13፥21፤ 23፥27፤ኢያሱ 10፥10፤ 1ሳሙ 5፥9፤7፥10፤
14፥15፤2ሳሙ 5፥24፤2ነገ 7፥6፤19፥7፤1ቆሮ 10፥1 14፥25 ቊ 9:14፤ ዘዳ 32፥31፤1ሳሙ 2፥2፤4፥8 14፥27 ቊ 28፤ዘፀ 15፥1:21፤ዘዳ 1፥40፤ 2፥1፤11፥4፤ኢያሱ 4፥18፤መዝ 78፥53፤106፥11፤136፥15፤ዕብ 11፥29
14፥28 ቊ 23:27፤ዘፀ 15፥5:19፤ኢያሱ 24፥7፤መሳ 4፥16፤ነህ 9፥11
14፥29 ቊ 21:22፤ 2ነገ 2፥8፤ኢሳ 24፥11፤ መዝ 74፥15፤78፥13
14፥30 ቊ 29፤1ሳሙ 14፥23፤1ዜና 11፥14፤መዝ 44፥7፤106፥8:10: 21፤ኢሳ 43፥3፤50፥2፤51፥9-10፤60፥16፤63፥8:11 14፥31 ዘፀ 4፥5፤ 9፥16፤20፥18፤ዘዳ 31፥13፤ኢያሱ 4፥24፤1ሳሙ 12፥18፤መዝ 22፥4፤40፥3፤ 76፥7፤106፥12፤112፥1፤147፥5፤ዮሐ 2፥11፤11፥45 15፥1 ዘፀ 14፥27 ፤ዘኍ 21፥17፤ዘዳ 11፥4፤መሳ 5፥1:3፤2ሳሙ 22፥1፤1ዜና 16፥9፤ኢዮ 36፥24፤መዝ 13፥6፤21፥13፤27፥6፤61፥8፤76፥6፤59፥16፤104፥33፤ 105፥72፤106፥12፤ኢሳ 12፥5:6፤42፥10፤44፥23፤ኤር 51፥21

ᶠ25 ወይም፤ ወደ ሠረገላዎቻቸው መንኰራኩር ዘለሉ ተብሉ ሊተረጐም ይችላል እሬተ ሳምራውያን የሰብዓ ሊቃናትና የሱርስት ትርጕሞችን ይመ::
ᵏ27 ወይም፣ ወደ ውሃው ሸሹ

ብትወጣም” (ቊ 8) ድሉ የእግዚአብሔር ብቻ ነው::

14፥19 *የእግዚአብሔር መልአክ፤* የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ:: እዚህ ላይ “የእግዚአብሔር መልአክ” የሚለው የተያያዘው ከደመና ጋር ነው፤ (13፥21 ይመ)::

14፥20 *በግብፅና በእስራኤል መካከል በመሆን፤* የደመናው ዐምድ (የእግዚአብሔርን መገኘት ያመለክታል) እስራኤልን ይከልልና ይጠብቅ ነበር፤ (መዝ 105፥39 ይመ)::

14፥21 *ብርቱ የምሥራቅ ነፋስ፤* 10፥13 ይመ:: በ15፥8 ላይ ዘማሪው እግዚአብሔርን እያመሰገነ ነፋሱን “የአፍንጫህ እስትንፋስ” በማለት ይጠራዋል፤ በሁለቱም ቦታዎች ላይ እንደምናነበው ታምሩ የተፈጸመው በእግዚአብሔር ጊዜና አመራር ነው (15፥10 ይመ)::

14፥22 *በየብስ፤* መዘምራንና ነቢያት እግዚአብሔር ለእስራኤል ምን እንዳደረገ ያስታውሷት ነበር፤ (መዝ 66፥6፤ 106፥9፤ 136፥13-14፤ ኢሳ 51፥10፤63፥11-13 ይመ):: *ውሃው ... እንደ ግድግዳ ሆኖ፤* ቊ 29 ይመ:: ውሃው በግራና በቀኝ “ወደ ላይ ተቆለለ” (15፥8)::

14፥24 *ሲነጋጋም፤* አብዛኛውን ጊዜ ድንገተኛ አደጋ የሚደርሰው በዚህ ጊዜ ነው፤ (ኢያሱ 10፥9፤ 1ሳሙ 11፥11 ይመ):: *እግዚአብሔር ... በተመለከተ ጊዜ፤* የ13፥21 ማብ ይመ::

14፥25 *እግዚአብሔር ... እየተዋጋላቸው፤* የቊ 14 ማብ ይመ::

14፥27 *እግዚአብሔር ... በባሕር ውስጥ ጣላቸው፤* ስምንተኛውን መቅሠፍት በግብፃውያን ላይ ባወረደ ጊዜ፣ አንበጣዎቹን በባሕር ውስጥ እንደጨመራቸው ሁሉ፣ አሁን ደግሞ ግብፃውያንን በዚያው ባሕር ውስጥ ጠራርጎ አዳፈናቸው፤ (10፥19 ይመ)::

14፥28 *አንድም እንኳ አልተረፈም፤* እግዚአብሔር በፈርዖን ሰራዊት ላይ የተቀዳጀው ድል ሙሉ ነበር::

14፥31 *እግዚአብሔርን ፈሩ፤* የዘፍ 20-11 ማብ ይመ:: *በእግዚአብሔርና በሙሴ አመኑ፤* አሁን እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ብርቱ ኀይልና በሙሴ አመራር መታመን ጀመሩ:: *በባሪያው፤* እዚህ ላይ ቃሉ የሚያመለክተው በእግዚአብሔር ንጉሣዊ አስተዳደር ውስጥ ከፍተኛ ሥልጣን ያለውን ሰው ነው፤ (ዘኍ 12፥8፤ ዘዳ 34፥5 ይመ):: ይህ መጠሪያ ለኢያሱ (ኢሱ 24፥29)፣ ለሳሙኤል (1ሳሙ 3፥10)፣ ለዳዊትና (2ሳሙ 3፥18) ለኤልያስ (2ነገ 9፥36) እንደ ተሰጠ ይመ::

15፥1-18፤ እግዚአብሔር በፈርዖንና በሰራዊቱ ላይ የተቀዳጀውን ታላቅ ድል የሚገልጽ መዝሙር ነው:: መዝሙሩ የሚያተኵረው በራሱ በእግዚአብሔር ላይ ነው፤ (ቊ 11 ይመ)፤ እግዚአብሔር የሚለው መለኮታዊ ስም ዐሥር ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል:: ንጽጽሮች “እንደ ድንጋይ” (ቊ 5)፣ “እንደ ግድግዳ” (ቊ 8)፣ “እንደ ብረት” (ቊ 10) የመሳሰሉት ከአምስቱ የመዝሙሩ አንጓዎች ውስጥ ለሦስቱ እንደ መደምደሚያ ያገለግላሉ:: የመጀመሪያዎቹ አራት አንጓዎች (ቊ 1-5፡6-8፡9-10፡11-12) በቀይ ባሕር ላይ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንዴት “እንደታደገ” (14፥13) አንድ በአንድ ይተርካሉ፤ የመጨረሻው አንጓ (ቊ 13-18) በከነዓን ስለሚጠብቃቸው ተጨማሪ ድል ይናገራል::

15፥1 *ሙሴና የእስራኤል ልጆች ... ዘመሩ፤* እንደ አንድ

"ከፍ ከፍ ብሎ ከብሮአልና፣
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) እዘምራለሁ፤
ፈረሱንና ፈረሰኛውን፣
በባሕር ውስጥ ጥሎአልና።
2 እግዚአብሔር (ያህዌ) ብርታቴና
ዝማሬዬ ነው፤
ድነቴም ሆነልኝ፤
እርሱ አምላኬ ነው፤
አመሰግነዋለሁ፤
የአባቴ አምላክ (ኤሎሂም) ነው፤ እኔም
ከፍ ከፍ አደርገዋለሁ።
3 እግዚአብሔር (ያህዌ) ተዋጊ ነው፤
ስሙም እግዚአብሔር (ያህዌ) ነው።
4 የፈርዖንን ሠረገሎችና ሰራዊት፣
ባሕር ውስጥ ጣላቸው፤
ምርጥ የሆኑት የፈርዖን ሹማምንት፣
ቀይ ባሕር ውስጥ ሰጠሙ።
5 ቀላያትንም ለበሱ፤
እንደ ድንጋይ ወደ ጥልቁ ወረዱ።
6 "አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
ቀኝ እጅህ በግርማ ከበረ፤
አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
ቀኝ እጅህ ጠላትን አደቀቀ።
7 በግርማህ ታላቅነት፣
የተቃወሙህን ጣልኻቸው፤
ቍጣህን ሰደድህ፤
እንደ ገለባም በላቸው።
8 በአፍንጫህ እስትንፋስ፣ ውሆች ተቈለሉ፤
ፈሳሾችም እንደ ግድግዳ ቆሙ፤
የጥልቁ ውሃ ባሕሩ ውስጥ ረጋ።
9 "ጠላት፣
'አሳድዳቸዋለሁ፤ እማርካቸዋለሁ፤
ምርኮን እካፈላለሁ፤
ነፍሴ በእነርሱ ትጠግባለች፤
ሰይፌን እመዛለሁ፤
እጄም ትደመስሳቸዋለች' አለ።
10 አንተ ግን እስትንፋስህን አነፈስህ፤
ባሕርም ከደናቸው፤
በኀያላን ውሆች፣
እንደ ብረት ሰጠሙ።
11 "አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤
ከአማልክት መካከል፣
እንደ አንተ ማን አለ?
በቅድስናው የከበረ፣
በክብሩ የሚያስፈራ፣
ድንቆችን የሚያደርግ፣
እንደ አንተ ማን አለ?
12 ቀኝ እጅህን ዘረጋህ፤
ምድርም ዋጠቻቸው።
13 'በማይለወጠው ፍቅርህ፣
የተቤዠኻቸውን ሕዝብህን ትመራለህ፤
እነርሱን በብርታትህ፣
ወደ ቅዱስ ማደሪያህ ትመራቸዋለህ።
14 አሕዛብ ይሰማሉ፤ ይንቀጠቀጡማል፤
የፍልስጥኤምን ሕዝብ ሥቃይ
ይይዛቸዋል።
15 የኤዶምም አለቆች ይርዳሉ፤
የሞአብ አለቆች በእንቅጥቃጤ ይያዛሉ፤
በከነዓን ሕዝብ ይቀልጣሉ።
16 አቤቱ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ ሕዝብህ
እስከሚያልፉ ድረስ፣
የተቤዠኻቸው ሕዝብህ እስኪያልፉ ድረስ፣
ድንጋጤና ሽብር በእነርሱ ላይ ይመጣል፤
በክንድህ ብርታት፣
እንደ ድንጋይ የማይንቀሳቀሱ
ይሆናሉ።
17 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ፤ ማደሪያህ
እንዲሆን በሠራኸው ስፍራ፣
ጌታ ሆይ (አዶናይ)፤ እጆችህ በሠሩት
መቅደስ፣
በርስትህ ተራራ ላይ፣

15፥2 ዘፍ28፥21፤ 45፥7፤ዘፀ14፥13፤ዘዳ 10፥21፤2ሳሙ22፥47 ፤መዝ18፥1፡2፡46፤ 22፥3፤25፥5፤27፥1፤ 30፥1፤34፥3፤35፥27፤ 59፥17፤62፥2፤99፥5፤ 103፥19፤107፥32፤ 108፥5፤109፥1፤118፥ 14፡28፤145፥1፤148 ፥14፤ኢሳ12፥2፤24፥ 15፤25፥1፤ኤር17፥14 ፤ዳን4፥37፤ዮና2፥9፤ ዕን3፥18
15፥3 ዘፀ3፥15፤ 14፥14፤ራእ19፥11
15፥4 ዘፀ14፥6-7፤ ኤር51፥21
15፥5 ቍ10፤ ዘፀ14፥28፤ነህ9፥11
15፥6 ዘፀ3፥20፤ ዘኍ24፥8፤1ሳሙ2፥ 10፤ኢዮ40፥14፤ መዝ2፥9፤16፥11፤ 17፥7፤21፥8፤63፥8፤ 74፥11፤77፥10፤ 89፥13፤98፥1፤ 118፥15፤138፥7
15፥7 ዘፀ24፥17፤ ዘዳ4፥24፤9፥3፤33፥ 26፤መዝ2፥5፤18፥8፤ 59፥13፤78፥49-50፤ 150፥2፤ኤር12፥13፤ 25፥38፤ዕብ12፥29
15፥8 ዘፀ14፥21፡ 22፤ኢሱ3፥13፤ መዝ18፥15፤46፥2፤7 8፥13፤ኢሳ43፥16
15፥9 ዘፀ14፥5-9፤ ዘዳ28፥45፤መሳ5፥ 30፤መዝ7፥5፤ ኢሳ9፥3፤53፥12፤ ሰቆ1፥3፤ሉቃ11፥22
15፥10 ቍ5፤ኢዮ 4፥9፤15፥30፤ነህ9፥11 ፤መዝ29፥3፤32፥6፤77 ፥19፤ኢሳ11፥4፤ 30፥33፤40፥7
15፥11 ዘፀ3፥20፤ 8፥10፤14፥4፤ዘሌ19፥ 2፤1ሳሙ2፥2፤1ዜና 16፥29፤መዝ4፥2፤8፥ 1፤26፥8፤77፥13፤99፥ 3፤110፥3፤ኢሳ6፥3፤ 35፥2፤40፥5፤46፥5፤ ራእ4፥8
15፥12 ዘፀ7፥5፤ ዘኍ16፥32፤26፥10፤ዘዳ11፥6፤መዝ106፥17
15፥13 ቍ17፤ዘፀ6፥6፤ ነህ9፥12፤ኢዮ33፥28፤መዝ68፥16፤71፥23 ፤76፥2፤77፥20፤ 78፥54፤ 106፥10፤ኢሳ1፥27፤41፥14፤43፥14፤44፥22-24፤51፥10፤63፥9፤ ቲቶ2፥14
15፥14 ቍ16፤ዘፀ23፥27፤ዘዳ2፥25፤ኢሱ2፥9፤5፥1፤ 9፥24፤1ሳሙ4፥7፤አስ8፥17፤መዝ48፥6፤83፥7፤96፥9፤99፥1፤ 114፥7፤ኢሳ13፥8፤ሕዝ38፥20፤
15፥15 ዘፍ36፥15፤ዘኍ22፥3፤ ዘዳ2፥4፤ኢሱ2፥9፡24፤መዝ114፥7
15፥16 ቍ14፤ዘፍ35፥5፤ዘዳ2፥4፤ 1ሳሙ25፥37፤መዝ74፥2፤2ጴጥ2፥1
15፥17 ቍ13፤ዘፀ23፥20፤ 32፥34፤33፥12፤ዘዳ33፥19፤2ሳሙ7፥10፤መዝ2፥6፤3፥4፤15፥1፤44፥2፤ 78፥54፡68፡69፤80፥8፡15፤114፥2፤132፥13-14፤133፥3፤ኢሳ5፥2፤ 60፥21፤ኤር2፥21፤11፥17፤24፥6፤ዳን9፥16፤ኢል2፥1፤አሞ9፥15፤ አብ1፥16፤ሶፎ3፥11፤

ሰው ሆኖ መላው የእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔርን አመሰገነ። *እዘምራለሁ፤* የተለመደ የምስጋና መዝሙሮች መግቢያ ነው፤ (መሳ 5፥3፤ መዝ 89፥1፤ 101፥1፤ 108፥1 ይመ)። 15፥2፤ የዚህ ቍጥር የመጀመሪያው ክፍል በመዝ 118፥14 ላይ ቃል በቃል ተጠቅሶአል፤ (ኢሳ 12፥2 ይመ)።

15፥3 *እግዚአብሔር ተዋጊ ነው፤* የ14፥14 ማብ ይመ። በውጊያ ላይ የእግዚአብሔርን ሕዝብ እንደ ንጉሥ ሆኖ የሚመራ እግዚአብሔር ነው፤ (ዘዳ 1፥30፤ መሳ 4፥14፤ 2ሳሙ 5፥24፤ 2ዜና 20፥17-18 ይመ)።

15፥4 *የፈርዖን ሹማምንት፤* የ14፥7 ማብ ይመ።

15፥5 *እንደ ድንጋይ ወደ ጥልቅ ወረዱ፤* በኤር51፥63-64 ላይ የባቢሎን ዕጣ ፈንታ ይህንን እንደሚመስል ተገልጾአል።

15፥8፤ የ14፥22 ማብ ይመ። *በአፍንጫህ እስትንፋስ፤* የ14፥21 ማብ ይመ። እንዲሁም መዝ 18፥15 ይመ።

15፥10 *እስትንፋስህን አነፈስህ፤* የ14፥21 ማብ ይመ።

15፥11 *እንደ አንተ ማን አለ?* መዝ35፥10፤ 71፥19፤ 89፥6፤ 113፥5፤ሚኪ7፥18 ይመ። ተቀናቃኞቹን ከቶ የማይታገሥ አምላክ የግብፅን አማልክትና አምላኪዎቻቸውን በሙሉ ድል አደረገ።

15፥12 *ምድር፤* ግብፃውያንን የዋጠው ባሕሩ በመሆኑ ይህ ቃል ምናልባት የሚያመለክተው፣ "የሙታን ዓለም" (ዘዳ 32፥22) የሆነውን ሲኦልን ወይም መቃብርን ነው፤ (መዝ63፥9፤71፥20 ይመ)።

15፥13 *የተቤዠኻቸውን ሕዝብህን፤* የ6፥6 ማብ ይመ። *ቅዱስ ማደሪያህ፤* ምናልባት በሴሎ የሚገኘውን የማምለኪያ ቤት (ኤር 7፥12 ይመ) እንዲሁም በጽዮን ተራራ (መዝ 76፥2 ይመ) ማለትም እግዚአብሔር በመረጠው ስፍራ የሚሠራውን ቤተ መቅደስ የሚያመለክት ቃል ነው፤ (ዘዳ 12፥14፡18፡26፤ 14፥25፤ 16፥7፡15-16፤ 17፥8፡10፤ 18፥6፤ 31፥11 ይመ)፤ እግዚአብሔር "ስሙ" እንዲጠራበት የመረጠው ይህንን ስፍራ ነው፤ (ዘዳ 12፥5፡ 11፡21፤14፥23-24፤ 16፥2፡6፡11፤26፥2)። ነገር ግን ቃሉ "ቅዱስ ማደሪያህ" በቍ 17 ላይ የተጠቀሰችውን የተስፋዪቱንም ምድር ያመለክታል።

15፥14-15 *የፍልስጥኤም ... የኤዶም ... የሞዓብ ... በከነዓን፤* እስራኤላውያን ከሲና ተራራ ተነሥተው ወደ ተስፋዪቱ ምድር የሚያደርጉት ጕዞ በዚህ ቅደም ተከተል መሠረት ይሆናል።

15፥15 *መሪዎች፤* ቀደም ሲል ቃሉ ለኤዶም ገዥዎች ተሰጥቶአል፤ (ዘፍ 36፥15-19፡21፡29-30፡4፡43 ይመ)።

15፥16 *ድንጋጤ ... ይመጣል፤* የ1ዜና 14፥17 ማብ ይመ። *የተቤዠኸው፤* ይህ ቃል "የፈጠርኸው" ተብሎም ሊተረጐም ይችላል፤ ዘዳ 32፥6 ይመ።

15፥17 *ርስት፤* የተስፋዪቱ ምድር ናት (1ሳሙ 26፥19፤

ታመጣቸዋለህ፤ ትተክላቸዋለህም።
18 እግዚአብሔር (ያህዌ)፣
ከዘላለም እስከ ዘላለም ይነግሣል።”

19 የፈርዖን ፈረሶች፣ ሠረገሎቹና[x] ፈረሰ
ኞቹ ወደ ባሕሩ በገቡ ጊዜ እግዚአብሔር
(ያህዌ) የባሕሩን ውሃ በላያቸው ላይ መለሰባ
ቸው፤ እስራኤላውያን ግን በባሕሩ ውስጥ
በደረቅ ምድር ተሻገሩ። 20 ከዚያም የአሮን
እኅት ነቢይቱ ማርያም ከበሮዋን እንሥታ
ያዘች፤ የቀሩትም ሴቶች ሁሉ ከበሮ ይዘው
እያሸበሸቡ ተከተሏት።

21 ማርያምም፣
“ፈረሱንና ፈረሰኛውን፣
በባሕር ውስጥ ጥሎአል፤
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ዘምሩ፤
እጅግ ከፍ ከፍ ብሎአልና”
እያለች ዘመረችላቸው።

የማራና የኤሊም ውሃ

22 ከዚያም ሙሴ እስራኤልን ከቀይ
ባሕር እየመራቸው ወደ ሱር ምድረ በዳ
ሄዱ፤ ለሦስት ቀናት ውሃ ሳያገኙም በምድረ
በዳ ተጓዙ። 23 ማራ በደረሱ ጊዜ ውሃው መራራ
ስለ ነበር ሊጠጡት አልቻሉም፤ ቦታው ማራ
ተብሎ የተጠራውም ከዚህ የተነሣ ነው።[7]
24 ሕዝቡም በሙሴ ላይ በማጉረምረም፣ “ምን
እንጠጣ?” አሉ።
25 ከዚያም ሙሴ ወደ እግዚአብሔር
(ያህዌ) ጮኸ፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) አንዲት
ዛፍ አሳየው፤ እርሷንም ወደ ውሃው ጣላት፤
ውሃውም ጣፋጭ ሆነ።
በዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሕግና
ሥርዐት አበጀላቸው፤ በዚያም ሥፍራ ፈተና
ቸው። 26 እርሱም አለ፤ “የአምላካችሁን የእ
ግዚአብሔርን (ያህዌ) ድምፅ በጥንቃቄ ብት
ሰሙ፣ በፊቱም ትክክል የሆነውን ብትፈ
ጽሙ፣ ትእዛዛቱን ልብ ብትሉና ሥርዐቱንም
ሁሉ ብትጠብቁ፣ በግብፃውያን ላይ ያመጣ
ሁባቸውን ማንኛውንም ዐይነት በሽታ
በእናንተ ላይ አላመጣም፤ ፈዋሻችሁ እኔ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ነኝና።”
27 ከዚያም ዐሥራ ሁለት ምንጮችና ሰባ
የዘንባባ ዛፎች ወዳሉበት ወደ ኤሊም መጡ፤
እነርሱም በውሃው አጠገብ በዚያ ሰፈሩ።

መናና ድርጭት

16 መላው የእስራኤል ማኅበር ከግብፅ
በወጡ በሁለተኛው ወር በዐሥራ
አምስተኛው ቀን ከኤሊም ተነሥተው በኤ
ሊምና በሲና መካከል ወደምትገኘው ወደ
ሲን ምድረ በዳ መጡ። 2 በምድረ በዳውም
መላው ማኅበር በሙሴና በአሮን ላይ
አጕረመረሙ። 3 እስራኤላውያንም እነርሱን
እንዲህ አሏቸው፣ “በሥጋ መቀቀያው ምንቸት
ዙሪያ ተቀምጠን የፈለግነውን ያህል ምግብ
መመገብ በምንችልበት በግብፅ ሳለን፣ ምነው
በእግዚአብሔር (ያህዌ) እጅ ሞተን ባረፍነው
ኖሮ! እናንተ ግን ይህ ሁሉ ጉባኤ በራብ
እንዲያልቅ ወደዚህ ምድረ በዳ አመጣ
ችሁን” አሏቸው።
4 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ “ከሰማይ እንጀራ አዘንብላችኋለሁ።
ሕዝቡም በየቀኑ እየወጡ ለዕለት የሚበቃ

15፥18 ዘፍ21፥33፤ መዝ9፥7፤29፥10፤ 55፥19፤66፥7፤80፥1፤ 102፥12፤145፥13፤ ሰቆ5፥19
15፥19 ዘፀ14፥22፡28
15፥20 ቍ 21፤ ዘፍ4፥21፤31፥27፤ ዘፀ2፥4፤ዘኍ12፥1፤ 20፥1፤መሳ4፥4፤1፥34፤21፥21፤ 26፥59፤1ሳሙ18፥6፤ 2ሳሙ6፥5፡14፡16፤ 2ነገ22፥14፤ 1ዜና4፥17፤6፥3፤ 2ዜና34፥22፤ ነህ6፥14፤ መዝ30፥11፤81፥2፤ 149፥3፤150፥4፤ ማሕ6፥13፤ኢሳ8፥3፤ 30፥32፤ኤር31፥4፡ 13፤ሕዝ13፥17
15፥21 ዘፀ14፥27፤ 1ሳሙ18፥7፤ አሞ2፥15፤ሐጌ2፥22
15፥22 ዘፍ16፥7፤ ዘፀ17፥1፡3፤ ዘኍ20፥2፡5፤33፥14፤ መዝ78፥52፤107፥5 17፥3፤ዘኍ14፥2፤20፥ 3፤11፥4፡34፤ዘዳ8፥3፤ 12፥20፤መዝ78፥18፤ 106፥14፤ኤር44፥17፤
15፥23 ዘኍ33፥8፤ ሩት1፥20
15፥24 ዘፀ14፥12፤ 16፥2፤17፥3፤ዘኍ 14፥2፤ኢሱ9፥18፤ መዝ78፥18፡42፤106 ፥13፡25፤ሕዝ16፥43፤ ማቴ6፥31
15፥25 ዘፍ22፥1፤ ዘፀ14፥10፤ መሳ3፥4፤ 2ነገ2፥21፤4፥41፤6፥6 ፤ኢዮ23፥10፤መዝ 81፥7፤ኢሳ48፥10
15፥26 ዘፀ19፥5-6፤ 20፥2-17፤23፥22፡25- 26፤ዘኍ33፥9፤

ዘዳ7፥12፡15፤11፥13፤15፥5፤28፥1፤28፥27፡58-60፤32፥39፤1ሳሙ5፥6፤ 2ነገ20፥5፤መዝ25፥11፤30፥2፤41፥3-4፤103፥3፤107፥20፤ኤር11፥6፤ 30፥17፤ሆሴ11፥3፤15፥27 15፥27 ዘኍ33፥9 16፥1 ዘፀ6፥6፤ 12፥1-2፤17፥1፤ዘኍ33፥11፡12 16፥2 ዘፀ15፥24፤1ቆሮ10፥10
16፥3 ዘፍ47፥15 16፥4 ቍ 14-15፤ዘፍ22፥1፤ዘዳ8፥3፤ነህ9፥15፤ መዝ78፥24፤105፥40፤ዮሐ6፥31

[x]19 ወይም፣ ሠረገለኞች
[7]23 ማራ ማለት መራራ ማለት ነው

መዝ 79፥1 ይመ)።
15፥20 *ነቢይቱ፤* ማርያም ስለ ተቀበለችው የነቢይነት ስጦታ የተናገረችውን ቃል በዘኍ 12፥1-2 ላይ እና (የ 7፥1-2 ማብ ይመ)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው ሴት ነቢያት ዲቦራ (መሳ 4፥4)፣ የኢሳይያስ ሚስት (ኢሳ8፥3፤ ማብ ይመ)፣ ሕልዳና (2ነገ 22፥14)፣ ኖዓድያ (ነህ 6፥14)፣ ሐና (ሉቃ 2፥36) እና የፊልጶስ ሴት ልጆች (ሐሥ 21፥9) ናቸው። ሌሎችም ሴቶች ከበሮዎቻቸውን እየመቱና እየዘፈኑ ይከተሉአት ጀመር፤ ድል በተገኘበት ጦርነት ላይ እንዲህ ያለው ጭፈራና ሆታ የተለመደ ነው፤ (1ሳሙ 18፥6፤ 2ሳሙ 1፥20 ይመ)።
15፥21፤ እዚህ ላይ ማርያም የድል መዝሙሩን የመጀመሪያ አራትስንኞች እንደ ገና ትጠቅሳለች፤ (ቍ 1 ይመ)።
15፥22 *ወደ ሱር ምድረ በዳ፤* ከግብፅ በስተምሥራቅ (ዘፍ 25፥18፤ 1ሳሙ 15፥7 ይመ)፤ ሲና ባሕር ሰርጥ በስተ ሰሜን ምዕራብ የሚገኝ ስፍራ ነው። በዘኍ 33፥8 ላይ “የኤታም በረሓ” ተብሎ ተጠርቶአል። ሱር እንዲሁም ኤታም ማለት “ምሽግ” ማለት ነው፤ (ሱር በዕብራይስጥ ቋንቋ ሲሆን፣ ኤታም ደግሞ በግብፅ ቋንቋ ነው)።
15፥23 *መራራ፤* ምናልባት በአሁኑ ጊዜ በስዊዝ ባሕረ ሰላጤ አካባቢ አይን ሃዋራ ተብሎ የሚጠራው ስፍራ ሳይሆን አይቀርም።
15፥24 *በማጉረምረም፤* እስራኤላውያን በምድረ በዳው ጕዞአቸው ላይ ችግር በገጠማቸው ቍጥር፣ በሙሴና በአሮን ላይ ያጕረመርሙ ነበር፤ (16፥2፤ 17፥3፤ ዘኍ 14፥2፤ 16፥11፡41)። በእውነት ያጕረመርሙ የነበረው ግን በእግዚአብሔር ላይ ነበር፤ (16፥8)። የእነርሱን ምሳሌ እንዳንከተል ጳውሎስ አስጠንቅቆናል (1ቆሮ 10፥10 ይመ)።
15፥25 *ወደ ውሃው ጣላት፣ ውሃውም ጣፋጭ ሆነ፤* 2ነገ 2፥19-22 ይመ። *ሕግና ሥርዐት ፤* እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠውን መመሪያ የሚያመለክቱ ሲያሚዎች ሲሆኑ ከቍ26 በኋላ የተሰጡትን ትእዛዞች ያመለክታሉ። *ፈተናቸው፤* የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ። እግዚአብሔር መናን ሲያወርድላቸውና (16፥4፤ዘዳ 8፥2-3 ይመ) ዐሥርቱን ትእዛዛት ሲሰጣቸው ፈትኖአቸዋል፤ (20፥20 ይመ)።
15፥27 *ኤሊም፤* ከአይን ሃዋራ 11.26 ኪሎ ሜትር ርቆና (የቍ23 ማብ ይመ) በቂ ውሃ ባለው በጋራጴል ሸለቆ የሚገኝ ስፍራ ነው። *የዘንባባ ዛፎች፤* ኤሊም ማለት “ረጃጅም ዛፎች” ማለት ነው።
16፥1 *ከኤሊም … ሲን ምድረ በዳ፤* 33፥10-11 ይመ። የሲን ምድረ በዳ የሚገኘው ከሲና ተራራ በስተ ደቡብ ምዕራብ በኩል ሲሆን (ሲን የሚለው ቃል የተገኘው “ሲና” ከሚለው ቃል ነው)፤ በአሁኑ ጊዜ ዴቤቴር ራምሌ ተብሎ በሚጠራው ክልል ውስጥ ነው። *በሁለተኛው ወር በዐሥራ አምስተኛው ቀን፤* እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ አሁን ልክ አንድ ወር ሆኖአቸዋል፤ (12፥2፡6፡29፡31 ይመ)።
16፥2 *አጕረመረሙ፤* የ15፥24 ማብ ይመ።
16፥3 *ሥጋ፤* እስራኤላውያን ከግብፅ ሲወጡ ይዘው የወጡት የምግብ ዐይነት በዘኍ 11፥5 ላይ ተጠቅሶአል።
16፥4 *ከሰማይ እንጀራ፤* ኢየሱስ ስለ ራሱ ሲናገር እንዲህ ብሎ ነበር፣ “ከሰማይ የወረደ እንጀራ” እኔ ነኝ፤ (ዮሐ 6፥32)፤ “የእግዚአብሔር እንጀራ” እኔ ነኝ (ዮሐ 6፥33)፤ “የሕይወት እንጀራ” እኔ ነኝ፤ (ዮሐ 6፥35፡48)፤ “ከሰማይ የወረደ ሕያው እንጀራ” እኔ ነኝ (ዮሐ 6፥51)፤ እነዚህ ቃላት በዚህ ቦታ የገቡት መንፈሳዊ ትርጕም ይዘው ነው (ዮሐ 6፥63)። ተመሳሳይ ለሆነ አገባብ

ቸውን ይሰብስቡ፤ በዚህም ትእዛዛቴን ይጠ
ብቁ እንደ ሆነ እፈትናቸዋለሁ:: 5በስድስ
ተኛው ቀን በሌሎቹ ዕለታት ከሚሰበስቡት
እጥፍ ሰብስበው ያዘጋጁ::
6ስለዚህ ሙሴና አሮን ለእስራኤላውያን
ሁሉ፣ እንዲህ አሉ፤ "ከግብፅ ምድር ያወ
ጣችሁ እግዚአብሔር (ያህዌ) መሆኑን በዛሬ
ይቱ ምሽት ታውቃላችሁ:: 7በእርሱ ላይ
ያሰማችሁትን ማጕረምረም ሰምቷልና በማ
ለዳ የእግዚአብሔርን (ያህዌ) ክብር ታያላችሁ፤
ለመሆኑ በእኛስ ላይ የምታጕረመርሙት
እኛ ምንድን ነንና ነው?" አሏቸው:: 8ሙሴም
ንግግሩን በመቀጠል፣ "በእርሱ ላይ ማጕረ
ምረማችሁን ሰምቶአልና በምሽት የምትበሉትን
ሥጋ፣ በማለዳም የምትፈልጉትን ያህል
እንጀራ በሚሰጣችሁ ጊዜ እግዚአብሔር
(ያህዌ) መሆኑን ታውቃላችሁ፤ እኛ ማን ነን?
በእኛ ላይ አይደለም ያጕረመረማችሁት፤
በእግዚአብሔር (ያህዌ) ላይ ነው እንጂ"
አላቸው::
9ከዚያም ሙሴ አሮንን፣ "'ማጕረምረ
ማችሁን እርሱ ሰምቶአልና ወደ እግዚ
አብሔር (ያህዌ) ፊት ቅረቡ' ብለህ ለመላው
የእስራኤል ማኅበር ተናገር" አለው::
10አሮንም ለመላው የእስራኤል ማኅበር
ሲናገር ሳለ ወደ ምድረ በዳው ተመለከቱ፤
በዚያም የእግዚአብሔር (ያህዌ) ክብር በደመ
ናው ላይ ተገልጦ ይታይ ነበር::
11እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ
አለው፤ 12"የእስራኤላውያንን ማጕረምረም
ሰምቻለሁ፤ ይህን ንገራቸው፤ 'ፀሐይ ከመ
ጥለቋ በፊት ሥጋ ትበላላችሁ፤ ሲነጋም እንጀራ
ትበላላችሁ፤ ከዚያም እኔ እግዚአብሔር
አምላካችሁ (ያህዌ ኤሎሂም) መሆኔን ታውቃላችሁ::'"
13በዚያች ምሽት ድርጭቶች መጥተው
ሰፈሩን አለበሱት፤ በንጋውም በሰፈሩ ዙሪያ
ጤዛ ተኝቶበት ነበር:: 14ጤዛው ከረገፈ
በኋላ በሚዳው ላይ ስስ የሆነ አመዳይ
የሚመስል የተጋገረ ነገር በምድረ በዳው
ላይ ታየ:: 15እስራኤላውያንም ይህን ባዩ
ጊዜ ምን እንደ ሆነ ባለማወቃቸው እርስ
በርሳቸው፣ "ይህ ነገር ምንድን ነው?" ተባ
ባሉ::
ሙሴም:- "ይህ ትበሉት ዘንድ እግዚአብሔር
(ያህዌ) የሰጣችሁ እንጀራ ነው አላቸው::
16እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘው ይህ ነው፤

16፥5 ቍ 22፤
ዘሌ25፥21
16፥6 ዘፀ6፥6
16፥7 ቍ 10:12፤
ዘፀ24፥16፤29፥43፤
33፥18:22፤40፥34፤
ዘሌ9፥6፤ዘኍ11፥1:
18፤14፥2:27:28፤
16፥11:19:42፤
17፥5፤ዘዳ5፥24፤
1ነገ8፥11፤መዝ63፥2፤
ኢሳ6፥3፤35፥2፤
40፥5፤44፥23፤60፥1፤
66፥18፤ሕዝ1፥28፤
10፥4፤43፥5፤
ዕን2፥14፤ሐጌ2፥7፤
ዮሐ11፥40፤
16፥8 ቍ 7፤
ዘኍ23፥21፤ዘዳ33፥5
መሳ8፥23፤
1ሳሙ8፥7፤12፥12፤
ማቴ10፥40፤
ሮሜ13፥2፤1ተሰ4፥8
16፥10 ቍ 7፤
ዘፀ13፥21፤
40፥34-35፤
1ነገ8፥10፤2ዜና7፥1፤
ሕዝ10፥4፤ዮሐ11፥4
16፥12 ቍ 7፤
ዘፀ6፥2፤20፥2
16፥13 ዘኍ11፥9:
31፤መዝ78፥27-28፤
105፥40፤106፥15
16፥14 ቍ 31፤
ዘኍ11፥7-9፤
ዘዳ8፥3:16፤
መዝ105፥40
16፥15 ቍ 4፤
ዘዳ8፥16፤ነህ9፥20፤
ዮሐ6፥31
16፥16 ቍ 32:36
16፥18 2ቆሮ8፥15
16፥19 ቍ 23፤
ዘፀ12፥10
16፥20 ቍ 24፤
ዘፀ32፥19
16፥22 ቍ 5፤
ዘፀ34፥31
16፥23 ዘፍ2፥3፤
ዘፀ20፥8፤ዘዳ5፥13-14
16፥26 ቍ 23
16፥28 ኢሱ9፥14፤
መዝ78፥10፤
106፥13፤107፥11፤
119፥1፤ኤር32፥23

'እያንዳንዱ የሚያስፈልገውን ያህል ይሰብስብ፤
በድንኳናችሁ ባለው ሰው ልክ ለእያንዳንዱ
አንድ ጎሞር[ሀ] ውሰዱ'" ብሎ እግዚአብሔር
(ያህዌ) አዞአል::
17እስራኤላውያንም እንደ ተነገራቸው
አደረጉ፤ አንዳንዶች አብዝተው፣ አንዳን
ዶች ደግሞ አሳንሰው ሰበሰቡ:: 18የሰበሰቡ
ትን በጎሞር በሰፈሩ ጊዜ ብዙ የሰበሰበው
አልተረፈውም፤ ጥቂት የሰበሰበውም አልጐ
ደለበትም፤ እያንዳንዱ የሰበሰበው የሚያስፈ
ልገውን ያህል ሆነ::
19ሙሴም፣ "ማንም ከዚህ ለነገ ምንም
ማስተረፍ የለበትም" አላቸው::
20ሆኖም ግን አንዳንዶቹ ሙሴ የተናገረ
ውን ቸል በማለት ከሰበሰቡት ውስጥ ከፊሉን
አስተርፈው አሳደሩ፤ በማግሥቱም ጠዋት
ተልቶ መሽተት ጀመረ፤ ስለዚህ ሙሴ
ተቈጣቸው::
21በየማለዳው እያንዳንዱ የሚያስፈል
ገውን ያህል ሰበሰበ፤ ፀሐዩ እየበረታ በሄ
ደም ጊዜ ቀለጠ:: 22ስድስተኛው ቀን ለእያ
ንዳንዱ ሰው ሁለት ሁለት ጎሞር[ለ] አድር
ገው እጥፍ ሰበሰቡ፤ የማኅበሩም አለቆች
ወደ ሙሴ መጥተው ይህንኑ ነገሩት::
23እርሱም አላቸው፤ "እግዚአብሔር (ያህዌ)
ያዘዘው ይህ ነው፤ 'ነገ ለእግዚአብሔር (ያህዌ)
የተቀደሰ ሰንበት በመሆኑ፣ የዕረፍት ቀን
ይሆናል:: ስለዚህ መጋገር የምትፈልጉትን
ጋግሩ፤ መቀቀል የምትፈልጉትን ቀቅሉ::
የተረፈውን አስቀምጡ፤ እስከ ጧትም ድረስ
አቆዩት::
24ስለዚህ ሙሴ እንዳዘዘው እስከ ጧት
ድረስ አቆዩት፤ አልሸተተም፤ ወይም አልተ
ላም:: 25ሙሴም እንዲህ አለ፤ "ዛሬውኑ
ብሉት፤ ዛሬ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ሰንበት
ነውና:: ዛሬ በመሬት ላይ ምንም አታገ
ኙም:: 26ስድስት ቀን ትሰበስቡታላችሁ፤
በሰባተኛው ቀን በሰንበት ዕለት ግን ምንም
ነገር አይኖርም::"
27ሆኖም አንዳንዶቹ በሰባተኛው ቀን
ለመሰብሰብ ወጡ፤ ነገር ግን ምንም አላገ
ኙም:: 28ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ ትእዛዞቼንና መመሪያዎቼን ለመፈ

[ሀ]16 ይህ በቍጥር 18:32:33 እንዲሁም 36 ላይ ተጠቅሶአል፤ ወደ ሁለት ሊትር ያህል ይሆናል::
[ለ]22 ምናልባት ወደ 4.5 ሊትር ሊደርስ ይችላል::

ዘዳ8፥3 ይመ፤ ኢየሱስ ይህንን ቃል በማቴ4፥4 ላይ ጠቅሶታል:: *በየቀኑ እየወጡ ለዕለት የሚበቃቸውን ይሰብስቡ፤* ኢየሱስ በማቴ 6፥11፤ሉቃ11፥3 ላይ ለተናገረው ነገር መሠረት ሳይሆን አይቀርም:: *እፈትናቸዋለሁ፤* የ15፥25 እና የዘፍ 22፥1 ማብ ይመ::

16፥5 *በስድስተኛው ቀን በሌሎቹ ዕለታት የሚሰበስቡትን እጥፍ ሰብስበው ያዘጋጁ፤* እንዲህ የሚያደርጉት "የዕረፍት ቀን" (ቍ 23) በሆነው "በሰባተኛው ቀን" (ቍ 26) ምግብ እንዲሆናቸው ነው:: ቍ 29 ይመ::

16፥6 *ታውቃላችሁ፤* የ6፥3 ማብ ይመ::

16፥8 *በምሽት ... ሥጋ በማለዳም ... እንጀራ፤* ቍ 13-14 ይመ::

16፥10 *የእግዚአብሔር ክብር በደመናው ይታይ ነበር፤* 24፥15-17 ይመ:: እንዲሁም የ13፥21 ማብ ይመ::

16፥12 *ፀሐይ ከመጥለቋ በፊት፤* የ12፥6 ማብ ይመ::

16፥13 *ድርጭቶች ... ሰፈሩን አለበሱት፤* ተመሳሳይ የሆነ ነገር በዘኍ 11፥31-33 ላይ ተጠቅሶ ይገኛል::

16፥14 *ስስ የሆነ ነገር፤* የዘኍ 11፥7 ማብ ይመ::

16፥15 *ይህ ነገር ምንድን ነው?* ቍ 31 ይመ፤ "መና" ማለት "ምንድን ነው" ማለት ነው::

16፥18፤ 2ቆሮ 8፥15 ይመ፤ ጳውሎስ የዚህን ቍጥር ዋና ሐሳብ ጠቅሶ ያላቸውን ሁሉ እርስ በርሳቸው ይካፈሉ ከነበሩ ክርስቲያኖች ጋር አያይዞታል::

16፥23 *ሰንበት፤* ምንም እንኳ ሰባተኛው ቀን የዕረፍትና የተቀደሰ ቀን እንደ ሆነ በሥነ ፍጥረት ታሪክ ላይ ቢገለጽም ቃሉን ለመጀመሪያ ጊዜ የምናገኘው እዚህ ላይ ነው፤ (የዘፍ 2፥3 ማብ ይመ)::

ጸም እስከ መቼ እምቢ ትላላችሁ[ሀ]? [29]እግዚ
አብሔር (ያህዌ) ሰንበትን የሰጣችሁ መሆኑን
ልብ በሉ፤ በስድስተኛው ቀን ለሁለት ቀን
የሚሆን እንጀራ የሰጣችሁ ለዚህ ነው።
በሰባተኛው ቀን እያንዳንዱ ሰው ባለበት
ይቆይ፤ ማንም አይወጣም።" [30]ስለዚህ ሕዝቡ
በሰባተኛው ቀን ዐረፉ።

[31]የእስራኤልም ሕዝብ ምግቡን መና
አሉት[ለ]፤ እርሱም እንደ ድንብላል ዘር
ነጭ፣ ጣሙም ከማር እንደ ተጋገረ እንጀራ
ነበር። [32]ሙሴም አለ፤ "እግዚአብሔር (ያህዌ)
ያዘዘን ይህ ነው፤ 'ከግብፅ ባወጣኋችሁ ጊዜ
በምድረ በዳ እንድትበሉ የሰጠኋችሁን ቂጣ
ያዩ ዘንድ አንድ ጎሞር መና ወስደህ
ለሚመጡት ትውልዶች አቆየው።' "

[33]ስለዚህ ሙሴ አሮንን፣ "አንድ ማሰሮ
ወስደህ አንድ ጎሞር መና አስቀምጥበት፤
ለሚመጡት ትውልዶች እንዲቆይም በእግ
ዚአብሔር (ያህዌ) ፊት አስቀምጠው" አለው።

[34]እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው፣
አሮን መናው ይጠበቅ ዘንድ በምስክሩ ፊት
አስቀመጠው። [35]እስራኤላውያን ወደ
መኖሪያቸው ምድር እስኪመጡ ድረስ ለአርባ
ዓመት መና በሉ፤ ወደ ከነዓን ድንበር
እስከሚደርሱ ድረስ መና በሉ።

[36]አንድ ጎሞር የኢፍ መስፈሪያ አንድ
ዐሥረኛ ነው።

ከዐለት የፈለቀ ውሃ

17 መላው የእስራኤል ማኅበር ከሲና
ምድረ በዳ ተነስቶ እግዚአብሔር
(ያህዌ) እንዳዘዘው ከስፍራ ወደ ስፍራ ተጓዞ
በራፊዲም ሰፈረ፤ ነገር ግን ሕዝቡ የሚጠ
ጡት ውሃ አልነበረም። [2]ስለዚህ፣ "የምንጠ
ጣው ውሃ ስጠን" በማለት ሙሴን ተጣሉት።
ሙሴም፣ "እኔን ለምን ትጣሉኛላችሁ?
እግዚአብሔርንስ (ያህዌ) ለምን ትፈታተኑታላ
ችሁ?" አለ።

[3]ነገር ግን ሕዝቡ በዚያ ተጠምተው ስለ
ነበር፣ በሙሴ ላይ አጕረመረሙ። እነር
ሱም፣ "እኛና ልጆቻችን እንዲሁም ከብቶቻ
ችን በውሃ ጥም እንድናልቅ፣ ከግብፅ ለምን
አወጣኸን?" አሉት።

[4]ከዚያም ሙሴ "በዚህ ሕዝብ ምን ላድ
ርግ? በድንጋይ ሊወግሩኝ ተዘጋጅተዋል"
ብሎ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ጮኸ።

[5]እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንዲህ መለ
ሰለት፤ "ከሕዝቡ ፊት ሂድ፤ ከእስራኤል
አለቆች አንዳንዶቹን እንዲሁም ዐባይን
የመታህባትን በትር ያዝና ሂድ። [6]ኮሬብ
አጠገብ ባለው ዐለት በዚያ እኔ በአንተ
ፊት እቆማለሁ። ዐለቱን ምታው፤ ከእር
ሱም ሕዝቡ የሚጠጡት ውሃ ይወጣል።"
ስለዚህ ሙሴ በእስራኤል አለቆች ፊት
ይህንኑ አደረገ። [7]ስፍራውንም ማሳህና[ሐ]
መሪባ[መ] ብሎ ጠራው፤ እስራኤላውያን ጠብ
ፈጥረው፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእኛ ጋር
ነው ወይስ አይደለም" በማለት እግዚአብሔ
ርን (ያህዌ) ተፈታትነዋልና።

አማሌቃውያን ተሸነፉ

[8]አማሌቃውያን መጥተው እስራኤላው
ያንን ራፊዲም ላይ ወጉ፤ [9]ሙሴም ኢያ
ሱን፣ "ከሰዎቻችን አንዳንዶቹን ምረጥና
አማሌቃውያንን ለመውጋት ውጣ፤ በነገው
ዕለት የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) በትር በእጆቼ ይዤ
በኰረብታው ጫፍ ላይ እቆማለሁ።"

16፥31 ቍ14
16፥33 ዕብ9፥4፤ ራእ2፥17
16፥34 ዘፀ25፥16፡21፡22፤27፥21፤31፥18፤40፥20፤ዘሌ16፥13፤ዘኍ1፥50፤17፥8፤10፥11፤17፥4፡10፤ዘዳ10፥2፤1ነገ8፥9፤2ዜና5፥10
16፥35 ዘኍ14፥33፤33፥38፤ዘዳ1፥3፤2፥7፤8፥2-4፤ኢያ5፥6፡12፤ነሀ9፥21፤መዝ95፥10፤አሞ5፥25፤ዮሐ6፥31፡49
16፥36 ቍ16፤ ዘሌ5፥11፤6፥20፤ ዘኍ5፥15፤15፥4፤ 28፥5
17፥1 ቍ8፤ ዘፀ16፥1፤19፥2፤ ዘኍ33፥15፤20፥5፤ 21፥5፤33፥14
17፥2 ዘፀ14፥12፤ ዘኍ20፥2፤33፥14፤ ዘዳ6፥16፤መዝ78፥18፡41፤106፥14፤ 107፥5፤ማቴ4፥7፤ 1ቆሮ10፥9
17፥3 ዘፀ14፥11፤ 15፥22፡24
17፥4 ዘኍ14፥10፤ 1ሳሙ30፥6፤ዮሐ8፥59
17፥5 ዘፀ4፥2፤ 10፥12-13፤7፥20
17፥6 ዘፀ3፥1፤ ዘኍ20፥8፡11፤ዘዳ8፥15፤ነሀ9፥15፤ 2ነገ3፥20፤ነሀ9፥15፤ መዝ74፥15፤78፥15-16፤105፥41፤ 107፥35፤114፥8፤ ኢሳ30፥25፤35፥6፤ 43፥19፤48፥21፤ 1ቆሮ10፥4
17፥7 ዘዳ6፥16፤ 9፥22፤33፥8፤ ዘኍ20፥13፡24፤ 27፥14፤መዝ81፥7፤95፥8፤106፥32
17፥8 ቍ1፤ዘፍ36፥12
17፥9 ዘፀ4፥17፤24፥13፤32፥17፤33፥11፤ዘኍ11፥28፤27፥22፤ዘዳ1፥38፤ኢያ1፥1፤ሐሥ7፥45

ሀ28 ዕብራይስጡ የብዙ ቍጥር ያሳያል።
ለ31 መና ማለት፣ ምንድን ነው? ማለት ነው (ቍ 15 ይመ)።
ሐ7 ማሳህ ማለት መፈተን ማለት ነው።
መ7 መሪባ ማለት መጣላት ማለት ነው።

16፥29፤ የቍ 5 ማብ ይመ።

16፥31 *መና፤* የዘኍ 11፥7 ማብ ይመ።

16፥33 *ማሰሮ፤* ይህ ዕቃ የሚሠራው ከወርቅ እንደ ሆነ በዕብ 9፥4 ላይ ተነግሮአል።

16፥34 *በምስክሩ፤* ዐሥርቱ ትእዛዛት የያዙት ጽላቶች "ሁለቱ የምስክር ጽላቶች" ተብለው ተጠርተዋል (31፥18፤32፥15፤ 34፥29)፤ ሁለቱን ጽላቶችና (25፥16፡21 ይመ) መና የሚቀመጥበትን መሶብ (ዕብ 9፥4 ይመ፤ እንዲሁም ራእ 2፥17 እና ማብ ይመ) የሚይዘው ታቦት "የምስክሩ ታቦት" ወይም ታቦተ ሕጉ (25፥22 ፤26፥33) የሚለውን መጠሪያ ያገኘው ከዚህ ነው።

16፥35 *አርባ ዓመት መና በሉ ... ከነዓን ድንበር እስከ ሚደርሱ ድረስ መና በሉ፤* መና ከሰማይ መውረዱን ያቆመው እስራኤላውያን ከነዓን ገብተው የመጀመሪያውን የፋሲካ በዓል ሲያ ከብሩ ነው፤ (ኢያ 5፥10-12 ይመ)።

17፥1 *ከስፍራ ወደ ስፍራ በመዘዋወር፤* የቦታዎቹን ዝርዝር በተመለከተ፣ ዘኍ 33፥12-14 ይመ። *በራፊዲምም፤* ምናልባት ከሲና በስተደቡብ በያቤል ሙሳ (የ3፥1 ማብ ይመ) አቅራቢያ የሚገኘውን ዋዲ ፈፋይድ ወይም ዋዲ ፈራን ሳይሆን አይቀርም።

17፥2 *እግዚአብሔርን ትፈታተናላችሁ፤* እስራኤል እግዚአ ብሔርን በመፈታተ እግዚአብሔርን ፈተና ወደቀች፤ (16፥4 ይመ)።

17፥3 *አጕረመረሙ፤* የ15፥24 ማብ ይመ።

17፥4 *በዚህ ሕዝብ፤* በእንዲህ ያለ ሁኔታ ውስጥ መራራቅ ሊኖር እንደሚችል፣ ("ሕዝቤ" በማለት ፈንታ "ይህ ሕዝብ") በነቢያት መጻሕፍት ውስጥ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ ይገኛል፤ (ኢሳ 6፥9፤ ሐጌ 1፥2 ይመ)።

17፥6 *ዐለት ... እቆማለሁ፤* ጳውሎስ "ይከተላቸው ከነበ ረው ከመንፈሳዊ ዐለት" በማለት ስለ ክርስቶስ ሲጽፍ፣ ይህን እያሰበ ሳይሆን አይቀርም፤ (1ቆሮ 10፥4 ይመ፤ እንዲሁም ዕብ 11፥24-26 ይመ)። *በኮሬብ፤* የ3፥1 ማብ ይመ። *ዐለቱን ምታው ... ውሃ ... ይወጣል፤* የእስራኤል መዘምራን ነቢያት ይህን እያስታ ወሱ ምስጋና አቅርበዋል፤ (መዝ78፥15-16፡20፤ 105፥41፤ 114፥8፤ ኢሳ 48፥21 ይመ)።

17፥7 *ማሳህ ... መሪባ፤* ዕብ 3፥7-8፡15 (ከመዝ 95፥7-8 ላይ የተጠቀሰ ቃል ነው)፤ ማሳህ ማለት "ፈተና" ማለት ነው፤ መሪባ ማለት ደግሞ "ዐመፅ" ማለት ነው ይላል። በቃዴስ በርኔ አቅራቢያ ሌላ መሪባ ተፈጽሞ እንደ ነበር (የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ) በዘኍ 20፥13፡24፤ 27፥14፤ ዘዳ 32፥51፤33፥8፤ መዝ 81፥7፤ 106፥32፤ ሕዝ 47፥19፤ 48፥28 ላይ ተገልጾአል።

17፥8 *አማሌቃውያን፤* የዘፍ 14፥7 ማብ ይመ።

17፥9 *ኢያሱን፤* ለነዌ ልጅ ለሆሴዕ ኢያሱ የሚል ስም ያወጣለት ሙሴ ነው፤ (ዘኍ 13፥16 ይመ)። "ሆሴዕ" ማለት "ደኅንነት" ማለት ሲሆን "ኢያሱ" ማለት ደግሞ "እግዚአብሔር ያድናል" ማለት ነው። ኢያሱ ከኤፍሬም ነገድ (ዘኍ 13፥8) የወጣ ሰው ሲሆን ይህ ነገድ ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች ሁሉ በጣም ኀያል ነገድ ነው። *አማሌቃውያንን ለመውጋት፤* ኢያሱ የነበረው ወታደራዊ ብቃትና ችሎታ ከ40 ዓመታት በኋላ ከነዓንን ድል ለማድረግ ሲያስችለው፣ በእግዚአብሔር ላይ የነበረው እምነትና ለሙሴ ያሳየው ታማኝነት የሙሴ "ረዳትና" (24፥13፤33፥11) ምትክ (ዘዳ 1፥38፤ 3፥28፤ 31፥14፤ 34፥9፤ ኢያ 1፥5 ይመ) እን ዲሆን አድርጎታል።

10ስለዚህ ኢያሱ ሙሴ ባዘዘው መሠረት
ከአማሌቃውያን ጋር ተዋጋ፤ ሙሴ፣ አሮ
ንና ሖርም ወደ ኰረብታው ጫፍ ወጡ::
11ሙሴ እጆቹን ወደ ላይ በሚያነሣበት ጊዜ
ሁሉ እስራኤላውያን ድል ያደርጉ ነበር::
እጆቹን ባወረደ ጊዜ ግን አማሌቃውያን
ያሸንፉ ነበር:: 12የሙሴ እጆች እየዛሉ በሄዱ
ጊዜ ድንጋይ ወስደው ከበታቹ አደረጉ፤
እርሱም ተቀመጠበት፤ አሮንና ሖርም አንዱ
በአንዱ በኩል ሌላውም በሌላ በኩል ሆነው
እጆቹን ወደ ላይ ያዙ:: ይኸውም እጆቹ ፀሓይ
እስክትጠልቅ ድረስ ጸንተው እንዲቆዩ
ነው:: 13ስለዚህ ኢያሱ የአማሌቃውያንን
ሰራዊት በሰይፍ ድል አደረገ::
14ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣
"ሲታወስ እንዲኖር ይህን በጥቅልል መጽሐፍ
ላይ ጻፈው፤ ኢያሱም መስማቱን አረጋግጥ፤
ምክንያቱም የአማሌቃውያንን ዝክር ከሰ
ማይ በታች ፈፅሜ እደመስሳለሁ" አለው::
15ሙሴም መሠዊያውን ሠርቶ፣ "እግዚ
አብሔር (ያህዌ) አርማዬ ነው" ብሎ ሰየመው::
16"እጆች ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ዙፋን
ተዘርግተዋልና፤[T] እግዚአብሔር (ያህዌ) አማሌ
ቃውያንን ከትውልድ እስከ ትውልድ ይዋ
ጋቸዋል" አለ::

ዮቶር ወደ ሙሴ መጣ

18 የምድያም ካህን የሙሴ አማት
ዮቶር፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ለሙሴና
ለሕዝቡ ለእስራኤል ያደረገላቸውን ሁሉ
እንዲሁም እግዚአብሔር (ያህዌ) እስራኤልን
ከግብፅ እንዴት እንዳወጣቸው ሰማ::
2ሙሴ ሚስቱን ሲፓራን ከመለሳት
በኋላ አማቱ ዮቶር እርሷንና ሁለት ወንድ
ልጆቿን ተቀብሏቸው ነበር:: 3ሙሴ፣
"በባዕድ አገር መጻተኛ ነኝ" ለማለት የመ
ጀመሪያ ልጁን ስም ጌርሳም[ሀ] አለው::
4"የአባቴ አምላክ ረዳቴ ነው፤ ከፈርዖን ሰይፍ
አድኖኛልና" ለማለት ደግሞ ሁለተኛውን
ልጁን አልዓዛር[ለ] አለው::
5የሙሴ አማት ዮቶር ከሙሴ ወንድ ልጆ
ችና ሚስት ጋር ሆኖ በምድረ በዳ ከእግዚ
አብሔር ተራራ አጠገብ ወደ ሰፈረበት ወደ
ሙሴ መጣ:: 6ዮቶር፣ "እኔ አማትህ ዮቶር፣
ከሚስትህና ከሁለት ወንዶች ልጆቿ ጋር
እየመጣን ነው" ሲል መልእክት ላከበት::
7ስለዚህ ሙሴ አማቱን ሊቀበለው ወጣ፤
ዝቅ ብሎ እጅ በመንሣትም ሳመው፤ ከዚ
ያም ሰላምታ ተለዋውጠው ወደ ድንኳኑ
ገቡ:: 8ሙሴም እግዚአብሔር (ያህዌ) ለእስራ
ኤል ሲል በፈርዖንና በግብፃውያን ላይ
ያደረገውን ሁሉ፣ በመንገድም ላይ ስላጋጠ
ማቸው መከራ ሁሉና እግዚአብሔርም (ያህዌ)
እንዴት እንዳዳናቸው ለአማቱ ነገረው::
9ዮቶርም እግዚአብሔር (ያህዌ) እነርሱን ከግብ
ፃውያን እጅ በመታደግ ለእስራኤል ያደረ
ገውን በጎ ነገር ሁሉ በመስማቱ ተደሰተ::
10እንዲህም አለ፤ "ከግብፃውያን እጅና ከፈ
ርዖን ለታደጋችሁ፣ ከግብፃውያን እጅ ሕዝ
ቡን ለታደገ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ምስጋና
ይሁን":: 11"እግዚአብሔር (ያህዌ) ከአማልክት
ሁሉ በላይ ኀያል እንደ ሆነ አሁን ዐወቅሁ፤
እስራኤልን በትዕቢት ይዘው በነበሩት ሁሉ
ላይ ይህን አድርጎአልና::" 12ከዚያም የሙሴ
አማት ዮቶር የሚቃጠል መሥዋዕትና
ሌሎች መሥዋዕቶች ለእግዚአብሔር (ኤሎሂም)
አቀረበ፤ አሮንም ከሙሴ አማት ጋር በእግዚ
አብሔር (ኤሎሂም) ፊት እንጀራ ለመብላት ከእስ

17፥10 ቍ10-12፤ዘፀ24፥14፤31፥2
17፥11 ያዕ5፥16
17፥12 ኢሱ8፥26
17፥13 ቍ8
17፥14 ቍ13፤ ዘፍ36፥12፤ዘፀ24፥4፤ 32፥33፤34፥27፤ ዘኍ24፥7፤33፥2፤ ዘዳ29፥20፤31፥9፤ መሳ3፥13፤1ሳሙ30፥ 17-18፤ኢዮ18፥17፤ 19፥23፤መዝ9፥5፤ 34፥16፤83፥7፤109፥ 15፤ሕዝ18፥4፤ ኢሳ30፥8፤ኤር36፥2፤ 45፥1፤51፥60
17፥15 ዘፍ8፥20፤ 22፥14
17፥16 ዘኍ24፥7፤ 1ሳሙ15፥8:32፤ 1ዜና4፥43፤አስ3፥1፤ 8፥3፤9፥5:24
18፥1 ዘፀ2፥16፤ 2፥18፤6፥6
18፥2 ዘፀ2፥21
18፥3 ዘፀ2፥22፤ 4፥20፤ሐሥ7፥29
18፥4 ዘፍ49፥25፤ ዘዳ33፥29፤1ዜና23፥ 15
18፥5 ዘፀ3፥1
18፥7 ዘፍ17፥3፤ 29፥13፤43፥28
18፥8 ዘፀ15፥6:16፤ ዘኍ20፥14፤ነህ9፥32፤ መዝ81፥7
18፥9 ኢሱ21፥45፤ 1ነገ8፥66፤ነህ9፥25፤ መዝ145፥7፤ ኢሳ63፥7
18፥10 ዘፍ9፥26፤ 24፥27
18፥11 ዘፀ1፥10፤ 12፥12፤1ዜና16፥25፤ ሉቃ1፥51
18፥12 ዘፍ31፥54፤ 26፥30፤ዘፀ3፥1፤ 10፥25፤20፥24፤ 24፥5፤ዘሌ1፥2-9፤ ዘዳ12፥7

T16 ወይም፣ *ምክንያቱም እጅ በእግዚአብሔር ዙፋን ላይ ተዘርግቶአል ... ተብሎ ሊተረጐም ይችላል::*
ሀ3 በዕብራይስጥ ጌርሳም የሚለው የቃል ድምፅ፣ *መጻተኛ በዚያ ለሰ* ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ድምፅ አለው::
ለ4 አልዓዛር ማለት፣ *አምላኬ ረዳት ነው* ማለት ነው::

17፥10 *ሖርም፤* ምናልባት የካሌብ ልጅና የባስልኤል ቅድመ አያት የሆነው ሖር ነው (1ዜና 2፥19-20 ይመ)፤ ሖር የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት ከተመረጡት ሰዎች መካከል አንዱ ነው (31፥2-5 ይመ)::

17፥11 *እጆቹን ... በሚያነሣበት፤* የእግዚአብሔርን ርዳታና ኀይል መፈለጉን የሚያሳይ ምልክት ነው፤ (የ9፥29 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 9፥22 10፥12፤ 14፥16 ይመ)::

17፥14 *ጻፈው፤* 24፥4፤ 34፥27-28፤ ዘኍ 33፥2፤ ዘዳ 28፥58፤ 29፥20:21:27፤ 30፥10፤ 31፥9:19:22:24 ይመ፤ እንዲሁም በመጽሐፉ መግቢያ ላይ "ጸሓፊውና መጽሐፉ የተጻፈበት ጊዜ" የሚለውን ይመ:: *በጥቅልል መጽሐፍ፤* ከብራና ወይም ከፓፒረስ (ከመቃ) ቅጠል የሚዘጋጅ ረጅም መጻፊያ ሲሆን፣ ጸሐፍት በዚህ መጻፊያ ላይ በብዕር (ኢሳ 8፥1 ይመ) ወይም በቀለም (ኤር 36፥18 ይመ) ይጽፉታል፤ ጸሐፍቱ በመጻፊያው ላይ የሚጽፉት በዐምድ ከፍለው ሲሆን፤ (ኤር 36፥23) አንዳንድ ጊዜ በፊትና በጀርባ ይጽፉበታል፤ (ሕዝ 2፥10፤ ራእ 5፥1 ይመ):: ጥቅልሉ መጻፊያ ከተጠቀለለ በኋላ፣ መልእክቱ ወይም በጥቅልሉ ላይ የተጻፈው ቃል እንዲጠበቅ በማኅተም ይታተማል፤ (ኢሳ 29፥11፤ ዳን 12፥4፤ ራእ 5፥1-2: 5:9 ይመ):: ጥቅልል መጻፊያዎች የተለያየ ርዝመት/ ቍመት አላቸው፤ (ኢሳ 8፥1፤ራእ10፥2:9-10 ይመ):: በግብፅ የተገኙ ጥቅልል መጻፊያዎች ቁመታቸው (ርዝመታቸው) እስከ 30.46 ሜትር ይደርሳል፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሓፊዎች የጻፉበት ጥቅልል ቍመቱ ከ9.14 ሜትር ብዙም አይበልጥም፤ ለምሳሌ ትንቢተ ኢሳይያስ የተጻፈበት ጥቅልል ቁመቱ ወደዚህ አካባቢ ይደርሳል (ሉቃ 4፥17 ይመ):: በጥቅል መጻፊያ ላይ የተጻፉ ነገሮችን የሚያነብ ሰው በአንድ እጁ ጥቅልሉን እየፈታ በአንዱ ደግሞ መጠቅለል አለበት፤ (ኢሳ 34፥4፤ ሕዝ 2፥10፤ ሉቃ 4፥17:20፤ ራእ 6፥14 ይመ):: ከኢየሱስ ዘመን በኋላ ጥቅልል መጻፊያዎች በመጽሐፍ መልክ ተተኩ፤ እስከ አሁን ድረስ የምንጠቀመው በዚህ ዐይነት ነው::

17፥15 *አርማዬ፤* ሙሴ እጁን ወደ ሰማይ ዘርግቶ የለመነውን ልመናና፣ (ቍ11-12:16 ይመ) እግዚአብሔር ሕዝቡን ለመታደግ ሲል የገለጠውን ብርቱ ኀይል የሚያስታውስ ቃል ነው::

18፥1 *የምድያም ካህን ... ዮቶር፤* የ2፥16 ማብ ይመ::

18፥2 *ከመለሳት በኋላ፤* ሙሴ ሲፓራን ወደ አባቷ ወደ ዮቶር ሳይልካት አልቀረም፤ የላካትም እግዚአብሔር ተልዕኮውን እንደባረከለትና (ቍ1 ይመ)፤ አሁን በሲና ተራራ አቅራቢያ ከእስራኤል ሕዝብ ጋር እንደሚገኝ፣ ለዮቶር እንድትነግርለት ነው::

18፥5 *ከእግዚአብሔር ተራራ፤* 3፥1 እና ማብ ይመ::

18፥11 *እግዚአብሔር ከአማልክት ሁሉ በላይ ኀያል እንደ ሆነ አሁን ዐወቅሁ፤* ንዕማን ተመሳሳይ የሆነ ቃል እንደ ተናገረ በ2ነገ 5፥15 ላይ ይመ::

18፥12 *አቀረበ፤* ይህን ቃል ለመግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ግሥ ለመሥዋዕት የሚሆን እንስሳ "አዘጋጀ" ማለት ነው፤ (25፥2፤ ዘሌ 12፥8 ይመ):: *እንጀራ ሊበሉ፤* ወዳጅነትን የሚገልጽ ነው፤ (ከአማሌቃውያን ጋር የተደረገውን ውጊያ ከዚህ ጋር ያነጻጽሩ 17፥8-16):: በዚህ ዐይነት ምግብ አብረው የበሉ ሰዎች ቃል ኪዳን ይጋባሉ፤ (ዘፍ 31፥54፤ ዘፀ 24፥11 ይመ)::

ራኤል አለቆች ሁሉ ጋር መጣ።
13በማግሥቱ ሙሴ ሕዝቡን ለመዳኘት
ተቀመጠ፤ እነርሱም በዙሪያው ከጧት እስከ
ማታ ድረስ ቆሙ። 14አማቱም ሙሴ ለሕዝቡ
የሚያደርገውን ሁሉ ባየ ጊዜ፣ "ምን ማድ
ረግህ ነው? እነዚህ ሁሉ ሰዎች ከጧት
እስከ ማታ በዙሪያህ ቆመው ሳለ፣ ብቻህን
በፍርድ ወንበር ላይ ለምን ትቀመጣለህ?"
አለው።
15ሙሴም እንዲህ ብሎ መለሰለት፤
"ምክንያቱም ሰዎቹ የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም)
ፈቃድ በመፈለግ ወደ እኔ ይመጣሉ።
16ክርክር በኖራቸው ቍጥር ጕዳያቸው ወደ
እኔ ይመጣል፤ ለግራና ለቀኙ የሚሆነውን
እኔ ወስኜ የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም) ሥርዐትና
ሕጎች እነግራቸዋለሁ።"
17የሙሴ አማት መልሶ እንዲህ አለው።
"የምትሠራው መልካም አይደለም። 18አን
ተና ወደ አንተ የሚመጡት እነዚህ ሰዎች
የምታደርጉት ነገር ቢኖር ራሳችሁን ማድከም
ነው፤ ሥራው ለአንተ ከባድ ሸክም ነው፤
ብቻህን ልትወጣው አትችልም። 19ምክር
እሰጥሃለሁና አሁን እኔን አድምጠኝ፤ እግዚ
አብሔር (ኤሎሂም) ከአንተ ጋር ይሁን። አንተ
በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፊት (የሕዝብ ተወካይ
መሆን አለብህ)፤ ክርክራቸውን ወደ እርሱ
ታቀርባለህ። 20ሥርዐቶቹንና ሕጎቹን አስተ
ምራቸው፤ እንዴት መኖር እንዳለባቸውና
ምን መሥራት እንደሚገባቸው አሳያቸው።
21ነገር ግን ችሎታ ያላቸውን ሰዎች ከሕ
ዝቡ ሁሉ ምረጥ፤ እነዚህም ሰዎች እግዚአብሔ
ርን (ኤሎሂም) የሚፈሩ፣ ታማኞችና በማታለል
የሚገኘውን ጥቅም የሚጸየፉ ይሁኑ።
የሺህ፣ የመቶ፣ የአምሳ፣ የዐሥር፣ አለቃ
አድርገህ ሹማቸው። 22በማንኛውም ጊዜ
ሕዝቡን ይዳኙ፤ ቀላሉን ነገር እነርሱ ይወ
ስኑ፤ አስቸጋሪ የሆነውን ጕዳይ ሁሉ ግን
ለአንተ እንዲያቀርቡ አድርግ፤ ሥራውን
ስለሚያግዙህ ሸክምህ ይቃለላል። 23አንተ
ይህን ብታደርግና እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) ይህ
ንኑ ቢያዝህ፣ ድካምህን መቋቋም ትችላ
ለህ፤ እነዚህም ሰዎች ሁሉ ረክተው ወደ
ቤታቸው ይሄዳሉ።
24ሙሴ አማቱን ሰማ፤ ያለውንም ሁሉ
ፈጸመ። 25ከእስራኤል መካከል ችሎታ ያላ
ቸውን ሰዎች መረጠና፤ የሕዝብ መሪዎች፣
በሺዎች፣ በመቶዎች፣ በአምሳዎች በዐሥ
ሮች ላይም አለቆች አደረጋቸው። 26ሁልጊ
ዜም የሕዝብ ዳኞች ሆነው አገለገሉ፤ አስ
ቸጋሪ ጕዳዮችን ወደ ሙሴ አመጡ፤ ቀላል
የሆነውን ራሳቸው ወሰኑ። 27ከዚያም ሙሴ
አማቱን በጕዞው ሸኘው፤ ዮቶርም ወደ
አገሩ ተመለሰ።

18፥15 ቍ19፤ ዘፍ25፥22
18፥16 ቍ15፤ ዘፀ24፥14፤ዘሌ24፥12፤ዘኍ15፥34፤ ዘዳ1፥17፤2ዜና19፥7፤ ምሳ24፥23፤ሚል2፥9
18፥18 ዘኍ11፥11፡14፡17፤ዘዳ1፥9፡12
18፥19 ቍ15፤ ዘፀ3፥12፤ዘኍ27፥5
18፥20 ዘፍ39፥11፤ ዘዳ4፥1፡5፤5፥1፤መዝ119፥12፡26፡68፤ 143፥8
18፥21 ዘፍ22፥12፤ 47፥6፤ዘፀ23፥8፤ ዘኍ1፥16፤7፥2፤ 10፥4፤ዘዳ16፥18፡19፤ 1ሳሙ12፥3፤ ዕዝ7፥25፤መዝ15፥5፤ ምሳ17፥23፤28፥8፤ መክ7፥7፤ሕዝ18፥8፤ 22፥12፤ሐሥ6፥3
18፥22 ዘሌ24፥11፤ ዘኍ11፥17፤ዘዳ1፥9፡ 17-18፤
18፥25 ዘኍ1፥16፤ 7፥2፤11፥16፤ዘዳ1፥ 13-15፤16፥18፤
18፥26 ቍ22፤ ዘዳ1፥17፤16፥18፤ 2ዜና19፥5፤ዕዝ7፥25፤
18፥27 ዘኍ10፥29-30
19፥1 ዘፀ6፥6፤ ዘኍ1፥1፤3፥14፤ 33፥15
19፥2 ቍ17፤ ዘፀ3፥1፤17፥1፤ ዘዳ5፥2-4
19፥3 ዘፀ3፥4፤ 20፥21፤ 25፥22፤ ሐሥ7፥38
19፥4 ዘዳ29፥2፤ 32፥11፤33፥12፤ ኢሱ24፥7፤ መዝ103፥5፤ ኢሳ31፥5፤40፥31፤ ሕዝ16፥6፤ኤር4፥13፤ 48፥40፤ራእ12፥14
19፥5 ዘፍ17፥9፤ ዘፀ3፥1፤8፥1፡22፤ 34፥9፤9፥29፤ 15፥26፤ዘዳ6፥31፤ መዝ78፥10፤ኤር7፥23፤1ቆሮ10፥26፤ቲቶ2፥14
19፥6 ዘፍ18፥19፤ ዘሌ11፥44-45፤ዘዳ4፥37፤7፥6፤26፥19፤28፥9፤29፥13፤33፥3፤ኢሳ4፥3፤ 61፥6፤62፥12፤ 66፥21፤ኤር2፥3፤ አሞ3፥2፤1ጴጥ2፥5፤

በሲና ተራራ ላይ

19 በሶስተኛው ወር እስራኤላውያን
ከግብፅ ለቀው በወጡበት በዚያችው
ዕለት ወደ ሲና ምድረ በዳ መጡ። 2ከራ
ፊዲም ከተነሡ በኋላ ወደ ሲና ምድረ በዳ
ገቡ፤ እስራኤልም በዚያ በምድረ በዳው
በተራራው ፊት ለፊት ሰፈሩ።
3ከዚያም ሙሴ ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም)
ወጣ፤ እግዚአብሔርም (ያህዌ) ከተራራው ጠራ
ውና እንዲህ አለው፤ "ለያዕቆብ ቤት የም
ትለው ለእስራኤልም ሕዝብ የምትናገረው
ይህ ነው፤ 4'በግብፅ ላይ ያደረግሁትን፣ በን
ስርም ክንፍ ተሸክሜ ወደ ራሴ እንዴት
እንዳመጣኋችሁ እናንተ ራሳችሁ አይታች
ኋል። 5አሁንም በፍጹም ብትታዘዙኝና ቃል
ኪዳኔን ብትጠብቁ እነሆ ከአሕዛብ ሁሉ
እናንተ የተወደደ ርስቴ ትሆናላችሁ፤ ምንም
እንኳ ምድር ሁሉ የእኔ ብትሆንም፣ 6እና
ንተ* ለእኔ የመንግሥት ካህናት የተቀደሰ
ሕዝብ ትሆናላችሁ፤' ለእስራኤላውያን የምት
ነግራቸው ቃሎች እነዚህ ናቸው።"

*5 ወይም *ምድር ሁሉ የእኔ ርስት ናት፤ እናንተ ...*

18፥15 ***የእግዚአብሔርን ፈቃድ በመፈለግ፤*** የእግዚአ
ብሔርን ፈቃድ የሚያውቁት ወደ አምልኮ ስፍራ በመሄድ (ዘፍ
25፥22 እና ማብ እንዲሁም ዘኍ 27፥21 ይመ) ወይም ነቢይን
በመጠየቅ ነው (1ሳሙ 9፥9 ፤ 1ነገ 22፥8 ይመ)።

18፥16 ***የእግዚአብሔርን ሥርዐትና ሕጎች፤*** አዲስ የተመ
ሠረተችውን የእስራኤልን ሕዝብ የሚመራና የሚገዛ መለኮ
ታዊ ሕግ፣ ቀስ በቀስ እየተሰባሰበና እየተቀረጸ ለሕዝቡ መስጠት
ሳይጀምር አይቀርም፤ (15፥25-26 እና የዘፍ 26፥5 ማብ ይመ)።

19፥2 ***ሲና ምድረ በዳ፤*** ከባሕር ሰርጡ በስተ ደቡብ ምሥ
ራቅ በሚገኘው ክልል ውስጥ የሚገኝ ስፍራ ነው፤ (የ3፥1 ማብ
ይመ)። የዚህ መጽሐፍ ጸሓፊ፣ ከዚህ በኋላ በዘፀአት መጽሐፍ
ውስጥ እንዲሁም በዘሌዋውያንና በዘኍልቁ 1፥1-10፥11 ላይ የተ
ወሱት ኹነቶች በዚህ ስፍራ እንደተፈጸሙ አድርጐ ኹነቶቹን
ይተርካል።

19፥3 ***ለያዕቆብ ... ለእስራኤልም፤*** የ1፥1 ማብ ይመ።

19፥4 ***በንስርም ክንፍ ተሸክሜ፤*** ወርቃማዋ ሴት ንስር
ጫጩቶቿን በክንፏ ተሸክማ እንደምትንከባከብ እግዚአብሔ
ርም ሕዝቡን እንደ እዩት መከባከቡን ይገልጻል።

19፥5 ***ብትጠብቁ ... ትሆናላችሁ፤*** በሲና ተራራ ላይ
በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል የተደረገው ቃል ኪዳን እግ
ዚአብሔር ከ600 ዓመት በፊት ከአብርሃምና ከዘሮቹ ጋር የገባው
ቃል ኪዳን ቅጥያ ነው፤ የአሁኑ ቃል ኪዳን የተመሠረተውም ሆነ
የተቆራኘው ከቀድሞው ቃል ኪዳን ጋር ነው፤ (በገጽ 19 ላይ
"ቡብሉይ ኪዳን የሚገኙ ዐበይት ኪዳናት" የሚለውን የጥናት መጽሐፍ
ይመ)። ከመለኮት የሚገኘውን በረከት ለመካፈል ታዛዥና ታማኝ
ሆኖ መገኘት ያስፈልጋል፤ (የዘፍ 17፥9 ማብ ይመ)። ***ኪዳኔን፤***
የዘፍ 9፥9 ማብ ይመ። ***ከአሕዛብ ሁሉ ... የተወደደ ርስቴ ትሆ
ናላችሁ፤*** ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ቃላት በ1ጴጥ 2፥9 ላይ
ለክርስቲያኖች ተነግሮአል፤ ቃላቱም "የተመረጠ ሕዝብ" እና
"የእግዚአብሔር ወገን" የሚሉ ናቸው፤ (ዘዳ7፥6፤14፥2፤ 26፥18፤
መዝ 135፥4፤ ሚል 3፥17 ይመ)። ***ምድር ሁሉ የእኔ ብትሆንም፤***
እግዚአብሔር የምድር ፈጣሪና ባለቤት ነው፤ በምድር ላይ የሚገ
ኘው ነገር ሁሉ የእርሱ ነው (ዘፍ14፥19፡22፤መዝ24፥1-2 ይመ)።

19፥6 ***የመንግሥት ካህናት ፤*** እስራኤል የእግዚአብሔር
መንግሥት መሆን አለባት፤ (የእግዚአብሔርን መንግሥት የተቀ
በለች ሕዝብ መሆን አለባት)፤ እንዲሁም እንደ ካህን ራሷን ለእ
ግዚአብሔር አገልግሎት ሙሉ በሙሉ መስጠት አለባት፤ (ኢሳ 61፥6
ይመ፤ ከ1ጴጥ 2፥5፤ ከራእ 1፥6፤ 5፥10፤ 20፥6 ጋር ያነጻጽሩ)።
የተቀደሰ ሕዝብ፤ 1ጴጥ 2፥9 ይመ። የእግዚአብሔር ሕዝብ በጎ
ብረትም ሆነ በግል የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማድረግ፤ (ዘዳ
7፥6፤ 14፥2፡21፤ 26፥19፤ ኢሳ62፥12 ይመ) ራሳቸውን "መለየት"
አለባቸው፤ (የ3፥5 ማብ ይመ)።

7ስለዚህ ሙሴ ተመልሶ የሕዝቡን አለ
ቆች አስጠራ፤ እንዲናገር እግዚአብሔር
(ያህዌ)ያዘዘውን ቃሎች ሁሉ ነገራቸው:: 8ሕዝ
ቡም ሁሉ በአንድ ላይ “እግዚአብሔር (ያህዌ)
ያለውን ሁሉ እናደርጋለን” ብለው መለሱ፤
ስለዚህ ሙሴ እነርሱ ያሉትን መልሶ ወደ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ወሰደ::
9እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ
አለው፤ “ ከአንተ ጋር ስናገር ሕዝቡ እንዲ
ሰሙኝና እምነታቸውን ምንጊዜም በአንተ
ላይ እንዲጥሉ በከባድ ደመና ወደ አንተ
እመጣለሁ” ከዚያም ሙሴ ሕዝቡ ያሉትን
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ነገረው::
10እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ
አለው፤ “ወደ ሕዝቡ ሂድና ዛሬና ነገ ቀድ
ሳቸው፤ ልብሳቸውን እንዲያጥቡ አድርግ፤
11በሦስተኛውም ቀን ይዘጋጁ፤ ምክንያቱም
በዚያ ቀን በሕዝቡ ፊት እግዚአብሔር (ያህዌ)
በሲና ተራራ ላይ ይወርዳል:: 12በተራራው
ዙሪያ ለሕዝቡ ወሰን አበጅተህ እንዲህ
በላቸው፤ ‘ወደ ተራራው እንዳትወጡ ወይም
ግርጌውን እንዳትነኩ ተጠንቀቁ፤ ማንም
ተራራውን ቢነካ በርግጥ ይሞታል:: 13በድንጋይ
ይወገራል ወይም በቀስት ይወጋል፤ ምንም
እጅ በእርሱ ላይ አያርፍም፤ ሰውም ሆነ
እንስሳ በሕይወት እንዲኖር አይተውም::’
ወደ ተራራው መውጣት የሚችሉት ከፍ
ባለ ድምፅ መለከት በተነፋ ጊዜ ብቻ ነው::”
14ሙሴ ከተራራው ወርዶ ወደ ሕዝቡ
ከሄደ በኋላ ቀደሳቸው፤ ልብሳቸውንም
አጠቡ:: 15ከዚያም ለሕዝቡ፣ “ለሦስተኛው
ቀን ራሳችሁን አዘጋጁ፤ የግብረ ሥጋ ግን
ኙነት ከማድረግ ተቈጠቡ” አላቸው::
16በሦስተኛውም ቀን ጧት ከባድ ደመና
በተራራው ላይ ሆኖ ነጎድጓድና መብረቅ
እንዲሁም ታላቅ የቀንደ መለከት ድምፅ
ነበር፤ በሰፈሩ ያሉት ሁሉ ተንቀጠቀጡ::
17ከዚያም ሙሴ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ጋር
ለማገናኘት ሕዝቡን ከሰፈር ይዞ ወጣ፤
ከተራራውም ግርጌ ቆሙ:: 18የሲና ተራራ
እግዚአብሔር (ያህዌ) በእሳት ስለ ወረደበት
በጢስ ተሸፍኖ ነበር:: ጢሱ ከምድጃ እንደ
ሚወጣ ጢስ ወደ ላይ ተትጐለጐለ፤ ተራራ
ውም በሙሉ[m] በኀይል ተናወጠ:: 19የመለ
ከቱም ድምፅ እያየለ መጣ:: ከዚያም ሙሴ
ተናገረ፤ እግዚአብሔርም (ኤሎሂም) በድምፅ መለሰ
ለት::[m]
20እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ ጫፍ
ላይ ወረደ፤ ሙሴን ወደ ተራራው ጫፍ
ጠራው፤ ሙሴም ወጣ:: 21እግዚአብሔርም
(ያህዌ)እንዲህ አለው፤ “ሕዝቡ እግዚአብሔርን
(ያህዌ) ለማየት በመጣደፍ ብዙዎቹ እንዳ
ይጠፉ ውረድና አስጠንቅቃቸው 22ወደ
እግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርቡት ካህናት እንኳ
ራሳቸውን መቀደስ አለባቸው፤ አለዚያ እግ
ዚአብሔር (ያህዌ) ቍጣውን ያወርድባቸዋል::”
23ሙሴ እግዚአብሔርን (ያህዌ) እንዲህ
አለው፤ “ሕዝቡ ወደ ሲና ተራራ ሊወጡ
አይችሉም፤ ምክንያቱም አንተ ራስህ ‘በተ
ራራው ዙሪያ ወሰን አድርግ፤ የተቀደሰም
በማድረግ ለየው’ በማለት አስጠንቅቀኸ
ናልና::”
24እግዚአብሔርም (ያህዌ) እንዲህ አለ፤
“ውረድና አሮንን ከአንተ ጋር ይዘኸው
ውጣ፤ ካህናቱና ሕዝቡ ግን ወደ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) ለመምጣት መጣደፍ የለባ
ቸውም፤ አለዚያ እርሱ ቍጣውን ያወርድባ
ቸዋል::”
25ስለዚህ ሙሴ ወደ ሕዝቡ ወርዶ ነገራ
ቸው::

ዐሥርቱ ትእዛዛት

20፥1-17 ተጓ ምብ - ዘዳ 5፥6-21

20 እግዚአብሔር (ኤሎሂም) እነዚህን ቃሎች
ሁሉ እንዲህ ብሎ ተናገረ፤

19፥7 ዘፀ18፥12፤ ዘሌ4፥15:30፥9፥11 ዘኍ16፥25፤ 1ሳሙ8፥10
19፥8 ዘፀ24፥3:7፤ ዘዳ5፥27፤26፥17
19፥9 ቍ16፤ ዘፀ 4፥5፤20፥21፤24፥15-16፤33፥9፤34፥5፤ዘዳ 4፥11:12:36፤2ሳሙ 22፥10:12፤2ዜና 6፥1፤መዝ18፥11፤ 97፥2፤99፥7፤ማቴ17፥5፤ዮሐ12፥29-30፤
19፥10 ቍ14:22፤ ዘፍ35፥2፤ዘሌ11፥44፤ ዘኍ11፥18፤1ሳሙ 16፥5፤ኢል2፥16፤ዕብ 10፥22፤ራእ22፥14
19፥11 ቍ3:16: 20፤ዘፍ11፥5፤ዘፀ 3፥1፤24፥16፤31፥18፤ 34፥2:4:29:32፤ዘሌ 7፥38፤26፥46፤27፥34 ፤ዘኍ3፥1፤ዘዳ10፥5፤ ነህ9፥13፤ገላ4፥24-25
19፥12 ቍ23
19፥13 ቍ21፤ዘፀ 34፥3፤ኢሱ6፥4፤ 1ዜና15፥28፤መዝ81 ፥3፤98፥6፤ዕብ12፥20
19፥14 ዘፍ35፥2
19፥15 1ሳሙ21፥4 ፤1ቆሮ7፥5
19፥16 ቍ9፤ዘፍ 3፥10፤1ሳሙ2፥10፤ 1ሳሙ13፥7፤14፥15፤ 28፥5፤መዝ99፥1፤ኢሳ 29፥6፤ዕብ12፥18-19 :21፤ራእ4፥1
19፥17 ቍ2፤ዘዳ 4፥11
19፥18 ዘፍ19፥28፤ ዘፀ3፥2፤20፥18፤24፥ 17፤ዘሌ9፥24፤ዘዳ4፥ 11:24:33:36፤5፥4፤ 9፥3፤መሳ5፥5፤2ሳሙ 22፥8፤1ነገ18፥24:38 ፤1ዜና21፥26፤2ዜና 7፥1፤መዝ18፥7:8፤ 68፥8፤104፥32፤ኢሳ 2፥19 15፥25፤6፥4፤ 41፥15፤64፥1፤ኤር 4፥24፤10፥10፤ሚክ 1፥4፤ናሆ1፥5፤ዕን3፥6 :10፤ሐጌ2፥6፤ዕብ12፥ 18፤ራእ9፥2፤15፥8
19፥19 ቍ9፤ ዘዳ4፥33፤ነህ9፥13፤መዝ81፥7
19፥20 ቍ11
19፥21 ቍ13፤ዘፀ 24፥10-11፤ዘኍ4፥20፤1ሳሙ6፥19
19፥22 ቍ24፤ዘሌ10፥3፤1ሳሙ 16፥5፤2ሳሙ6፥7፤2ዜና29፥5፤ኢል2፥16፤
19፥23 ቍ11:12
19፥24 ቍ22፤ዘፀ24፥1:9፤
20፥1 ዘዳ10፥4፤ነህ9፥13፤መዝ119፥9፤ 147፥19፤ሚል4፥4

[m]18 ብዙ የዕብራይስጥ ቅጂዎችና የሰብዓ ሊቃናት ትርጕም፣ ሕዝቡ ሁሉ ይላሉ::
[m]19 ወይም፣ እግዚአብሔርም በነጐድጓድ መለሰለት ተብሎ ሊተረጐም ይችላል::

19፥8 *እግዚአብሔር ያለውን ሁሉ እናደርጋለን፤* ሕዝቡ የኪዳኑን ቃል ሁሉ ለመፈጸም ቃል ገባ (24፥3:7፤ ዘዳ 5፥27 ይመ)::

19፥9 *በከባድ ደመና ... እመጣለሁ፤* 13፥21 እና ማብ ይመ:: *ከአንተ ጋር ስነጋገር ሕዝቡ እንዲሰሙኝና፤* ዘዳ 4፥33 ይመ:: *እምነታቸውን በአንተ ላይ እንዲጥሉ፤* 14፥31 እና ማብ ይመ::

19፥10-11፤ የውጭ ሰውነትን አንጽቶ እግዚአብሔርን ለመቀበል መዘጋጀት፣ እግዚአብሔር ከሕዝቡ የሚፈልገውን ውስጣዊ ቅድስና ያሳያል::

19፥12-13፤ እግዚአብሔር በዚያ በመገኘቱ ተራራው በሙሉ ተቀደሰ (3፥5 እና ማብ ይመ):: እስራኤል ከተወሰነው ድንበር አልፋ ወደ መገናኛው ድንኳን ውስጥ መግባት እንደማትችል፤ (ዘኍ 3፥10 ይመ)፤ እንዲሁም አሁን ወደ ተራራው መውጣት አትችልም::

19፥15 *የግብረ ሥጋ ግንኙነት ከማድረግ ተቈጠቡ፤* ይህ ትእዛዝ የተሰጠው የግብረ ሥጋ ግንኙነት ኀጢአት ስለ ሆነ ሳይሆን፣ ሕዝቡ በእግዚአብሔር ፊት ሲቀርብ ሥነ ሥርዐታዊ ርኵሰት እንዳይገኝበት ነው (ዘሌ 15፥18 ይመ፤ እንዲሁም 1ሳሙ 21፥4-5 ይመ)::

19፥16 *ነጐድጓድና መብረቅ ... የቀንደ መለከት ድምፅ፤* የእግዚአብሔር መገለጥ እንዲህ ባሉ ክሥተቶች የታጀበ ነው፤ (1ሳሙ 7፥10፤ 12፥18፤ ኢዮ 38፥1፤ 40፥6፤ መዝ 18፥13-14 ይመ):: *ከባድ ደመና፤* 13፥21 እና ማብ ይመ::

19፥18 *በእሳት ... ጢሱም ከምድጃ እንደሚወጣ፤* ዘፍ 15፥17 እና ማብ ይመ::

19፥22 *ካህናት፤* እንዲሁም ቍ 24 ይመ:: በአሮን አማካይነት የክህነት አገልግሎት ከመጀመሩ በፊት፣ (28፥1 ይመ) የክህነት አገልግሎት ይሰጥ የነበረው በሽማግሌዎች (የ3፥16 ማብ ይመ፤ እንዲሁም 3፥18፤ 12፥21፤ 18፥12 ይመ)፤ ወይም በወጣት ወንዶች ነበር፤ (24፥5 ይመ):: ይህ ቍጥር የሚናገረው ወደ ፊት በአሮን አማካይነት ስለሚጀመረው የክህነት አገልግሎት ሳይሆን፣ አይቀርም:: *ወደ እግዚአብሔር የሚቀርቡት፤* መሥዋዕት ለማቅረብ ነው፤ (40፥32፤ ዘሌ 21፥23 ይመ)::

20፥1-17፤ ዘዳ 5፥6-21 ይመ፤ ማቴ 5፥21:27:19፥17-19፤ ማር 10፥19፤ ሉቃ 18፥20፤ ሮሜ 13፥9፤ ኤፌ 6፥2-3 ይመ::

20፥1 *ቃሎች፤* በጥንት መካከለኛው ምሥራቃውያን ዘንድ፣ ይህ ቃል “ቃል ኪዳን” የሚለውን አሳብ ለመግለጽ የቆመ መደ

2“ከግብፅ ከባርነት ምድር ያወጣሁህ
እግዚአብሔር ስምባክህ (ያህዌ ኤሎሂም) እኔ ነኝ።
3“ከእኔ በቀር‹ ሌሎች አማልክት አይ
ኑሩህ።
4“በላይ በሰማይ ወይም በታች በምድር
ካለው ወይም በውሃ ውስጥ ከሚኖሩት
ነገሮች በማናቸውም ምስል ለራስህ ጣዖትን
አታብጅ። 5አትስገድላቸው፤ አታምልካ
ቸውም፤ እኔ *እግዚአብሔር* ስምባክህ (ያህዌ ኤሎሂም)
የሚጠሉኝን ልጆች ከአባቶቻቸው ኀጢ
አት የተነሣ እስከ ሦስትና አራት ትውልድ
ድረስ የምቀጣ ቀናተኛ ስምባክ (ኤሎሂም) ነኝ፤
6ነገር ግን ለሚወዱኝና ትእዛዛቴን ለሚጠ
ብቁ እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ ፍቅርን የማ
ሳይ ነኝ።
7“*የእግዚአብሔር* (ያህዌ) የአምላክህን ስም
ያለ አግባብ አታንሣ፤ *እግዚአብሔር* (ያህዌ)
ስሙን ያለ አግባብ የሚያነሣውን በደል
አልባ አያደርገውምና።
8“የሰንበትን ቀን ቅዱስ አድርገህ
አክብር። 9ስድስት ቀን ትሠራለህ፤ ሥራ
ህንም ሁሉ አከናውን። 10ሰባተኛው ቀን
ግን ለአምላክህ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰንበት
ነው። በዕለቱ አንተም ሆንህ ወንድ ልጅህ
ወይም ሴት ልጅህ፣ ወንድ አገልጋይህ
ወይም ሴት አገልጋይህ፣ ወይም እንስሳ
ትህ፣ ወይም በግቢህ ያለ መጻተኛ ምንም
ሥራ አትሠሩም። 11*እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሰማ
ይንና ምድርን፤ ባሕርንና በውስጡም ያሉ

20፥2 ዘፍ15፥7፤ 17፥7፤ዘፀ6፥6፤13፥3፤ 16፥12፤ዘሌ19፥2፤ 20፥7፤ኢሳ43፥3፤ ሕዝ20፥6:19
20፥3 ቍ23፤ ዘፀ34፥14፤ዘዳ6፥14፤ 13፥10፤2ነገ17፥35፤ መዝ44፥20፤81፥9፤ ኤር1፥16፤7፥6:9፤ 11፥13፤19፥4፤25፥6፤ 35፥15
20፥4 ቍ5:23፤ዘፀ 32፥8፤34፥17፤ዘሌ 19፥4፤26፥1፤ዘዳ 4፥15-19:23፤27፥15 ፤2ሳሙ7፥22፤1ነገ14 ፥9፤2ነገ17፥12ኢሳ 40፥19፤42፥8፤44፥9
20፥5 ዘፍ9፥25፤ዘፀ 23፥13:24፤ 34፥7፤ 34፥14፤ ዘሌ26፥39፤ ዘኍ14፥18፤ ዘዳ 4፥24፤ኢሱ23፥7፤ 24፥19፤መሳ6፥10፤ 2ነገ17፥35፤ኢሳ 44፥15:17:19፤46፥6፤ናሆ1፥2፤ኤር32፥18፤20፥6፤
20፥6 ዘፀ34፥7፤ ዘኍ14፥18፤ዘዳ7፥9፤ኤር32፥18፤ሉቃ1፥50፤ሮሜ11፥28
20፥7 ዘፀ22፥28፤ዘሌ18፥21፤19፥12፤22፥2፤24፥11:16፤ዘዳ6፥13፤ 10፥20፤ኢዮ2፥5:9፤መዝ63፥11፤ኢሳ8፥21፤ሕዝ20፥39፤39፥7፤ማቴ 5፥33
20፥8 ዘፀ16፥23፤31፥13-16፤35፥3፤ዘሌ19፥3:30፤26፥2፤ኢሳ 56፥2፤ኤር17፥21-27፤ሕዝ22፥8
20፥9 ዘፀ23፥12፤31፥13-17፤ 34፥21፤35፥2-3፤ዘሌ23፥3፤ሉቃ13፥14
20፥10 ዘፍ2፥3፤ዘፀ31፥14፤ ዘሌ23፥38፤ዘኍ28፥9፤ኢሳ56፥2፤ሕዝ 20፥12:20

‹3 ወይም፣ *ከእኔ ጋር* ተብሎ መተርጐም ይችላል።

በኛ ስያሜ ነው፤ (ቃሉ በሒታውያንም ዘንድ የተለመደ ነው፤
24፥3:8፤ 34፥28 ይመ)። ለእስራኤል የተሰጣት መለኮታዊ ሕግ
ከቍ 2-17 ላይ የተጠቀሰው ሲሆን ይህ መለኮታዊ ሕግ በሌላ
ስፍራ “ዐሥርቱ ትእዛዛት” (34፥28፤ ዘዳ 4፥13፤ 10፥4) ተብሉ
ተጠቅሶአል። ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገቡት የዕብራይስጥ ቃላት ዐሥ
ርቱ ቃላት” የሚል ፍቺ ያላቸው ሲሆን፣ ከሁለት የግሪክ ቃላት
የተገኘው “ዴካሉግ” የሚለው ስያሜ አብዛኛውን ጊዜ ዐሥርቱ
ትእዛዛት ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ፍቺ ይዞ ይገኛል፤ ዴካ
ሉግ ማለት “ዐሥርቱ ቃላት” ማለት ነው።

20፥2 ... *ያወጣሁህ እግዚአብሔር አምላክህ እኔ ነኝ፤*
በመደበኛው አጠራር “ዐሥርቱ ትእዛዛት” ተብለው የሚታወቁት
አወቃቀራቸው/በቅርጻቸው በዚያን ዘመን የነበሩ ነገሥታት ሕዝ
ባቸው ጋር የሚያደርጉትን ቃል ኪዳን/ስምምነት ያንጸባርቃል፤
(የዘፍ 15፥7 ማብ ይመ)። በዚያን ዘመን የነበሩ ስምምነቶች አጠ
ቃላይ አወቃቀራቸው የሚከተለውን ይመስላል፤ (1) የቃላት መክ
ፈቻ፤ ይህ ክፍል ታላቁ ንጉሥ የራሱን ማንነት የሚያሳውቅበት
ነው (“እግዚአብሔር አምላክህ እኔ ነኝ”)፤ (2) ታሪካዊ መግቢያ፤
ይህ ክፍል ታላቁ ንጉሥ ከበታቹ ላሉት ነገሥታትና ሕዝቦች
ያደረገላቸውን ቸርነት/በጎነት የሚያሳውቅበት ነው፤ (“ከባርነት
ምድር ያወጣሁህ”)፤ መሠረት በማድረግ፤ (3) ሕዝቡ የሚታዘዘ
ውን የቃል ኪዳኑን ወይም የስምምነቱን ማሠሪያ ሕጎች አንድ
በአንድ ይዘረዝራል፤ (ዘዳ 5፥1-3:7-12 ይመ)፤ በዚህ ክፍል
የተዘረዘሩት የቃል ኪዳኑ ወይም የስምምነቱ ማሠሪያ ሕጎች ዐሥር
ናቸው፤ (ቍ 3-17)። ይህ የጥንት ነገሥታት የቃል ኪዳን
(የስምምነት) የሕግ ንድፍ የሚያሳየው እግዚአብሔር የእስራኤል
ንጉሥ እንደ ሆነና እስራኤል ደግሞ የእግዚአብሔር ባሪያ እንደ
ሆነች ነው። እስራኤል የእግዚአብሔር ባሪያ በመሆን የቃል
ኪዳኑ ሕዝቦች፣ እግዚአብሔር ካደረገላቸው ምሕረት፣ ለታላቅነቱ
ካላቸው አክብሮትና ወደ ፊትም የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ እንደ
ሚያዘጋጅላቸው ካላቸው እምነት የተነሣ በፍጹም ልባቸው ሊገ
ዙለት፣ ሊታመኑበትና ሊታዘዙት ይገባል።

20፥3 *ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት፤* በየትኛውም ጊዜና
ሰዓት በእስራኤል ልብና ሕይወት ውስጥ ብቸኛውን እውነተኛ አም
ላክ የሚቀናቀን በእጅ የተጠረበ ወይም በምናብ የተቀረጸ አን
ድም አምላክ ሊኖር አይገባም።

20፥4 *በማናቸውም ... ምስል፤* እግዚአብሔር በዐይን የሚ
ታይ መልክ ስለሌለው የእርሱን መልክ ለመግለጽ የሚቀረጽ ምስል
ሁሉ ኀጢአት ይሆናል (ዘፀ 4፥12:15-18)፤ ሌሎች ማናቸው
ንም አማልክት ማምለክ ተገቢ ባለመሆኑ (ቍ5) በእነርሱ ምስል
ጣዖትን መቅረጽ እንዲሁ ኀጢአት ነው (ዘፀ 4፥19:23-28
ይመ)።

20፥5 *ቀናተኛ አምላክ፤* እግዚአብሔር ተቀናቃኝም ሆነ
ከዳተኛ ሆኖ አያውቅም። አብዛኛውን ጊዜ “ቀናተኛ” የሚለው
አነጋገር የሚያመለክተው፣ እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለ
ውን የቃል ኪዳን ግንኙነት (በጋብቻ ውስጥ ካለው ግንኙነት ጋር
ተመሳሳይ) ሲሆን፣ እግዚአብሔር ያለ አንዳች ተቀናቃኝ እስራ
ኤልን ጠቅልሉ የመውሰድና ከእስራኤል ፍቅርንና ታማኝነትን የማ
ግኘት መብት እንዳለውም ያሳያል። እርግጥ “ቀናተኛ” የሚለው
ቃል “ፍቅር” ከሚለው ቃል ጋር የትርጕም ዝምድና አለው።
የእግዚአብሔር “ቀናተኛነት” ግን (1) እርሱን ብቻ ማምለክን
ይጠይቃል፤ (34፥14፤ ዘዳ 4፥24፤ 32፥16:21፤ኢሱ 24፥19፤ መዝ
78፥58፤ 1ቆሮ 10፥22፤ ያዕ 4፥5 ይመ)፤ (2) እርሱን የሚቃወ
ሙትን ለፍርድ አሳልፎ ይሰጣል (ዘዳ 29፥20፤ 1ነገ 14፥22፤
መዝ 79፥5፤ ኢሳ 42፥13:59፥17፤ ሕዝ 5፥13:16፥38: 23፥25፤
36፥5፤ ናሆ 1፥2፤ ሶፎ 1፥18:3፥8)፤ (3) የእርሱ ለሆኑ ሕዝቦች
ፍትሕን ይሰጣል (2ነገ 19፥31፤ ኢሳ 9፥7: 26፥11፤ ሕዝ 39፥25፤
ኢል 2፥18፤ ዘካ 1፥14:8፥2 ይመ)። ከእነዚህ ክፍሎች በአንዳን
ዶቹ ውስጥ የቃሉ ፍቺ/ትርጕም “ቅናት” ከሚለው ጋር ተቀራ
ራቢ ነው፤ (ምናልባት ያው አንዱ የዕብራይስጥ ቃል እንደየአጠ
ገባቡ በሁለቱም መልኩ ተተርጕሞ ሊሆን ይችላል)። *የሚጠሉ
ኝን ልጆች እስከ ሦስትና እስከ አራት ትውልድ፤* የእግዚአብሔ
ርን ቃል ኪዳን ሆን ብለው የሚቃወሙና የእርሱንም ጌትነትና
ንጉሥነት የማይቀበሉ እስራኤላውያን በራሳቸውና በቤተ ሰቦቻ
ቸው ላይ ፍርድን ያመጣሉ፤ (ዘኍ 16፥31-34: ኢሱ 7፥24 እና
ማብ ይመ)። አብዛኛውን ጊዜ ቤተሰቦች የሚለው ቃል እስከ
“ሦስት ወይም እስከ አራት” ትውልድ ድረስ ያሉትን ሁሉ
ይጨምራል። (የመዝ 109፥12 ማብ ይመ)። *በሚጠሉኝ፤* በእግዚ
አብሔርና በእስራኤል መካከል የተደረገውን ቃል ኪዳን አስመል
ክቶ በተነገረበት ቦታ ሁሉ፣ “በሚጠሉኝ” እና “ለሚወዱኝ” (ቍ
6) የሚሉት ቃላት የሚያመለክቱት እግዚአብሔርን መቃወም
ወይም መታዘዝ ነው።

20፥6 *እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ፤* 1ዜና 16፥15፤ መዝ
105፥8 ይመ። *ለሚወዱኝና ትእዛዛቴን ለሚጠብቁ፤* ዮሐ 14፥15፤
1ዮሐ 5፥3 ይመ። በጥንት መካከለኛው ምስራቅ የስምምነት/
የቃል ኪዳን ማሠሪያ ሕጎች ውስጥ ለታላቁ ንጉሥ የሚሰጠው፣
“ፍቅር” ታማኝነትን፣ ታዛዥነትና ተገዢነትን የሚገልጽ ነው።

20፥7 *የአምላክህን ስም ያለ አግባብ አታንሣ፤* በረባ
ባልረባ የእግዚአብሔርን ስም እየጠራህ አታቃል ማለት ነው፤
ለምሳሌ ለምስክርነት ተጠርተህ ፍርድ ቤት ስትቆም በሐሰት
አትማል፤ (ዘሌ 19፥12፤ ኤር 7፥9 ይመ)፤ ክርስቶስ በማቴ 5፥33-
37 ላይ መሐላን አስመልክቶ በሰፊው ተናግሮአል።

20፥8፤ ዘፍ 2፥3 ይመ። *የሰንበትን፤* የ16፥23ን ማብ
ይመ። *ቅዱስ፤* የ3፥5 ማብ ይመ።

20፥9 *ስድስት ቀን፤* በኢንዱስትሪ በበለጸጉ አገሮች ያለ
ውን አጭር “የሥራ ሳምንት” አስመልክቶ የሚነሳውን ጥያቄ
አያመለክትም።

20፥10 *በዕለቱ ... አትሠሩም፤* ትእዛዙን አስመልክቶ
ሁለት ምክንያቶች (አንደኛው በዚህ ቦታ ሌላው ደግሞ በዘዳግም
መጽሐፍ ውስጥ ተጠቅሶአል) ተሰጥተዋል፤ (1) እግዚአብሔር
የፍጥረት ሥራውን ከፈጸመ በኋላ “በሰባተኛው ቀን ዐረፈ” (ቍ
11) እንዲሁም እስራኤላውያን በፍጥረት ሥራው እግዚአብሔርን
ሲያገለግሉ ይህንኑ መንገድ መከተል ይኖርባቸዋል። (2) እግዚ
አብሔር ሕዝቡን ከግብፅ ባርነት ነጻ እንዳወጣ ሁሉ፣ (ዘዳ 5፥14-
15 ይመ)፤ እስራኤላውያንም አገልጋ ዮቻቸው የሰንበትን ዕረፍት
እንዲካፈሉ እነርሱም ከማናቸውም ሥራ ማረፍ አለባቸው። ስለዚህ

ትን ሁሉ በስድስት ቀን ፈጥሮ፤ በሰባተኛው
ቀን አርፎአልና:: ስለዚህ *እግዚአብሔር* (ያህዌ)
የሰንበትን ቀን ባረከው፤ ቀደሰውም::
12 'አባትህንና እናትህን አክብር፤ *እግዚ
አብሔር* ስ[ም]ላክህ (ያህዌ ኤሎሂም) በሚሰጥህ ምድር
ዕድሜህ እንዲረዝም::
13"አትግደል::
14"አታመንዝር::
15"አትስረቅ::
16"በባልንጀራህ ላይ በሐሰት
አትመስክር::
17"የባልንጀርህን ቤት አትመኝ፤ የባልን
ጀራህን ሚስት ወይም የእርሱን ወንድ አገ
ልጋይ ሆነ ሴት አገልጋይ፣ በሬውንም ሆነ
አህያውን ወይም የእርሱ የሆነውን ማናቸ
ውንም ነገር አትመኝ::
18"ሕዝቡም መብረቁንና ነጎድጓዱን የተ
ራራውን መጤስና የመለከቱን ድምፅ ባዩና
በሰሙ ጊዜ በፍርሃት ተንቀጠቀጡ፤ በርቀ
ትም ቆሙ፤ 19ሙሴን፣ "አንተ ራስህ ተና
ገረን፤ እኛም እናደምጥሃለን፤ እግዚአብሔር
(ኤሎሂም) እንዲናገረን አታድርግ፤ አለበለዚያ
መሞታችን ነው" አሉት::
20ሙሴም ለሕዝቡ፣ "አትፍሩ፤ ኀጢአት
እንዳትሠሩ የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፍርሃት ከእ
ናንተ ጋር ይሆን ዘንድ፣ እግዚአብሔር (ኤሎሂም)
ሊፈትናችሁ መጥቶአል" አላቸው::

20፥11 ዘፍ1፥3-2፥1፤2፥2፤ዘፀ31፥17፤ዕብ4፥4
20፥12 ዘፍ4፥23፤31፥35፤ዘዳ5፥16፤6፥2፤11፥9፤25፥15፤ኤር35፥7፤20፥13፤ማቴ5፥21፤15፥4፤19፥18፡19፤ማር7፥10፤10፥19፤ሉቃ18፥20፤ሮሜ13፥9፤ኤፌ6፥2፡3፤ያዕ2፥11
20፥14 ዘሌ18፥20፤20፥10፤ዘኍ5፥12፡13፡29፤ምሳ6፥29፡32፤ማቴ5፥27፤19፥18፤ማር10፥19፤ሉቃ18፥20፤ሮሜ13፥9፤ያዕ2፥11
20፥15 ዘሌ19፥11፡13፤ሕዝ18፥7፤ማቴ19፥18፤ማር10፥19፤ሉቃ18፥20፤ሮሜ13፥9
20፥16 ዘፀ23፥1፡7፤ዘሌ19፥11፡18፤መዝ50፥20፤101፥5፤119፥29፤ኤር9፥3፡5፤ማቴ19፥18፤ማር10፥19፤ሉቃ3፥14፤18፥20
20፥17 ሉቃ12፥15፤ሮሜ7፥7፤13፥9፤ኤፌ5፥3፤ዕብ13፥5
20፥18 ዘፍ 310፤ዘፀ14፥31፤19፥16-19፤ዘዳ4፥36፤ኢሳ58፥1፤ኤር6፥17፤ሕዝ33፥3፤ዕብ12፥18-19፤ራእ1፥10፤

21እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ወዳለበት ጥቅጥቅ ወደ
ሆነው ጨለማ ሙሴ ቀርቦ ሳለ፣ ሕዝቡ
በርቀት ቆመው ነበር::

ጣዖቶችና መሠዊያዎች

22ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ "ለእስራኤላውያን ይህን ንገራቸው፤
'ከሰማይ ሆኜ እንደ ተናገርኋችሁ እናንተ
ራሳችሁ አይታችኋል፤ 23ከእኔ በቀር ሌሎች
አማልክት አይኑሯችሁ፤ ከብር ወይም
ከወርቅ ለእናንተ አማልክትን አታብጁ::
24" 'የጭቃ መሠዊያን ሥራልኝ፤ በእር
ሱም ላይ የሚቃጠልና የኅብረት መሥዋዕ
ትን[a] ከበጎችህ፣ ከፍየሎችህና ከቀንድ
ከብቶችህ ሠዋልኝ፤ ስሜ እንዲከበር በማ
ደርግበት ቦታ ሁሉ ወደ አንተ እመጣና
እባርክሃለሁ:: 25ከድንጋይ መሠዊያ የም
ትሠራልኝ ከሆነ፣ ከጥርብ ድንጋይ አትሥ
ራው፤ መሣሪያ የነካው ከሆነ ታረክሰዋለ

20፥19 ዘዳ5፥5:23-27፤18፥16፤ኢዮ37፥4:5፤40፥9፤መዝ29፥3-4፤ገላ3፥19 20፥20 ዘፍ15፥1፤22፥1፤ዘዳ4፥10፤6፥2:24፤10፥12፤ኢዮ1፥8፤2፥3፤28፥28፤መዝ111፥10፤128፥1፤ምሳ1፥7፤3፥7፤8፥13፤14፥16፤16፥6፤መክ12፥13፤ኢሳ8፥13 20፥21 ዘፀ19፥9፤ዘዳ5፥22፤መዝ18፥9፤68፥4፤97፥2፤ኢሳ19፥1 20፥22 ዘዳ5፥24:26፤ነህ9፥13 20፥23 ቍ3፤ዘፀ22፥20፤32፥4:8:31፤34፥17፤ዘዳ29፥17-18፤ነህ9፥18 20፥24 ዘፍ8፥20፤12፥2፤22፥17፤ዘፀ18፥12፤27፥1:5፤40፥29፤ዘኍ16፥38፤ዘዳ12፥5፤16፥6:11፤26፥2፤ኢሱ8፥30፤1ነገ9፥3፤2ነገ16፥14፤21፥4:7፤2ዜና4፥1፤2ዜና6፥6፤12፥13፤ዕዝ3፥2፤ዕዝ6፥12፤ሕዝ43፥13 20፥25 ኢሱ8፥31፤1ነገ6፥7

[a]24 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል::

ሰንበት በእስራኤልና በእግዚአብሔር መካከል ላለው/ለተደረገው ቃል ኪዳን "ምልክት" ነው፤ (31፥12-17 *ይመ* የዘፍ 9፥12 ማብ *ይመ*)::

20፥12 *አክብር፤* (1) ክፍ ያለ ዋጋ ስጥ፣ (ምሳ 4፥8 *ይመ*) (2) ተንከባከብ፣ (*መዝ* 91፥15 *ይመ*) (3) አክብሮት ስጥ፣ (ዘሌ 19፥3:20፥9 *ይመ*) (4) ታዘዝ (ዘዳ 21፥18-21፤ ከኤፌ 6፥1 ጋር ያነጻጽሩ) ማለት ነው:: *ዕድሜህ እንዲረዝም፤* "የተስፋ ቃል ያለ በት የመጀመሪያ ትእዛዝ ነው"፤ (ኤፌ 6፥2፤ ዘዳ 6፥2 እና ማብ *ይመ*)::

20፥13፤ ማቴ 5፥21 *ይመ*:: *አትግደል፤* ይህን አሳብ ለመ ግለጽ የገባው የዕብራይስጡ ቃል አብዛኛውን ጊዜ አስቀድሞ የታ ሰበና ሆን ተብሎ የተፈጸመን ድርጊት ያመለክታል::

20፥14፤ ማቴ 5፥27-30 *ይመ*:: *አታመንዝር፤* በእግዚ አብሔርና (ዘፍ 39፥9) በትዳር ጓደኛ ላይ የሚፈጸም በደል ነው::

20፥17 *አትመኝ፤* በክፉ ሐሳብ ተይዞ አንድን ነገር መሻት ማለት ነው፤ (ማቴ 15፥19 *ይመ*):: የእግዚአብሔርን ትእዛዛት በልብ/በስውር መተላለፍ በድርጊት/በግልጽ ከመተላለፍ ጋር እኩል ነው፤ (ማቴ 5፥21-30 *ይመ*)::

20፥18-21፤ ይህ፣ የዐሥርቱን ትእዛዛት መስጠት ታሪክ የሚያጠቃልል ክፍል ነው:: የታሪኩ ቅደም ተከተል ከሁነቱ ቅደም ተከተል የተለየ ይመስላል፤ ምክንያቱም ቍ 18፤ የ19፥25 ተከታይ ነው:: በዚህ ክፍል ዐሥርቱ ትእዛዛት ለሕዝቡ የተላለፉት ሙሴ እግዚአብሔር ወዳለበት ሄዶ ከተመለሰ በኋላ ነው፤ (ቍ 21):: የቅዱሳት መጻሕፍት ጸሓፊዎች ከተለያየ የአጻጻፍ ስልት የተነሣ አብዛኛውን ጊዜ በትረካቸው ውስጥ የጊዜ ቅደም ተከተል አይጠ ብቁም:: በዚህ ቦታ የጊዜ ቅደም ተከተል ያልተጠበቀበት ምክን ያት፣ (1) ዐሥርቱን ትእዛዛት "ከቃል ኪዳኑ መጽሐፍ" (24፥7) ለይቶ ለማስቀመጥ (20፥22-23፥19) ወይም (2) ሙሴ የቃል ኪዳኑ አማካይ (መካከለኛ ሰው) አገልጋይ መሆኑን በይፋ ለማወጅ ወይም ሁለቱንም ሊሆን ይችላል::

20፥19፤ ዕብ 12፥19-20 *ይመ*:: እስራኤላውያን በእነርሱና በእግዚአብሔር መካከል የሚቆም "መካከለኛ ሰው" እንዲሰጣቸው በጠየቁ ጊዜ ሙሴ ተሰጣቸው፤ ከእርሱም በኋላ ካህናት፣ ነቢያ ትና ነገሥታት በመጨረሻም ኢየሱስ ክርስቶስ ተሰጣቸው::

20፥20 *አትፍሩ፤* እግዚአብሔር ክብሩን የሚገልጸው እኛን በፍርሃት ለማሸበር ነው ብላችሁ አታስቡ፤ እግዚአብሔር በዚህ መልክ የሚገለጠው እርሱን ሰማያዊ ንጉሣችሁ አድርጋችሁ እንድ ትቀበሉት ከእናንተ ጋር ቃል ኪዳን ለመግባት ነው:: *ሊፈት ናችሁ፤* የዘፍ 22፥1 ማብ *ይመ*:: *የእግዚአብሔር ፍርሀት፤* የዘፍ 20፥11 ማብ *ይመ*::

20፥22-23፥19፤ "በኪዳኑ መጽሐፍ" (24፥7) ላይ የተጠቀ ሱት ሕግጋት በአብዛኛው ዐሥርቱን ትእዛዛት የሚያስፋፉና የሚያብራሩ ናቸው::

20፥22-26፤ ይህ ክፍል እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር ሊኖራት የሚገባውን ግንኙነት ምን መልክ መያዝ እንዳለበት የሚገልጸውን የመጀመሪያ ትእዛዝ የያዘ ነው:: (ከቍ 3 ጋር ያነጻጽሩ)::

20፥22 *ከሰማይ፤* የእግዚአብሔር መኖሪያና ማደሪያ ነው:: "እግዚአብሔር በሲና ተራራ ጫፍ ላይ ወርዶ" (19፥20) ከሰማይ የተናገረበት ጊዜም ነበር::

20፥23 ቍ 3-4 *ይመ*:: "በሰማይ" በሚኖረውና "ደስ የሚ ያሰኘውን ሁሉ ማድረግ" በሚችለው፣ (*መዝ* 115፥3) ብቸኛው እውነተኛ አምላክና ከቶ ምንም ማድረግ በማይችሉት (*መዝ* 115፥4-7፤ እንዲሁም *መዝ* 135፥5-6:15-17 *ይመ*)፤ የብርና የወ ርቅ ጣዖታት መካከል ያለው ንጽጽርና ልዩነት በእርግጥም እጅግ የሚያስገርም ነው::

20፥24 *የጭቃ መሠዊያ፤* በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከሚገኙት መሠዊያዎች ጋር (27፥1 *ይመ*)፣ ተመሳሳይ ስፍሬ ርዝ መት ያለው የጭቃ መሠዊያ ማለትም በብረት ዘመን (በ10ኛው ወይም በ11ኛው ክፍለ ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት)፣ ከፓ ለስታየን በስተ ደቡብ አራድ ተብሎ በሚጠራው ስፍራ በሚገኝ አንድ አነስተኛ የእስራኤላውያን ቤተ መቅደስ ፍርስራሽ ሥር ተገኝቶአል:: *የሚቃጠል መሥዋዕት፤* የዘሌ 1፥3 ማብ *ይመ*:: *የኅብረት መሥዋዕት፤* የዘሌ 3፥1 ማብ *ይመ*:: *በማደርግበት ቦታ ሁሉ፤* ከጊዜ በኋላ በኢየሩሳሌም በታነጸው ቤተ መቅደስ ውስጥ ሳይሆን በሌሎች ጊዜያዊ የአምልኮ ስፍራዎች ማለት ነው፤ (ኢሱ 8፥30-31፤ መሳ 6፥24:21፥4፤ 1ሳሙ 7፥17፡ 14፥35፤ 2ሳሙ 24፥25፤ 1ነገ 18፥30 *ይመ*)::

20፥25 *ከድንጋይ መሠዊያ የምትሠራልኝ ከሆነ፣ በጥርብ ድንጋይ አትሥራ፤* ከጥርብ ድንጋይ ያልተሠሩ በርካታ ጥንታዊ መሠዊያዎች በመካከለኛው ምሥራቅ ተገኝተዋል:: *መሣሪያ የነካው ከሆነ ታረክሱታላችሁ፤* ምክንያቱ ምን እንደ ሆነ ባይታ ወቅም መሣሪያ እንዳይነካው የተከለከለው ከአረማውያን ልምድ

ሀና:: 26ወደ መሠዊያዬም በደረጃ አት
ውጣ፤ አለዚያ ኀፍረተ ሥጋህ ይገለጣል'::

21

1"በፊታቸው የምትደነግጋቸው ሥርዐ
ቶች እነዚህ ናቸው፤

ዕብራዊ አገልጋይ

21፥2-6 ተጓ ምብ - ዘዳ 15፥12-18፤ 21፥2-11 ማመ - ዘሌ 25 39-55

2"ዕብራዊ አገልጋይ ብትገዛ ስድስት ዓመት
ያገልግልህ፤ በሰባተኛው ዓመት ግን ያለም
ንም ክፍያ በነጻ ይሂድ:: 3ብቻውን መጥቶ
ከሆነ፣ ብቻውን በነጻ ይሂድ፤ ነገር ግን ሲመጣ
ባለ ሚስት ከሆነ፣ እርሷ አብራው ትሂድ::
4ጌታው ሚስት አጋብቶት ወንድ ወይም ሴት
ልጅ ከወለደችለት፣ ሴትዮዋና ልጆቿ የጌታ
ቸው ይሆናሉ፤ ሰውዬው ብቻ በነጻ ይሂድ::
5"ነገር ግን አገልጋዩ፤ 'ጌታዬን፤
ሚስቴንና ልጆቼን እወዳለሁ ነጻ ሆኜ አል
ሄድም' ቢል፣ 6ጌታው ወደ ዳኞች[a] ይውሰ
ደው፤ ወደ በር ወይም ወደ በሩ መቃን
ወስዶ ጆሮውን በወስፌ ይብሳው፤ ከዚያም
ዕድሜ ዘመኑን የእርሱ አገልጋይ ይሆናል::
7"አንድ ሰው ሴት ልጁን አገልጋይ
እንድትሆን ቢሸጣት፣ እንደ ወንዶቹ አገል
ጋዮች በነጻ መሸኘት የለባትም:: 8ለእርሱ
ትሆነው ዘንድ የመረጣትን ጌታዋን ደስ
ባታሰኘው፣[+] በዎጆ ይስደዳት፤ ለባዕዳን ይሸጣት
ዘንድ መብት የለውም፤ ምክንያቱም ለእርሷ
ያለውን ታማኝነት አጓድሏልና:: 9ለወንድ
ልጁ ትሆን ዘንድ መርጧት ከሆነ እንደ ራሱ
ልጅ የሚገባትን መብት ይስጣት:: 10ሌላ
ሴት ቢያገባ፣ ለመጀመሪያ ሚስቱ ምግቧን፣
ልብሷንና የጋብቻ መብቷን አይከልክላት::
11እነዚህን ሦስት ነገሮች የማያሟላላት
ቢሆን፣ ያላንዳች የገንዘብ ክፍያ በነጻ መሄድ
ይኖርባታል::

በሕይወት ላይ ለሚደርስ ጒዳት

12"ሰውን ደብድቦ የገደለ ሞት ይገባ

20፥26 ሕዝ43፥17
21፥1 ዘዐ24፥3፤ 34፥32፤ዘዳ4፥14፤6፥1
21፥2 ዮ7፤ዘዐ 22፥3፤ኤር34፥8:14
21፥5 ዘዳ15፥16
21፥6 ዘዐ22፥8-9፤ ዘዳ17፥9፤19፥17፤ 25፥1፤ኢዮ39፥9፤ 41፥4፤መዝ40፥6
21፥10 1ቆሮ7፥3-5
21፥12 ዮ15:17፤ ዘፍ4፥14:23፤ ዘዐ31፥15፤ዘሌ20፥9: 10፤24፥16፤27፥29፤ ዘኍ1፥51፤35፥16: 30-31፤ዘዳ13፥5፤ 19፥11፤22፥22፤ 27፥16፤ኢዮ31፥11፤ ምሳ20፥20፤ ማቴ26፥52
21፥13 ዘኍ35፥ 10-34፤ ዘዳ4፥42፤ 19፥2-13፤ኢሱ20፥9
21፥14 ዘፍ4፥8፤ ዘኍ35፥20፤ዘዳ19፥ 11-12፤1ነገ2፥28-34፤ 2ሳሙ3፥27፤ 20፥10፤ዕብ10፥26፤
21፥16 ዘፍ37፥28፤ ዘዐ22፥4፤ዘዳ24፥7
21፥17 ዮ12፤ ዘዳ5፥16፤ማቴ15፥4፤ ማር7፥10
21፥21 ዘሌ25፥44-46
21፥22 ዮ30

ዋል:: 13ሆኖም እግዚአብሔር (ኤሎሂም) ፈቅዶ
ሰውየው ሳያውቅ በድንገት አድርጎት ከሆነ፣
እኔ ወደምወስነው ስፍራ ይሽሽ:: 14አንድ
ሰው በተንኰል ሆን ብሎ ሌላውን ቢገድል፣
ከመሠዊያዬ ተወስዶ ይገደል::
15"አባቱን ወይንም እናቱን የሚመታ[b]
ይገደል::
16"አንዱ ሌላውን ጠልፎ የሸጠ ወይም
በተያዘ ጊዜ ከእጁ ላይ የተገኘበት ይገደል::
17"አባቱን ወይንም እናቱን የሚሰድብ
ይገደል::
18ሰዎች ተጣልተው አንዱ ሌላውን
በድንጋይ ወይም በቡጢ[+] ቢመታውና ተመ
ቺው ሳይሞት በአልጋ ላይ ቢውል፣ 19በትሩ
ንም ይዞ ደጅ ለደጅ የሚል ቢሆን፣ በዱላ
የመታው ሰው አይጠየቅበትም፤ ሆኖም ለተ
ጐጂው ሰው ለባከነበት ጊዜ ገንዘብ ይክፈል፤
ፈጽሞ እስኪድን ክትትል ያድርግለት::
20"አንድ ሰው ወንድ ወይም ሴት ባሪ
ያውን በዱላ ቢመታና ባሪያውም በዚህ
የተነሣ ቢሞት መቀጣት አለበት፤ 21ነገር
ግን ከአንድ ወይም ከሁለት ቀን በኋላ
ባሪያው ቢነሣ መቀጣት የለበትም፤ ባሪያው
ንብረቱ ነውና::
22"በጥል ላይ ያሉ ሰዎች ነፍሰ ጡር
ሴት ቢመቱና እርሷም ያለጊዜዋ ብትወ
ልድ፣[*] ጒዳቱም ለከፋ የማይሰጥ ቢሆን፣
ጒዳት ያደረሰባት ሰው የሴትዮዋ ባል የጠየ
ቀውንና ፈራጆቹ የፈቀዱትን ካሣ ሁሉ
መክፈል አለበት:: 23ነገር ግን የከፋ ጒዳት
ቢደርስ ሕይወት በሕይወት፣ 24ዐይን በዐይን፤

21፥23 ዘሌ24፥19፤ ዘዳ19፥21 21፥24 ዮ23፤ማቴ5፥38

[a]6 ወይም፣ ወደ ፈራጆች
[+]8 ወይም፣ ጌታዋ ይሆን ዘንድ አይምረጣት
[b]15 ወይም፣ የሚገድል
[+]18 ወይም፣ በዕቃ
[*]22 ወይም፣ ቢያስወርዳት

(ከሥርዐተ አምልኮአቸው) ጋር በተያያዘ መልክ ሳይሆን አይቀ
ርም::

20፥26 *በደረጃ፤* በመካከለኛው ምስራቅ እጅግ ጥንታዊ የሆነውና ደረጃ ወይም የመወጣጫ መሰላል ያለው መሠዊያ በመ ጊዶ የተገኘ ሲሆን፣ ዘመኑም ዓ.ቅ.ክ. ከ3000-2500 ዓመት ዓለም ይሆናል:: *ኀፍረተ ሥጋህ ይገለጣል፤* ደረጃ ባለው መሠዊያ ላይ እየወጡ የሚያገለግሉ ካህናት ኀፍረተ ሥጋቸውን በእግዚ አብሔር ፊት ሊያራቁቱ ይችላሉ:: አሮንና ዘሮቹ ደረጃ ባለው መሠዊያ ላይ ቢያገለግሉም፣ (ዘሌ 9፥22፤ ሕዝ 43፥17 ይመ)፣ ኀፍረተ ሥጋቸው እንዳይታይ/እንዳይገለጥ ከጥሩ በፍታ የተሠራ የውስጥ ሱሪ እንዲለብሱ ታዘው ነበር፤ (28፥42-43፤ ዘሌ 6፥10: 16፥3-4፤ ሕዝ 44፥17-18 ይመ)::

21፥2-11፤ ኤር 34፥8-22 ይመ::

21፥2 *ዕብራዊ፤* የዘፍ 14፥13 ማብ ይመ:: *በሰባተኛው ዓመት … በነፃ ይሂድ፤* የእግዚአብሔር አገልጋዮች ዕድሜአቸውን ሙሉ፣ (ዕድሜ ልካቸውን) የማንም ባሪያ ሆነው መቅረት የለባቸውም፤ (20፥10 እና ማብ ይመ)::

21፥6 *ዳኞች፤* 22፥8-9:28:: *ጆሮውን በወስፌ ይብሳው፤* ዘዳ 15፥17 ይመ:: ለእንደዚህ ዓይነቱ ሥርዓት ራስን ማስገዛት በሙሉ ፈቃደኝነት ለማገልገል መነሣትን ያመለክታል፤ (መዝ 40፥6-8 እና የመዝ 40፥6 ማብ ይመ)::

21፥12-15፤ 20፥13 እና ማብ ይመ፤ ዘኍ 35፥16-34፤ ዘዳ 19:1-13:21፥1-2፤ 24፥7: 27፥24-25፤ ኢሱ 20፥1-9 ይመ::

21፥12፤ ዘፍ 9፥6 እና ማብ ይመ::

21፥13 *ሰውየው ሳያውቅ በድንገት፤* ይህ አሳብ በሌሎች ቦታዎች ተዛማጅ በሆኑ ቃላት ተገልጾአል፤ ለምሳሌ "በስሕተት" ዘኍ35፥11፣ "በድንገት" ዘኍ35፥22፣ "ጠላቱም ባይሆን" ዘኍ 35፥23፣ "ክፉም ያደርግበት ዘንድ ባይሻ" ዘኍ 35፥23፣ "ሳያ ስብ" ዘዳ 19፥4፣ ስለዚህ ሆን ብሎ መግደልና ድንገት መግደል እጅግ የተለያዩ ነገሮች ናቸው:: *እግዚአብሔር ፈቅዶ፤* ከሰው አቅም በላይ የሆነን ድርጊት የሚያመለክት ሲሆን፣ በዘመናዊ የሕግ ቋንቋ "እግዚአብሔር እንዲሆን የወደደው" ማለት ነው:: *ስፍራ…* የመማፀኛ ከተማ ተብለው የሚታወቁትን ነው፤ (ዘኍ 35፥6-32፤ ዘዳ 19፥1-13፤ኢሱ 20፥1-9:21፥13:212: 27:32:38 ይመ)::

21፥14 *ከመሠዊያዬ ተወስዶ፤* ከሕግ በታች ለሆኑ ሰዎች የመጨረሻ መማፀኛ ናቸው፤ (1ነገ 1፥50-51: 2፥28፤ አሞ 3፥14 እና ማብ ይመ::

21፥15፤ 20፥12 ይመ::

21፥16፤ 20፥15 ይመ::

21፥19 *በትሩን ይዞ ደጅ ለደጅ የሚል ቢሆን፤* ቢያገ ምና ተሽሎት ቢታይ ለማለት ነው:: *ላባከነበት ጊዜ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም "ያለ አንዳች ሥራ ቢቀመጥ" ማለትም ወደ… ሳይሆን በግዱ ሥራ ቢፈታ ማለት ነው::

21፥20-21፤ አንድ ባሪያ አሳዳሪ ባሪያውን ሆን ብሎ መግ… ደሉን የሚያረጋግጥ ምንም ማስረጃ ከሌለ፣ ባሪያ አሳዳሪው ነ… እንደሚሆን የሚናገር ክፍል ነው::

21፥23-25፤ ዘፀ 19፥21 ይመ:: በዚህ ዐውደ ንባብ ውስጥ

ጥርስ በጥርስ፣ እጅ በእጅ፣ እግር በግር፣
ቃጠሎ በቃጠሎ፣ ቍስል በቍስል፣ ግር
ፋት በግርፋት ታስከፍላለህ።
26"አንድ ሰው የወንድ ወይም የሴት
አገልጋዩን ዐይን መትቶ ቢያጠፋ፣ ስለ ዐይን
ካሣ አገልጋዩን ነጻ ይልቀቀው። 27የወንድ
ወይም የሴት አገልጋዩን ጥርስ ቢሰብር፣
ስለ ጥርስ ካሣ አገልጋዩን ነጻ ይልቀቀው።
28"በሬ አንድን ወንድ ወይም ሴት ወግቶ
ቢገድል፣ በሬው በድንጋይ ተወግሮ ይሙት፤
ሥጋውም አይበላ፤ ነገር ግን የበሬው ባለ
ቤት በነፃ ይሆናል፤ አይጠየቅም። 29ሆኖም በሬው
የመውጋት ዐመል ያለበት ሆኖ ለባለ ቤቱም
ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶት ሳለ በበረት ሳያስ
ቀረው ቀርቶ አንድን ወንድ ወይም ሴት
ቢገድል፣ በሬው በድንጋይ ይወገር፤ ባለቤቱም
እንዲሁ ተወግሮ ይሙት። 30ሆኖም ካሣ
እንዲከፍል ከተጠየቀ፣ የተጠየቀውን ሁሉ
በመክፈል ሕይወቱን ይዋጅ። 31አንድ በሬ
አንድን ወንድ ወይም ሴት ልጅ ቢወጋ
በዚሁ ሕግ መሠረት ይፈጸም። 32አንድ በሬ
ወንድ ወይም ሴት ባሪያን ቢወጋ ባለቤቱ
ሠላሳ የብር ሰቅል[ሀ] ለባሪያው ጌታ መክፈል
አለበት፤ በሬውም በድንጋይ ይወገር።
33"አንድ ሰው ጕድጓድን ከፍቶ ቢተው፣
ወይም ጕድጓድ ቆፍሮ ሳይከደነው ቢቀርና
በሬ ወይም አህያ ቢገባበት፣ 34የጕድጓዱ
ባለቤት ኪሳራ ይክፈል፤ ለባለቤቱ መክፈል
አለበት፤ የሞተውም እንስሳ ለእርሱ ይሆናል።
35"የአንድ ሰው በሬ የሌላውን ሰው በሬ
ወግቶ ቢገድለው፣ በሕይወት ያለውን በሬ
ሸጠው ገንዘቡንና የሞተውን እንስሳ እኩል
ይካፈሉ። 36ሆኖም በሬው የመዋጋት ዐመል
ያለው መሆኑ ከታወቀ፣ ባለ ቤቱም በረት
ሳይዘጋበት ቢቀር፣ ባለቤቱ በሬውን በበ
ሬው ፈንታ ይክፈል፤ የሞተውም እንስሳ
ለእርሱ ይሆናል።

ንብረትን ስለ መጠበቅ

22 "አንድ ሰው በሬ ወይም በግ ሰርቆ
ቢያርድ ወይም ቢሸጥ በአንድ በሬ
ምትክ አምስት በሬዎች፤ በአንድ በግ ምትክ
አራት በጎች ይክፈል።
2"አንድ ሌባ በር ሲሰብር ተይዞ ቢደበ
ደብና ቢሞት፣ ተከላካዩ የደም ባለ ዕዳ
አይሆንም፤ 3ነገር ግን ፀሐይ ከወጣች በኋላ
ከተፈጸመ፣[ለ] ሰውየው በነፍስ ግድያ ይጠ
የቃል።
"ሌባ የሰረቀውን መክፈል አለበት፤
ምንም ከሌለው ግን የሰረቀውን ይክፍል
ዘንድ ይሸጥ።
4"የሰረቀው እንስሳ በሬ ወይም አህያ፣
ወይም በግ ከነ ሕይወቱ በእጁ ከተያዘ
እጥፍ መክፈል አለበት።
5"አንድ ሰው ከብቶቹን በመስክ ወይም
በወይን ቦታ አሰማርቶ እንዲሁ ስድ ቢለቃ
ቸውና የሌላውን ሰው መስክ ቢግጡ፣
ምርጥ ከሆነው ከራሱ መስክ ወይም የወይን
ቦታ መክፈል አለበት።
6"እሳት ተነሥቶ ወደ ቍጥቋጦ ቢዛም
ትና ክምርን ወይም ያልታጨደን እህል
ወይም አዝመራውን እንዳለ ቢበላ፣ እሳቱን
ያቀጣጠለው ሰው ካሣ ይክፈል።
7"አንድ ሰው ብሩ ወይም ንብረቱ ያለሥ
ጋት ይጠበቅለት ዘንድ ለጎረቤቱ ሰጥቶ ሳለ
ቢሰረቅበትና፣ ሌባው ቢያዝ እጥፍ ይክ
ፈል፤ 8ሌባው ካልተያዘ ግን፣ የቤቱ
ባለቤት በንብረቱ ስርቆት ላይ እጁ ይኑር
በት ወይም አይኑርበት ይታወቅ ዘንድ
ዳኞች ፊት[ሐ] ይቅረብ። 9አንድ ሰው በሬን፣
አህያን፣ በግን፣ ልብስን፣ ወይም ማናቸው
ንም ንብረት ያለ አግባብ በባለቤትነት ይዞ
ሳለ፣ 'የኔ ነው' ባይ ቢመጣና ክርክር
ቢነሣ፣ ባለ ጉዳዮቹ ነገሩን ለዳኞች ያቅር
ቡት፤ ዳኞቹ ጥፋተኛ ነው ያሉትም[መ] ለጎረ
ቤቱ እጥፉን ይክፈል።
10"አንድ ሰው አህያ፣ በሬ፣ በግ፣
ወይም ማናቸውንም እንስሳ በጎረቤቱ ዘንድ
በአደራ አስቀምጦ ሳለ እንስሳው ቢሞት፣
ወይም ጉዳት ቢደርስበት፣ ወይም ሰው ሳያይ
ተነድቶ ቢወሰድ፣ 11በሁለቱ መካከል ያለው
አለመግባባት መፍትሄ የሚያገኘው፣ ጎረቤቱ

21፥28 ቍ32፤ ዘፍ9፥5
21፥29 ቍ36
21፥30 ቍ22
21፥32 ዘፍ37፥28፤ ዘካ11፥12-13፤ማቴ 26፥15፤27፥3፡9
21፥33 ሉቃ14፥5
21፥36 ቍ29
22፥1 ዘሌ6፥1-7፤ 2ሳሙ12፥6፤ምሳ6፥31፤ሉቃ19፥8
22፥2 ዘኍ35፥27፤ ኢዮ24፥16፤ ኤር2፥34፤ሆሴ7፥1፤ ማቴ6፥19-20፤ 24፥43፤
22፥3 ቍ1፤ ዘፀ21፥2፤ማቴ18፥25
22፥4 ዘፍ43፥12፤ 1ሳሙ12፥5
22፥5 ቍ1
22፥6 ቍ1፤ መሳ15፥5
22፥7 ቍ10፤ ዘፍ43፥12፤ዘሌ6፥2
22፥8 ዘፀ21፥6
22፥9 ቍ8፤ ዘዳ25፥1
22፥10 ቍ7
22፥11 ዘሌ6፥3፤ 1ነገ8፥31፤2ዜና6፥22 ዕብ6፥16

[ሀ]32 ወደ 0.3 ኪሎ ግራም ይደርሳል
[ለ]3 ወይም፣ *ከመታው* ተብሎ መተርጎም ይችላል።
[ሐ]8 በዚህም ሆነ በቍጥር 9 ላይ ያለው፣ *እግዚአብሔር ፊት* ተብሎ መተርጎም ይችላል።
[መ]9 ወይም፣ *እግዚዘብሔር ጥፋተኛ ነው ያለውም* ተብሎ መተርጎም ይችላል።

እንደሚታየው በተለምዶ የበቀል ሕግ የሚባለው ለተፈጸመው በደል የሚሰጠውን ቅጣት የሚያስከስ ነው። ኢየሱስ የፍቅርን ሕግ መሠረት በማድረግ በብዙዎች ዘንድ ትልቅ ስፍራ ያለው የበቀልን ሕግ ሻረ፤ (ማቴ 5፥38-42 ይመ)።
21፥23 *ጉዳት ቢደርስ፤* በእናት ወይም በልጅ ላይ ማለት ነው።
21፥26-27፤ የበቀል ሕግን በተመለከተ፣ ሰብዓዊነት ያለው የቅጣት መመሪያ ነው።
21፥28-32፤ ተዋጊ በሬን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው።
21፥28 *በሬ ... በድንጋይ ተወግሮ ይሙት፤* በሬ ሰው ወግቶ ቢገድል ለገደለው ሰው ሕይወት ተጠያቂ ይሆናል፤ (ዘፍ 9፥5 ይመ)።
21፥30 *ካሣ እንዲከፍል ከተጠየቀ፤* ጉዳት የደረሰበት ቤተሰብ በሕይወት ምትክ ካሣ ለመቀበል ፈቃደኛ ከሆነ ማለት ነው። *ሕይወቱን ይዋጅ፤* ለደረሰው ጉዳት የሚከፈለው ክፍያ (ቃል በቃል ሲተረጎም "ቤዛ" ማለት ነው፤ በዘኍ 35፥31 ላይ እንደተጠቀሰው)፣ ጉዳት የደረሰበትን ቤተሰብ ለመካሥ ሳይሆን የቸልተኛውን ሰው ሕይወት ለማዳን ነው።
21፥32 *ሠላሳ የብር ሰቅል፤* ለአንድ ባሪያ የሚከፈል መደበኛ ክፍያ ነው። የአስቆሮቱ ይሁዳም፣ ኢየሱስን አሳልፎ በሰጠ ጊዜ ሊቀበል የተስማማው የገንዘብ መጠን ሠላሳ ጥሬ ብር ነበር፤ (ማቴ 26፥14-15፤ ዘካ 11፥12-13 ይመ)።
21፥33-36፤ በእንስሳት ላይ የሚደርስን ጉዳት በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው።
22፥1-15፤ የንብረት ባለ መብትነትን በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው።
22፥2፤ ሌሊት ራስን ለመከላከል የሚወሰድ እርምጃ ተጠያቂ አያስደርግም።
22፥3፤ ሌባን በጠራራ ፀሐይ መግደል ሕጋዊ አይደለም፤
22፥5 *ምርጥ ከሆነው፤* ካሣ ሲከፈል አከፋፈሉ ቸርነትና ደግነት የተሞላበት መሆን አለበት።
22፥6 *ቍጥቋጦ፤* አብዛኛውን ጊዜ የታረሰ መሬት በከብትና በሰው እንዳይረጋገጥ እንደ አጥር ያገለግላል፤ (ሚክ 7፥4)።
22፥11፤ 20፥7 እና ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር ፊት*

የሌላውን ሰው ንብረት እንዳልወሰደ *በእግዚ
አብሔር* (ያህዌ) ፊት በመማል ነው:: ባለቤቱም
ይህን መቀበል አለበት፤ የካሣም ክፍያ
አይጠየቅም:: 12እንስሳው ከጎረቤት ተሰርቆ
ከሆነ ግን፣ ለባለቤቱ ካሣ መክፈል አለ
በት:: 13በዱር አራዊት ተበልቶ ከሆነ፣
ከአውሬ የተረፈውን ማስረጃ አድርጎ በማቅ
ረብ፣ ስለ ተበላው እንስሳ ካሣ እንዲከፍል
አይጠየቅም::
14"አንድ ሰው ከጎረቤቱ እንስሳ ተውሶ
ሳለ ባለቤቱ በሌለበት ቢጎዳ ወይም ቢሞት
ካሣ መክፈል አለበት:: 15ባለቤቱ ከእንስ
ሳው ጋር ከሆነ ግን፣ ተበዳሪው መክፈል
የለበትም፤ እንስሳው ከተከራየም ለኪራይ
የተከፈለው ገንዘብ ኪሳራውን ይሸፍናል::

ማኅበራዊ ኀላፊነት

16"አንድ ሰው ያልታጨችን ልጃገረድ
አታልሎ ክብረ ንጽሕናዋን ቢያጎድል፣ የማ
ጫዋን ዋጋ ከፍሎ ሚስት ያድርጋት::
17እርሷን ለእርሱ የልጅቷ አባት በሚስት
ነት ለመስጠት ክቶ የማይፈቅድ ቢሆን፣
ለድንግሎች መክፈል የሚገባውን ማጫ
አሁንም ቢሆን መክፈል ይገባዋል::
18"*መተተኛ* ሴት በሕይወት እንድት
ኖር አትፍቀድ::
19"ከእንስሳ ጋር ሩካቤ ሥጋ የሚፈጽም
ሰው ይገደል::
20"*ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በቀር ለሌላ አማ
ልክት የሚሠዋ ይጥፉ[ሀ]::
21*መጻተኛውን* አትበድሉት፤ ወይም አታ
ስጨንቁት፤ እናንተ በግብፅ መጻተኛ ነበራ
ችሁና::
22"ባል በሞተባት ወይም አባትና እናት
በሌለው ልጅ ላይ ግፍ አትዋሉ:: 23ግፍ
ብትውሉባቸውና ወደ እኔ ቢጮኹ፣ ጩኸ
ታቸውን በእርግጥ እሰማለሁ:: 24ቍጣዬ
ይነሣል፤ በሰይፍም እገድላችኋለሁ፤ ሚስቶ
ቻችሁ መበለቶች፣ ልጆቻችሁም አባት የለሽ
ይሆናሉ::
25"ከሕዝቤ መካከል ችግረኛ ለሆነው
ለአንዱ ገንዘብ ብታበድሩ፣ እንደ አራጣ
አበዳሪ አትሁኑ፤ ወለድ አትጠይቁት[ለ]::
26የጎረቤትህን ልብስ መያዣ አድርገህ ብት
ይዝ ሲመሽ መልስለት፤ 27ምክንያቱም ለሰ
ውነቱ መሸፈኛ ያለው ልብስ ያ ብቻ ነው፤
ሌላ ምን ለብሶ ይተኛል? ወደ እኔ ሲጮህ
እኔ እሰማለሁ፤ እኔ ርኅሩኅ ነኝና::
28"በእግዚአብሔር (ኤሎሂም) ላይ የስድብ ቃል
አታሰማ[ሐ]፤ ወይም የሕዝብህን መሪ አትርገም::
29"የእህልህን ወይም የወይን ጠጅህን
በኩራት ለእኔ ከማቅረብ ወደ ኋላ አትበል::
"የወንድ ልጆችህን በኵር ለእኔ ስጠኝ::
30ከቀንድ ከብትህና ከበጎችህም እንዲሁ አድ
ርግ፤ ለሰባት ቀን ከእናቶቻቸው ጋር ይቆዩ፤
በስምንተኛው ቀን ግን ለእኔ ስጠኝ::
31"እናንተ ለእኔ ቅዱስ ሕዝብ ትሆናላችሁ፤
ስለዚህ አውሬ የዘነጠለውን የእንስሳ ሥጋ
አትብሉ፤ ለውሾች ስጡት::

22፥12 ቊ1
22፥13 ዘፍ31፥39
22፥14 ቊ1
22፥15 ዘሌ19፥13፤
ኢዮ17፥5
22፥16 ዘፍ34፥12፤
ዘዳ22፥28
22፥18 ዘፀ7፥11፤
ዘሌ19፥26:31፤
20፥27፤ዘዳ18፥11፤
1ሳሙ28፥3፤
2ዜና33፥6፤ኢሳ57፥3
22፥19 ዘሌ18፥23፤
20፥15፤ዘዳ27፥21
22፥20 ዘፀ20፥23፤
34፥15፤ዘሌ17፥7፤
27፥29፤ዘኍ25፥2፤ዘ
ዳ13፥5፤17፥2-5፤
18፥20፤32፥17፤
1ነገ18፥40፤19፥1፤
2ነገ10፥25፤23፥20፤
2ዜና15፥13፤
መዝ106፥37፤
22፥21 ዘፀ23፥9፤
ዘሌ19፥33፤24፥22፤
ዘኍ15፥14፤ዘዳ1፥
16፤10፥19፤24፥17፤
27፥19፤ሕዝ22፥29፤
ዘካ7፥10፤ሚል3፥5
22፥22 ቊ26፤
ዘዳ10፥18፤24፥6:10:
12:17፤ኢዮ22፥6፡9፤
24፥3:21፤መዝ68፥5፤
146፥9፤ምሳ23፥10፤
ኢሳ1፥17፤ኤር7፥5:
6፤21፥12፤22፥3፤
ሕዝ18፥5-9:12፤
ዘካ7፥9-10፤
ሚል3፥5፤ያዕ1፥27
22፥23 ዘዳ10፥18፤
15፥9፤24፥15፤
ኢዮ34፥28፤35፥9፤
መዝ10፥14:17፤
12፥5፤18፥6፤34፥15፤
ሉቃ18፥7፤ያዕ5፥4
22፥24 መዝ109፥9፤
ሰቆ5፥3
22፥25 ዘሌ25፥35-
37፤ዘዳ15፥7-11፤
23፥20፤ነህ5፥7:10፤
መዝ15፥5፤ሕዝ18፥8

22፥26 ቊ22፤ምሳ20፥16፤ሕዝ33፥15፤ አሞ2፥8
22፥27 ዘፀ34፥6፤ዘዳ4፥31፤24፥13:17፤2ዜና30፥9፤ ነህ9፥17፤ኢዮ
22፥6፤24፥7፤29፥11፤31፥19-20፤ሕዝ18፥12: 16፤መዝ99፥8፤103፥8፤
116፥5፤145፥8፤ኢዩ2፥13፤ዮና4፥2
22፥28 ዘፀ20፥7፤2ሳሙ16፥5:9፤19፥21፤1ነገ21፥10፤2ነገ2፥23፤
መዝ102፥8፤መክ10፥20፤ሐሥ23፥5 22፥29 ዘፀ13፥2፤
23፥15:16:19፤34፥20:26፤ዘሌ19፥24፤23፥10፤ ዘኍ8፥16-17፤
18፥13፤28፥26፤ዘዳ18፥4፤26፥2:10፤1ሳሙ6፥3፤ነህ10፥35፤ምሳ3፥9፤
ሚል3፥10፤ሉቃ2፥23 22፥30 ዘፍ17፥12፤ዘፀ34፥19፤ዘሌ12፥3፤
22፥27፤ዘዳ15፥19 22፥31 ዘፀ19፥6፤ዘሌ19፥2፤22፥31፤ዘሌ7፥24፤
17፥15፤22፥8፤ዘዳ14፥21፤ዕዝ9፥2፤ሕዝ4፥14፤44፥31

[ሀ]20 የዕብራይስጡ ቃል አንድን ነገር ወይም አንድን ሰው ፈጽሞ በማጥፋት ሙሉ ለሙሉ ለእግዚአብሔር መስጠትን የሚያመ ለክት ነው::
[ለ]25 ወይም፣ *ከልክ በላይ የሆነ ወለድ አትጠይቁ* ተብሉ መተርጐም ይችላል::
[ሐ]28 ወይም፣ *ዳኞችን አትሳደብ* ተብሉ መተርጐም ይችላል::

በመማል፤ ዳኝነት በሚሰጥበት ቦታ ዳኞች የእግዚአብሔር ተወካዮች ናቸው፤ (21፥6:22፥8-9:28 ይመ)::

22፥12-13፤ በይዞታቸው ከዚህ ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ሕጎች ከእስራኤል አባቶች ዘመን በፊት ነበሩ፤ (ዘፍ 31፥39 ይመ)::

22፥16-31፤ ማኅበራዊ ግዴታዎችን በተመለከተ የተሰጡ አጠቃላይ ሕጎች ናቸው::

22፥16 *የማጫዋን ዋጋ ከፍሎ፤* ታሳቢው ሙሽራ በሙሽራዋ ላይ ላደረሰው ጉዳት፣ ለሙሽራዋ ቤተሰብ የሚከፍለውና የሚ ሰጠው ስጦታ ነው፤ (ዘፍ 24፥53 ይመ):: ይህ ባሕል አሁንም በአንዳንድ የመካከለኛው ምሥራቅ አገሮች ይጠበቃል::

22፥18፤ ዘፀ18፥10:14፤1ሳሙ28፥9፤ኢሳ47፥12-14 ይመ::

22፥19፤ በባቢሎንና በከነዓን በሚነገሩ ጥንታውያን ተረቶችና ታሪኮች ውስጥ በአረማዊ አማልክትና ግማሽ የሰው ግማሽ ደግሞ የእንስሳ አካል ባላቸው የአማልክት ልጆች መካከል የሩካቤ ሥጋ ግንኙነት እንደሚፈጸም ተወስቷል::

22፥20፤ 20፥3-5 ይመ:: ከጊዜ በኋላ ጣዖት አምላኪ ከነዓናውያን ሙሉ በሙሉ እንዲጠፉ/እንዲደመሰሱ እግዚአብሔር ትእዛዝ ሰጥቶአል፤ (ዘኍ21፥2፤ ዘዳ2፥34:3፥6:7፥2:13፥5:20፥17: ኢሱ2፥10፤ 6፥17:21፤ 8፥25:10:1:28:35:37:39-49:11፥11-12:20-21፤መሳ 1፥17 ይመ)::

22፥21-27፤ ሙሴ በጻፋቸው መጻሕፍት ውስጥ፣ ረዳት የሌላቸው ሕዝቦች ማለትም ድሆች፣ መበለቶች፣ ወላጅ የለሾችና መጻተኞች እግዚአብሔር ልዩ ጥንቃቄና እንክብካቤ እንደሚያደርግላቸው ተገልጾአል፤ (21፥26-27:23፥6-12: ዘሌ 19:9-10፤ ዘዳ 14፥29: 16፥11:14:24፥19-21፤ 26፥12-13 ይመ)፤ ከዚህ በተጨማሪ በዳዊት መዝሙራት (መዝ 10፥14: 17-18: 68፥5: 82፥3: 146፥9 ይመ)፤ በነቢያት መጻሕፍትና (ኢሳ 1፥23:10፥2: ኤር 7፥6:22፥3: ዘካ 7፥10፤ ሚል 3፥5 ይመ)፣ በኢየሱስ ትምህርት (ለምሳሌ ማቴ 25፥34-45) ውስጥ እግዚአብሔር ለድኾች እንደ ሚያስብላቸው ተብራርቶ ተጠቅሶአል::

22፥25-27፤ ከብድር የሚገኝ ወለድ/ትርፍ በተመለከተ የተሰጠ ሕግ ነው፤ (ዘሌ 25፥35-37፤ ዘፀ 15፥7-11:23፥19-20: ነህ 5፥7-12፤ ኢዮ 24፥9፤ ምሳ 28፥8፤ ሕዝ 18፥13: 22፥12 ይመ) ድሆች ከሚበደሩት ገንዘብ ወለድና ትርፍ ማግኘት ተከልክሉአል፤ ይልቁንም በእንዲህ ዐይነቱ አጋጣሚ ቸርነት ማድረግ እንደሚገባ ኢየሱስ ክርስቶስ አስተምሮአል፤ (ሉቃ 6:34-35 ይመ)::

22፥26-27፤ አንድ ሰው ለሚበደረው ገንዘብ መያዣ አድርጐ የሚሰጠው የሌሊት ልብሱን ከሆነ፣ ከድኾች መካከል እጅግ ድኻ እርሱ ነው፤ (አሞ 2፥8 እና ማብ ይመ)::

22፥28 *የሕዝብህንም መሪ አትርገም፤* የሕዝብ አለቃ ወይም ገዥ በምድር የእግዚአብሔር ተወካይ ነው፤ ሳያስበው ሊቀ ካህናቱን የተሳደበው ሐዋርያው ጳውሎስ በመጸጸት ይህን ቃል ጠቅሶአል፤ (ሐሥ 23፥4-5 ይመ)::

22፥29 *የወንድ ልጅህን በኵር ለእኔ ስጠኝ፤* የ4፥22: 13፥2:13 ማብ እና 13፥15 ይመ::

22፥30 *ከቀንድ ከብትህና ከበጎችህም እንዲሁ አድርግ፤* የ13፥2:13፥13 ማብ እና 13፥12:15 ይመ:: *በስምንተኛው ቀን ለእኔ ስጠኝ፤* ይኼው መመሪያ በኵር ሆነው ለተወለዱ ወንዶች ልጆች እንዲያገለግል ለየት ባለ መንገድ ቀርቦአል፤ (የዘፍ17፥12 ማብ ይመ)::

22፥31፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ "የካህናት መንግሥት"

የፍትህና የምሕረት ሕጎች

23 የሐሰት ወሬ አትንዛ፤ ተንኰል ያለ
በትን ምስክርነት በመስጠት ክፉ
ውን ሰው አታግዝ።
2"ክፉ በማድረግ ብዙዎችን አትከተል፤
በሕግ ፊት ምስክርነት ስትሰጥ፣ ከብዙዎቹ
ጋር ተባብረህ ፍትሕ አታጣምም። 3በዳኝ
ነት ጊዜ ለድኻው አታድላ።
4"የጠላትህ በሬ ወይም አህያ ሲባዝን
ብታገኘው ወደ እርሱ መልሰው። 5የሚጠ
ላህ ሰው አህያ፣ ጭነት ከብዶት ወድቆ
ብታየው እርዳው እንጂ ትተኸው አትሂድ።
6"በዳኝነት ጊዜ በድኻው ላይ ፍርድ
አታጓድልበት። 7ከሐሰት ክስ ራቅ፤ በደል
የሌለበትን ወይም ትክክለኛውን ሰው ለሞት
አሳልፈህ አትስጥ፣ በደለኛውን ንጹሕ አላደር
ግምና።
8"ጉቦ አትቀበል፤ ጉቦ፣ አጥርተው የሚ
ያዩትን ሰዎች ዐይን ያሳውራል፤ የጻድቃን
ንም ቃል ያጣምማልና።
9"መጻተኛውን አትጨቍን፤ በግብፅ መጻተኛ
ስለ ነበራችሁ፣ መጻተኛ ምን እንደሚሰማው
እናንተ ራሳችሁ ታውቃላችሁና።

የሰንበት ሕጎች

10"ስድስት ዓመት በእርሻህ ላይ ዝራ፤
አዝመራንም ሰብስብ፤ 11ነገር ግን በሰባ
ተኛው ዓመት ምድሪቱን ሳትጠቀምባትና
ሳታርሳት እንዲሁ ተዋት፤ ከዚያም በወገንህ
መካከል ያሉት ድኾች ከእርሷ ምግብ ያገ
ኛሉ፤ የዱር አራዊትም ከእነርሱ የተረፈውን
ይበላሉ። በወይን ቦታህና በወይራ ዛፎችህም
ላይ እንዲሁ አድርግ።
12"ስድስት ቀን ሥራህን ሥራ፤ በሬህና
አህያህ በቤትህ የተወለደው ባሪያና መጻተ
ኛው ያርፉ ዘንድ በሰባተኛው ቀን ምንም
አትሥራ።
13ያልኋችሁን ሁሉ ታደርጉ ዘንድ ተጠ
ንቀቁ፤ የሌሎችን አማልክት ስም አትጥሩ፤
ከአፋችሁም አይሰሙ።

ሦስቱ ዐውደ ዓመታዊ በዓላት

14በዓመት ሦስት ጊዜ ለእኔ በዓልን
ታከብራላችሁ።
15"ያልቦካ የቂጣ በዓልን አክብር፤ እን
ዳዘዝኩህ ሰባት ቀን እርሾ የሌለውን ቂጣ
ብላ፤ ይህንንም በአቢብ ወር በተወሰነ ቀን
አድርግ፤ በዚያ ወር ከግብፅ ወጥተሃልና።
"ማንም በፊቴ ባዶ እጁን አይቅረብ።
16"በማሳህ ላይ በዘራኸው እህል በኵራት
የመከርን በዓል አክብር።
"በዓመቱ መጨረሻ በማሳህ ላይ ያለውን
እህልህን ስትሰበስብ የመከተቻውን በዓል
አክብር።
17"በዓመት ሦስት ጊዜ ወንድ ሁሉ
በጌታ *በእግዚአብሔር* (አዶናይ ያህዌ) ፊት ይቅ
ረብ።
18የመሥዋዕትን ደም እርሾ ካለበት ነገር
ጋር አድርገህ ለእኔ አታቅርብ።
"የበዓል መሥዋዕቴ ስብ እስከ ንጋት
ድረስ አይቆይ።
19"የምድርን ምርጥ ፍሬ በኵራት በስም
ባክህ *ለእግዚአብሔር* (ኤሎሂም ያህዌ) አምጣ።
"ጠቦት ፍየልን በእናቱ ወተት አትቀቅል።

የእግዚአብሔር (ኤሎሂም) መልአክ መንገድ ስለ መምራቱ

20"እነሆ፤ በጕዞ ላይ ሳለህ የሚጠብቅህንና

23፥1 ዘፍ39፥17፤ ዘፀ20፥16፤ ዘዳ5፥20፤ 19፥16-21፤ መዝ 27፥12፤35፥11፤ምሳ 19፥5፤ማቴ19፥18፤ ሉቃ3፥14፤ሐሥ6፥11
23፥2 ቍ3:6:9፤ ዘሌ19፥15:33፤ዘዳ 1፥17፤16፥19፤24፥17 ፤27፥19፤1ሳሙ8፥3፤ ኢዮ31፥34
23፥3 ዘዳ1፥17
23፥4 ዘሌ6፥3፤ 19፥11፤ዘዳ22፥1-3፤ ሮሜ12፥20
23፥5 ዘዳ22፥4
23፥6 ቍ2፤ ዘዳ 23፥16፤ምሳ22፥22
23፥7 ዘፍ18፥23፤ ዘፀ20፥16፤34፥7፤ ዘዳ19፥18፤25፥1፤ ማቴ27፥4፤ኤፌ4፥25
23፥8 ዘፀ18፥21፤ ዘሌ19፥15፤ዘዳ10፥17 ፤27፥25፤ኢዮ15፥34 ፤36፥18፤መዝ26፥10፤ ምሳ6፥35፤15፥27፤ 17፥8፤ኢሳ1፥23፤ 5፥23፤ሚክ3፥11፤7፥3
23፥9 ቍ2፤ዘፀ 22፥21፤ዘሌ19፥33-34፤ሕዝ22፥7
23፥11 ዘሌ25፥1-7፤ነህ10፥31
23፥12 ዘፍ2፥2-3፤ ዘፀ20፥9፤ሉቃ13፥14
23፥13 ቍ32፤ ዘዳ4፥9:23፤12፥3፤18 ፥20፤ኢያ23፥7፤መዝ 16፥4፤ዘካ13፥2፤ሆሴ 2፥17፤1ጢሞ4፥16
23፥14 ቍ17፤ ዘፀ12፥14፤34፥23: 24፤ዘዳ16፥16፤1ነገ 9፥25፤2ዜና8፥13፤ ሕዝ46፥9
23፥15 ዘፀ12፥2: 17፤22፥29፤ ማቴ26፥17፤ ሉቃ22፥1፤ሐሥ12፥3
23፥16 ዘሌ23፥15-21፤ዘፀ22፥29፤34፥22፤ዘሌ23፥34:39:42፤ ዘኍ28፥26፤ዘዳ16፥9:13:16፤31፥10፤2ዜና8፥13፤ዕዝ3፥4፤ነህ8፥14፤ ኤር40፥10፤ዘካ14፥16 23፥17 ቍ14 23፥18 ዘፀ12፥8፤34፥25፤ ዘሌ2፥11 23፥19 ዘፀ22፥29፤34፥22:26፤ዘኍ18፥12፤ዘዳ14፥21
23፥20 ዘፍ16፥7፤ ዘፀ15፥17

በመሆናቸው፣ (19፥6 እና ማብ ይመ)፤ ለአሮን ዝርያዎች የተሰ ተጠውን መመሪያ እነርሱም መታዘዝ አለባቸው፤ (ዘሌ 22፥8)።

23፥1-9፤ በዚህ ክፍል የተገለጹት አብዛኞዎቹ ሕጎች ከ20፥16 ጋር የተያያዙ ናቸው።

23፥1፤ ዘሌ 19፥16፤ ዘፀ 22፥13-19፤ 1ነገ21:10-13 ይመ።

23፥4-5፤ ለሌሎች የሚያሳዩትን ቸርነት ጠላቶቻቸው ለሆኑትም ማሳየት ይገባቸዋል፤ (ዘፀ 22:1-4፤ ምሳ 25፥21 ይመ)፤ እንዲህ ሲባል "ጠላትህን ውደድ" ማለት እንደሆነ ኢየሱስ አስተምሮአል፤ (ማቴ 5፥44)።

23፥7፤ በ1ነገ 21፥10-13 የተጠቀሰው ታሪክ፣ ይህን ሕግ በግልጽ የሚጻረር ነው።

23፥8፤ ዘዳ 16፥19 ይመ። ነቢዩ ሳሙኤል ይህን ሕግ በተመለከተ ታማኝ መጋቢ ሆኖ ሲገኝ፣ (1ሳሙ 12፥3) ልጆቹ ግን ታማኞች አልነበሩም፤ (1ሳሙ 8፥3 ይመ)።

23፥10-13፤ በ20፥8-11፤ ዘዳ 5፥12-15 የተሰጠውን ትምህርት በስፋት የሚያብራራ ነው።

23፥14-19፤ 34፥18-23፤ ዘሌ 23፥4-44፤ ዘኍ 28፥16-19:40፤ ዘዳ 16፥1-17 ይመ።

23፥15 ***የቂጣ በዓልን፤*** የገብስ መከር በሚሰበሰብበት በመጀመሪያው ወር ከዐሥራ አምስተኛው ቀን ጀምሮ እስከ ሃያ አንደኛው ቀን ድረስ (ከመጋቢት አጋማሽ እስከ ሚያዝያ አጋማሽ ድረስ ማለት ነው፤ የ12፥2 ማብ ይመ) ይከበራል፤ ይህም እስራኤላውያን ከግብፅ የወጡበትን ጊዜ ያሳስባል።

23፥16 ***የመከር በዓል፤*** ከቂጣ በዓል በኋላ ሰባት ስምንት ሙሉ ስለሚከበር፣ "የሱባዔ በዓል" (34፥22) ተብሎ ይጠራል። በዓሉ በስንዴ መከር ወቅት በሦስተኛው ወር በስድስተኛው ቀን (ከሚያዝያ አጋማሽ እስከ ሰኔ አጋማሽ ማለት ነው) ይከበራል። የኋላ ኋላ ግን አይሁዳውያን በሲና ተራራ ሕግ ከተሰጠበት ሁኔታ ጋር አያይዘውታል፤ ይሁን እንጂ፣ በብሉይ ኪዳን በዚህ መልክ ተያይዞ የተነገረ ነገር የለም። በአዲስ ኪዳን ዘመን ይህ በዓል "በዓለ ኀምሳ" በመባል ይታወቃል፤ (ሐሥ 2፥1:20፥16፤ 1ቆሮ 16፥8፤ ትርጕሙም "ኀምሳ" ማለት ነው፤ (ዘሌ 23፥16 ይመ)። ***የመከተቻውን በዓል፤*** በተጨማሪም "የዳስ በዓል" (ዘሌ 23፥34) ተብሎ ይታወቃል፤ ምክንያቱም እስራኤላውያን እግዚአብሔር ከግብፅ ካወጣቸው በኋላ በጊዜያዊ መጠለያ ይኖሩ ነበርና ነው፤ (ዘሌ 23፥43)። በዓሉ የሚከበረው የወይንና የእርሻ ፍሬ ከተሰበሰበ በኋላ በሰባተኛው ወር ከዐስራ አምስተኛው ቀን እስከ ሃያ ሁለተኛው ቀን ድረስ ነው። ይህም እስራኤላውያን ከግብፅ ከወጡ በኋላ ያሳለፉትን የምድረ በዳ ኑሮ ያስታውሳል። ***በዓመቱ መጨረሻ፤*** በእርሻ ዓመት ማብቂያ ማለት ነው፤ የሚጀምረውም በበልግ/በመፀው አካባቢ ነው፤ (የ12፥2 ማብ ይመ)።

23፥17 ***ወንድ ሁሉ፤*** ከቤተሰቦቻቸው ጋር አብረው ሆነው ማለት ነው፤ (ለምሳሌ 1ሳሙ 1 ይመ)።

23፥18 ***እርሾ ካለበት ነገር ጋር አድርገህ ለእኔ አታቅርብ፤*** የ12፥15ን ማብ ይመ። ***እስከ ንጋት ድረስ አይቈይ፤*** 12፥9-10 ይመ።

23፥19 ***የምድርን ምርጥ ፍሬ በኵራት፤*** የመከር ሁሉ ወካይ ሲሆን፣ በኵራት ለእግዚአብሔር የሚሰጠው መከርን የሚሰጥ እርሱ በመሆኑና ሁሉም የእርሱ በመሆኑ ነው። ***ጠቦት ፍየልን በእናቱ ወተት አትቀቅል፤*** የከነዓናውያንን ሥርዐተ አምልኮ ለመቃወም የተሰጠ ትእዛዝ ሳይሆን አይቀርም፤ (ቍ33፤34፥15 ይመ)።

ወዳዘጋጀሁልህ ስፍራ የሚያስገባህን መልአክ
በፊትህ ልኬልሃለሁ። 21በጥንቃቄ ተከተለው፤
የሚናገረውንም ልብ ብለህ አድምጠው፤
አታምፅበት። ስሜ በርሱ ላይ ነውና ዐመፅ
ህን ይቅር አይልም። 22የሚናገረውን በጥንቃቄ
ብታደምጥና ያልኩህን ሁሉ ብታደርግ ለጠ
ላቶችህ ጠላት እሆናለሁ፤ የሚቃወሙህን
እቃወማለሁ። 23መልአኬ በፊትህ ይሄዳል፤
አንተንም ወደ አሞራውያን፣ ወደ ኬጢያ
ውያን፣ ወደ ፌርዛውያን፣ ወደ ከነዓ
ናውያን፣ ወደ ኤዊያውያንና ኢያቡሳውያን
ምድር ያስገባሃል፤ እኔም እነርሱን አጠ
ፋቸዋለሁ። 24ለአማልክቶቻቸው አትስገድ፤
ወይም አታምልካቸው፤ ወይም ልምዳቸውን
አትከተል፤ እነርሱን ማፈራረስ አለብህ፤
የአምልኮ ድንጋዮቻቸውንም ሰባብር። 25አም
ላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ) አምልክ፤ በረ
ከቱም በምትበላውና በምትጠጣው ላይ ይሆ
ናል፤ በሽታንም ከአንተ ዘንድ አርቃለሁ።
26በምድርህም ፅንስ የሚያስወርዳት ወይም
መካን ሴት አትኖርም፤ ረጅም ዕድሜም
እሰጥሃለሁ።
27"በሚያጋጥሙህ አሕዛብ ሁሉ ላይ
ማስፈራቴን በፊትህ እልካለሁ፤ ግራም አጋ
ባቸዋለሁ፤ ጠላቶችህ ሁሉ ወደ ኋላ ተመልሰው
እንዲሸሹ አደርጋለሁ። 28ኤዊያውያንን፣
ከነዓናውያንን፣ ኬጢያውያንን ከመንገድህ
ለማስወጣት ተርብን በፊትህ እሰዳለሁ።
29ነገር ግን በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ
አላወጣቸውም፤ ምክንያቱም ምድሪቱ፣ ባድማ
ሆና፣ የዱር አራዊት ይበዙብችኋል። 30ቍጥርህ
ጨምሮ ምድሪቱን ለመውረስ እስክትበቃ
ድረስ ጥቂት በጥቂት ከፊታችሁ አባርራ
ቸዋለሁ።
31"ድንበርህን ከቀይ ባሕር[o] እስከ ፍል
ስጥኤም ባሕር፤["] ከምድረ በዳው እስከ
ወንዙ[w] ድረስ አደርገዋለሁ፤ በምድሪቱም ላይ
የሚኖሩትን ሰዎች አሳልፌ እሰጥሃለሁ፤ አን
ተም አሳደህ ከፊትህ ታስወጣቸዋለህ።

23፥21 ዘፀ3፥15፤
ዘኍ17፥10፤
ዘዳ 9፥7፤18፥19፤
29፥20፤31፥27፤
ኢሱ24፥19፤
2ነገ24፥4፤መዝ25፥7፤
78፥8፥40፥56፤
106፥33፤107፥11፤
ኤር13፥15፤ሰቆ1፥17
1ዮሐ5፥16
23፥22 ዘፍ12፥3፤
ዘፀ15፥26፤ኢሳ41፥11
ኤር30፥20
23፥23 ዘኍ13፥29
፤21፥21፤ኢሱ3፥10፤
24፥8፥11፤ዕዝ9፥1፤
መዝ135፥11
23፥24 ዘፀ20፥5፤
34፥13፤ ዘሌ18፥3፤
20፥23፤26፥1፤ ዘኍ
33፥52፤ዘዳ7፥5፤9፥4፤
12፥3፥30-31፤16፥22
፤መሳ2፥2፤2ነገ18፥4፤
23፥14፤1ነገ14፥23፤
2ነገ3፥2፤10፥26፤
17፥10፤2ዜና14፥3፤
ኢሳ27፥9፤ኤር10፥2
23፥25 ዘፀ15፥26፤
ዘሌ26፥3-13፤ዘዳ
7፥12-15፤28፥1-14፤
ማቴ4፥10
23፥26 ዘፍ15፥15፤
ዘሌ26፥3-4፤ዘዳ4፥1፥
40፤7፥14፤28፥4፤
32፥47፤ሚል3፥11፤
መዝ90፥10
23፥27 ዘፍ35፥5፤
ዘፀ15፥14፤14፥24፤
ዘዳ7፥23፤2ሳሙ
22፥41፤መዝ18፥40፤
21፥12
23፥28 ዘፀ33፥2፤
34፥11፥24፤ዘኍ
13፥29፤ዘዳ4፥38፤7፥
20፤11፥23፤18፥12፤
ኢሱ3፥10፤24፥11፥12
፤መዝ78፥55
23፥29 ዘዳ7፥22
23፥30 ኢሱ23፥5
23፥31 ዘፍ2፥14፤
ዘዳ7፥24፤9፥3፤34፥2፤
ኢሱ21፥44፤
24፥12፥18፤ዕ4፥20፤
መዝ80፥8

32ከእነርሱም ሆነ ከአማልክቶቻቸው ጋር ኪዳን
አታድርግ። 33በምድርህ ላይ እንዲኖሩ አት
ፍቀድላቸው፤ አለዚያ እኔን እንድትበድል
ያደርጉሃል፤ አማልክቶቻቸውን ማምለክ በር
ግጥ ወጥመድ ይሆንብሃልና።"

ቃል ኪዳኑ ስለ መጽናቱ

24 ከዚያም ሙሴን "አንተና አሮን፣
ናዳብና አብዩድ ከሰባዎቹ የእስራ
ኤል አለቆች ጋር ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ)
ኑ፤ ከሩቅም ስገዱ አለው፤ 2ነገር ግን ወደ
እግዚአብሔር (ያህዌ) ሊቀርብ የሚችለው ሙሴ
ብቻ ነው። ሌሎቹ መቅረብ የለባቸውም ሕዝ
ቡም ከእርሱ ጋር መምጣት የለበትም።"
3ሙሴ ወደ ሕዝቡ ሄዶ የእግዚአብ
ሔርን (ያህዌ) ቃሎችና ሕጎች ሁሉ በነገራቸው
ጊዜ በአንድ ድምፅ ሆነው፣ "እግዚአብሔር
(ያህዌ) ያለውን ሁሉ እናደርጋለን" አሉ። 4ከዚ
ያም ሙሴ እግዚአብሔር (ያህዌ) ያለውን ሁሉ
ጻፈ። በማግሥቱም ማልዶ ተነሥቶ፣ በተራ
ራው ግርጌ መሠዊያን ሠራ፤ አሥራ ሁለቱን
የእስራኤልን ነገዶች የሚወክሉ ዐሥራ
ሁለት የድንጋይ ዐምዶችን አቆመ። 5ከዚ
ያም ወጣት ወንድ እስራኤላውያንን ላከ፤
እነርሱም የሚቃጠል መሥዋዕት[r] አቀረቡ፤
ወይፈኖችን የኅብረት መሥዋዕት አድርገው
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ሠዉ። 6ሙሴ የደሙን
እኩሌታ ወስዶ በጎድጓዳ ሣህኖች አኖረው፤
የቀረውንም እኩሌታ በመሠዊያው ላይ

23፥32 ዘፍ26፥28፤ዘፀ34፥12፤ዘዳ7፥2፤ኢሱ9፥7፤መሳ2፥2፤
1ሳሙ11፥1፤1ነገ15፥19፤ 20፥34፤ሕዝ17፥13 23፥33 ዘፀ10፥7
24፥1 ቍ9፤ዘፀ6፥23፤ 19፥24፤ዘኍ11፥6 24፥2 ዘኍ12፥6-8
24፥3 ዘፀ19፥8፤21፥1፤ ኢሱ24፥24፤ገላ3፥19 24፥4 ዘፍ8፥20፤
28፥18፤ዘፀ17፥14፤ዘዳ27፥2 24፥5 ዘፍ31፥54፤ዘሌ1፥3
24፥6 ዘፀ14፥15፤ 32፥31፤ዘሌ1፥11፤ 3፥2፥8፥13፤5፥9፤ መዝ99፥6፤
ማቴ26፥28፤ዕብ9፥18

[o]31 በዕብራይስጥ፣ *ያም ሱፍ* ይባላል፤ ይኸውም፣ *የደንገል ባሕር* ማለት ነው።
["]31 የሜዲትራንያን ባሕር ማለት ነው።
[w]31 የኤፍራጥስ ወንዝ ማለት ነው።
[r]5 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል።

23፥20 *መልአክ፤* 14፥19 ይመ፤ የዘፍ 16፥7 ማብ ይመ። *ወዳዘጋጀሁልህ ስፍራ፤* ከነዓንን ማለት ነው፤ (ከዮሐ 14፥2-3 ጋር ያነጻጽሩ)።

23፥21 *ስሜ፤* የእግዚአብሔርን መገኘት ያመለክታል።

23፥22 *ብታደምጥና፤* የ19፥5 ማብ ይመ።

23፥23፤ 3፥8 እና ማብ ይመ።

23፥28 *ተርብ፤* ለዚህ ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል ትርጕም ምን እንደሆነ በትክክል አይታወቅም። ሆኖም እግዚአብሔር እስራኤልን የተስፋዪቱን ምድር እንዳይወርሱ በሚያደርጓቸው ላይ እንዲህ ያሉ አስጨናቂ ነገሮችን እንደሚልክባቸው ተናግሮአል።

23፥30 *ጥቂት በጥቂት፤* መሳ 1 ይመ።

23፥31፤ ዘፍ 15፥18፤ 1ነገ 4፥21 ይመ። *ቀይ ባሕር፤* የደቡብ ምስራቅ ድንበር ነው፤ (በአሁኑ ጊዜ የአቃባን ባሕረ ሰላጤ ማለት ነው፤ የ1ነገ 9፥26 ማብ ይመ) *ሜዲትራንያን፤* የፍልስጥኤም ባሕር ምእራባዊ ድንበር ነው። *ምድረ በዳው፤* ሰሜን ምስራቅ ሲና ወይም ደቡባዊ ድንበር ነው፤ (የዘፍ 15፥18 ማብ ይመ) *ወንዝ፤* ሰሜናዊ ድንበር ነው።

23፥33 *ወጥመድ፤* የጥፋት ምልክት ነው (10፥7፤ ኢዮ 18፥9፤ መዝ 18፥5፤ ምሳ 13፥14፥21፥6 ኢሳ 24፥17-18 ይመ)።

24፥1 *ወደ እግዚአብሔር ኑ፤* በ 20፥21 ላይ በኪዳኑ መጽሐፍ ምክንያት የተቋረጠው ታሪክ (20፥22-23፥33) ከዚያ ላይ እንደገና ይጀምራል። በቍ 3-8 ያለው ኹነት ከተፈጸመ በኋላ ሙሴና ረዳቶቹ ወደ ተራራው ወጡ። *ናዳብና አብዩድ፤* የአሮን የመጀመሪያ ሁለት ወንዶች ልጆቹ ናቸው፤ ናዳብ በአሮን ምትክ የሊቀ ካህናት ቦታ ተተክቶ ሲያገለግል እርሱና ወንድሙ እግዚአብሔር ያልፈቀደውን እሳት በጥናው ላይ በመጨመራቸው ሞቱ፤ (ዘሌ 10፥1-2፤ ዘኍ 3፥4 ይመ)። *ከሰባዎቹ የእስራኤል አለቆች፤* ምናልባትም የያዕቆብን ሰባ ልጆች ለማመልከት ሳይሆን አይቀርም፤ (ከዘኍ 11፥16 ጋር ያነጻጽሩ፤ ዘፍ 46፥27 እና ማብ፤ 3፥16 ይመ)። *ከሩቅ፤* 20፥21 ይመ።

24፥2 *ሙሴ ብቻ፤* ሙሴ በእግዚአብሔርና በእስራኤል ሕዝብ መካከል የሚቆም ማዕከል ነው። ሁለተኛው ሙሴ ኢየሱስ ክርስቶስ (ዕብ 3፥1-6 ይመ) "የአዲስ (ሥርዐት) ማዕከል ኪዳን" ነው፤ (12፥24 ይመ)።

24፥3 *ቃሉች፤* ዐሥር ትእዛዛትን ሊያመለክት ይችላል፤ (20፥1 እና ማብ ይመ)። *ሕጎች፤* ምናልባት በኪዳኑ መጽሐፍ ላይ የተዘረዘሩትን ሕግጋት ሊያመለክት ይችላል (21፥1-23፥1 ይመ) *እናደርጋለን፤* ቍ 7፤ 19፥8 እና ማብ ይመ።

24፥4 *ሙሴ ... ጻፈ፤* የ17፥14ን ማብ ይመ። *ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች፤* ኢሱ 4፥5፥20፤ 1ነገ 18፥31 ይመ።

24፥5 *ወጣት ወንድ እስራኤላውያን ... አቀረቡ፤* የ19፥22ን ማብ ይመ።

24፥6 *የደሙን እኩሌታ ... የቀረውን እኩሌታ፤* ደሙ ከሁለት ቦታ የተከፈለበት ምክንያት "የኪዳኑ ደም" (ቍ 8) ሁለት

ረጨው። 7ከዚያም የኪዳኑን መጽሐፍ ወስዶ
ለሕዝቡ አነበበላቸው፤ እነርሱም፣ "እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) ያለውን ሁሉ እናደርጋለን፤ እን
ታዘዛለን" አሉ።
8ከዚያም ሙሴ ደሙን ወሰደ፤ ሕዝቡም
ላይ ረጭቶ፣ "ይህ እነዚህን ቃሎች በሰጠ
ጊዜ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከእናንተ ጋር የገ
ባው የቃል ኪዳኑ ደም ነው" አላቸው።
9ሙሴና አሮን፣ ናዳብና አብዩድ እንደ
ዚሁም ሰባዎቹ የእስራኤል አለቆች ወደ ተራ
ራው ወጡ፣ 10የእስራኤልንም አምላክ (ኤሎሂም)
አዩ፤ ከእግሩም በታች እንደ ብሩህ ሰማይ
የጠራ የሰንፔር* ወለል ነበር። 11ሆኖም
እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ አለቆች
ላይ እጁን አላነሣባቸውም። እግዚአብሔርን
(ኤሎሂም) አዩ፣ በሉ፤ ጠጡም።
12እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "በተራራው
ላይ ወደ እኔ ና፤ በዚህም ቆይ፤ እኔም
መመሪያ እንዲሆናቸው ሕግና ትእዛዛት
የጻፍኩባቸውን የድንጋይ ጽላቶች እሰጥሃ
ለሁ" አለው።
13ከዚያም ሙሴ ከረዳቱ ከኢያሱ ጋር
አብሮ ሄደ፤ ሙሴም ወደ እግዚአብሔር (ኤሎሂም)
ተራራ ወጣ። 14እርሱም ሽማግሌዎችን
"ወደ እናንተ እስክንመለስ ድረስ በዚህ ቆዩ፤
አሮንና ሖር ከእናንተ ጋር ናቸው፤ ክርክር
ያለው ሰው ቢኖር ወደ እነርሱ ይሂድ።"
አላቸው።
15ሙሴ ወደ ተራራ ሲወጣ ደመናው
ተራራውን ሸፈነ፤ 16የእግዚአብሔርም (ያህዌ)
ክብር በሲና ተራራ ላይ ወረደ፣ ደመና
ውም ተራራውን እስከ ስድስት ቀን ድረስ
ሸፈነው፤ በሰባተኛውም ቀን እግዚአብሔር
(ያህዌ) በደመናው ውስጥ ሆኖ ሙሴን ጠራው።
17ለእስራኤላውያን የእግዚአብሔር (ያህዌ) ክብር
በተራራው ጫፍ ላይ እንደሚበላ እሳት
ሆኖ ይታይ ነበር። 18ከዚያም ሙሴ ወደ
ተራራው ሲወጣ ደመናው ውስጥ ገባ፤ በተ
ራራውም ላይ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት
ቈየ።

ለመገናኛው ድንኳን የሚቀርቡ ስጦታዎች

25፥1-7 ተጓ ምብ - ዘፀ 35፥4-9

25 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤
2"ስጦታ እንዲያመጡልኝ ለእስራኤ
ላውያን ንገራቸው። ይሰጥ ዘንድ ልቡ ካነ
ሣሣው ከእያንዳንዱ ሰው ስጦታን ተቀበ
ሉልኝ። 3ከእነርሱ የምትቀበላቸው ስጦታ
ዎች እነዚህ ናቸው፦ ወርቅ፣ ብርና፣ ነሐስ፣
4ሰማያዊ፣ ሐምራዊ፣ ቀይ ማግና የበፍታ ክር
ልብስ፣ የፍየል ጠጕር፣ 5ቀይ የተነከረ
የአውራ በግ ቆዳ፣ የለፋ ቆዳ፣ የግራር
እንጨት፣ 6የመብራት ወይራ ዘይት፣ ለቅ
ብዓ ዘይቱና ጣፋጭ መዓዛ ላለው ዕጣን የሚ
ሆኑ ቅመሞች፣ 7በኤፉድና በደረት ኪስ ላይ

24፥7 ዘፀ19፥8፤ 2ነገ23፥2:21፤ ኤር40፥3፤42፥6:21፤ 43፥2፤ዕብ9፥19
24፥8 ዘሌ26፥3፤ ዘዳ5፥2-3፤ኢሱ24፥25፤2ነገ11፥17፤ ኤር11፥4:8፤31፥32፤ 34፥13፤ዘካ9፥11፤ ማቴ26፥28፤ሉቃ22፥20፤ ዕብ9፥19:20፤ 1ጴጥ1፥2
24፥9 ቍ1
24፥10 ዘፍ16፥13፤ዘኍ12፥6፤ኢዮ26፥16፤ኢሳ6፥1፤ 54፥11፤ሕዝ1፥1:26፤8፥3፤10፥1፤40፥2፤ዮሐ1፥18፤ራእ4፥3
24፥11 ቍ10፤ዘፀ3፥6፤19፥21፤ሕዝ44፥3፤ማቴ26፥29
24፥12 ዘፀ31፥18፤ 32፥15-16፤ 34፥1: 28:29፤ ዘዳ4፥13፤ 5፥22፤8፥3፤9፥9:10: 11፤10፥4፤ 2ቆሮ3፥3
24፥13 ዘፀ3፥11 17፥9
24፥14 ዘፀ17፥10፤ 18፥16
24፥15 ዘፀ19፥9፤ ማቴ17፥5
24፥16 ዘፀ16፥7፤ 19፥11፤ዘሌ9፥23፤ ዘኍ14፥10፤ 1ሳሙ4፥21:22፤ መዝ99፥7፤ ሕዝ8፥4፤11፥22
24፥17 ዘፀ15፥7፤ 19፥18፤ ዕብ12፥18:29 24፥18 ዘፍ7፥4፤ 1ነገ19፥8፤ማቴ4፥2
25፥2 ዘፀ35፥21:22:26:27:29፤36፥2፤2ነገ12፥4፤1ዜና29፥5:7:9፤ 2ዜና24፥10፤29፥31፤ዕዝ2፥68፤ነህ7፥70-72፤2ቆሮ8፥11-12፤9፥7
25፥4 ዘፀ28፥4-8 25፥5 ዘኍ4፥6: 10፤ዘዳ10፥3
25፥6 ዘፀ27፥20፤ 30፥1:7:22-32:35፤35፥28፤ 39፥37፤ 31፥11፤35፥28፤ዘሌ16፥12፤ዘኍ4፥16፤ 7፥14፤2ዜና13፥11

*10 ወይም፣ ላፒስ ላዚሊ ተብሎ መተርጐም ይችላል።

ንጽታ እንዳለው ለማመልከት ነው፤ በመሠዊያው ላይ ያለው ደም የእግዚአብሔርን ይቅር ባይነትና የመሥዋዕቱን ተቀባይነት ሲያመለክት፣ በሕዝቡ ላይ የተረጨው ደም ደግሞ ሕዝቡ እግዚአብሔርን ለመታዘዝ የገባውን መሐላ ያመለክታል (ቍ3:7 ይመ)።

24፥7 *የኪዳኑን መጽሐፍ፤* ከ20፥22-23፥19 ያለውን ክፍል የሚያመለክት ቢሆንም፣ እዚህ ላይ ግን በ20፥2-17 እና 23፥20-33 ላይ የተዘረዘሩትንም ትእዛዛት ያመለክታል። *እናደርጋለን ... እንታዘዛለን፤* ቍ 3:19፥8 እና ማብ ይመ።

24፥8 *ከዚያም፤* ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን መግባት የሚችለው፣ እግዚአብሔርን ለመታዘዝ የተስማሙ እንደ ሆነ ብቻ ነው። *የቃል ኪዳኑ ደም፤* ማር14፥24 እና ማብ ይመ።

24፥9 *ወደ ተራራው ወጡ፤* ቍ 1 እና ማብ ይመ።

24፥10 *የእስራኤልን አምላክ አዩ፤* ያዩት በሙሉ ክብሩ አይደለም፣ (33፥20፡ ዮ3፥6 ማብ ይመ፤ ዘፍ 16፥13፤ ዘኍ 12፥8፤ ሕዝ 1፥28 ይመ)። *ሰማይ፤* ሰማያዊ በሆነ የሰንፔር ቀለም ይመሰላል፤ (ሕዝ 1፥26 ይመ)።

24፥11 *እጁን አላነሣባቸውም፤* 9፥15 ይመ። *በሉ ጠጡም፤* ከቍ 3-8 የተገለጸው ቃል ኪዳን የጸና መሆኑን ለማስታወስ (ለማመልከት) የሚበላ የቃል ኪዳን መብል ነው፤ (ከዘፍ 26፥30:31፥5 ጋር ያነጻጽሩ)። ይህ መብል በክርስቶስ ሞት የጸናውን የአዲሱን ኪዳን የሚያስታውስ ቤዛ ነው፤ (1ቆሮ 11፥25-26 ይመ)።

24፥12 *በተራራው ላይ ወደ እኔ ና፤* የቍ 1ን ማብ ይመ። *የድንጋይ ጽላቶች፤* የ31፥18 ማብ ይመ። *መመሪያ፤* የቃል ኪዳን አምላክ ከሆነው ጌታ የተሰጡ መመሪያዎች በመሆናቸው መለኮታዊ ሕግጋት ናቸው።

24፥13 *ከረዳቱ ከኢያሱ ጋር፤* የ17፥9 ማብ ይመ።

24፥14 *ሖር፤* የ17፥10 ማብ ይመ።

24፥17 *የእግዚአብሔር ክብር፤* 16፥10 ይመ።

24፥18 *በተራራው ላይ ቈየ፤* ሙሴ የመገናኛውን ድንኳን በምን መልክ እንደሚሠራው መመሪያ እስኪቀበል ድረስ ከተራራው አልወረደም፤ (32፥15 ይመ)። *አርባ ቀንና አርባ ሌሊት፤* ሁለተኛው ሙሴ ኢየሱስ ክርስቶስ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ጾሟል፤ (ቍ 2 እና ማብ፤ ማቴ 4፥2 ይመ)።

25፥2 *ስጦታ፤* እዚህ ላይ በበጐ ፈቃደኝነት የሚደረገውን ስጦታ ያመለክታል።

25፥4 *ሰማያዊ ሐምራዊ፤ ቀይ፤* የነገሥታት ልብስ የቀለም ዐይነቶች ናቸው። *ሰማያዊ፣ ሐምራዊ፤* እነዚህ ቀለሞች የሚወሰዱት በሰሜን ምሥራቅ ሜድትራኒያን ባሕር ከሚርመሰመሱ የተለያየ ዝርያ ካላቸው ዐሳዎች ሲሆን፣ በመጀመሪያ ከነዓን ("ሐምራዊ ምድር" ማለት ነው)፤ በኋላም ግሪኮች ፊንቂ (አሁንም "ሐምራዊ ምድር" ማለት ነው)፤ በማለት የሰየሟት አገር ዋነኛ የኢኮኖሚ ምንጭ በቀለም ተነክረው ለገበያ የሚቀርቡ ልብሶች ናቸው። *ቀይ፤* በየቅጠላ ቅጠሉ ተጣብቀው ከሚኖሩ ትላ ትሎች እንቁላልና ብስባሽ የሚዘጋጅ ነው። *የበፍታ ድር፤* ዋጋው በጣም ውድ የሆነ ልብስ ሲሆን፣ (አብዛኛውን ጊዜ እንዲህ ያለውን ልብስ የሚለብሱት የግብፅ ነገሥታት ናቸው)፤ የሚዘጋጀውም ከተልባ ገለባ ተፈትሎ የሚሠራ ድር ነው። ከበፍታ ድር የሚዘጋጁ ልብሶች አብዛኛውን ጊዜ ቀለማቸው ነጭ በልዩ ጥበብ የሚሠሩ ናቸው፤ በዚህ ዐይነት የተሠሩ ልብሶች በጥንት ግብፃውያን መቃብር ውስጥ ተገኝተዋል። ልብሶቹ በልዩ ጥበብ የተሠሩና በጣም ረቂቅ በሆኑ ድሮች የተገመዱ በመሆናቸው፣ በማጉያ መነጽር ካልሆነ በቀር ከሐር ልብስ ለመለየት ያስቸግራል። *የፍየል ጠጕር፤ ረጃጅም* ጠጕር ካላቸው ፍየሎች የሚገኝና ብዙውን ጊዜ ድንኳን ለመሥራት የሚያገለግል ነው፤ (2ሳሙ1፥5:6፥5 ጋር ያነጻጽሩ)።

25፥5 *ቀይ የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ፤* የበጎቹ ጠጕር ከተሸለተ በኋላ ቆዳው በቀይ ቀለም ይነከራል። በዚህ መልክ የሚዘጋጀው ቆዳ በአሁኑ ጊዜ ለልብስና ለጫማ መሥሪያ ከሚያገለግለው ቆዳ ጋር ተመሳሳይ ነው። *ግራር፤* ከዋንዛ እንጨት የጠቆረና የጠነከረ ሲሆን፣ ምስጥ የማይበላው እንጨት ነው፤ ግራር በሲና ምድረ በዳ ወሽመጥ በብዛት ይገኛል።

25፥6 *ቅመሞች፤* የቅብዓ ዘይቱ ቅመሞች በ30፥23-24 ላይ ተገልጸአል፤ እነርሱም ከርቤ፣ ቀረፋ፣ ጠጀ ሣርና ብርጉድ ናቸው። ጣፋጭ መዓዛ ላለው ዕጣን የሚሆኑት ቅመሞች በ30፥34 ላይ ተገልጸዋል፤ እነርሱም የሚንጠባጠብ ሙጫ፣ በዛጉል ውስጥ የሚገኝ ሽቶና፣ የሚሸት ሙጫ ናቸው።

የሚሆኑ መረግዶችና ሌሎች ዕንቍዎች።
8“ከዚያም መቅደስ እንዲሠሩልኝ አድ
ርግ፤ እኔም በመካከላቸው አድራለሁ። 9ማደ
ሪያ ድንኳኑንና በውስጡ ያለውን ዕቃ ሁሉ
ልክ እኔ በማሳይህ ዕቅድ መሠረት ሥሩት።

የቃል ኪዳኑ ታቦት

25፥10-20 ተጓ ምብ - ዘፀ 37፥1-9

10“ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል፣ ወርዱ
አንድ ክንድ ተኩል፣ ከፍታው አንድ ክንድ
ተኩል የሆነ ታቦት ከግራር እንጨት[ጀ] እንዲ
ሠሩ አድርግ። 11ውስጡንም ውጭውንም
በንጹሕ ወርቅ ለብጠው፤ በዙሪያውም
የወርቅ ክፈፍ አብጅለት። 12አራት የወርቅ
ቀለበቶች ሠርተህ ሁለቱን በአንድ በኩል
ሁለቱን በሌላ በኩል ከአራቱ እግሮች ጋር
አያይዝ። 13ከዚያም መሎጊያዎችን ከግራር
እንጨት ሥራ፤ በወርቅም ለብጣቸው። 14መሎ
ጊያዎችንም መሸከሚያ እንዲሆኑ በታቦቱ
ማእዘኖች ላይ ባሉት ቀለበቶች ውስጥ አስገ
ባቸው። 15መሎጊያዎቹ ከታቦቱ ቀለበቶች
ውስጥ ምንጊዜም መውጣት የለባቸውም። 16የም
ሰጥህንም ምስክር በታቦቱ ውስጥ አኑር።
17“ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል፣ ወርዱ
አንድ ክንድ ተኩል[ገ] የሆነ የስርየት መክደኛ[ጠ]
ከንጹሕ ወርቅ ሥራለት። 18በስርየት መክ
ደኛው ዳርና ዳር ላይ የሚሆኑ ከወርቅ
የተቀረጹ ሁለት ኪሩቤል ሥራ። 19አንዱን
ኪሩብ በአንደኛው፣ ሁለተኛውን ኪሩብ
በሌላኛው ዳር አድርግ በሁለቱም ጫፎች
ሁለቱን ኪሩቤል ከስርየት መክደኛው ጋር
አንድ ወጥ አድርገህ ሥራቸው። 20ኪሩቤልም
ክንፎቻቸውን ወደ ላይ በመዘርጋት የስርየት
መክደኛውን በክንፎቻቸው ይሸፍኑ፤ እርስ
በርሳቸው ትይዩ በመሆንም ፊታቸውን ወደ
ስርየት መክደኛው ያድርጉ። 21የስርየት መክ
ደኛውን በታቦቱ አናት ላይ አስቀምጠው፤
እኔ የምሰጥህን ምስክሩንም በታቦቱ ውስጥ
አስቀምጥ። 22በምስክሩ ታቦት ላይ ባሉት
በሁለቱ ኪሩቤል መካከል፣ በስርየት መክደ
ኛው ላይ በዚያ እኔ ከአንተ ጋር እገናኛለሁ፤
ለእስራኤላውያን የሚሆኑትን ትእዛዞቼንም
እሰጥሃለሁ።

የኅብስቱ ማስቀመጫ ጠረጴዛ

25፥23-29 ተጓ ምብ ዘፀ 37፥10-16

23ርዝመቱ ሁለት ክንድ፣ ወርዱ አንድ
ክንድ፣ ከፍታው አንድ ክንድ ተኩል[ጨ] የሆነ
ጠረጴዛ ከግራር እንጨት ሥራ። 24በንጹሕ
ወርቅ ለብጠው፤ በዙሪያውም የወርቅ ክፈፍ
አድርግለት። 25ዙሪያውንም አንድ ስንዝር[ኸ]
ስፋት ያለው ጠርዝ አብጅለት፤ በጠርዙም
ዙሪያ የወርቅ ክፈፍ አድርግለት። 26ለጠ
ረጴዛው አራት የወርቅ ቀለበቶች ሠርተህ፣
አራቱ እግሮች ባሉበት በአራቱ ማእዘኖች
ላይ አያይዘው። 27ጠረጴዛውን ለመሸከም
የሚያገለግሉትን መሎጊያዎች ይይዙ ዘንድ፣
ቀለበቶቹ ከክፈፉ አጠገብ ይሁኑ። 28መሎጊያ

25፥7 ዘፀ28፥4፡6-4፤29፥5፤ መሳ8፥27፤ ሆሴ3፥4፤ዘሌ8፥8
25፥8 ዘፀ 29፥45፤ 36፥1-5፤ዘሌ4፥6፡ 10፥4:7፤21፥12:23፤ 26፥11-12፤ዘኍ 3፥28፤5፥3፤ዘዳ12፥11፤ 1ነገ6፥13፤ዘካ2፥10፤ 2ቆሮ6፥16፤ዕብ9፥1-2
25፥9 ቍ40፤ ዘፀ 26፥30፤27፥8፤31፥11 ፤39፥32:42:43፤ዘኍ 8፥4፤1ዜና28፥11: 19፤ ሐሥ7፥44፤ዕብ 8፥5
25፥10 ዘዳ10፥1-5 ፤1ነገ6፥19፤ዕብ9፥4
25፥11 ቍ24፤ ዘፀ30፥3
25፥12 ቍ26፤ ዘፀ30፥4
25፥13 ቍ28፤ ዘፀ27፥6፤30፥5፤ 37፥28
25፥14 ዘፀ27፥7፤ 40፥20፤1ዜና15፥15
25፥15 1ነገ8፥8
25፥16 ዘፀ16፥34፤ ዕብ9፥4
25፥17 ቍ21፤ዘሌ 16፥13፤ ሮሜ3፥25
25፥18 ዘፀ26፥1: 31፤36፥35፤1ነገ6፥ 23:27፤8፥6፤2ዜና3፥ 10-13፤ዕብ9፥5
25፥20 ዘፍ3፥24፤ ዘፀ37፥9፤1ነገ8፥7፤ 1ዜና28፥18፤ዕብ9፥5
25፥21 ቍ10-15፤ ዘፀ16፥34፤26፥34፤ 40፥20፤ዘዳ10፥5፤ ዕብ9፥4
25፥22 ዘፀ19፥3፤29፥42፤30፥6:36፤ዘሌ1፥1፤16፥2፤ዘኍ-7፥89፤17፥4፤1ሳሙ-4፥4፤2ሳሙ-6፥2፤22፥11፤2ነገ19፥15፤1ዜና13፥6፤28፥18፤መዝ18፥10፤80፥1፤99፥1፤ኢሳ37፥16፤ኤር3፥16
25፥23 ቍ30፤ዘፀ26፥35፤40፥4:22፤ዘሌ24፥6፤ዘኍ-3፥31፤1ነገ7፥48፤1ዜና28፥16፤2ዜና4፥8:19፤ሕዝ41፥22፤44፥16፤ዕብ9፥2

[ጀ]10 ርዝመቱ 1.1 ሜትር፣ ጐኑና ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ነው።
[ገ]17 ርዝመቱ 1.1 ሜትር፣ ጐኑና ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ነው።
[ጠ]17 በትውፊት፣ *የጸጋው ዙፋን* በመባል ይታወቃል።
[ጨ]23 ርዝመቱ 0.9 ሜትር፣ ጐኑና 0.5 ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ነው
[ኸ]25 ወደ 8 ሳንቲ ሜትር ያህል ነው።

25፥7 *ሌሎች ዕንቍዎች፤* 28፥17-20 ይመ።

25፥8 *መቅደስ፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “የተቀደሰ ቦታ” ወይም “የተለየ ስፍራ” ማለት ነው፤ የ3፥5 ማብ ይመ።

25፥9 *ማደሪያ ድንኳን፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “ማደሪያ ቦታ” ማለት ነው። ይህ ቃል ሰዎች የሚኖሩበትን ቦታ ለማመልከት የገባው በጣም በጥቂቱ ነው፤ ሁልጊዜ ማለት ይቻላል ቃሉ የሚያመለክተው እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል የሚኖርበትን ቦታ ነው፤ (ቍ 8፤ 29፥45-46፤ ዘሌ 26፥11፤ ሕዝ 37፥27፤ ከዮሐ 1፥14፤ ራእ 21፥3 ጋር ያነጻጽር)። *ዕቅድ፤* የቍ 40 ማብ ይመ።

25፥10 *ታቦት፤* ቍ 14 ይመ። በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከሚገኙት ዕቃዎች መካከል ታቦቱ በመጀመሪያ የተጠቀሰው፣ በሕዝቡ መካከል ለመኖር የወደደውን (ቍ 9 ማብ ይመ) የታላቁን ንጉሥና ጌታ ዙፋን ለማመልከት ነው፤ (1ሳሙ 4፥4፤ 2ሳሙ 6፥2 ይመ)።

25፥11 *በንጹሕ ወርቅ፤* ከብርና ከሌሎች ብረታ ብረቶች ጋር ያልተደባለቀ ማለት ነው።

25፥12 *ቀለበቶች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “ቤቶች” ማለት ሲሆን የታቦቱ መሸከሚያ መሎጊያዎች የሚገቡበት ነው፤ (ቍ 14 ይመ)።

25፥16 *ምስክር፤* የሲና ቃል ኪዳን ሕግጋት የሆኑት ዐሥርቱ ትእዛዛት የተጻፉት ሁለቱ ጽላቶች ማለት ነው፤ (20፥1-17፡ 31፥18 ይመ)። ምስክር ለሚለው ቃል የገባው የዕብራይስጡ ቃል “የቃል ኪዳን ሕግጋት” ከሚለው ከባቢሉናውያን ቃል ጋር ይዛመዳል፤ (የቍ 22 እና የ16፥34 ማብ ይመ)።

25፥17 *ስርየት፤* እርቅ ማለት ሲሆን፣ ከእርሱ ተለይተው የነበሩትን እግዚአብሔር በጸጋው ከራሱ ጋር “አንድ” ለማድረግ ወደ ራሱ የሚስብበትን ሁኔታ ይገልጻል። በብሉይ ኪዳን የሕዝቡን ኀጢአት ለማንጻት የሚፈሰው ደም ስርየትን ያስገኛል፤ (ዘሌ 17፥1 እና ማብ ይመ)፤ በአዲስ ኪዳን ደግሞ አንድ ጊዜ የፈሰሰው የኢየሱስ ክርስቶስ ደም እንዲሁ የኀጢአትን ስርየት ያስገኛል፤ (ሮሜ 3፥25፤ 1ዮሐ 2፥2 ይመ)። *የስርየት መክደኛ፤* ዘሌ 12፥2 እና ማብ ይመ። የእግዚአብሔር ዙፋን ምሳሌ የሆነው ታቦት በዚህ በስርየት መክደኛ ይሸፈናል፤ ይህም እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ምሕረት ያሳያል፤ እንግዲህ መከበርና መፈራት የሚገባው እንዲህ ያለው አምላክ ብቻ ነው፤ (መዝ130፥3-4 ይመ)።

25፥18 *ኪሩቤል፤* ምናልባት በብዙ የጥንት መካከለኛው ምሥራቅ አካባቢዎች (የዘፍ 3፥24 ማብ ይመ) የሚኖሩ ነገሥታት ዙፋኖቻቸውን ለማስጌጥ በእጅ መደገፊያዎች ላይ ከሚያስቀርጿቸውና ግማሽ አካላቸው የአንበሳ ግማሽ አካላቸው ደግሞ የሰው መልክ ካላቸው የጥንት ግብፃውያን ባለ ክንፍ ሐውልቶች ጋር ሳይመሳሰሉ አይቀሩም (የቍ 10 ማብ ይመ)። በብሉይ ኪዳን ኪሩቤል በምድር የእግዚአብሔርን መኖርያ የሚጠብቁ ምሳሌዎች ናቸው፤ (1ሳሙ 4፥4፤ 2ሳሙ 6፥2፤ 2ነገ 19፥15፤ መዝ 99፥1 ይመ)። ከታቦቱ መክደኛ ላይ ሆኖ (የእግዚአብሔር ዙፋን ምሳሌ ነው)፤ እግዚአብሔር ለሙሴ መመሪያን ይሰጠው ነበር፤ (ቍ 22፤ ዘኍ 7፥89 ይመ)። ታቦቱ በኢየሩሳሌም በሚገኘው ቤተ መቅደስ ውስጥ እንዲቀመጥ በመደረጉ ኢየሩሳሌም የእግዚአብሔር መኖሪያ ከተማ ሆነች፤ (መዝ 9፥11፤ 18፥10 እና ማብ ይመ)።

25፥22 *በምስክሩ ታቦት፤* እንዲህ የሚል ስም የተሰጠው ምስክሩን የያዙት ጽላቶች የሚገኙት በታቦቱ ውስጥ በመሆኑ ነው (የቍ16 ማብ ይመ)። “በምስክሩ ታቦት” የሚለው ሐረግ “በቃል ኪዳኑ ታቦት” ከሚለው የተለመደ ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ነው፤ (ዘኍ 10፥33 ይመ)። *እገናኛለሁ፤* የ23፥21 ማብ ይመ።

25፥23 *ጠረጴዛ፤* ይህ ለሁለተኛ ጊዜ ከተሠራው ቤተ መቅደስ ውስጥ (ቤተ መቅደሱ የተሠራው በዘሩባቤል ነው)፤ በአንታያከስ ኤፒፋነስ የተወሰደው ጠረጴዛ ምስል በቲቶ ሐውልት ቅስት ላይ ከሌሎች ዕቃዎች ጋር የተቀረጸ ሲሆን፣ እነዚህ ዕቃዎች ሮማውያን ኢየሩሳሌምን 70 ዓ.ም ላይ ድል ሲያደርጉ የተወሰዱ ናቸው።

25፥26 *ቀለበቶች፤* የቍ 12 ማብ ይመ።

ዎቹን ከግራር እንጨት ሥራቸው፤ በወርቅ
ለብጣቸው፤ ጠረጴዛውንም ተሸከምባቸው::
29ለመጠጥ ቍርባን መፍሰሻ ይሆኑም ዘንድ
ዝርግ ሳሕኖችንና ወጭቶችን፣ እንዲሁም
ማንቆርቆሪያዎቹንና ጎድጓዳ ሳሕኖቹን ከን
ጹሕ ወርቅ ሥራቸው:: 30በማንኛውም ጊዜ
በፊቴ እንዲሆን ኅብስተ ገጹን በዚህ ጠረ
ጴዛ ላይ አስቀምጥ::

የመብራቱ መቅረዝ

25፥31-39 ተጓ ምብ - ዘፀ 37 17-24

31ከንጹሕ ወርቅ መቅረዝ ሥራ፤ መቆሚ
ያና ዘንግ አብጅለት፤ ጽዋ መሰል አበባዎች፤
እንቡጦችና የፈነዱ አበባዎች ከመቅረዙ
ጋር ወጥ ሆነው ይሠሩ:: 32ከመቅረዙ ግራና
ቀኝ ጎን ጋር የተያያዙ፣ በአንዱ በኩል
ሦስት በሌላው በኩል ሦስት በድምሩ ስድ
ስት ቅርንጫፎች ይኑሩት:: 33ከመቅረዙ
ጋር የተያያዙት ስድስቱ ቅርንጫፎች እያን
ዳንዳቸው እንቡጥና ቀንበጥ ያሏቸው የለውዝ
አበባ ቅርጽ ካሏቸው ሦስት ጽዋ መሰል አበ
ባዎች ጋር ያኑሯቸው:: 34በመቅረዙም ላይ
አበባዎች እንቡጥና ቀንበጥ ያሏቸው አራት
የለውዝ አበባ ቅርጽ ያሏቸው ጽዋዎች
ይኑሩ:: 35በመቅረዙ ላይ ላሉት ለስድስቱ
ቅርንጫፎች እንቡጥ በመጀመሪያዎቹ ጥንድ
ቅርንጫፎች ሥር፣ ሁለተኛውም እንቡጥ በሁ
ለተኛው ጥንድ ሥር፣ ሦስተኛውም እንቡጥ
በሦስተኛው ጥንድ ሥር ይሁን:: 36ዕንቡጦ
ቹና ቅርንጫፎቹ ሁሉ ከመቅረዙ ጋር አንድ
ወጥ ሆነው ከንጹሕ ወርቅ ተቀርጸው ይሠሩ::
37"ከዚያም ሰባት መብራቶች ሠርተህ
ከመቅረዙ ፊት ለፊት ለሚገኘው ስፍራ
ብርሃን እንዲሰጡ ከመቅረዙ ላይ አስቀ
ምጣቸው:: 38መኰስተሪያና የኵስታሪ ማስ
ቀመጫ ሳህኖቹም ከንጹሕ ወርቅ ይሠሩ::
39ለመቅረዙና ለዕቃዎቹ ሁሉ የሚያስፈል
ገው አንድ መክሊት ንጹሕ ወርቅ ነው::
40በተራራው ላይ ባሳየሁህ ዕቅድ መሠረት
መሥራትህን ልብ በል::

25፥28 ቍ13
25፥29 ዘኍ4፥7
25፥30 ዘፀ35፥13፤ 39፥36፤40፥4:23፤ዘሌ 24፥5-9፤ዘኍ4፥7፤ 1ሳሙ21፥4-6፤1ነገ 7፥48፤1ዜና23፥29
25፥31 ዘፀ26፥35፤ 31፥8፤35፥14፤39፥37 ፤40፥4:24፤ዘሌ24፥4፤ ዘኍ3፥31፤1ነገ7፥49፤ 2ዜና4፥7፤ዘካ4፥2፤ዕ ብ9፥2፤ራእ1፥12
25፥36 ቍ18፤ ዘኍ8፥4
25፥37 ዘፀ27፥21፤ 30፥8፤ዘሌ24፥3- 4፤ዘኍ8፥2፤ 1ሳሙ3፥3፤ 2ዜና13፥11
25፥38 ቍ37፤ ዘኍ4፥9
25፥40 ቍ9፤ ሐሥ7፥44፤ዕብ8፥5
26፥1 ዘፀ25፥18፤ 29፥42፤40፥2፤ ዘሌ8፥10፤ዘኍ1፥50፤ ኢሳ22፥19:29፤ 2ሳሙ7፥2፤ 1ነገ1፥39፤ ሐሥ7፥44፤ዕብ8፥2: 5፤13፥10፤ራእ21፥3፤
26፥2 ቍ8
26፥6 ቍ11
26፥8 ቍ2
26፥11 ቍ6

የማደሪያው ድንኳን

26፥1-37 ተጓ ምብ - ዘፀ 36፥8-38

26 "በቀጭኑ ከተፈተለ የበፍታ ድርና
በሰማያዊ፣ በሐምራዊና በቀይ ማግ
በተሠሩ ዐሥር መጋረጃዎች ማደሪያ ድንኳኑን
ሥራ፤ እጅ ብልኀ ሠራተኛም ኪሩቤልን ይጥለ
ፍባቸው:: 2መጋረጃዎች ሁሉ እኩል ይሁኑ፤
የእያንዳንዱ መጋረጃ ርዝመት ሃያ ስምንት
ክንድ ወርዱም አራት ክንድ* ይሁን:: 3አም
ስቱን መጋረጃዎች አገጣጥመህ ስፋ፤ የቀሩ
ትንም አምስት መጋረጃዎች እንደዚሁ አገ
ጣጥመህ ስፋቸው:: 4ከዳር በኩል ባለው መጋ
ረጃ ጠርዝ ላይ፣ ከሰማያዊ ጨርቅ የተሠሩ
ቀለበቶች አድርግ፤ በሌላውም የመጋረጃ
ጠርዝ ላይ እንዲሁ አድርግ:: 5ቀለበቶችን
ትይዩ በማድረግ አምሳ ቀለበቶችን በአንደ
ኛው ጠርዝ መጋረጃ፣ አምሳ ቀለበቶችንም
በሌላው ጠርዝ መጋረጃ አድርግ:: 6ከዚያም
የመገናኛው ድንኳን አንድ ወጥ ይሆን
ዘንድ መጋረጃዎቹን በአንድ ላይ ለማያያዝ
አምሳ የወርቅ ማያያዣዎችን ሥራ::
7"ማደሪያ ድንኳኑን ከላይ ሆነው የሚሸ
ፍኑ ዐሥራ አንድ የፍየል ጠጕር መጋረጃዎች
ሥራ:: 8ዐሥራ አንዱም መጋረጃዎች እኩል
ይሁኑ፤ የእያንዳንዱ ርዝመት ሠላሳ ክንድ
ወርዱም አራት ክንድ° ይሁን:: 9አምስቱን
መጋረጃዎች በአንድ ላይ፣ እንደዚሁም ስድ
ስቱን መጋረጃዎች በአንድ ላይ አድርገህ
ስፋቸው፤ ከማደሪያው ድንኳን ፊት ለፊት
ስድስተኛውን መጋረጃ እጠፍና በላዩ ላይ
ደርበው:: 10በአንድ በኩል ባለው መጨረሻ
መጋረጃ ጠርዝ ላይ አምሳ ቀለበቶችን፣
እንዲሁም በሌላ በኩል ባለው መጨረሻ
መጋረጃ ጠርዝ ላይ አምሳ ቀለበቶችን አድ
ርግ:: 11ከዚያም አምሳ የናስ ማያያዣዎችን
ሥራ፤ ድንኳኑን አንድ ወጥ አድርገህ ለማ
ያያዝ በቀለበቶቹ ውስጥ ጨምራቸው:: 12ስለ

*2 ርዝመቱ 12.5 ሜትር ወርዱ 1.8 ሜትር ያህል ነው::
°8 ርዝመቱ 13.5 ሜትር ወርዱ 1.8 ሜትር ያህል ነው::

25፥30 *ኅብስት፤* ኅብስተ ገጽ የተባለውም በእግዚአብሔር ፊት የሚቀርብ ኅብስት በመሆኑ ነው፤ (በ33፥14-15 እና በኢሳ 63፥9 ላይ እንደተመለከተው):: ይህ ኅብስት (በቍጥር ዐሥራ ሁለት ሲሆን፣ ለእያንዳንዱ ነገድ አንድ ይደርሳል)፤ ለእግዚአ ብሔር የሚሰጠውን ሕያው ኅብስት የሚያመለክት ሲሆን፣ ይህም እስራኤል የድካሟን ፍሬ ለእግዚአብሔር እንደለየ ችና (እንደቀደሰ ችና) እንዲህ ያለውንም ፍሬ ያገኘችው ከእግዚአብሔር በራኬ የተነሣ ብቻ እንደ ሆነ ያሳያል፤ (ዘሌ24፥5-9 ይመ)::

25፥31 ***ጽዋ መሰል አበባዎች፤ እንቡጦችና የፈነዱ አበባ ዎች፤*** የመቅረዙ ንድፍ የተወሰደው በመካከለኛው ምሥራቅ በፀ ደዩ ወራት ከሌሎች ዛፎች ሁሉ ቀድሞ ከሚያብበው የለውዝ አበባ ቅርጽ አበባ አቃፊዎቹን (የአበባውን ውጫዊ ሽፋን) ወይም የለውዝ ፍሬዎቹን ይመስላሉ::

25፥37 *ሰባት፤* ፍጹምነትን ያመለክታል:: ***መብራቶች፤*** የጥ ንት መብራቶች መጠናቸው አነስተኛ ቅርጻቸው ደግሞ ጐድጓዳ ሲሆን፣ የሚሠሩትም ከሸክላ ነው:: ሰባት ጡት ያላቸው መብራ ቶች ከሙሴ ዘመን ጀምሮ እንደነበሩ ተረጋግጧል:: በቤት ሻን እና በመጊዶ ፍርስራሾች ሥር ከብረት የተሠሩ መብራቶች ተገ ኝተዋል:: ሆኖም የቤተ መቅደሱን ዓይነት የሚመስሉ መብራቶች የነበሩት በታላቁ ሄሮድስ ዘመን ሲሆን፣ እነዚህ መብራቶች በሮም በቲቶ ሐውልት ቅስት ላይ ተቀርጸው ይታያሉ:: መብራቶቹ ሌሊቱን ሙሉ መብራት ያለባቸው ሲሆን፣ ይህንንም የሚቆጣጠ ሩት ካህናት ናቸው:: ለመብራቶቹ የሚያስፈልገውን ዘይት ሕዝቡ ያቀርብ ነበር:: ከመብራቶቹ የሚወጣው ብርሃን ራሳቸውን ለእግ ዚአብሔር በለዩት በእስራኤላውያን ሕይወት የሚንጸባረቀውን የእግዚአብሔርን ክብር ይወክላል፤ (29፥43):: 27፥20-21 ይመ::

25፥40፤ ይህ ጥቅስ "ጥላ ወይም ምሳሌ" የሆነውን ነገር (የብሉይ ኪዳኑን ውጫዊ ሥርዐት) እውነተኛ ከሆነው (ከአዲስ ኪዳኑ ክርስቶስ) ጋር ለማነጻጸር በዕብ 8፥5 ላይ ተጠቅሶአል:: ዕብ 10፥1 ይመ::

26፥1 ***ማደሪያ፤*** የ25፥9 ማብ ይመ:: የማደሪያው ድንኳን መሠረታዊ አወቃቀር ርዝመቱ አራት ሜትር ከአምሳ ሳንቲ ሜትር፣ የጐኑ ስፋት ዐሥራ ሦስት ሜትር ከሰባ ሳንቲ ሜትር፣ ቁመቱ ደግሞ አራት ሜትር ከኀምሳ ሳንቲ ሜትር ነው:: በቀጭኑ ከተ ፈተለ የበፍታ ድር የተዘጋጀው መጋረጃ (ቍ1-6) ከፍየል ጠጕር በተሠራና (ቍ7-13) በሌሎች ሁለት ቆዳዎች፣ አንደኛው ቀይ ቀለም የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ፣ ሁለተኛው ደግሞ የተለፋ የአቆስጣ ቈዳ መደረብ አለበት (ቍ 14):: የማደሪያው ድንኳን የውስጥ ጣራ ምናልባት ዝርግ ሳይሆን አይቀርም፤ ሆኖም ከው ስጥ በኩል ጣራውን የሚሸፍነው ቆዳ እንደ ድንኳን ያለ ቅርጽ ያለ ቅርጽ ይኑረው፣ አይኑረው አይታወቅም:: ማደሪያው የእግዚአ ብሔር ንጉሣዊ ድንኳን ምሳሌ ነው:: ***በቀጭኑ ከተፈተለ የበፍታ ድርና በሰማያዊ፣ በሐምራዊና በቀይ ማግ፤*** የ25፥4 ማብ ይመ:: ***ኪሩቤል፤*** ንጉሣዊ መኖሪያውን ያመለክታል (25፥18 እና ማብ ይመ)::

ድንኳኑ መጋረጃዎች ትርፍ ቁመትም፣ ትርፍ
ግማሽ መጋረጃ ከማደሪያው ድንኳን ጀርባ
ላይ እንዲንጠለጠል ይሁን። [13]የድንኳኑ
መጋረጃዎች በሁለቱም ጐኖች አንድ ክንድ
ርዝመት[ረ] ይኖራቸዋል፤ የተረፈውም የማደ
ሪያውን ድንኳን ጎኖች እንዲሸፍን ሆኖ
ይንጠለጠላል፤ [14]ለድንኳኑ በቀይ ቀለም የተ
ነከረ የአውራ በግ ቆዳ ልብስ አብጅ፤
በላዩም ላይ የአቆስጣ ቆዳ ይሁን[ሰ]።

[15]“ለማደሪያው ድንኳን ከግራር እንጨት
ወጋግራዎችን አብጅ። [16]እያንዳንዱም ወጋግራ
ርዝመቱ ዐሥር ክንድ ወርዱም አንድ ክንድ
ተኩል[ሀ] ይሁን፤ [17]ሁለት ጒጦችም ጎን ለጎን
ይሁኑለት፤ የማደሪያውን ድንኳን ወጋግራዎች
ሁሉ በዚሁ መልክ አብጅ [18]ለማደሪያው
ድንኳን ክፍል ሃያ ወጋግራዎችን ሥራ።
[19]ከሥራቸው የሚሆኑ አርባ የብር መቆሚ
ያዎችን አብጅ፤ በእያንዳንዱ ጒጠት ሥር
አንድ መቆሚያ ሲሆን፣ ለእያንዳንዱም
ወጋግራ ሁለት መቆሚያዎች ይኑሩ። [20]በሌ
ላው ጎን፣ ከማደሪያው ድንኳን በስተ ሰሜን
በኩል ሃያ ወጋግራዎችን አብጅ፤ [21]በእያንዳ
ንዱም ወጋግራ ሥር ሁለት ሁለት መቆሚያ
ሆኖ አርባ የብር መቆሚያዎችን አብጅ።
[22]በዳር በኩል ለሚገኘው ይኸውም በም
ዕራብ ጠርዝ ላለው የማደሪያው ድንኳን
ስድስት ወጋግራዎች አብጅ። [23]ዳርና ዳር
ላሉት ማእዘኖች ሁለት ወጋግራዎች አብጅ።
[24]በእነዚህ ሁለት ማእዘኖች ላይ ከታች እስከ
ላይ ድረስ ድርብ ሲሆኑ በአንድ ቀለበት
ውስጥ የሚገጥሙ መሆን አለባቸው፤ በሁለ
ቱም ወገን እንዲሁ መሆን አለበት። [25]ስለዚህ
ስምንት ወጋግራዎች አሉ፤ እንዲሁም ዐሥራ
ስድስት የብር መቆሚያዎች ሲኖሩ፣ ለእያን
ዳንዱ ወጋግራ ሁለት ሁለት መቆሚያ
ይሆናል።

[26]“ደግሞም ከግራር ዕንጨት አግዳሚ
ዎችን አብጅ፤ በአንድ በኩል ላሉት የማደ
ሪያው ድንኳን ወጋግራዎች አምስት፣ [27]በሌ
ላው ጎን ላሉት አምስት፣ በማደሪያው ድን
ኳን ዳር በምዕራብ በኩል ባሉት ወጋግራ
ዎች አምስት አብጅ። [28]መካከለኛው አግ
ዳሚ በወጋግራዎቹ መካከል ከጫፍ እስከ
ጫፍ ይተላለፍ። [29]ወጋግራዎቹን በወርቅ
ለብጣቸው፤ አግዳሚዎቹን ለመያዝ የወርቅ
ቀለበቶች አብጅ፤ አግዳሚዎቹንም በወርቅ
ለብጣቸው።

26፥14 ዘኍ 3፥25፤ 4፥25
26፥19 ቍ 21፡25፡ 32፤ዘፀ38፥27
26፥21 ቍ 19

[ረ]13 ርዝመቱ 0.5 ሜትር ያህል ነው።
[ሰ]14 ይህ የባሕር አውሬ ነው።
[ሀ]16 ርዝመቱ 4.5 ሜትር፣ ወርዱ 0.7 ሜትር ያህል ነው።

26፥14 *በቀይ ቀለም የተነከረ የአውራ በግ ቆዳ ... የአቆስጣ ቆዳ፤* የ25፥5 ማብ ይመ።

26፥17 *ጒጦች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “እጆች” ማለት ሲሆን፣ ምናልባት ከእያንዳንዱ ሣንቃ ታች የሚገኙና ከእቃፊዎቹ ጋር የሚጋጠሙ ናቸው (ቍ 19)።

26፥19 *አርባ የብር መቆሚያዎች፤* እነዚህ እንዲሁም በቍ 21 ላይ ያሉት አርባ፣ በቍ 25 ላይ ያሉት አስራ ስድስትና እና በቍ 32 ላይ ያሉት አራት አንድ ላይ ሲደመሩ፣ አንድ መቶ እግሮች ይሆናሉ፤ እነዚህም ከእያንዳንዱ የእስራኤል ማኅበር የተሰበሰቡ የብር መክሊቶች ናቸው፤ (38፥27 ይመ)።

26፥23 *ማዕዘኖች፤* ምናልባት ሣንቃዎቹ የተጋጠሙባቸውን ማዕዘኖች ሊሆን ይችላል።

26፥26 *አግዳሚዎች፤* በሰሜን፣ በደቡብ፣ በምዕራብ ጕን ያሉትን የአደባባዩን ወጋግራዎች የሚያጠናክሩ ናቸው።

26፥29 *ቀለበቶች፤* ቃል በቃል ሲተረጐም “ቤቶች” ማለት ነው፤ (የ25፥12 ማብ ይመ)።

የመገናኛው ድንኳን

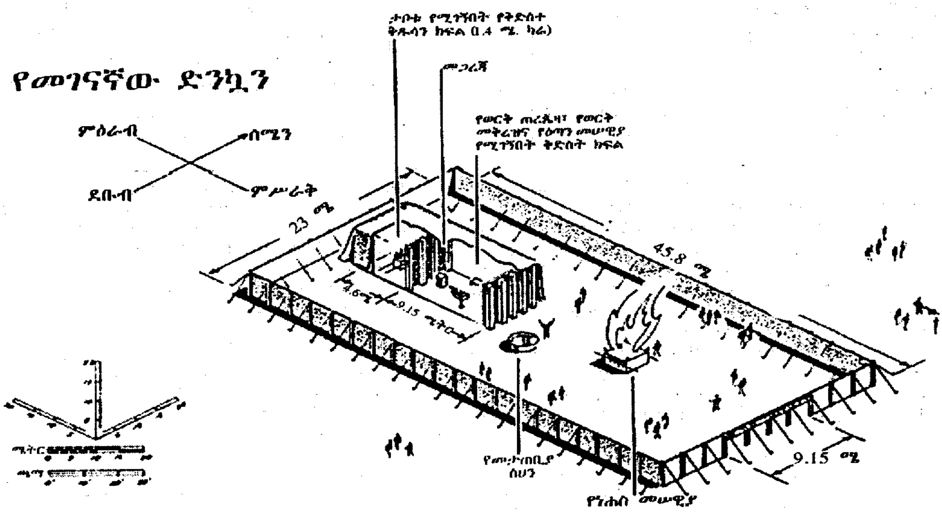

በምድረ በዳ በሙሴ አማካይነት የተሰጠው አዲስ የሃይማኖት ትምህርት ከመገናኛው ድንኳን ጋር በተያያዙ ሥርዓቶች ላይ ያማከለና የእስራኤልን መሰየት መንግሥትና በያህዌ ጌትነት ሥር አንድ መሆን አጉልቶ የሚያሳይ ነው።

ጥቂት የአምልኮ እቃዎች በሲና ተገኝተዋል፤ እነርሱም የግብፅ አምልኮ ነፀብራቅ ይታይባቸዋል።

ተንቀሳቃሽ የሆኑ በዘንግ ተይዘው የሚሄዱና በስስ ወርቅ የተለበጡ የአምልኮ እቃዎች በጥንታዊቷ የግብፅ መንግሥት ነበሩ። 2800-2250 ዓ.ቅ.ክ በተለይም በ18ኛና በ19ኛ የግብፅ ሥርወ መንግሥታት ጎልቶ የሚታይ ነው (1570-1180)።

የእነዚህ እቃዎች አሠራር በዘፀአት 25-40 ካሉት ዝርዝሮች ጋር ሲነጻጸር ተመሳሳይነት አለው። የተሠሩበት ዘመንም (የናስ ዘመን መገባደጃ) ሙሴ ከነበረበት ዘመን ጋር አንድ ነው።

[30]"ማደሪያ ድንኳኑንም በተራራው ላይ
ባየኸው ዕቅድ መሠረት ትከለው::
[31]"ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና
በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ መጋረጃ አብጅ፤
እጀ ብልህ ሠራተኛም ኪሩቤልን ይጥለ
ፍበት:: [32]በወርቅ በተለበጡ ከግራር እን
ጨት በተሠሩና በአራቱ የብር መቆሚ
ያዎች ላይ በቆሙት በአራቱ ምሰሶዎች፣
በወርቅ ኰላቦች ላይ አንጠልጥለው:: [33]መጋ
ረጃውን በማያያዣዎቹ ላይ ስቀለው፤ የምስ
ክሩንም ታቦት ከመጋረጃው በስተኋላ አስ
ቀምጠው፤ መጋረጃውም መቅደሱን ከቅ
ድስተ ቅዱሳኑ ይለያል:: [34]በቅድስተ ቅዱ
ሳኑ ውስጥ በምስክሩ ታቦት ላይ የማስተስ
ረያውን ክዳን አስቀምጥ:: [35]ጠረጴዛውን
ከመገናኛው ድንኳን በሰሜን በኩል ከመጋ
ረጃው ውስጥ አስቀምጠው፤ መቅረዙንም
ከእርሱ ትይዩ በማድረግ በደቡብ በኩል
አድርገው::
[36]"ለድንኳኑ ደጃፍ ከሰማያዊ፣ ከሐም
ራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ
በጥልፍ ዐዋቂ የተጠለፈ መጋረጃ አብጅ::
[37]ለዚህም መጋረጃ የወርቅ ኰላቦችንና ከግ
ራር እንጨት የተሠሩ፣ በወርቅ የተለበጡ
አምስት ምሰሶዎችን አብጅ፤ አምስት የናስ
መቆሚያዎችንም አብጅላቸው::

26፥30 ዘፀ25፥9፤ 40፥2፤ዘኍ9፥15
26፥31 ዘፀ25፥18፤ ዘኍ4፥5፤2ዜና3፥14፤ ማቴ27፥51፤ ሉቃ23፥45፤ዕብ9፥3
26፥32 ቍ19
26፥33 ዘፀ27፥21፤ 35፥12፤40፥3:21፤ ዘሌ16፥2:16፤ዘኍ 3፥31፤4፥5፤1ነገ6፥16 17፥50፤8፥6፤2ዜና 3፥8:14፤5፥7፤ሕዝ 41፥4፤ዕብ9፥2-3
26፥34 ዘፀ25፥21፤ 30፥6፤37፥6፤ ዘሌ16፥2፤ዕብ9፥5
26፥35 ዘፀ 25፥23: 31፤ዕብ9፥2
26፥36 ዘፀ35፥15፤40፥5:28፤መዝ45፥14፤ሕዝ16፥10፤26፥16፤27፥7

26፥30 *ዕቅድ፤* የ25፥40 ማብ ይመ::

26፥31-35፤ መጋረጃው ማደሪያውን ሁለት ቦታ ይከፍላል፤ ይኸውም ቅድስትና ቅድስተ ቅዱሳኑ ናቸው፤ የመጀመሪያው ሁለተኛውን እጥፍ ይበልጠዋል:: ቅድስተ ቅዱሳኑ ርዝመቱ አራት ሜትር ከኀምሳ ሳንቲ ሜትር፣ የጐኑ ስፋት አራት ሜትር ከነምሳ ሰባት ሳንቲ ሜትር፣ ከፍታው አራት ሜት ከነምሳ ሰባት ሳንቲ ሜትር ሲሆን፣ ከበፍታ በተሠራ መጋረጃ የተጋረደና በውስጡም የምስክሩን ታቦት ብቻ ይዞ ይገኛል፤ ይህ ክፍል የእግዚ አብሔር ዙፋን ያለበትን ክፍል ይወክላል:: ቅድስቱ ደግሞ የንጉሡ እንግዶች በገጸ ኅብስቱ፣ (የ25፥30 ማብ ይመ)፣ ከመቅረዙ በሚ ወጣው ብርሃን (የ25፥37 ማብ ይመ) እና ከዕጣን መሠዊያው በሚ ወጣው መዓዛ መመሰላቸውን ይወክላል (የ30፥1 ማብ ይመ)::

26፥31 *መጋረጃ፤* ይህ መጋረጃ ቅድስቱን ከቅድስተ ቅዱሳኑ ለመለየት ያገለግላል፤ (ቍ 33 ይመ)፤ *ታቦቱን ስለሚሸፍን* (27፥31:የ16፥34 እና የ25፥22 ማብ ይመ)፣ የሚሸፍን መጋረጃ ተብሎ ይጠራል፤ (39፥34: 40፥21፤ ዘኍ 4፥5 ይመ):: ክርስቶስ በሞተ ጊዜ ሄሮድስ ያሠራው ቤተ መቅደስ መጋረጃ ተቀዶ ለሁለት በመከፈሉ አማኞች ወደ እግዚአብሔር ለመቅረብ ችለ ዋል፤ (ማር 15፥38፤ ዕብ 6፥19-20: 10፥19-22 ይመ):: *ኪሩቤል፤* ቍ1 እና ማብ ይመ፤ ወደ ቅድስት በሚያስገባው መግቢያ ላይ ያለው መጋረጃ ኪሩቤል የለውም፤ (ቍ 36)::

26፥37 *ናስ፤* በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ያሉት ዕቃዎች የተሠሩት ከወርቅ ሲሆን፣ ድንኳኑን ከውጭ በኩል የሚሸፍነው መጋርጃ ከሚንጠለጠልበት ባልእግር ምሰሶ ጀምሮ በናስ የተሠሩ ናቸው፤ (ቍ 36 ይመ):: ለእግዚአብሔር ማደሪያ ድንኳን ቀረብ ብለው የሚገኙት ዕቃዎች የተሠሩት ወይም የተለበጡት ከወርቅ ሲሆን ከማደሪያው ራቅ ብሎ ሲኼድ የሚገኙት ዕቃዎች ደግሞ የተሠሩት ወይም የተለበጡት ከነሐስ ነው፤ (27፥2-6፤ 30፥18 ይመ):: የድንኳኑን ሣንቃዎች የደገፉት ሣንካዎችና መጋረጃውያን የሚይዙት አራቱ ምሰሶዎች የተሠሩት ከብር ነው፤ (ቍ 19:21: 25:32 ይመ)::

የመገናኛው ድንኳን እቃዎች

የእግዚአብሔር የመዋጀት ኪዳን ለሚያመልከው ሰው እያንዳንዱን እቃ የትምህርት መማሪያ በማድረግ በድንኳኑ ውስጥ የተቀመጠ ነው:: የሌዋውያን ቀሳውስት የግብጻውያንን ስም ምናልባትም ልምምዳቸውን በመጨመር፣ ስለ ታቦቱ ግልጽ የሆነ ትኩረት ሰጥተውታል:: ዝርዝር የአሠራር መንገዶችና መስፈርቶች ግልጽ ሆነው በዘጸአት 25-40 ባለው ክፍል ስለተቀመጡ እነዚህን እቃዎች እንደገና ለመሥራት ይቻላል::

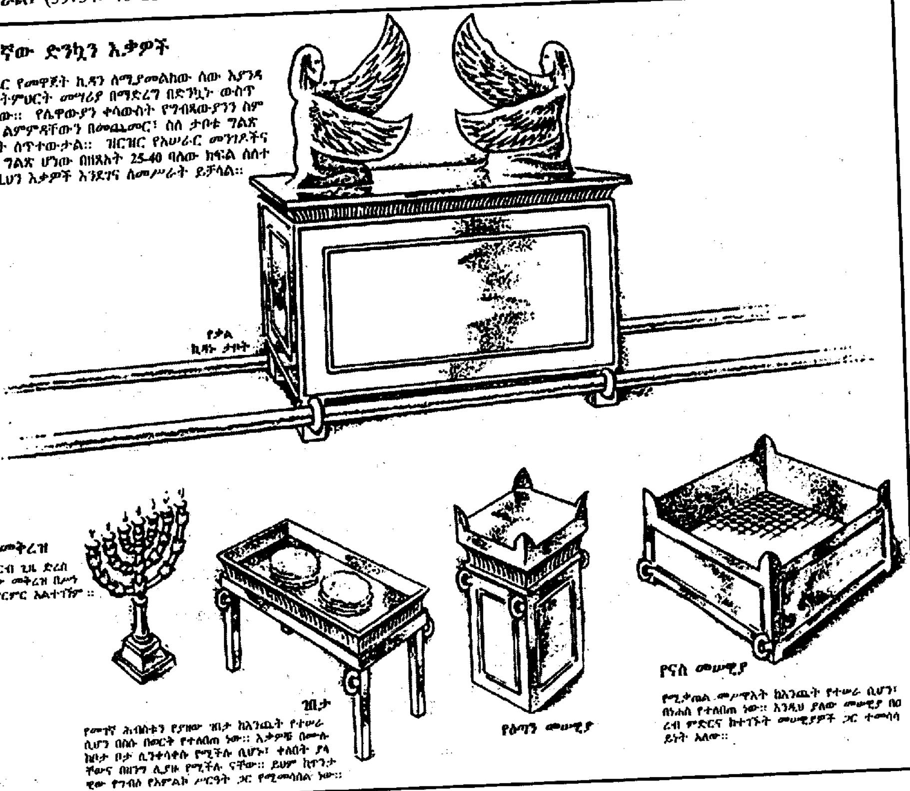

የሚቃጠል መሥዋዕት ማቅረቢያ መሠዊያ

27፥1-8 ተጓ ምብ - ዘፀ 38፥1-7

27 "ከፍታው ሦስት ክንድ[ሀ] የሆነ መሠ
ዊያ ከግራር እንጨት ሥራ፤ ርዝ
መቱ አምስት፣ ስፋቱም አምስት ክንድ ሆኖ
ባለ አራት ማእዘን[ለ] ይሁን። 2ቀንዶቹና መሠ
ዊያው አንድ ወጥ ይሆኑ ዘንድ በአራቱም
ማእዘኖች ላይ ቀንድ አድርግለት፤ መሠ
ዊያውንም በነሐስ ለብጠው። 3ዕቃዎቹን
ሁሉ ይኸውም የዐመድ ማስወገጃ ምንቸቶ
ችን፣ መጫሪያዎችን፣ ጐድጓዳ ሳሕኖችን፣
ሜንጦዎችንና የፍም መያዣዎችን ከናስ
አብጃቸው። 4ዐመድ ማውረጃ የሚሆን
እንደ መረብ የሆነ የናስ ፍርግርግ አድ
ርግለት በአራቱም የመረብ ማእዘኖች ላይ
የነሐስ ቀለበቶች አብጅ። 5እስከ መሠዊያው
ወገብ እንዲደርስ በመሠዊያው ዙሪያ ባለው
እርከን ሥር አድርገው። 6የግራር ዕንጨት
መሎጊያዎችን ለመሠዊያው ሠርተህ በነሐስ
ለብጣቸው። 7በሽክም ጊዜ በመሠዊያው ሁለ
ቱም ጎኖች እንዲሆኑ፣ መሎጊያዎቹ በቀለ
በቶቹ ውስጥ ይግቡ። 8መሠዊያውን ውስጡን
ባዶ ከሆኑ ሳንቃዎች አብጀው፤ ልክ በተራ
ራው ላይ ባየኸው መሠረት ይበጅ።

የመገናኛው ድንኳን አደባባይ

27፥9-19 ተጓ ምብ - ዘፀ 38፥9-20

9"ለመገናኛው ድንኳን አደባባይ አብጅ
ለት፤ በደቡብ በኩል ርዝመቱ አንድ መቶ
ክንድ[ሐ] ይሁን፣ ከቀጭን በፍታ የተፈተሉ
መጋረጃዎች፣ 10ሃያ ምሰሶዎች፣ ሃያ የነሐስ
መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና በምሰሶዎ
ቹም ላይ ዘንጎች ይኑሩት። 11በሰሜኑም
በኩል አንድ መቶ ክንድ ርዝመት ያላቸው
መጋረጃዎች ይሁኑ፤ ሃያ ምሰሶዎቹ፣ ሃያ
የነሐስ መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና
በምሰሶዎችም ላይ ዘንጎች ይኑሩ።
12"የአደባባዩ ምዕራብ ጫፍ ስፋቱ
አምሳ ክንድ[መ] ሆኖ ዐሥር ምሰሶዎችና
ዐሥር መቆሚያዎች ያሉት መጋረጃዎች
ይኑሩት። 13በምሥራቅ ጫፍ በፀሓይ መውጫ
በኩል ያለው አደባባይ አሁንም አምስት
ክንድ ስፋት ይኑረው። 14ሦስት ምሰሶዎችና
ሦስት መቆሚያዎች ያሏቸው ርዝመታቸው
ዐሥራ አምስት ክንድ[ሠ] የሆነ መጋረጃዎች
በአንድ በኩል ባለው ደጃፍ ይሁኑ። 15ሦስት
ምሰሶዎች ሦስት መቆሚያዎች ያሏቸው
ርዝመታቸው ዐሥራ አምስት ክንድ የሆነ
መጋረጃዎች በሌላው በኩል ይሁኑ።
16"ለአደባባዩ መግቢያ አራት ምሰሶዎችና
አራት መቆሚያዎች ያሉት ከሰማያዊ፣ ከሐ
ምራዊ፣ ከቀይ ማግና ከቀጭን በፍታ የተፈተለ፣
ጥልፍ ጠላፊ የጠለፈበት ሃያ ክንድ ርዝመት[ረ]
ያለው መጋረጃ ይሁን። 17በአደባባዩ ዙሪያ
ያሉት ምሰሶዎች ሁሉ የብር ዘንጎች፣ ኰላቦ
ችና የነሐስ መቆሚያዎች ይኑሯቸው። 18አደ
ባባዩ ርዝመቱ አንድ መቶ ክንድ፣ ስፋቱ
አምሳ ክንድ[ሰ] ሆኖ፣ በቀጭኑ ከተፈተለ ማግ
ቁመታቸው አምስት ክንድ[ሸ] የሆነ መጋረጃ
ዎችና የነሐስም መቆሚያዎች ያሉት ይሁን።
19ጥቅማቸው ምንም ዓይነት ይሁን፣ ለመገና
ኛው ድንኳን አገልግሎት የሚውሉ ዕቃዎች
በሙሉ የድንኳኑና የአደባባዩ ካስማዎችም
ሁሉ ሳይቀሩ ከነሐስ የተሠሩ ይሁኑ።

የመቅረዙ ዘይት

27፥20-21 ተጓ ምብ - ዘሌ 24፥1-3

20"መብራቶቹ ባለማቋረጥ እንዲበሩ
ለመብራቱ የሚሆን ተወቅጦ የተጠለለ ንጹሕ
ዘይት እንዲያመጡልህ እስራኤላውያንን
እዘዛቸው። 21በመገናኛው ድንኳን ውስጥ
ከመጋረጃው በስተ ውጭ ይኸውም ከምስ
ክሩ ታቦት ፊት ለፊት፣ አሮንና ወንድ ልጆቹ

ሀ1 ወደ 1.3 ሜትር ያህል ነው።
ለ1 ርዝመቱ ወርዱ 2.3 ሜትር ያህል ነው
ሐ9 በዚህና በቍጥር 11 ላይ ወደ 46 ሜትር ያህል ነው።
መ12 በዚህና በቍጥር 13 ላይ ወደ 23 ሜትር ያህል ነው።
ሠ14 በዚህና በቍጥር 15 ላይ ወደ 6.9 ሜትር ያህል ነው።
ረ16 ወደ 9 ሜትር ያህል ነው።
ሰ18 ርዝመቱ 46 ሜትር፣ ወርዱ 23 ሜትር ያህል ነው።
ሸ18 ወደ 2.3 ሜትር ያህል ነው።

27፥1 ዘፀ20፥24፤ 40፥6፤1ነገ8፥64
27፥2 ዘፀ29፥12፤ 30፥2፤37፥25፤ ዘሌ4፥7፤1ነገ1፥50፤ 2፥28፤መዝ118፥27፤ ኤር17፥1፤ሕዝ43፥15 ፤አሞ3፥14፤ዘካ9፥15
27፥3 ዘኍ4፥14፤ 7፥13፤1ነገ7፥40:45፤ 2ነገ12፥13፤1ዜና 28፥17፤ኤር52፥18
27፥6 ዘፀ25፥13
27፥7 ዘፀ25፥14:28
27፥8 ዘፀ25፥9
27፥9 ዘፀ35፥17፤ 40፥8:33፤ዘሌ6፥16: 26፤ሕዝ40፥14፤ 42፥1
27፥16 ዘፀ40፥33፤ 36፥37
27፥20 ዘፀ25፥6
27፥21 ዘፀ16፥34፤ 25፥37፤28፥43፤ 29፥9:42፤30፥21: 36፤33፥7፤ዘሌ1፥1፤ 3፥17፤6፥26፤8፥3: 31፤16፥34፤17፥7፤ ዘኍ1፥1፤18፥23፤ 19፥21፤ 31፥54፤ ኢሱ18፥1፤1ነገ1፥39፤ 1ሳሙ30፥25

27፥1 *መሠዊያ፤* የሚቃጠል መሥዋዕት የሚሠዋበት ነው፤ (ዘሌ 4፥7:10:18 ይመ)፤ *ግራር እንጨት፤* የ25፥5 ማብ ይመ።

27፥2 *ቀንድ፤* በአራቱ ማዕዘን ምሰሶዎች ላይ የሚገኙ ጉጦች ናቸው፤ ቀንድ የእርዳታና የመማጠኛ ምልክት ሲሆን፣ (1ነገ 1፥50:2፥28፤ መዝ 18፥2 ይመ)፣ መሠዊያው ያለውን የማስተሰረይ ኀይል ያሳያል። ደሙ በመሠዊያው እግሮች ሥር ከመረጨቱ በፊት በቀንዶቹ ላይ ይረጫል፤ (29፥12፤ ዘሌ 4፥7:18: 25:30:34:8፥15:9፥9:16፥18 ይመ)።

27፥3 *የዐመድ ማስወገጃ ምንቸቶችን፤* ከዐመድ ማውረጃው ላይ ዐመዱን ለማፍሰስ የሚረዱ ዕቃዎች ናቸው (ቍ 4 ይመ)፤ *መጫሪያዎችን፤* ዐመዱን ለመጥረግ የሚያገለግሉ ናቸው። *ጐድጓዳ ሳህኖች፤* የሚታረደውን እንስሳ ደም ለመያዝና በመሠዊያው እግሮች ላይ ለመርጨት የሚያገለግሉ ዕቃዎች ናቸው። *ሜንጦዎች፤* ሦስት ጣት ያላቸው ሹካዎች ሲሆኑ፣ የሚሠዋውን ሥጋ ለማስተካከል ወይም ሥጋው ከሚቀቀልበት አፍላል ውስጥ ለካህኑ የሚደርሰውን ሥጋ ለመለየት የሚረዱ ዕቃዎች ናቸው (1ሳሙ 2፥13-14 ይመ)። *የፍም መያዣዎች፤* ምናልባት የሚቃጠል መሥ ዋዕት ከሚሠዋበት መሠዊያ ላይ የእሳት ፍም ወስዶ በቅድስት ውስጥ በሚገኘው የዕጣን መሠዊያ ላይ ለመጨመር የሚያገለግሉ ሊሆኑ ይችላል (ዘሌ 10፥1:16፥12-13 ይመ)።

27፥4 *ዐመድ ማውረጃ፤* ሣጥን - መሰል ቅርጽ ባለው ዕቃ ላይ ከላይና ከታች ባለው ክፍል መካከል ላይ የሚገኝ ነው። በመሠዊያው አጋማሽ/እኩሌታ ላይ የሚነደው እሳት በርትቶ፣ የኋላ ኋላ መሠዊያውን ሊያወድመው ስለሚችል መሠዊያው አገልግሎት በሚሰጥበት ጊዜ በዐመድ መሙላት እንዲቻል ውስጡ ክፍት ሆኖ የተሠዋ ነው፤ (ቍ8 ይመ)። *ቀለበት፤* የ25፥12 ማብ ይመ።

27፥12-13 *ምዕራብ ጫፍ ... ምስራቅ ጫፍ፤* የማደሪያው አደባባይ እኩል ስፋት ያላቸው ሁለት ክፍሎች እንዳሉት ተገልጿል። ቅድስተ ቅዱሳኑ በምዕራባዊው ክፍል መካከል ላይ ሲገኝ የሚቃጠል መሥዋዕት የሚቀርብበት መሠዊያ ደግሞ በምሥራቃዊው ክፍል መካከል ላይ ይገኛል።

27፥13-14 *በፀሓይ መውጫ በኩል ... ደጃፍ፤* ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስና (ሕዝ 8፥16 ይመ) ሄሮድስ ያሠራው ቤተ መቅደስ መግቢያ በራቸው በምስራቅ በኩል እንደሆነ ሁሉ የማደሪያውም መግቢያ በር እንዲሁ በምስራቅ በኩል ነው።

27፥18 *አምስት ክንድ፤* ከአደባባዩ ውጭ የቆሙትን ሰዎች ዕይታ ለመጋረድ የሚችል ርዝመት ሲሆን፣ ይህም በአደባባዩ ውስጥ የሚፈጸመውን የአምልኮ ሥርዓት ቅድስና የሚጠብቅ ነው።

27፥20 *ንጹሕ ዘይት፤* ያልበሰሉ የወይራ ፍሬዎች በሙቀጫ ይወቀጣሉ። የወይራ ፍሬዎቹ ከተወቀጡ በኋላ ውቃጩ በጨርቅ ታስሮ ዘይቱ ቀስ እያለ እንዲንጠባጠብ ይጨመቃል፤ በዚህ ዐይነት የሚዘጋጀው ዘይት ንጹሕ በመሆኑ ሲነድ ጥቂት ጢስ ብቻ ሊኖረው ወይም ምንም ጢስ ላይኖረው ይችላል።

27፥21 *በመገናኛው ድንኳን፤* ማደሪያው ማለት ነው። ይህ ቦታ ሕዝቡ እግዚአብሔርን በኅብረት ለማምለክ የሚሰበሰብበት

መብራቶቹ ከምሽት እስከ ንጋት *በእግዚ
አብሔር* (ሥሥ) *ፊት* እንዲበሩ ያድርጉ፤ ይህም
በእስራኤላውያን ዘንድ ከትውልድ እስከ
ትውልድ የዘላለም ሥርዐት ይሆናል።

ልብሰ ተክህኖ

28 "ካህናት ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ
ከእስራኤላውያን መካከል ወንድምህ
አሮንን ከወንዶች ልጆቹ ከናዳብ፣ ከአብ
ዩድ፣ ከአልዓዛርና ከኢታምር ጋር ወደ
አንተ አቅርባቸው። 2ለእርሱም ማዕረግና
ክብር ለመስጠት ለወንድምህ ለአሮን የተቀ
ደሱ መጐናጸፊያዎችን አብጅለት። 3ካህን
ሆኖ እንዲያገለግለኝ የተለየ ይሆን ዘንድ
ጥበብ ለሰጠኋቸው በዚህ ጉዳይ ላይ ጥበበኛ
ለሆኑ ሰዎች ሁሉ ለአሮን መጐናጸፊያዎችን
እንዲሠሩለት ንገራቸው። 4የሚሠሯቸው
መጐናጸፊያዎች የደረት ልብስ ኤፉድ ቀሚስ፣
ጥልፍ ሸሚዝ፣ ጥምጥምና መታጠቂያ ናቸው፤
ካህን ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ የተቀደሱ
መጐናጸፊያዎችን ለአሮንና ለወንድ ልጆቹ
ይሠራሉ። 5ወርቅ፣ ሰማያዊ፣ ሐምራዊ፣ ቀይ
ማግና እንዲሁም ቀጭን በፍታ ይጠቀሙ።

ኤፉድ

28፥6-14 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥2-7

6"የጥልፍ ዐዋቂዎች ኤፉዱን ከወርቅ፣
ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀ
ጭኑ ከተፈተለ በፍታ ይሥሩት። 7መተሳሰር
እንዲችል ሆኖ፣ ዳርና ዳር ከሚገኙት ከሁ
ለቱ ጐኖች ጋር የተያያዙ ሁለት የትከሻ
ንጣዮች ይኑሩት። 8በጥበብ የተጠለፈው የወገብ
መታጠቂያ ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐም
ራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ
ከኤፉድ ጋር አንድ ወጥ ሆኖ የተሠራ ይሁን።
9"ሁለት የመረግድ ድንጋዮች ውሰድና
የእስራኤልን ልጆች ስሞቻቸውን ቅረጽባ
ቸው። 10እንደ ልደታቸው ቅደም ተከተል
ስድስቱን ስሞች በአንዱ ድንጋይ ላይ
የቀሩትንም ስሞች በሌላው ላይ ቅረጽባ
ቸው። 11የቅርጽ ሠራተኛ ማኅተም እንደ
ሚቀርጽ የእስራኤልን ልጆች ስም በሁለቱ
ድንጋዮች ላይ ቅረጽ፤ ከዚያም ድንጋዮቹን
በወርቅ ፈርጥ ክፈፋቸው፤ 12ለእስራኤል
ልጆች መታሰቢያ ድንጋዮች ይሆኑ ዘንድ
በኤፉዱ ትከሻ ላይ ካሉት ንጣዮች ጋር
አያይዛቸው፤ *በእግዚአብሔር* (ሥሥ) *ፊት* መታ
ሰቢያ እንዲሆኑ አሮን ስሞቹን በትከሻው
ላይ ይሸከማቸው። 13የወርቅ ፈርጦችን
አብጅ፣ 14እንደ ገመድ ያሉ ሁለት በንጹሕ
ወርቅ የተጐነጐኑ ድሪዎችን አብጅተህ ከፈ
ርጡ ጋር አያይዛቸው።

28፥1 ዘፀ6፥23፤ 24፥9፤ዘሌ8፥2፡30፤ 21፥1፤ዘኍ18፥1-7፤ ዘዳ18፥5፤1ሳሙ2፥28፤መዝ99፥6፤ ዕብ5፥1፡4
28፥2 ቍ40፤ ዘፀ29፥5፡29፤31፥10፤ 35፥19፤39፥1፤ ዘሌ8፥7-9፡30፤ 16፥32፤ ዘኍ20፥26-28
28፥3 ዘፀ31፥3፡6፤35፥10፡25፡35፤ 36፥1፤ዘዳ34፥9፤ ኢሳ11፥2፤1ቆሮ12፥8 ኤፌ1፥17
28፥4 ቍ15-30፡31-35፡37፡39፤ ዘፀ25፥7፤ዘሌ10፥5
28፥5 ዘፀ25፥4
28፥6 ዘፀ25፥7
28፥8 ዘፀ29፥5
28፥9 መኃ8፥6፤ ኢሳ49፥16፤ሐጌ2፥23
28፥12 ቍ29፤ ዘፀ30፥16፤ዘኍ10፥10፤ 31፥54፤ዘዳ33፥12፤ ኢያ31፥36፤ ኢሱ4፥7፤ዘካ6፥14
28፥15 ዘፀ25፥7
28፥17 ሕዝ28፥13፤ ራእ21፥19-20
28፥20 ሕዝ1፥16፤ 10፥9፤ዳን10፥6
28፥21 ኢሱ4፥8፤ ራእ21፥12

የደረት ኪስ

28፥15-28 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥8-21

15"የፍርድ መስጫውን የደረት ኪስ
ብልኀ ሠራተኛ እንደሚሠራው አድርገህ
አብጀው፤ ልክ እንደ ኤፉዱ ከወርቅ፣ ከሐ
ምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ
አብጀው። 16ርዝመቱ አንድ ስንዝር፣ ስፋቱ
አንድ ስንዝር[a] ሆኖ ባለ አራት ማእዘንና
በድርቡ የታጠፈ ይሁን። 17ከዚያም በላዩ
ላይ በአራት ረድፍ የከበሩ ድንጋዮች አድ
ርግበት፤ በመጀመሪያው ረድፍ ሰርዲዮን፣
ቶጳዝዮን፣ የሚያብረቀርቅ ዕንቁ፤ 18በሁለተ
ኛውም ረድፍ በሉር፣ ሰንፔር[†]፣ አልማዝ፤
19በሦስተኛው ረድፍ ያክንት፣ ኬልቄዶን፣
አሜቴስጢኖስ፤ 20በአራተኛውም ረድፍ
ቢረሌ፣ መረግድና ኢያስጲድ[‡] አድርግበት፤
በወርቅ ፈርጥም ክፈፋቸው። 21የዐሥራ ሁለቱ
ነገዶች ስሞች እንደ ማኅተም የተቀረጸባ
ቸው ለእያንዳንዱ የእስራኤል ልጆች ስም
ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች ይሁኑ።
22"ለደረት ኪሱ ከንጹሕ ወርቅ እንደ
ገመድ ሆኖ የተጌጠ ጕንጕን አብጅለት።
23ለእርሱም ሁለት የወርቅ ቀለበቶች አብ
ጅተህ ከደረት ኪሱ ሁለት ጐኖች ጋር
አያይዘው። 24ሁለቱን የወርቅ ጕንጕኖች
በደረት ኪሱ ጐኖች ላይ ካሉት ቀለበቶች
ጋር አያይዛቸው። 25ሌሎቹን የጕንጕን
ጫፎች በፊት ላይ ካለው ኤፉድ በትከሻው
ላይ ካሉት ንጣዮች ጋር በማጋጠም ከሁለቱ
የወርቅ ፈርጦች ጋር አያይዛቸው። 26ሁለት
የወርቅ ቀለበቶች አበጅተህ ከኤፉዱ ቀጥሎ
ባለው በውስጠኛ ጠርዝ ላይ፣ በሌላ በኩል
ካሉት ሁለት የደረት ኪስ ጐኖች ጋር
አያይዛቸው። 27ሁለት ተጨማሪ የወርቅ
ቀለበቶች አበጅተህ ከኤፉዱ መታጠቂያ ከፍ
ብሎ ከመጋጠሚያው አጠገብ ካለው በኤፉዱ
ፊት ለፊት፣ በትከሻ ላይ ካሉት ንጣዮች

[a]16 ወደ 22 ሴንቲ ሜትር ያህል ነው።
[†]18 ወይም፣ *4ፒስ ላዙሊ* ተብሎ መተርጐም ይችላል።
[‡]20 የእነዚህ የከበሩ ማዕድኖች ትክክለኛ ማንነት በትክክል አይ
ታወቅም።

ቦታ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ራሱ በቀጥሮ ከሕዝቡ ጋር የሚገና
ኝበት ቦታ ነው፤ (29፥42-43 ይመ)። *ከመጋረጃው ... ከምስክሩ
ታቦት ፊት ለፊት፤* የ26፥31 ማብ ይመ። *መብራቶቹን ... ከም
ሽት እስከንጋት ... እንዲበሩ ያድርጉ፤* መብራቶቹ በምሽት
ሲበሩ፤ (30፥8 ይመ) በንጋት ደግሞ ይጠፉሉ (1ሳሙ 3፥3)።
28፥1 *ከናዳብ፣ ከአብዩድ፤* የ24፥1 ማብ ይመ። *ካህናት
ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ፤* ካህናት ሆነው የሚያገለግሉት፣ "ለኀጢ
አት ስርየት መሥዋዕትንና መባን እንዲያቀርቡ" እና "ምንም
ሳያውቁ በተሳሳተ መንገድ የሚሄዱትን ለመመለስ" ነው፤ (ዕብ
5፥1-2)። ሌላው፣ የካህናት ትልቁ ሥራ የሙሴን ሕግ ለሕዝቡ
ማንበብና በገቡት ቃል ኪዳን መሠረት እንዲኖሩ ማሳሰብ ነው፤
(ዘዳ 31፥9-13፤ ነህ 8፥2-3 ይመ)።
28፥2 *ማዕረግና ክብር፤* የክህነት ልብሱ የካህናቱንና (ቍ
40 ይመ)፣ የሊቀ ካህናቱን አገልግሎት ከፍ የሚያደርግ ነው።
28፥6 *ኤፉዱን፤* እጅጌ የሌለውና በሊቀ ካህናቱ የሚለበስ
ልብሰ ተክህኖ ሲሆን፣ ቃሉ አንዳንድ ጊዜ በውል የማይታወቅ
የማምለኪያን ዕቃ ያመለክታል፤ (ለምሳሌ መሳ 8፥27፡18፡17፤
ሆሴ 3፥4 ይመ)።
28፥8 *የወገብ መታጠቂያ፤* ኤፉድ ከካህናቱ አካል ጋር
ከፊት ለፊትና ከጀርባው ያለውን ኤፉድን ከሊቀ ካህኑ አካል
ከፊትና ከኋላ እንዲያያዝ/እንዲጣበቅ ለማድረግ ያገለግላል።
28፥12 *አሮን ... ስሞቹን በትከሻው ይሸከማቸው፤* ሊቀ
ካህናቱ በማደሪያው ድንኳን ውስጥ ሲያገለግሉ እስራኤላውያንን
በሙሉ እንደሚወክሉ የሚያመለክት ነው።
28፥15 *ፍርድ መስጫውን፤* በኡሪምና በቱሚም አማካይ
ነት ለማለት ነው፤ (የቍ 30 ማብ ይመ)።

ግርጌ ጋር አያይዘው:: 28የደረት ኪሱም ቀለ
በቶች፣ የደረት ኪሱ ከኤፉዱ ጋር እንዳይላ
ቀቅ፣ ከመታጠቂያው ጋር በማገናኘት በሰማያዊ
ገመድ ከኤፉዱ ቀለበቶች ጋር ይያያዙ::
29"አሮን ወደ መቅደሱ በሚገባበት ጊዜ
በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት ለዘላለም መታሰ
ቢያ ይሆን ዘንድ የእስራኤልን ልጆች
ስሞች በፍርድ መስጫው ደረት ኪስ በልቡ
ላይ ይሸከም:: 30ወደ *እግዚአብሔር (ያህዌ)*
ፊት በሚገባበት ጊዜ በአሮን ልብ ላይ
ይሆኑ ዘንድ ኡሪሙንና ቱሚሙን በደ
ረት ኪሱ አድርግ፤ ስለዚህ አሮን ሁልጊዜ
ለእስራኤላውያን የፍርድ መስጫውን *በእግ
ዚአብሔር (ያህዌ)* ፊት በልቡ ላይ ይሸከማል::

ሌሎቹ አልባሳት

28፥31-43 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥22-31

31"የኤፉዱ ቀሚስ ሙሉ በሙሉ ከሰማ
ያዊ ጨርቅ ይሁን፤ 32ከላይ በኩል በመካ
ከሉ ዐንገትጌ አድርገህ አብጀው፤ እንዳይ
ቀደድም በማስገቢያው ዙሪያ እንደ ክሳድ
ያለ ዝምዝም ጠርዝ[ገ] ሥራለት:: 33በጨርቁ
ጠርዝ ዙሪያ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ
ማግ ሮማኖቹን፣ በመካከሉም የወርቅ ሻኩ
ራዎችን አብጅ:: 34የወርቅ ሻኩራዎቹና
ሮማኖቹ በጨርቁ ጠርዝ ዙሪያ በመፈራረቅ
ይሆናሉ:: 35አሮንም በአገልግሎቱ ጊዜ ይህን
መልበስ አለበት፤ *በእግዚአብሔር (ያህዌ)* ፊት
ወደ መቅደሱ በገባና ከመቅደሱ ሲወጣ
እንዳይሞት የሻኩራዎቹ ድምፅ ይሰማል::
36"ከንጹሕ ወርቅ ዝርግ ሳሕን አብጅ
ተህ፣ "ቅዱስ *ለእግዚአብሔር (ያህዌ)*" በማለት
በማኅተም ላይ እንደሚቀርጽ ቅረጸው::
37ከመጠምጠሚያው ጋር እንዲያያዝ ሰማ
ያዊ ፈትል እሰርበት፤ እርሱም በመጠምጠ
ሚያው ፊት በኩል ይሁን:: 38ይህም በአ
ሮን ግንባር ላይ ይሆናል፤ እስራኤላውያን
ለይተው በሚያቀርቧቸው በማናቸውም የተ
ቀደሱ ስጦታዎች ውስጥ ያለውን በደል
ይሸከማል፤ *በእግዚአብሔር (ያህዌ)* ፊት ተቀባ
ይነት እንዲኖራቸው ሁልጊዜ በአሮን ግን
ባር ላይ ይሆናል::
39"ሸሚዙን ከቀጭን በፍታ ሥራ፤ መጠ
ምጠሚያውንም ከቀጭን በፍታ አብጀው፤

28፥29 ቍ43
28፥30 ዘሌ8፥8፤
ዘኍ27፥21፤ዘዳ33፥
8፤1ሳሙ28፥6፤
ዕዝ2፥63፤ነህ7፥65
28፥33 ዘኍ13፥23፤
1ሳሙ14፥2፤1ነገ7፥
18፤ማሕ4፥3፤
ኤር52፥22፤
ኢል1፥12፤ሐጌ2፥19
28፥36 ቍ37፤
ዘፀ29፥6፤ዘሌ8፥9፤
ዘካ14፥20
28፥38 ዘፍ32፥20፤
ዘሌ5፥1፤10፥17፤
16፥22፤22፥9፡16፡20፡
27፤23፥11፤ዘኍ18፥1
፤ኢሳ53፥5፡6፡11፤
ኢሳ56፥7፤ሕዝ4፥
4-6፤ዕብ9፥28፤
1ጴጥ2፥24
28፥39 ቍ4፤
ዘፀ29፥6፤ዘሌ16፥4፤
ሕዝ24፥17፡23፤
44፥18
28፥40 ቍ2፡4፤
ዘፀ29፥8-9፤39፥41፤
40፥14፤ዘሌ8፥13
28፥41 ዘፀ29፥7-9፤
30፥30፤40፥13፡15፤
ዘሌ4፥3፤6፥20፡22፤
8፥1-36፤10፥7፤
21፥12፤ዘኍ3፥3፤
35፥25፤ዕብ7፥28
28፥42 ዘሌ6፥10፤
16፥4፡23፤ሕዝ44፥18
28፥43 ቍ29፤
ዘፀ27፥21፤30፥20፡
21፤27፥21ዘሌ16፥
13፤22፥9፤ዘኍ1፥51፤
4፥15፡20፤18፥22
29፥1 ቍ21፡44፤
ዘሌ20፥7፤ኢሱ3፥5፤
1ዜና15፥12፤
ሕዝ43፥23
29፥2 ቍ23፤
ዘሌ2፥1፡4፤6፥19-23፤
ዘኍ6፥15
29፥3 ቍ15፡19
29፥4 ዘፀ40፥12፤
ዘሌ14፥8፤16፥4፤
ዕብ10፥22
29፥5 ዘፀ28፥2፡8
29፥6 ዘፀ28፥36፡
39፤ኢሳ3፥23፤ዘካ3፥5
29፥7 ቍ21፤
ዘፀ28፥41፤30፥25፡
30፡31፤37፥29፤
40፥9፤ዘሌ21፥10፤
1ሳሙ10፥1፤

መታጠቂያውንም ጥልፍ ጠላፊ የሠራው
ይሁን:: 40የአሮን ወንድ ልጆች ክብርና ማዕ
ረግ እንዲኖራቸው ሸሚዞችን፣ መታጠቂያ
ዎችን፣ የራስ ማሰሪያዎችን አብጅላቸው::
41እነዚህን ልብሶች ለአሮንና ለወንድ ልጆቹ
ካለበስህ በኋላ ቅባቸው፤ ካናቸው፤ ካህናት
ሆነው ያገለግሉኝም ዘንድ ቀድሳቸው::
42"ከወገብ ጀምሮ እስከ ጭን የሚደርስ
ሰውነትን የሚሸፍን ከበፍታ የተሠራ የው
ስጥ ቁምጣ አብጅ:: 43አሮንና ወንድ ልጆቹ
ወደ መገናኛው ድንኳን በሚገቡበት ጊዜ
ወይም በመቅደሱ ለማገልገል ወደ መሠዊ
ያው ሲቀርቡ፣ በደል ፈጽመው እንዳይሞቱ
እነዚህን መልበስ አለባቸው::
"ለአሮንና ለትውልዶቹ ይህ የዘላለም
ሥርዐት ይሆናል::

የካህናት መቀደስ

29፥1-37 ተጓ ምብ - ዘሌ 8፥1-36

29 "ካህናት ሆነው እንዲያገለግሉኝ ትቀ
ድሳቸው ዘንድ የምታደርገው ይህ
ነው፤ ነውር የሌለባቸው አንድ ወይፈንና
ሁለት አውራ በጎች ውሰድ፤ 2እርሾ ከሌለው
ከምርጥ የስንዴ ዱቄት ቂጣ፣ በዘይት
የተለወሰ የቂጣ እንጎቻና በዘይት የተቀባ
ኅብስት ጋግር:: 3በሌማት ላይ አድርገህ
ከወይፈኑና ከሁለቱ አውራ በጎች ጋር
አቅርባቸው:: 4ከዚያም አሮንና ወንድ ልጆ
ቹን ወደ መገናኛው ድንኳን ደጃፍ በማም
ጣት በውሃ እጠባቸው:: 5ልብሶቹን ወስደህ
ለአሮን አልብሰው፤ ሸሚዝ፣ የኤፉድ ቀሚስ፣
ኤፉዱንና የደረት ኪሱን አልብሰው፤ ኤፉዱን
በእርሱ ላይ በጥበብ በተሠራ መታጠቂያ
እሠረው:: 6መጠምጠሚያውን በራሱ ላይ
በማድረግ የተቀደሰውን አክሊል ከመጠ
ምጠሚያው ጋር አያይዘው:: 7ቅብዐ ዘይት
ወስደህ በራሱ ላይ በማፍሰስ ቅባው:: 8ወን
ዶች ልጆቹን አምጥተህ ሸሚዞች አልብሳ
ቸው:: 9የራስ ማሰሪያዎችንም አድርግላቸው[ነ]፤
ከዚያም አሮንንና ወንዶች ልጆቹን መታጠ

1ነገ1፥39፤መዝ89፥20፤ 133፥2፤141፥5 29፥8 ዘፀ28፥4፤ዘሌ16፥4
29፥9 ዘፀ28፥40፤ 27፥21፤40፥15፤ ዘኍ3፥10፤18፥7፤25፥13፤
ዘዳ18፥5፤መሳ17፥5፤1ሳሙ2፥30፤1ነገ12፥31

[ገ]32 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትክክለኛ ፍቺው አይታወቅም::
[ነ]9 ዕብራይስጡ፣ *የሰላም መሥዋዕት አድርግላቸው* ይላል::

28፥29 *አሮን ... የእስራኤልን ልጆች ስሞች ... በልቡ፤*
በዚህ ዐይነት ሕዝበ እስራኤል በሙሉ በእግዚአብሔር ፊት ይወከ
ላል (ቍ 12 እና ማብ ይመ)::
28፥30 *ኡሪሙንና ቱሚሙን፤* ይህን ሐረግ ለመግለጽ የገባው
የዕብራይስጡ ቃል "ርግማንና ፍጹማን" የሚል ትርጕም ሳይኖ
ረው አይቀርም:: ኡሪም የሚለው የዕብራይስጡ ቃል፣ "አሌፍ"
በሚለው የዕብራይስጡ የመጀመሪያ ሆሄ ሲጀምር፣ ቱሚም የሚ
ለው "ታው" በሚለው የመጨረሻው ሆሄ ይጀመራል:: ኡሪምና
ቱሚም እንደ ቅዱስ ዕጣ ወይም ዕድል ፈንታ የሚታዩና በመከራ
ጊዜ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ የሚያገለግሉ ናቸው፤ (ዘኍ
27፥21 ይመ):: ዕጣው ሲጣል ከዕጣው ውስጥ አብዛኛው እጅ
ኡሪም ("ርግማን") ከሆነ መልሱ "አይደለም" ይሆናል፤ ነገር ግን
ቱሚም ("ፍጹማን") ከወጣ መልሱ "አዎን" ይሆናል:: ያም ሆነ ይህ
የዕጣውን ውሳኔ የሚሰጥ እግዚአብሔር ነው፤ (ምሳ 16፥33)::
28፥31 *የኤፉድ ቀሚስ፤* ከኤፉድ ሥር የሚለበስ ነው::
28፥35፤ በአይሁዳውያን ልማድ መሠረት የገመዱ አንዱ
ጫፍ ከሊቀ ካህናቱ ጉልበት ጋር የሚታሠር ሲሆን፣ የቀረው
ጫፍ ደግሞ ከማደሪያው ውጭ እንዲሆን ይደረጋል:: ሊቀ ካህናቱ
በቅድስት እያለ በቀሚሱ ላይ የታሠሩት ቃጭሎች ማቃጨላቸውን
ካቆሙ፣ ሞቷል ተብሎ ስለሚታሰብ ገመዱን ቀስ ብሎ በመጐተት
ሁኔታው ይረጋገጣል::
28፥38 *በደል ... ይሸከማል፤* በምሳሌነት ማለት ነው::
28፥39 *ሸሚዝ፤* ከቀሚሱ በታች የሚለበስ ነው::
28፥40 *ክብርና ማዕረግ፤* የቍ 2 ማብ ይመ::
28፥42-43፤ የ20፥26 ማብ ይመ::
28፥43 *መገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ::
29፥1 *ትቀድሳቸው፤* የ19፥10-11 ማብ ይመ:: *ነውር የሌለባ
ቸውን፤* የ12፥5 ማብ ይመ::
29፥4 *መገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ:: *በውሃ እጠባቸው፤*
በሥርዐቱ መንጻትን ያመለክታል፤ (ከዕብ10፥22 ጋር ያነጻጽሩ)፤
ይህም በሕይወታቸው ሊታይ የሚገባውን ንጽሕና ያሳያል::
29፥7 *ቅባው፤* እግዚአብሔርን ለማገልገል የሚሰጠውን

ቂያዎችን አስታጥቃቸው፤ ክህነት የዘላለም
ሥርዐት ይሆንላቸዋል፤ በዚህም መንገድ
አሮንንና ወንዶች ልጆቹን ትክናቸዋለህ::
10“ወይፈኑን በመገናኛው ድንኳን ፊት
ለፊት በማምጣት አሮንና ወንዶች ልጆቹ
በራሱ ላይ እጆቻቸውን ይጫኑበት:: 11በመ
ገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ *በእግዚአብሔር*
(ያህዌ) ፊት እረደው:: 12ከወይፈኑ ደም ወስ
ደህ በመሠዊያው ቀንዶች ላይ በጣቶችህ
አድርግበት፤ የቀረውንም ከመሠዊያው ሥር
አፍሰው:: 13ከዚያም በሆድ ዕቃዎች ያለውን
ስብ ሁሉ፣ የጉበቱን መሸፈኛና ሁለቱንም
ኵላሊቶች በዙሪያቸው ካለው ስብ ጋር
ወስደህ በመሠዊያው ላይ አቃጥላቸው::
14ነገር ግን የወይፈኑን ሥጋ፣ ቆዳውንና የማ
ይበላውን አሰስ ገሠስ ሥጋ ከሰፈር ውጭ
አቃጥለው፤ የኀጢአት መሥዋዕት ነው::
15“ከሁለቱ አውራ በጎች አንዱን ወስ
ደህ፣ አሮንና ወንዶች ልጆቹ በራሱ ላይ
እጃቸውን ይጭኑበታል:: 16አውራውንም
በግ እረደው፤ ደሙንም ወስደህ በመሠዊ
ያው ላይ ዙሪያውን እርጨው:: 17አውራ
በጉን በየብልቱ ቆራርጠህ፣ የሆድ ዕቃው
ንና እግሮቹን አጥበህ ከራሱና ከሌሎቹ ቁር
ጥራጭ ብልቶች ጋር አኑረው:: 18ከዚያም
አውራ በጉን በሙሉ በመሠዊያው ላይ
አቃጥለው፤ *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚቃጠል
መሥዋዕት ጣፋጭ መዓዛና *ለእግዚአብሔር*
(ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት ነው::
19“ሌላውን አውራ በግ ወስደህ አሮንና
ወንዶች ልጆቹ በራሱ ላይ እጆቻቸውን
ይጭኑበታል:: 20አውራውንም በግ እረደው፤
ከደሙም ወስደህ የአሮንንና የወንዶች
ልጆቹን የቀኝ ጆሮዎቻቸውን ጫፍ የቀኝ
እጆቻቸውን አውራ ጣቶች፣ የቀኝ እግራ
ቸውንም አውራ ጣቶች ቅባቸው፤ ከዚያም
ደሙን በመሠዊያው ላይ ዙሪያውን እር
ጨው:: 21በመሠዊያው ላይ ካለው ደምና
ከቅብዐ ዘይቱ ወስደህ በአሮንና በልብሶቹ
ላይ እንዲሁም በወንዶች ልጆቹና በልብሶ
ቻቸው ላይ እርጨው:: ከዚያም እርሱና
ወንዶች ልጆቹ እንዲሁም ልብሶቻቸው የተ
ቀደሱ ይሆናሉ::
22‘ከዚህ አውራ በግ ስቡን፣ ላቱን፣ በሆድ
ዕቃው ውስጥ ያለውን ስብ፣ የጕበቱን ሽፋን፣
ሁለቱን ኵላሊቶችና በዙሪያቸው ያለውን
ስብና ቀኙን ወርች ውሰድ፤ ይህ የክህነት
አውራ በግ ነው:: 23*በእግዚአብሔር* (ያህዌ)
ፊት በሌማት ካለው ያለ እርሾ ከተጋገረው
ቂጣ፣ ዳቦ፣ በዘይት የተሠራ እንጎቻና ኅብስት
ውሰድ:: 24እነዚህን ሁሉ በአሮንና በወንዶች
ልጆቹ እጆች ላይ በማኖር እንደሚወዘወዝ
መሥዋዕት *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ወዝው
ዛቸው:: 25ከዚያም ከእጃቸው ወስደህ ከሚቃጠ
ለው መሥዋዕት ጋር *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ)
መልካም መዓዛ እንዲሆን በመሠዊያው ላይ
አቃጥለው፤ ይህም *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) በእ
ሳት የሚቃጠል መሥዋዕት ነው:: 26ለአሮን
ክህነት የአውራ በጉን ፍርምባ ከወሰድህ
በኋላ እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት *በእግዚ
አብሔር* (ያህዌ) ፊት ወዝውዘው ይህም የአንተ
ድርሻ ይሆናል::
27“ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ ለክህነት
የሆኑትን የአውራውን በግ ብልቶች፣ ቀድሳ
ቸው:: የተወዘወዘውን ፍርምባና የቀረበውን
ወርች 28ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ የዘወ
ትር የእስራኤላውያን ድርሻ የሚሆነው ይህ
ነው፤ ከኅብረት መሥዋዕታቸው[1] እስራኤላ
ውያን *ለእግዚአብሔር* (ያህዌ) የሚያቀርቡት
ነው::
29“የአሮን የተቀደሱ ልብሶች ለትውል
ዶቹ ይሆናሉ፤ ይኸውም በእነርሱ ይቀቡና
ክህነትን ይቀበሉ ዘንድ ነው:: 30ካህን በመ
ሆን እርሱን የሚተካውና በመቅደሱ ለማገ
ልገል ወደ መገናኛው ድንኳን የሚመጣው
ወንድ ልጅ ሰባት ቀን ይለብሳቸዋል::
31“የክህነቱን አውራ በግ ወስደህ ሥጋ
ውን በተቀደሰ ስፍራ ቀቅለው:: 32አሮንና
ወንዶች ልጆቹ በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ
ላይ የአውራውን በግ ሥጋና በሌማት ያለ
ውን ዳቦ ይብሉ:: 33ለክህነታቸውና ለመቀ
ደሳቸው ማስተስረያ የሆኑትን እነዚህን
መሥዋዕቶችን ይብሉ፤ የተቀደሱ ስለ ሆኑ
ሌላ ማንም አይብላቸው:: 34ከክህነቱ የአውራ
በግ ሥጋ ወይም ከቂጣው እስከ ንጋት ድረስ
ቢተርፍ አቃጥለው፤ የተቀደሰ ስለሆነ መበ
ላት የለበትም::
35“ክህነታቸውን በሰባት ቀን በመፈጸም
ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ ያዘዝሁህን ሁሉ
አድርግላቸው:: 36ለማስተስረያ የሚሆን አንድ

29፥10 ቍ19፤ ዘሌ1፥4፤4፥15፤ 16፥21፤ዘኍ8፥12
29፥11 ዘሌ1፥5፡ 11፤4፥24፤6፥16፡ 25፤14፥13
29፥12 ዘፀ27፥2፤ ዘሌ4፥7፤9፥9
29፥13 ቍ22፤ ዘፀ12፥9፤ዘሌ1፥8፤ 3፥3፡5፡9፤4፥10፤6፥ 12፤7፥3፡5፡31፤9፥10፤ ዘኍ18፥17፤1ሳሙ2፥ 15፤1ነገ8፥64፤ 2ዜና7፥7፤29፥35፤ 35፥14፤ኢሳ43፥24፤ ሕዝ 44፥15፤
29፥14 ዘሌ4፥12፡ 21፤16፥27፤ ዘኍ19፥3-5፤ናሆ3፥ 6፤ሚል2፥3፤ ዕብ13፥11
29፥15 ቍ3:10፤ ዘሌ3፥2፤2ዜና29፥23
29፥17 ዘሌ1፥9:13
29፥18 ዘፍ8፥21፤ 2ቆሮ2፥15
29፥19 ቍ3:10
29፥20 ቍ16፤ ዘሌ1፥5፡11፤ 3፥2፤14፥14:25
29፥21 ቍ1:7፤ ዕብ9፥22
29፥22 ቍ13
29፥24 ዘሌ7፥30፤ 9፥21፤10፥15፤14፥ 12፡23፤11:20፤ ዘኍ6፥20፤8፥11:13: 15
29፥25 ቍ18
29፥26 ዘሌ7፥31: 34
29፥27 ዘፀ22፥29፤ ዘሌ7፥31:34፤ ዘኍ18፥11:12፤ ዘዳ18፥3
29፥28 ቍ22-27፤ ዘሌ7፥30:34፤10፥15
29፥29 ዘፀ28፥2፤ ዘሌ16፥4፤ዘኍ20፥28
29፥30 ዘሌ6፥22፤ ዘኍ 3፥3፤20፥28
29፥31 ዘሌ7፥37፤ 10፥14፤ዘኍ19፥9፤ 2ዜና13፥9፤ ሕዝ42፥13
29፥32 ማቴ12፥4
29፥33 ዘሌ22፥10: 13
29፥34 ዘፀ12፥10
29፥36 ቍ33:37፤ ዘፀ30፥10፤40፥10፤

[1]28 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል

መንፈሣዊ ብቃት ያመለክታል፤ (ኢሳ 61፥1 ይመ)::
29፥10 *ወይፈኑን ... በማምጣት፤* የአሮንንና የልጆቹን የቀደመ ኀጢአት ለማስተስረይ፣ (ዘሌ 4፥3 ይመ) እንደ ኀጢአት መሥዋዕት ሆኖ የሚቀርብ ነው፤ (ቍ14 ይመ) *በራሱ ላይ እጆቻቸውን ይጫኑበት፤* ይህ የሚያመለክተው (1) እንስሳው በእነርሱ ምትክ መሠዋቱንና (2) ኀጢአታቸው ኀጢአትን በሚሸከመው ላይ መተላለፉን ነው፤ (ዘሌ 16፥20-22 እና ማብ ይመ)::
29፥12 *በመሠዊያው ቀንዶች ላይ፤* የ27፥2 ማብ ይመ::
29፥13 *ስብ፤* የወይፈኑ ምርጥ ብልት ሁሉ፣ (ዘሌ3፥3-5:16) መሥዋዕት ሆኖ በመቃጠል በእግዚአብሔር ፊት ይቀርባል::
29፥14 *ሥጋ ፤ ቆዳውንና የማይበላውን አሰስ ገሰስ፤* ኀጢአቱን የሚሸከም ነው ተብሎ ስለሚታሰብ፣ ከሠፈሩ ውጭ ይቃጠላል፤ (ዕብ 13፥11-13 ይመ)::
29፥18 *በጉን በሙሉ ... አቃጥለው፤* ፈጽሞ ከልብ መሰጠትን ያመለክታል::
29፥20 *ቀኝ ጆሮዎቻቸውን፤* ለእግዚአብሔርና ለቃሉ ንቁ መሆንን ያመለክታል:: *ቀኝ እጆቻቸውን... ቀኝ እግሮቻቸውን፤* በእግዚአብሔር ምትክ ለሌሎች የሚሰጠውን አገልግሎት ያመለክታል::
29፥24 *እንደሚወዘወዝ መሥዋዕት፤* የዘፀ 7፥30-32 ማብ ይመ::
29፥28 *ለአሮንና ... ልጆቹ ... ድርሻ፤* ከሚሠውት እንስሳት የተወሰነው ክፍል ለካህናቱና ለቤተሰቦቻቸው ምግብ እንዲሆን ይመደብ ነበር፤ (ዘሌ 10፥14 ይመ)::
29፥31 *በተቀደሰ ስፍራ፤* ምናልባት የማደሪያውን አደባባይ ሳይሆን አይቀርም::

ወይፈን የኀጢአት መሥዋዕት አድርገህ
በየዕለቱ ሠዋ፤ ለመሠዊያውም ማስተስረያ
በማቅረብ መሠዊያውን አንጻው፤ ትቀድስ
ውም ዘንድ ቅባው። 37ለሰባት ቀን ለመሠ
ዊያው ማስተስረያ በማድረግ ቀድሰው፤ ከዚ
ያም መሠዊያው እጅግ የተቀደሰ ይሆ
ናል፤ የሚነካውም ሁሉ የተቀደሰ ይሆናል።
38“በየዕለቱ ያለማቋረጥ በመሠዊያው
ላይ የምታቀርበው ይህ ነው፤ ዓመት የሞ
ላቸው ሁለት የበግ ጠቦቶች፤ 39አንዱን በማ
ለዳ፣ ሌላውን በምሽት አቅርብ። 40ከመጀ
መሪያው የበግ ጠቦት ጋር የኢፍ መስፈሪያ
አንድ ዐሥረኛ[ሀ] ምርጥ ዱቄትን ተወቅጦ
ከተጠለለ ሩብ ኢፍ[ለ] ዘይት ጋር ለውስና
ሩብ ኢን ወይንን ደግሞ የመጠጥ መሥዋዕት
በማድረግ አቅርብ። 41ሌላውን የበግ ጠቦት
በማለዳው እንደ ቀረበው ተመሳሳይ ከሆነው
የእህልና የመጠጥ መሥዋዕት ጋር በምሽት
ሠዋው፤ ይህም ባፋጭ መዐዛና ለእግዚ
አብሔር (ያህዌ) በእሳት የሚቀርብ መሥዋዕት
ነው።
42“ይህ የሚቃጠል መሥዋዕት በእግዚ
አብሔር (ያህዌ) ፊት በመገናኛው ድንኳን
ደጃፍ ላይ በሚመጡት ትውልዶች ዘወትር
ይደረጋል፤ በዚያ እገናኝሃለሁ፤ እናገርሃለ
ሁም፤ 43በዚያ ደግሞ ከእስራኤላውያን ጋር
እገናኛለሁ፤ ስፍራውም በክብሬ ይቀደሳል።
44“ስለዚህ የመገናኛው ድንኳንና መሠዊ
ያውን እኔ እቀድሳለሁ፤ ካህናት ሆነው
እንዲያገለግሉኝ አሮንና ወንድ ልጆቹን
እቀድሳለሁ። 45ከዚያም በእስራኤላውያን መካ
ከል እኖራለሁ፤ አምላካቸውም (ኤሎሂም) እሆና
ለሁ። 46በመካከላቸውም እኖር ዘንድ ከግ
ብፅ ያወጣኋቸው እኔ አምላካቸው እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) መሆኔን ያውቃሉ፤ እኔ እግዚ
አብሔር (ያህዌ) አምላካቸው ነኝ።

የዕጣን መሠዊያ

30፥1-5 ተጓ ምብ - ዘፀ 37፥25-28

30 ዕጣን የሚጤስበት መሠዊያ ከግ
ራር ዕንጨት ሥራ። 2ርዝመቱና
ጐኑ ባለ አንድ አንድ ክንድ[ሐ] የሆነ ከፍታ
ውም ሁለት ክንድ የሆነ አራት ማእዘን
ይሁን፤ ከመሠዊያው ጋር አንድ ወጥ የሆኑ
ቀንዶች ይኑሩት። 3ላዩን፣ ጐኖቹን ሁሉና
ቀንዶቹን በንጹሕ ወርቅ ለብጣቸው፤ ዙሪያ
ውን የወርቅ ክፈፍ አብጅለት። 4መሠዊያ

ዘሌ1፥4፤4፥20፤16፥16፤ዘኍ6፥11፤7፥10፤8፥12፡19፤16፥46፤25፥13፤2ዜና29፥24፤ዕብ10፥11
29፥37 ዘፀ30፥28-29፤40፥10፤ሕዝ43፥25፤ማቴ23፥19
29፥38 ዘሌ23፥2፤ዘኍ28፥3-8፤1ዜና16፥40፤2ዜና8፥13፤ሕዝ46፥13-15፤ዳን12፥11
29፥39 ዘኍ28፥4፡8፤1ነገ18፥36፤2ዜና13፥11፤ዕዝ3፥3፤መዝ141፥2፤ዳን9፥21
29፥40 ዘፍ35፥14፤ዘፀ30፥24፤ዘሌ23፥37፤ዘኍ15፥4፤28፥5፤2ነገ16፥13
29፥41 ዘሌ2፥1፤5፥13፤10፥12፤ዘኍ4፥16፤6፥17፤1ነገ18፥64፤18፥29፡36፤2ነገ3፥20፤16፥15፤ዕዝ9፥4፡5፤መዝ141፥2፤ኢሳ43፥23፤ዳን9፥21
29፥42 ቍ43፤ዘፀ25፥42፤26፥1፡22፤27፥21፤30፥8፡10፡21፡31፤31፥13፤33፥9፡11፤ዘኍ7፥89፤ሕዝ46፥15
29፥43 ዘፀ33፥18፤40፥34፤ዘሌ9፥6፤1ነገ8፥11፤2ዜና5፥14፤7፥2፤መዝ26፥8፤85፥9፤ሕዝ1፥28፤43፥5፤ ሐጌ1፥8፤2፥7
29፥44 ቍ1
29፥45 ዘፍ17፥7፤ዘፀ25፥8፤ዘኍ35፥34፤ዮሐ14፥17፤ሮሜ8፥10፤ 2ቆሮ6፥16
29፥46 ዘፍ17፥7፤ዘፀ6፥6፤19፥4-6፤ዘዳ5፥6፤መዝ114፥1፤ሐጌ2፥5
30፥1 ዘፀ25፥6፤37፥29፤40፥5፡26፤ዘኍ4፥11፤1ነገ6፥20፤ሕዝ41፥22፤25፥6፤37፥29፤ሉቃ1፥11፤ዕብ9፥4፤ራእ8፥3
30፥2 ዘፀ27፥2፤ራእ9፥13
30፥3 ዘፀ25፥11
30፥4 ዘፀ25፥12
30፥5 ዘፀ25፥13
30፥6 ዘፀ25፥22፤26፥34

ውን ለመሸከም የሚያገለግሉትን መሎጊያዎች
የሚይዙ፣ ከክፈፉ በታች ትይዩ የሆኑ ሁለት
የወርቅ ቀለበቶችን ለመሠዊያው አብጅ።
5መሎጊያዎቹንም ከግራር እንጨት ሠርተህ
በወርቅ ለብጣቸው። 6መሠዊያውን ከመጋረጃው
ፊት ለፊት፣ ይኸውም ከምስክሩ ታቦት
ፊት፣ ከምስክሩ በላይ ካለው እኔ አንተን
ከምገናኝበት ከስርየት መክደኛው ፊት አስ
ቀምጠው።
7“አሮን መብራቶቹን በሚያዘጋጅበት
ጊዜ፣ በየማለዳው ደስ የሚያሰኝ ሽታ ዕጣን
በመሠዊያው ላይ ያጢስ። 8ምሽት ላይ
መብራቶቹን በሚያበራበትም ጊዜ ዕጣኑን
ማጠን አለበት፤ ይኸውም በሚመጡት
ትውልዶች ሁሉ ዕጣኑ በእግዚአብሔር (ያህዌ)
ፊት ዘወትር እንዲጤስ ነው። 9በዚህም መሠ
ዊያ ላይ ሌላ ዕጣን ወይም ሌላ የሚቃጠል
መሥዋዕት ወይም የእህል መሥዋዕት አታ
ቅርብ፤ የመጠጥ መሥዋዕትም አታፍስበት።
10አሮን በዓመት አንድ ጊዜ በቀንዶቹ ላይ
ማስተስረያ ያደርግበታል፤ ይህ ዓመታዊ
ማስተስረያ በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ
ለማስተስረያ ከሚሆን የኀጢአት መስዋዕት
ደም ጋር መደረግ አለበት፤ ይህም ለእግዚ
አብሔር (ያህዌ) እጅግ ቅዱስ ነው።”

የማስተስረያ ገንዘብ

11ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ 12“የእስራኤላውያንን ጠቅላላ ቈጠራ
በምታደርግበት ጊዜ እያንዳንዱ ሰው በሚ
ቈጠርበት ወቅት ለሕይወቱ ቤዛ የሚሆን
ዎጆ ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መክፈል አለበት፤
በዚህም ዐይነት ስትቈጥራቸው በእነርሱ
ላይ መቅሠፍት አይመጣም። 13ማንም ወደ
ተቈጠሩት ዘንድ የሚያልፍ ሃያ አቦሊ
በሚመዝን በመቅደሱ ሰቅል ሚዛን ግማሽ
ሰቅል[መ] መስጠት አለበት፤ ይህ ግማሽ ሰቅል

30፥7 ዘፀ25፥6፤ 40፥27፤ዘኍ3፥10፤ዘዳ33፥10፤1ሳሙ2፥28፤1ዜና6፥49፤2ዜና2፥4፤26፥18፤29፥7 30፥8 ዘፀ25፥37፤29፥42 30፥9 ዘሌ10፥1፤ዘኍ16፥7፡40 30፥10 ዘፀ29፥14፡42፤ዘሌ4፥3፤6፥25፤7፥7፤8፥2፡14፤9፥7፤16፥2፤ 16፥18-19፡30፤23፥27፡28፤25፥9፤ዘኍ6፥11 30፥12 ዘፀ38፥25፡ 26፤ዘኍ1፥2፡49፤4፥2፡29፤14፥29፡12፤ 26፥2፤31፥26፡50፤ ዘዳ 28፥58-61፤2ሳሙ24፥1፤24፥13፤1ነገ8፥37፤2ነገ12፥4፤ማቴ20፥28 30፥13 ቍ24፤ዘፀ38፥24፡26፤ ዘሌ5፥15፤27፥3፡25፤ ዘኍ3፥47፤7፥13፤ 18፥16፤ሕዝ4፥10፤ 45፥12፤ማቴ17፥24

[ሀ]40 ይህ ምናልባት 2 ሊትር ያህል ነው።
[ለ]40 ይህ ምናልባት 1 ሊትር ያህል ነው።
[ሐ]2 ርዝመቱና ጐኑ 0.5 ሜትር፣ ከፍታው 0.9 ሜትር ያህል ነው።
[መ]13 በዚህና በቍጥር 15 ላይ 6 ግራም ያህል ነው።

29፥38-39፤ በየዕለቱ ጠዋትና ማታ ሳይታጐል መቅረብ ስላለበት መሥዋዕት የተሰጠው ሥርዐት ሲሆን፣ ይህ ሥርዐት የእግዚአብሔር ሕዝብ መናፍቅ በነበረበት ዘመንም እንኳ ይደረግ ነበር (2ነገ 16፥15 ይመ)።

29፥42-43 *በዚያ እገናኝሃለሁ፤ እናገርሃለሁም፤* የ27፥21 ማብ ይመ።

29፥43 *በክብሬ፤* በኪዳኑ ታቦት ላይ የእግዚአብሔርን መገኘት ያመለክታል፤ (የ25፥1፡40፥34-35፤1ነገ8፥10-13 ማብ ይመ)።

29፥45-46፤ መካከል እኖራለሁ፤ የ25፥9 ማብ ይመ።

29፥45 *አምላካቸውም እሆናለሁ፤* እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ለማመልከት ነው፤ (የ6፥7 ማብ ይመ)።

29፥46 *ከግብፅ ያወጣኋቸው እኔ አምላካቸው እግዚአብሔር፤* የ20፥2 ማብ ይመ።

30፥1 *ዕጣን፤* የዕጣኑ ሽታ የእግዚአሔርን ሕዝብ ጸሎት ያመለክታል፤ (መዝ141፥2፤ ሉቃ1፥10፤ ራእ5፥8፡8፥3-4 ይመ)።

30፥3 *ወርቅ፤* የ26፥37 ማብ ይመ።

30፥4 *ቀለበቶችን፤* የ25፥12 ማብ ይመ።

30፥6 *ከመጋረጃው ፊት ለፊት ... ከምስክሩ ታቦት፤* የ25፥16፡22፡26፥31 ማብ ይመ።

30፥10 *ዓመታዊ ማስተስረያ፤* ዘሌ 16፥34 ይመ።

30፥12 *የእስራኤላውያንን ... በሚቈጠርበት፤* ምናልባት እንዲህ ያለው ቈጠራ የሚደረገው በተለያዩ ጊዜያት ሲሆን፣ የሚደረገውም እስራኤላውያን በእግዚአብሔር አገልግሎት ውስጥ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ለማድረግ ነው፤ (ዘኍ 1፥2፡26፥2 ይመ)። *ለሕይወቱ ... ዎጆ ... መክፈል አለበት፤* በ13፥13፡15 ላይ

ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የሚቀርብ መሥዋዕት
ነው:: [14]ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከሃያ
በላይ ሆኖ ወደ ተቈጠሩት ያለፉት ሁሉ፣
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት ማቅረብ
አለባቸው:: [15]ለሕይወታችሁ ማስተስረያ እን
ዲሆን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት በም
ታቀርቡበት ጊዜ ባለጠጋው ከግማሽ ሰቅል
በላይ፣ ድኻውም አጕድሎ አይስጥ:: [16]የማስ
ተስረያውን ገንዘብ ከእስራኤላውያን ተቀብ
ለህ ለመገናኛው ድንኳን አገልግሎት አው
ለው፤ ለሕይወታችሁ ማስተስረያ በማድረግ
በእግዚአብሔር (ያህዌ) ፊት የእስራኤላውያን
ማስተስረያ ይሆናል::"

የመታጠቢያ ሰን

[17]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ [18]"ለመታጠቢያ ከናስ ማስቀመጫው
ጋር የናስ ሰን አብጅ፤ በመገናኛው ድንኳንና
በመሠዊያው መካከል አስቀምጠህ ውሃ
አድርግበት:: [19]አሮንና ወንዶች ልጆቹ በው
ስጡ ባለው ውሃ እጃቸውንና እግራቸውን
ይታጠቡበታል:: [20]ወደ መገናኛው ድንኳን
በሚገቡበት ጊዜ ሁሉ እንዳይሞቱ በውሃ
ይታጠቡ፤ እንዲሁም ለእግዚአብሔር (ያህዌ)
የእሳት መሥዋዕት ለማቅረብ ወደ መሠዊያው
ለማገልገል በሚቀርቡበት ጊዜ፣ [21]እንዳይሞቱ
እጃቸውንና እግራቸውን ይታጠባሉ፤ ይህም
በሚመጡት ትውልዶች ሁሉ ለአሮንና ለት
ውልዶቹ የዘላለም ሥርዐት ይሆናል::"

ቅብዐ ዘይት

[22]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፣ [23]"ምርጥ ቅመሞችን፣ አምስት መቶ
ሰቅል° ፈሳሽ ከርቤ፣ ግማሽ ይኸውም ሁለት
መቶ አምሳ ሰቅል ባፋጭ ቀረፋ፣ ሁለት
መቶ አምሳ ሰቅል ጠጅ ሣር፣ [24]አምስት
መቶ ሰቅል ብርጕድ ውሰድ፤ ሁሉም እንደ
መቅደሱ ሰቅልና አንድ የኢን መስፈሪያ"
የወይራ ዘይት ይሁን፤ [25]እነዚህን በቀማሚ
እንደ ተሠራ እንደሚሸት ቅመም የተቀደሰ
ቅብዐ ዘይት አድርግ፤ የተቀደሰ ቅብዐ ዘይት
ይሆናል፤ [26]ከዚያም የመገናኛውን ድንኳን፣
የምስክሩን ታቦት፣ [27]ጠረጴዛውንና ዕቃዎቹን
ሁሉ፣ መቅረዙንና ዕቃዎቹን፣ የዕጣን መሠ
ዊያውን፣ [28]የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊ
ያውንና ዕቃዎቹን ሁሉ እንዲሁም የመ
ታጠቢያ ሰኑን ከነመቆሚያው እንድ
ትቀባበት ይሁን:: [29]እጅግ የተቀደሱ ይሆኑም
ዘንድ ቀድሳቸው፤ የሚነካቸውም ሁሉ የተ

30፥14 ዘፀ38፥26፤ ዘኍ1፥3:18፤14፥29፤ 26፥2፤32፥11፤ 2ዜና25፥5
30፥15 ምሳ22፥2፤ ኤፌ6፥9
30፥16 ቍ12፤ ዘፀ38፥25-28፤ 2ዜና24፥5፤ ዘኍ31፥54
30፥18 ዘፀ31፥9፤ 35፥16፤38፥8፤ 39፥39፤40፥7:30፤ 1ነገ7፥38፤2ዜና4፥6
30፥19 ዘፀ29፥4፤ 40፥12:31-32፤ዘሌ 8፥6፤መዝ26፥6፤ዮሐ 13፥10፤ዕብ10፥22
30፥20 ዘፀ28፥43
30፥21 ዘፀ27፥21፤ 29፥42
30፥23 ዘፍ43፥11፤ 37፥25፤ምሳ7፥17፤ ማሕ4፥14፤ኢሳ43፥24 ፤ኤር6፥20
30፥24 ቍ13፤መዝ 45፥8፤ሕዝ27፥19
30፥25 ቍ35፤ዘፀ 29፥7፤37፥29፤1ዜና 9፥30፤1ሳሙ9፥16
30፥26 ዘፀ40፥9፤ ዘሌ8፥10፤ዘኍ7፥1
30፥29 ዘፀ29፥37፤ ዘሌ6፥18:27፤8፥10- 11፤ማቴ23፥17
30፥30 ዘፀ28፥41፤ 29፥7፤ዘሌ8፥2:12: 30፤10፥7፤16፥32፤ 21፥10:12፤1ዜና15፥ 12፤መዝ133፥2
30፥31 ዘፀ29፥7:42
30፥32 ቍ25:37
30፥33 ቍ38፤ ዘፍ17፥14
30፥34 ማሕ3፥6
30፥35 ቍ25፤ ዘፀ25፥6
30፥36 ቍ32፤ ዘፀ25፥22፤29፥37፤ ዘሌ2፥3
30፥37 ቍ32
30፥38 ቍ33
31፥2 ዘፀ17፥10፤ 36፥1:2፤37፥1፤ 38፥22፤1ዜና2፥20፤ 2ዜና1፥5
31፥3 ዘፀ28፥3፤ 1ነገ7፥14፤1ቆሮ12፥4
31፥6 ዘፀ28፥3፤ 36፥1:2፤38፥23፤ 1ነገ7፥14፤2ዜና2፥14

ቀደሰ ይሆናል::
[30]ካህናት ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ አሮን
ንና ወንዶች ልጆቹን ቅባቸው፤ ቀድሳቸ
ውም:: [31]ለእስራኤላውያን ንገራቸው፤ 'በሚ
መጡት ትውልዶች ሁሉ ይህ የእኔ የተቀደሰ
የቅብዐት ዘይት ይሆናል፤ [32]በማንም ሰው
ሰውነት ላይ አታፍስሱት፤ በተመሳሳይ
መንገድ ምንም ዘይት አትሥሩ፤ የተቀደሰ
ነው፤ ቅዱስ መሆኑን ልብ በሉ:: [33]ተመሳ
ሳይ ዐይነት የሠራና ከካህናት ሌላ በማንም
ሰው ላይ ያፈሰሰ ሁሉ ከወገኑ ይወገድ::

ዕጣን

[34]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ "ተመጣጣኝ በማድረግ የጣፋጭ
ሽቱ ቅመሞች፣ የሚንጠባጠብ ሙጫ፣ በዛ
ጐል ውስጥ የሚገኝ ሽቱ፣ የሚሸት ሙጫ፣
እና ንጹሕ ዕጣን ወስደህ፣ [35]በቀማሚ እንደ
ተሠራ ባፋጭ መዐዛ ያለው የተቀመመ ዕጣን
አብጅ፤ በጨው የተቀመመ፣ ንጹሕና የተ
ቀደሰ ይሁን:: [36]ከእርሱም ጥቂቱን ወቅጠህ
ዱቄት በማድረግ አልመህ በመገናኛው
ድንኳን ከምስክሩ ፊት ለፊት ከአንተ ጋር
በምገናኝበት ስፍራ አስቀምጠው፤ ለአንተ
እጅግ የተቀደሰ ይሆናል:: [37]ለራስህ በዚያ
ዐይነት መንገድ ምንም ዐይነት ዕጣን አታ
ብጅ:: ለእግዚአብሔር (ያህዌ) የተቀደሰ መሆኑን
ልብ በል:: [38]በመልካም ሽታው ይደሰት
ዘንድ እርሱን አስመስሎ የሚሠራ ሁሉ
ከወገኑ የተወገደ ይሁን::

ባስልኤልና ኤልያብ

31፥2-6 ተጓ ምብ - ዘፀ 35፥30-35

31 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ [2]"እነሆ፤ ከይሁዳ
ነገድ የሆር የልጅ ልጅ የሆነውን የኡሪን
ልጅ ባስልኤልን መርጬዋለሁ:: [3]በሁሉም
ዐይነት የእጅ ጥበብ ሥራ፣ ብልሃት፣
ችሎታና ዕውቀት እንዲኖረው የእግዚአብሔ
ርን (ኤሎሂም) መንፈስ ሞልቼዋለሁ፤ [4]ይኸውም
በወርቅ፣ በብርና በናስ ለሚሠሩት ሥራ
ዎች በጥበብ የተሠሩ ጌጦችን እንዲያበጅ፣
[5]ድንጋዮችን እንዲቆፍርና እንዲጠርብ ከእ
ንጨትም ጥርብ እንዲያወጣ፣ ሁሉንም ዐይ
ነት የእጅ ጥበብ ሥራዎችን እንዲያከናውን
ነው:: [6]በተጨማሪም ከዳን ነገድ የሆነውን
የአሂሳሚክን ልጅ ኤልያብን እንዲረዳው
መርጬዋለሁ፤ እንዲሁም ያዘዝሁህን ሁሉ

°23 ወደ 6 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
"24 ወደ 4 ሊትር ያህል ነው::

ከተወሳው መርሕ ጋር የሚያያዝ ነው፤ (የ13፥13 ማብ ይመ)::

30፥14 *ዕድሜያቸው ሃያ ዓመትና ከሃያ በላይ ሆኖ፤* ለውትድርና የሚመለመልበት (የሚመረጥበት) ዕድሜ ነው፤ (ዘኍ 1፥3 ይመ)::

30፥16 *ለመገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ::

30፥18 *ለመታጠቢያ ከናስ ... የናስ ሰን (ጳሕል)፤* እስራ ኤላውያን ሴቶች ከሰጡት የናስ መስተዋት የሚሠራ ነው፤ (38፥8 ይመ):: *መታጠቢያ፤* የ29፥4 ማብ ይመ::

30፥23-24 *ከርቤ ... ቀረፋ ... ጠጅ ሣር ... ብርጕድ፤* የ25፥6 ማብ ይመ::

30፥33 *ከወገኑ ይወገድ፤* የ12፥15 ማብ ይመ::

30፥34 *የሚንጠባጠብ ሙጫ፣ በዛጐል ውስጥ የሚገኝ ሽቱ፣ የሚሸት ሙጫ፤* የ25፥6 ማብ ይመ:: *ጣፋጭ ... ንጹሕ ዕጣን፤* በደቡብ ዐረቢያ የሚበቅል የዛፍ ቅርፊት ነው::

31፥2 *ባስልኤል፤* "በእግዚአብሔር ጥላ/ጥበቃ ውስጥ ያለ" ማለት ነው:: *ሆር፤* የ17፥10 ማብ ይመ::

31፥3 *የእግዚአብሔርን መንፈስ ሞልቼዋለሁ፤* በልዩ ጥበ ብና ችሎታ በእጅ ሙያ መሥራት መንፈሳዊ ስጦታ ሲሆን፣ ይህም አንድን ሰው ለእግዚአብሔር አገልግሎት ያደርገዋል::

31፥6 *ኤልያብ፤* "አባቴ (መለኮታዊው) ድንኳኔ/ማደሪያዬ

ያደርጉ ዘንድ ለእጅ ጥበብ ዐዋቂዎች ሁሉ
ብልሃትን ሰጥቻቸዋለሁ፤ 7ይኸውም የመገና
ኛውን ድንኳን፣ የምስክሩን ታቦት በላዩ
ላይ ካለው ከስርየት መክደኛው ጋር፣ ሌሎች
የድንኳኑን መገልገያ ዕቃዎች ሁሉ፣ 8ጠረጴ
ዛውን ከነዕቃዎቹ፣ ከንጹሕ ወርቅ የተሠራ
ውን የወርቅ መቅረዝ ከነዕቃዎቹ፣ የዕጣኑን
መሠዊያ፣ 9የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊ
ያውን ከነዕቃዎቹ፣ ሰኑን፣ ከእነማስቀመ
ጫው፣ 10ከፈትል የተሠሩ ልብሶችን ይኸውም
የካህኑን የአሮንን የተቀደሱ ልብሶችንና
ካህናት ሆነው ሲያገለግሉ የሚለብሷቸው የወ
ንድ ልጆቹ ልብሶችን፣ 11እንዲሁም የመ
ቅደሱ የሆነውን ቅብዐ ዘይትና ጣፋጭ ሽታ
ያለውን ዕጣን እንዲሠሩ ነው፤ ልክ እኔ
እንዳዘዝሁህ ያብጁቸው።

ሰንበት

12ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
እንዲህ አለው፤ 13"ለእስራኤላውያን ንገራ
ቸው፤ 'ሰንበቴን አክብሩ፤ ይህም በእኔና
በእናንተ መካከል በሚመጡት ትውልዶች
ሁሉ ምልክት ይሆናል፤ ይኸውም የምቀድ
ሳችሁ[*] እኔ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንደ ሆንሁ
እንድታውቁ ነው።
14"ለእናንተ ቅዱስ ነውና ሰንበትን አክ
ብሩ፤ ማንም ቢሽረው በሞት ይቀጣል፤
በዚያ ቀን ማንም የሚሠራ ቢኖር ከወገኑ
ተነጥሎ ይለይ። 15ስድስት ቀን ሥራ ይሠ
ራል፤ ሰባተኛው ቀን ግን ለእግዚአብሔር
(ያህዌ) የተቀደሰ የዕረፍት ሰንበት ነው፤ በሰ
ንበት ቀን ማንም ቢሠራ በሞት መቀጣት
አለበት። 16እስራኤላውያን በሚመጡት ትው
ልዶች ሁሉ ሰንበትን በመጠበቅ የዘላለም
ኪዳን አድርገው ማክበር አለባቸው፤ 17በእኔና
በእስራኤላውያን መካከል ለዘላለም ምልክት
ይሆናል፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር (ያህዌ)
ሰማይንና ምድርን በስድስት ቀን ሠርቶ፣
በሰባተኛው ቀን ከሥራ ታቅቦ ዐርፎአልና።' "
18እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ ላይ
ለሙሴ መናገሩን ከፈጸመ በኋላ፣ በእግዚ
አብሔር (ኤሎሂም) ጣት የተጻፈባቸውን የድንጋይ
ጽላቶች፣ ሁለቱን የምስክር ጽላቶች ለእርሱ
ሰጠው።

የወርቅ ጥጃ

32 ሕዝቡ ሙሴ ከተራራው ላይ ሳይ
ወርድ ብዙ እንደ ቆየ ባዩ ጊዜ፣
ወደ አሮን ተሰብስበው፣ "ናና በፊታችን
የሚሄዱ አማልክት[*] ሥራልን፤ ያ ከግብፅ
ያወጣን ሙሴ ምን እንዳገኘው አናውቅም
አሉት።
2አሮንም፣ "የሚስቶቻችሁን፣ የወንድና
የሴት ልጆቻችሁን የጆሮ ወርቅ አውልቃ
ችሁ ወደ እኔ አምጡ" ብሎ መለሰላቸው።
3ሕዝቡም ሁሉ የጆሮ ወርቃቸውን አውል
ቀው ወደ አሮን አመጡ። 4እርሱም
የሰጡትን ወስዶ በመሣሪያ በመቅረጽ በጥጃ
ምስል ጣዖት አድርጎ ሠራው፤ ከዚያም እነ
ርሱ፣ "እስራኤል ሆይ፤ ከግብፅ ያወጡህ
አማልክት[*] እነዚህ ናቸው" አሉ።
5አሮን ይህን ባየ ጊዜ በወርቅ ጥጃው
ፊት ለፊት መሠዊያ ሠርቶ፣ "ነገ ለእግዚአ
ብሔር (ያህዌ) በዓል ይሆናል" ብሎ ዐወጀ።
6በማግሥቱ ሕዝቡ በማለዳ ተነሥተው የሚ
ቃጠል መሥዋዕት ሠዉ፤ የኅብረት መሥዋ
ዕት[*] አቀረቡ፤ ከዚህም በኋላ ይበሉና ይጠጡ
ዘንድ ተቀመጡ፤ ሊዘፍኑም ተነሡ።

[*]13 ወይም፣ *ቅዱስ አድርጌ የምለያችሁ* ተብሎ መተርጎም ይችላል።
[*]1 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 23 እና 31 ላይ *አምላክ* ተብሎ መተርጎም ይችላል።
[*]4 በዚህና በቍጥር 8 ላይ፣ *ይህ አምላካችሁ ነው* ተብሎ መተርጎም ይችላል።
[*]6 በትውፊት፣ *የሰላም መሥዋዕት* በመባል ይታወቃል።

31፥7 ዘፀ36፥8-38፤ 37፥1-5፡6፤40፥20
31፥8 ዘፀ37፥10-16፤17-24፤ዘሌ24፥4፤37፥25-28
31፥9 ዘፀ30፥18፤38፥3፤ዘኍ4፥14
31፥10 ዘፀ28፥2
31፥11 ዘፀ30፥22-32፤37፥29፤25፥6፡9
31፥13 ቍ17፤ዘፀ20፥8፤29፥42፤ዘሌ11፥44፤20፥8፤21፥8፤ኢሳ56፥4፤ሕዝ20፥12፡20፤37፥28
31፥14 ዘፀ35፥2፤ዘኍ15፥32-36
31፥15 ዘፍ 2፥3፤ዘፀ20፥8-11፤35፥2፤ዘሌ16፥29፤23፥3፤ዘኍ29፥7
31፥16 ዘፀ20፥8
31፥17 ቍ13፤ዘፍ2፥2-3፤ዘፀ20፥9፤ኢሳ56፥2፤58፥13፤66፥23፤ኤር17፥21-22፤ሕዝ20፥12፡20
31፥18 ዘፀ19፥11፤24፥12፤32፥15-16፤34፥1፡28፤ዘዳ4፥13፤9፥10፤2ቆሮ3፥3፤ዕብ9፥4
32፥1 ቍ23፤ዘፍ7፥4፤ዘፀ13፥21፤ዘዳ9፥9-12፤ሐሥ7፥40
32፥2 መሳ8፥24-27
32፥4 ቍ8፡24፡35፤ዘፀ20፥23፤ዘዳ9፥16፤መሳ17፥3-4፤1ነገ12፥28፤14፥9፤2ነገ10፥29፤17፥16፤2ዜና13፥8፤ነህ9፥18፤መዝ106፥19፤ኢሳ30፥22፤42፥17፤ሆሴ8፥6፤10፥5፤ሐሥ7፥41
32፥5 ዘሌ23፥2፡37፤2ነገ10፥20፤ኢል2፥15
32፥6 ቍ17-19፤ዘፀ20፥24፤34፥15፤

ነው" ማለት ነው። ባስልኤልና (የቍ 2 ማብ ይመ) ኤልያብ የሚሉት ስሞች የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት የሚያስፈልጉትንና ታላቅ ችሎታ ያላቸውን ሰዎች በሚገባ የሚገልጹ ናቸው።

31፥7 *የመገናኛውን ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ።

31፥13 *ሰንበቴን አክብሩ፤* የመገናኛውን ድንኳንና የካህናቱን ልብስ ለመሥራት የተሰጠው መመሪያ የተደመደመው እስራኤላውያን ከእግዚአብሔር የተሰጣቸውን ተልዕኮ በሚፈጽሙበት ጊዜ እንኳ ሰንበትን የመጠበቅ ኀላፊነት እንዳለባቸው በማስገንዘብ ነው።

31፥14 *ከወገኑ ተነጥሎ፤* የ12፥15 ማብ ይመ።

31፥16-17 *ኪዳን ... ምልክት፤* እስራኤል በማያቋርጥ ተግባሯና በእግዚአብሔርም አገልግሎት በዓላት ዕረፍት እግዚአብሔር በፍጥረት ጊዜ ያከናወናቸውን ተግባራት እንደ ምሳሌ በመከተል ከእግዚአብሔር ጋር የገባችውን ቃል ኪዳን ዘወትር መጠበቅ አለባት፤ (የዘፍ 9፥12 ማብ ይመ)።

31፥18 *ሁለቱን ... ጽላቶች፤* እንደ ጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ልማድ ሁሉ፣ እነዚህም ጽላቶች የዐሥርቱ ትእዛዛት ሁለት ክፍሎች ሳይሆኑ የቃል ኪዳኑ ቅጂች ናቸው። እያንዳንዱ ቃል ኪዳን ተጋቢ ወገን የየራሱ አንድ ቅጅ ይኖረዋል። በልማዱ መሠረት ለእስራኤል የሚሰጠው ቅጂ በአምላኳ ፊት የሚቀመጥ ሲሆን፣ ሁለቱም ጽላቶች (ለእግዚአብሔርና ለእስራኤል የሚሰጠው) በታቦቱ ውስጥ እንዲቀመጡ ይደረጋል (25፥21 ይመ)። *ምስክር፤* የ16፥34፡25፥16 ማብ ይመ። *በእግዚአብሔር ጣት የተጻፈባቸው፤* ምክንያቱም የእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ነው፤ (19፥5-6 ይመ)፤ የኪዳኑም ስምምነቶች የእርሱ ናቸው፤ (20፥1-7)።

32፥1 *ብዙ ...ጊዜ፤* አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ማለት ነው፤ (24፥18 እና ማብ ይመ)፤ *ያ ከግብፅ ያወጣን ሙሴ፤* የእስራኤል የኪዳን አምላክ በቸርነቱ ያደረገውን ታምር የሚፃረር አባባል ነው፤ (20፥2 እና ማብ እንዲሁም 29፥46 ይመ)።

32፥2 *የጆሮ ወርቅ፤* ምናልባት ከግብፅ በዝብዘው ያመጡት ሳይሆን አይቀርም፤ (3፥21-22፡11፥2-3፡12፥35-36 ይመ)።

32፥4 *በመሣሪያ በመቅረጽ በጥጃ ምስል ሠራው፤* ከዕንጨት ተጠርቦ የተሠራና በወርቅ የተለበጠ (በኋላ ላይ በእሳት እንዲቃጠል ተደርጓል፤ ቍ 20) ወይም ከወርቅ ተጠፍጥፎ የተሠራና በቅርጽ መሥሪያ መሣሪያ የተበጀ ሊሆን ይችላል። ይህ ጥጃ ከግብፃውያን አጲስ የጥጃ አምላክ ቅርጽ ጋር ተመሳሳይነት ያለው ሳይሆን አይቀርም፤ (የኤር 46፥15 ማብ ይመ)። እስራኤላውያን እንዲህ ያለውን ጥጃ በመሥራታቸው ሁለተኛውን ትእዛዝ በግልጽ ተላልፈዋል፤ (20፥4-5)። ከግብፅ ምድር መርቶ ያወጣህ አምላክህ ይህ ነው፤ በ20፥2 ላይ የተጠቀሰውን የሚያሽሟጥጥ አነጋገር ነው። ከምእተ ዓመታት በኋላ ንጉሥ ኢዮርብዓም በሰሜናዊው የእስራኤል መንግሥት ሁለት የወርቅ ጥጃዎች ሠርቶ ባቆመ ጊዜ እነዚህን ቃሎች ጠቅሶ ነበር (1ነገ12፥28-29)።

32፥5 *በወርቅ ጥጃው ፊት ለፊት መሠዊያ ... ለእግዚአብሔር በዓል፤* ከሁኔታው እንደምንረዳው አሮን ጣዖት ማምለክ የሚያስከትለውን ጣጣ ስለ ተረዳ ሕዝቡ ፊቱን ከእግዚአብሔር ፈጽሞ እንዳይመለስ ፈጣን እርምጃ ወሰደ።

32፥6 *ተቀመጡ፤ ሊዘፍኑም ተነሡ፤* ይህ ድርጊት ጣዖት አምላኪነትን የሚያሳይ የአምልኮተ ጣዖት ምልክት ነው። ጳውሎስ ይህን ዐረፍተ ነገር በመጥቀስ የእስራኤልን ጣዖት አምላኪነት በግልጽ አሳይቷል፤ (1ቆሮ 10፥7 ይመ)። "ሊዘፍኑም ተነሡ"

[7]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን፣ "ከግብፅ ያወጣኻቸው ሕዝብህ ስተዋልና ውረድ አለው፤ [8]ካዘዝኋቸው ፈቀቅ ለማለት ፈጣኖች ሆኑ፤ ለራሳቸውም በጥጃ ምስል የተቀረጸ ጣዖትን ሠሩ፤ ለእርሱም ሰገዱለት፤ ሠዉለትም፤ እንዲሁም፣ 'እስራኤል ሆይ፤ ከግብፅ ምድር ያወጡህ አማልክትህ እነዚህ ናቸው' አሉ።

[9]እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን እንዲህ አለው፤ "እነዚህን ሕዝብ አይቻቸዋለሁ፤ አንገተ ደንዳናዎችም ናቸው፤ [10]አሁንም በእነርሱ ላይ፣ ቍጣዬ እንዲነድና እንዳጠፋቸው ተወኝ፤ ከዚያም አንተን ለታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ።"

[11]ነገር ግን ሙሴ የአምላኩን የእግዚአብሔርን (ኤሎሂም ያህዌ) ቸርነት ፈለገ፤ እንዲህም አለ፤ "እግዚአብሔር (ያህዌ) ሆይ በታላቅ ሥልጣንህና በኀያል ክንድህ ከግብፅ ባወጣኸው ሕዝብህ ላይ ቍጣህ ለምን ይነዳል? [12]ግብፃውያን፣ 'በተራራዎቹ ላይ ሊገድላቸው ከገጸ ምድርም ሊያጠፋቸው ስለ ፈለገ ነው ያወጣቸው' ለምን ይበሉ? ከክፉ ቍጣህ ተመለስ፤ ታገሥ፤ በሕዝብህም ላይ ጥፋት አታምጣ። [13]ለባሪያዎችህ ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና ለእስራኤል፣ 'ዘርህን እንደ ሰማይ ከዋክብት አበዛዋለሁ፤ ለዘርህም ተስፋ አድርጌ የሰጠኋቸውን ይህችን ምድር ሁሉ እሰጣቸዋለሁ፤ ለዘላለምም ርስታቸው ትሆናለች' በማለት በራስህ የማልኸውን አስታውስ።" [14]ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ታገሠ፤ በሕዝቡም ላይ አመጣባቸዋለሁ ያለውን ጥፋት አላመጣባቸውም።

[15]ሙሴም ሁለቱን የምስክር ጽላቶች በእጆቹ ይዞ ከተራራው ወረደ፤ ጽላቶቹም ከፊትና ከኋላ በሁለት ወገን ተጽፎባቸው ነበር። [16]ጽላቶቹ የእግዚአብሔር ሥራ ነበሩ፤ በጽላቶቹ ላይ የተቀረጸ ጽሕፈትም የእግዚአብሔር (ያህዌ) ጽሕፈት ነበር።

[17]ኢያሱ የሕዝቡን የጩኸት ድምፅ በሰማ ጊዜ ሙሴን፣ "በሰፈሩ ውስጥ የጦርነት ድምፅ አለ" አለው። [18]ሙሴም

"የድል ድምፅ አይደለም፤
የሽንፈትም ድምፅ አይደለም፤
የምሰማው የዘፈን ድምፅ ነው"
ብሎ መለሰለት።

[19]ሙሴ ወደ ሰፈሩ ደርሶ ጥጃውንና ጭፈራውን ባየ ጊዜ ቍጣው ነደደ፤ ጽላቶቹን ከእጁ በመወርወር ከተራራው ግርጌ ሰባበራቸው። [20]የሠሩትን ጥጃ ወስዶ በእሳት አቃጠለው፤ ከዚያም ዱቄት እስኪሆን ፈጨው፤ በውሃ ላይ በተነው፤ እስራኤላውያንም እንዲጠጡት አደረገ።

[21]አሮንንም፣ "ወደዚህ አስከፊ ኀጢአት ትመራቸው ዘንድ ይህ ሕዝብ ምን አደረገህ?" አለው።

[22]አሮንም መልሶ፣ "ጌታዬ ሆይ አትቈጣ ብሎ መለሰለት፤ ይህ ሕዝብ ሁልጊዜ ለክፉት ያዘነበለ መሆኑን አንተ ታውቃለህ፤ [23]እነርሱም 'በፊታችን የሚሄዱ አማልክት ሥራልን፤ ይህ ከግብፅ ያወጣን ሙሴ ምን እንዳገኘው አናውቅም' አሉኝ። [24]ስለዚህ፣ 'ማንኛውም ዐይነት የወርቅ ጌጣጌጥ ያለው ሁሉ ያውልቀው' አልኋቸው፤ ከዚያም ወርቁን ሰጡኝ፤ ወደ እሳቱ ጣልሁት፤ ይህም ጥጃ ወጣ።"

[25]ሕዝቡ ከቍጥጥር ውጭ እንደ ሆኑ፣ አሮንም መረን እንደ ለቀቃቸውና በጠላቶቻቸውም

ዘሌ3፥1፤4፥10፤6፥12፤9፥4፤22፥21፤ዘኍ6፥14፤25፥2፤ዘዳ27፥7፤መሳ20፥26፤መሳ19፥4፤ሩት3፥3፤ 1ሳሙ1፥9፤2ሳሙ11፥11፤1ነገ13፥23፤18፥42፤ነህ8፥12፤ኢዮ1፥4፤መክ5፥18፤8፥15፤ኤር16፥8፤ሕዝ43፥27፤ሐሥ7፥41፤1ቆሮ10፥7፤
32፥7 ቍ4:11፤ ዘፍ6፥11-12፤ ዘፀ33፥1፤ሕዝ20፥8
32፥8 ቍ4፤ዘፀ20፥4፤22፥20፤1ነገ12፥28፤ኤር7፥26፤16፥12፤ሕዝ23፥8፤ሚል2፥8፤3፥7
32፥9 ዘፀ33፥3:5፤34፥9፤ዘዳ9፥6:13፤10፥16፤31፥27፤መሳ2፥19፤2ነገ17፥14፤2ዜና30፥8፤36፥13፤ነህ9፥16፤መዝ78፥8፤ምሳ29፥1፤ኢሳ46፥12፤48፥4፤ኤር7፥26፤ሕዝ2፥4፤ሆሴ4፥16፤ሐሥ7፥51
32፥10 ዘፀ22፥24፤33፥3-5፤ዘኍ14፥12፤16፥21:45፤ዘዳ9፥14:19፤1ሳሙ2፥25፤መዝ106፥23፤ኤር7፥16፤11፥14፤14፥11:12፤ሕዝ20፥13
32፥11 ቍ13፤ዘዳ9፥18:26፤1ሳሙ7፥9፤2ሳሙ21፥1፤ 2ዜና15፥2፤1ነህ1፥10፤መዝ9፥10፤34፥4፤106፥23፤136፥12፤ኢሳ9፥13፤ኤር15፥
32፥12 ቍ14፤ዘፀ33፥13፤ ዘኍ14፥13-16፤ ዘዳ9፥28
32፥13 ዘፍ12፥7፤15፥5፤22፥7:16:17፤ዘፀ2፥24፤33፥13፤ዕብ6፥13
32፥14 ዘዳ9፥19፤1ሳሙ15፥11፤2ሳሙ24፥16፤1ነገ21፥29፤1ዜና21፥15፤መዝ106፥45፤ኤር18፥8፤26፥3:19፤አሞ7፥3:6፤ ዮና3፥10 32፥15 ዘፀ19፥18፤31፥18፤34፥4:29፤ዘዳ9፥15፤2ቆሮ3፥3፤ዕብ9፥4 32፥16 ዘፀ24፥12 32፥17 ዘፀ17፥9
32፥19 ቍ6፤ዘፀ34፥1፤ ዘዳ9፥16:17፤ዕዝ9፥3፤መዝ119፥53:158፤1ቆሮ10፥7 32፥20 ዘዳ7፥25፤ 9፥21፤12፥3፤ኢሱ7፥1፤2ነገ23፥6፤1ዜና14፥12፤ 2ዜና34፥7፤ሚክ1፥7 32፥22 ዘፍ18፥30፤ዘዳ9፥24፤28፥20፤2ነገ 21፥15፤ዕዝ9፥13፤ነህ9፥28፤ኤር4፥4፤44፥3፤ሕዝ6፥9
32፥23 ቍ1፤ሐሥ7፥40 32፥24 ቍ4 32፥25 ዘፍ38፥23

ለሚለው ሐረግ የገባው የዕብራይስጡ ግሥ አብዛኛውን ጊዜ ሩካቤአዊ ወይም ተዋስቦአዊ ትርጕም አለው፤ (ዘፍ 26፥8 ይመ)። በጥንት ዘመን የአረማውያን (የጣዖት አምላኪዎች) አምልኮ በሩካቤ ሥጋ የታጀበ ነው።

32፥7፡9 *ሕዝብህ ... እነዚህን ሕዝብ፤* እግዚአብሔር እስራኤልን "ሕዝቤ" (በ3፥10 ላይ እንደተጠቀሰው) ብሎ ያልጠራ እስራኤል ከእግዚአብሔ ጋር የገባችውን ቃል ኪዳን በማፍረስ ሲሆን ይህም ድርጊቷ በእግዚአብሔር የተካደች እንድትሆን አድርጓታል።

32፥7 *ስተዋል፤* ስለዚህ ለፍርድ ተቃርበዋል፤ (ቍ 10፤ ዘፍ 6፥11-13 ይመ)።

32፥9 *አንገተ ደንዳናዎች፤* እንደ ዓመፀኛ በሬና ፈረስ ማለት ነው፤ (ኤር 27:11-12፤ የነህ 3፥5 ማብ ይመ)።

32፥10 *ከዚያም አንተን ለታላቅ ሕዝብ አደርግሃለሁ፤* የአብርሃም ዘር የሆኑት እስራኤላውያን ከጠፉ በኋላ፣ እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባውን ቃል ኪዳን ወደ ሙሴ ያዞራል፤ (ዘፍ 12፥2 ይመ)።

32፥11 *ሕዝብህ፤* ሙሴ እግዚአብሔር ራሱ የተናገረውን ቃል ከጠቀሰ በኋላ (ቍ 7 እና ማብ ይመ) እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ያለውን ግንኙነት እንዲመለከትና ከዚያም ስሙን በግብፃውያን ፊት ከፍ ከፍ እንዲያደርግ (ቍ 12 ይመ) በመጨረሻም ለእስራኤል አባቶች የገባውን ቃል ኪዳን እንዲያስታውስ ያሳስበዋል (ቍ 13 ይመ)።

32፥13 *ለእስራኤል፤* ለያዕቆብ ለማለት ነው፤ (33፥1፤ ዘፍ 32፥28 ይመ)።

32፥14 *እግዚአብሔር ታገሠ፤* የኤር 18፥7-10 ማብ፤ 2ሳሙ 24፥16፤ መዝ 106፥45፤ አሞ 7፥1-6፤ ያዕ 5፥16 ይመ)።

32፥15 *ከተራራው ወረደ፤* 24፥18 እና ማብ ይመ። *ሁለቱን ... ጽላቶች፤* 31፥18 እና ማብ ይመ። *የምስክር፤* የ16፥34 ማብ እና 25፥16 ይመ። ከፊት ከኋላ በሁለት በኩል ተጽፎባቸው ነበር፤ በጥንት ዘመን በጽላቶች ላይ የሚጻፈው በሁለቱም በኩል ነበር።

32፥16 *በጽላቶቹ ላይ የተቀረጸው ጽሕፈትም የእግዚአብሔር ጽሕፈት ነበር፤* 31፥18 ይመ።

32፥17 *ኢያሱ፤* ምናልባት ሙሴ ወደ ተራራው ሲወጣ እስከ ግማሽ ድረስ ሳይሸኘው አይቀርም፤ (24፥13 ይመ)

32፥19 *ጽላቶቹን ከእጁ በመወርወር ከተራራው ግርጌ ሰባበራቸው፤* እስራኤላውያን የገቡትን ቃል ኪዳን እንዳፈረሱ የሚያሳይ ድርጊት ነው።

32፥20 *በእሳት አቃጠለው ... ዱቄት እስኪሆን ፈጨው፤* በቤቴል የሚገኘው የንጉሥ ኢዮርብዓም መሠዊያ ተመሳሳይ ዕጣ ደርሶበታል (የቍ 4 ማብ እና 2ነገ 23፥15 ይመ)።

32፥22-24፤ አሮን እጅግ ስለፈራ በሕዝቡ አሳበበ፤ (የዘፍ 3፥12-13 ማብ ይመ)።

32፥24 *ይህም ጥጃ ወጣ፤* አሮን እንዲህ የመሰለውን አስደናቂ ታሪክ ሲያቀናብር ሙሴ አያምነኝም ብሎ ከቶ አላሰበም።

32፥25 *መረን እንደ ለቀቃቸው፤* ምሳ 29፥18 ይመ። እግዚአብሔርን መታዘዝና ማምለክ በተው ሕዝብ መካከል ሥርዐት

ዘንድ መሳለቂያ እንደ ሆኑ ሙሴ አስተ
ዋለ:: 26ስለዚህ በሰፈሩ መግቢያ ላይ ቆሞ፣
"የእግዚአብሔር (ያህዌ) የሆነ ሁሉ ወደ እኔ
ይምጣ" አለ፤ ሌዋውያኑም ሁሉ ከእርሱ ጋር
ሆኑ::
27ከዚያም፣ "የእስራኤል አምላክ እግዚ
አብሔር (ያህዌ) የሚለው ይህ ነው፤ 'እያንዳ
ንዱ ሰው በወገቡ ላይ ሰይፍ ይታጠቅ፤ በሰ
ፈር ውስጥ ከዳር እዳር እየተመላለሰ እያን
ዳንዱ ወንድሙን፣ ጓደኛውንና ጎረቤቱን
ይግደል' " አላቸው:: 28ሌዋውያኑ ሙሴ
እንዳዘዛቸው ፈጸሙ፤ በዚያኑም ዕለት ከሕ
ዝቡ ሦስት ሺህ ያህል አለቁ:: 29ከዚያም
ሙሴ፣ "በራሳችሁ ወንዶች ልጆችና ወንድ
ሞች ላይ በመነሣታችሁ፣ በዛሬዋ ቀን ለእ
ግዚአብሔር (ያህዌ) የተለያችሁ ሆናችኋል፤
በዛሬዋም ዕለት ባርኳችኋል" አለ::
30በማግሥቱም ሙሴ ሕዝቡን፣ "እጅግ
የከፋ ኀጢአት ሠርታችኋል፤ አሁን ግን
ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) እወጣለሁ፤ ምናልባት
ኀጢአታችሁን ማስተስረይ እችል ይሆናል"
አላቸው::
31ስለዚህ ሙሴ ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ)
ተመልሶ እንዲህ አለው፤ "ወዮ እነዚህ ሕዝብ
የሠሩት ምን ዐይነት የከፋ ኀጢአት ነው! ለራ
ሳቸውም የወርቅ አማልክት ሠሩ:: 32አሁን
ግን አቤቱ ኀጢአታቸውን ይቅር በል፤ ያለዚያ
ግን ከጻፍኸው መጽሐፍ እኔን ደምስሰኝ::"
33እግዚአብሔር (ያህዌ) ለሙሴ እንዲህ ሲል
መለሰለት፤ "የበደለኝን ሁሉ ከመጽሐፌ
እደመስሰዋለሁ፤ 34አሁን ሂድ፤ ሕዝቡን ወደ
ተናገርኩት ስፍራ ምራው፤ መልአኬም በፊትህ
ይሄዳል፤ ሆኖም የምቀጣበት ጊዜ ሲደርስ፣
ስለ ኀጢአታቸው እቀጣቸዋለሁ::"
35አሮን በሠራው ጥጃ ባደረጉት ነገር
እግዚአብሔር (ያህዌ) ሕዝቡን በመቅሠፍት መታ::

32፥27 ዘኍ25፥3:5፤ዘዳ33፥9፤ሕዝ9፥5
32፥30 ዘሌ1፥4፤4፥20:26፤5፥6:10:13፤6፥7፤1ሳሙ12፥20፤መዝ25፥11፤85፥2
32፥31 ዘፀ20፥23፤34፥9፤ዘዳ9፥18
32፥32 ዘኍ14፥19፤መዝ69፥28፤ሕዝ13፥9፤ዳን7፥10፤12፥1፤ሚል3፥16፤ሉቃ10፥20፤ሮሜ9፥3
32፥33 ዘፀ17፥14፤ኢዮ21፥20፤ራእ3፥5
32፥34 ዘፍ50፥19፤ዘፀ3፥17፤14፥19፤15፥17፤ዘዳ32፥35፤መዝ89፥32፤94፥23፤99፥8፤109፥20፤ኢሳ27፥11 ኤር5፥9፤11፥22፤23፥2፤44፥13:29፤ሆሴ12፥2፤ሮሜ2፥5-6
32፥35 ቍ4
33፥1 ዘፍ12፥7፤ዘፀ13፥11፤ዘኍ14፥23፤ዕብ6፥13
33፥2 ዘፀ14፥19፤23፥28
33፥3 ዘፀ3፥8፤32፥9:10፤ሐሥ7፥51
33፥4 ዘኍ14፥39፤አስ4፥1፤ዕዝ9፥3፤መዝ119፥53
33፥5 ዘፀ32፥9:10
33፥6 ዘፀ3፥1
33፥7 ዘፍ25፥22፤ዘፀ27፥21፤1ነገ22፥5
33፥8 ቍ10፤ዘኍ16፥27
33፥9 ዘፀ13፥21፤19፥9፤29፥42፤31፥18፤ዘዳ31፥15፤1ቆሮ10፥1፤መዝ99፥7

33ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ "አንተና ከግብፅ ያወጣኸው
ሕዝብህ ይህን ስፍራ ለቃችሁ 'ለዘርህ እሰ
ጣለሁ' በማለት ለአብርሃም፣ ለይስሐቅና
ለያዕቆብ በመሐላ ተስፋ ወደ ገባሁላችሁ
ምድር ሂዱ:: 2መልአክን በፊትህ በመላክ፣
ከነዓናውያንን፣ አሞራውያንን፣ ኬጢያው
ያንን፣ ፌርዛውያንን፣ ኤዊያዊያንንና ኢያ
ቡሳውያንን አስወጣለሁ:: 3ማርና ወተት
ወደምታፈሰው ምድር ውጡ፤ ነገር ግን
አንገተ ደንዳና ሕዝብ ስለሆናችሁ፣ በመን
ገድ ላይ እንዳላጠፋችሁ እኔ ከእናንተ ጋር
አልሄድም::"
4ሕዝቡም እነዚህን አሳዛኝ ቃላት በሰሙ
ጊዜ ይተክዙ ጀመር፤ ማንም ሰው አንዳች
ጌጥ አላደረገም:: 5እግዚአብሔርም (ያህዌ)
ሙሴን፣ "እስራኤላውያንን፣ 'እናንተ አንገተ
ደንዳና ሕዝብ ናችሁ፤ ለአንዳፍታ እንኳ
ከእናንተ ጋር አብሬአችሁ ብሄድ አጠፋችሁ
ነበር፤ አሁንም ጌጣጌጦቻችሁን አውልቁ፤
እናንተን ምን ማድረግ እንዳለብኝ እወስና
ለሁ' ብለህ ንገራቸው" አለው:: 6ስለዚህ እስ
ራኤላውያን በኮሬብ ተራራ ላይ ጌጣጌጦቻ
ቸውን አወለቁ::

የመገናኛው ድንኳን

7ሙሴ "የመገናኛው ድንኳን" ብሎ የጠ
ራውን በመውሰድ፣ ከሰፈሩ ውጭ ራቅ ባለ
ቦታ ላይ ይተክለው ነበር:: እግዚአብሔ
ርን (ያህዌ) መጠየቅ የሚፈልግ ሁሉ ከሰፈሩ
ውጭ ወዳለው ወደ መገናኛው ድንኳን
ይሄድ ነበር:: 8ሙሴ ወደ ድንኳኑ በወጣ
ጊዜ ሕዝቡ በመነሣት ወደ ድንኳኑ እስኪ
ገባ ድረስ በየድንኳኖቻቸው ደጃፍ ላይ
ቆመው ይጠባበቁ ነበር:: 9ሙሴ ወደ ድን
ኳኑ ገብቶ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከሙሴ ጋር
እየተነጋገረ ሳለ የደመናው ዐምድ ወርዶ

አልበኝነት ይሰፍናል::

32፥26 *የእግዚአብሔር የሆነ ሁሉ ወደ እኔ ይምጣ፤* ኢሱ 24፥15፤ 1ነገ ፤ ማቴ 6፥24 ይመ:: *ሌዋውያኑም፤* የሌዊ ዘሮች ምናልባት ከመጀመሪያው እንደ ካህናት ሳይታዩ አይቀርም፤ (ዘፍ 29፥34፤ ዘዳ 18፥6-8):: ሆኖም ከጊዜ በኋላ የሙሴ ወንድም ከሆነው ከአሮን ዘሮች በታች ሳይሆኑ አይቀርም፤ (38፥21፤ ዘኍ 3፥9-10፤ 1ዜና 16፥4-6:37-42 ይመ)::

32፥27 *ወንድሙን፣ ጓደኛውንና ጎረቤቱን ይግደል፤* ማቴ 10፥37፤ ሉቃ 14፥26 ይመ::

32፥28 *ሌዋውያኑ ሙሴ እንዳዘዛቸው ፈጸሙ፤* ሌዋውያኑ ለእግዚአብሔር ያሳዩት መንፈሳዊ ቅንዓት የአሮን የልጅ ልጅ ፊንሐስ ካሳየው ቅንዓት ጋር የሚመሳሰል ሲሆን ይህም ዘሮቹ ለዘላለም ካህናት እንዲሆኑ አድርጓቸዋል (ዘኍ 25፥7-13)::

32፥29 *በዛሬዋ ቀን... የተለያችሁ ሆናችኋል፤* ሌዋውያኑ ለእግዚአብሔር ካሳዩት መንፈሳዊ ቅንዓት የተነሣ፣ በማደሪያው ድንኳን ውስጥ እንዲያገለግሉትና ካህናቱን እንዲያግዙ ለእግዚአብሔር ተለዩ (ዘኍ 1፥47-53:3፥5-9:12:41:45:4፥2-3 ይመ)::

32፥30 *ኀጢአታችሁን ማስተስረይ እችል ይሆናል፤* ሙሴን እግዚአብሔር በራሱና በእስራኤል መካከል ማእከል እንዲሆን የሾመው ሰው በመሆኑ በእግዚአብሔር ፊት ፈጥኖ ኀጢአታቸውን ተናዘዘ:: እስራኤላውያንም ሆኑ ሙሴ የሚያቀርቡት መሥዋዕት ይህን ኀጢአት ከቶ ሊያስተሰርይ አይችልም:: ሙሴ ግን ራሱን ከሕዝቡ ጋር አንድ ከማድረጉ የተነሣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከማጥፋቱ በፊት እርሱን እንዲያጠፋው ጠየቀ፤ (ቍ 32 ይመ):: ታላቁ ይቅር ባይ ኢየሱስ ክርስቶስ የሕዝቡን ኀጢአት ለማስተስ ረይ ሲል ራሱን በመስቀል ላይ ሠዋ::

32፥32 *ከጻፍኸው መጽሐፍ፤* የመዝ9፥5:51፥1:69፥28 ማብ ይመ::

32፥33 *የበደለኝን ሁሉ... እደመስሰዋለሁ፤* በሕዝቡ ምትክ ለመሞት ራሱን ቢያቀርብም እግዚአብሔር ግን አልተቀበለውም፤ ምክንያቱም ኀጢአትን የሠራ ሰው ለሠራው ኀጢአት ተጠያቂ ነው (ዘዳ 24፥16፤ ሕዝ 18፥4 እና ማብ ይመ)::

32፥34 *አሁን ሂድ፤ ሕዝቡን ... ምራው፤* እግዚአብሔር ከአንገተ ደንዳናዋና ከአመፀኛው እስራኤል ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ጠብቆ የተስፋዪቱን ምድር እንደሚሰጥ ለሙሴ አረጋገጠለት:: *ወደ ነገርሁህ ስፍራ፤* ከነዓን ማለት ነው (33፥1 ይመ)::

33፥2 *ከነዓናውያንን ... ኢያቡሳውያንን፤* የ3፥8 ማብ ይመ::

33፥3 *ማርና ወተት ወደምታፈሰው ምድር፤* የ3፥8 ማብ ይመ:: *ከእናንተ አልሄድም፤* ከዚህ በፊት እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር እንደሚሆን ቢያረጋግጥላቸውም፣ (23፥21 እና ማብ ይመ)፤ አሁን ግን በኀጢአታቸው ምክንያት ለጊዜው ከእነርሱ ጋር እንደ ማይሆን ተናገረ:: *አንገተ ደንዳና፤* የ32፥9 ማብ ይመ::

33፥6 *ጌጣ ጌጦቻቸውን አውልቀው፤* የኀዘን ምልክት ነው (ሕዝ 16፥17 ይመ)::

33፥7 *ከሰፈሩ ውጭ ወዳለው ወደ መገናኛው ድንኳን፤* በእስራኤል ሰፈር መካከል ያለውን የመገናኛ ድንኳን ሳይሆን፣ (ከ27፥21 ጋር ያነጻጽሩ) ቋሚ የሆነው የመገናኛ ድንኳን እስኪ ታነጽ ድረስ ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ቀርበ ጥያቄውን የሚያስ ማቡበት ጊዜያዊ ድንኳን ማለት ነው::

33፥9 *የደመናው ዓምድ ወርዶ፤* "ሰው ከወዳጁ ጋር እንደ

በመግቢያው ላይ ይቆም ነበር:: 10ሕዝቡ
የደመናውን ዓምድ በድንኳኑ ደጃፍ ላይ
ቆሞ ሲያዩት ሁሉም በየድንኳኖቻቸው ደጃፍ
ላይ ቆመው ይሰግዱ ነበር:: 11ሰው ከባልን
ጀራው ጋር እንደሚነጋገር እግዚአብሔር
(ያህዌ) ከሙሴ ጋር ፊት ለፊት ይነጋገር ነበር፤
ከዚያም ሙሴ ወደ ሰፈሩ ይመለሳል፤
ረዳቱ የነበረው ብላቴናው የነዌ ልጅ ኢያሱ
ግን ከድንኳኑ አይለይም ነበር::

ሙሴና የእግዚአብሔር ክብር

12ሙሴ እግዚአብሔርን (ያህዌ) አለው፤ “እነ
ዚህን ሕዝብ ምራ’ ብለህ ነግረኸኝ ነበር፤
ከእኔ ጋር የምትልከው ማን እንደሆነ ግን
አላሳወቅኸኝም፤ ‘አንተን በስም አውቅሃለሁ፤
በፊቴም ሞገስ አግኝተሃል’ ብለህ ነበር::
13በእኔ ደስ ተሰኝተህ ከሆነ፣ አንተን ዐውቅ
ህና ያለማቋረጥ በፊትህ ሞገስ አገኝ ዘንድ
መንገድህን አስተምረኝ፤ ይህ ሕዝብ የአንተ
ሕዝብ መሆኑን አስታውስ::”

14እግዚአብሔር (ያህዌ) “ህልዎቴ ከአንተ
ጋር ይሄዳል፤ ዕረፍትም እሰጥሃለሁ” ብሎ
መለሰ::

15ከዚያም ሙሴ እንዲህ አለው፤ “ህልዎ
ትህ ከእኛ ጋር ካልሄደ ከዚህ አትስደደን::
16አንተ ከእኛ ጋር ካልሄድህ፣ አንተ በእኔና
በሕዝብህ መደሰትህን ሌላው እንዴት ያው
ቃል? እኔንና ሕዝብህንስ በገጸ ምድር
ከሚገኙት ከሌሎቹ ሕዝቦች ሁሉ ልዩ የሚ
ያደርገን ሌላ ምን አለ?”

17እግዚአብሔርም (ያህዌ) ሙሴን፣ “በአንተ
ደስ ሰላለኝና በስም ስለማውቅህ፣ የጠየቅኸ
ውን ያንኑ አደርጋለሁ” አለው::

18ከዚያም ሙሴ “እባክህ፤ ክብርህን አሳ
የኝ” አለው::

19እግዚአብሔር (ያህዌ)እንዲህ አለ፤ “መል
ካምነቴ ሁሉ በፊትህ እንዲያልፍ አደርጋ
ለሁ፤ በፊትህም ስሜን እግዚአብሔርን (ያህዌ)
ዐውጃለሁ፤ ለምምረው ምሕረት አደርጋ

33፥10 ቍ8
33፥11 ዘፀ17፥9፤ ዘኍ12፥8፤ዘዳ5፥4፤ 34፥10
33፥12 ቍ17፤ ዘፍ6፥8፤ዘፀ3፥10፤ 15፥17፤ኢሳ43፥1፤ 45፥3፤49፥1፤ ዮሐ10፥14-15፤ 2ጢሞ2፥19
33፥13 ዘፀ3፥7፤ ዘዳ9፥26:29፤ መዝ25፥4፤27፥11፤ 51፥13፤77፥15፤ 86፥11፤103፥7፤ 143፥8
33፥14 ዘፀ13፥21፤ ዘዳ4፥37፤12፥9:10፤ 25፥19፤1ነገ8፥56፤ 2፥4፤ኢሱ1፥13፤ 11፥23፤21፥44፤ 22፥4፤23፥1፤ ኢሳ63፥9:14፤ ኤር31፥2፤ሐጌ1፥13፤ 2፥4፤ማቴ11፥28፤ ዕብ4፥1-11
33፥15 ቍ3፤ ዘፀ34፥9፤2ነገ13፥23፤ 17፥18፤23፥27፤ 24፥20፤መዝ51፥11፤ 80፥3:7:19፤ኤር7፥15፤52፥3
33፥16 ዘፀ34፥5: 10፤ 40፥34:35፤ዘሌ 20፥24:26፤ዘኍ9፥15፤14፥14፤23፥9፤ዘዳ 4፥7:32:34፤32፥9፤ 33፥28
33፥17 ዘፍ6፥8፤ ዘፀ34፥28፤ዘዳ9፥18: 25፤10፥10፤ያዕ5፥16
33፥18 ዘፀ16፥7፤ ዮሐ1፥14፤12፥41፤ 1ጢሞ6፥16፤ ራእ15፥8
33፥19 ዘፀ6፥3፤ 34፥5-7፤1ነገ19፥11 ፤ሮሜ9፥15
33፥20 ዘፍ16፥13፤ ዘፀ3፥6፤ዘዳ5፥26፤ ዮሐ1፥18
33፥22 ዘፍ49፥24፤ 1ነገ19፥9፤መዝ27፥5፤ 31፥20፤62፥7፤91፥1: 4፤ኢሳ2፥21፤49፥2፤ 51፥16፤ኤር4፥29

ለሁ፤ ለምራራለትም ርኅራኄ አደርጋለሁ፤
20ነገር ግን፣ ማንም እኔን አይቶ መኖር ስለ
ማይችል፣ ፊቴን ማየት አትችልም::”

21ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲህ
አለ፤ “በአጠገቤ ስፍራ አለ፤ አንተም በዐለት
ላይ ትቆማለህ፤ 22ክብሬ በዚያ ሲያልፍ በዐ
ለቱ ስንጥቅ ውስጥ አደርግሃለሁ፤ በዚያም
እስከማልፍ ድረስ በእጄ እጋርድሃለሁ፤
23ከዚያም እጄን አነሣለሁ፤ ጀርባዬንም
ታያለህ፤ ፊቴ ግን መታየት የለበትም::”

አዲሶቹ የድንጋይ ጽላቶች

34 እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን አለው፤
“እንደ መጀመሪያዎቹ ያሉ ሁለት
የድንጋይ ጽላቶች ጥረብ፤ እኔም አንተ
በሰበርካቸው በመጀመሪያዎቹ ጽላቶች ላይ
የነበሩትን ቃሎች እጽፍባቸዋለሁ:: 2በማለዳ
ተዘጋጅተህ ወደ ሲና ተራራ ውጣ፤ በዚያ
በተራራው ጫፍ ላይ በፊቴ ቁም፤ 3ከአንተ
ጋር ማንም እንዳይመጣ ወይም በተራራው
ላይ በየትኛውም ቦታ እንዳይታይ፤ የበግና
የፍየል መንጋዎች የቀንድ ከብቶችም እንኳ፣
በተራራው ፊት ለፊት መጋጥ የለባቸውም::”

4ስለዚህ ሙሴ እንደ መጀመሪያዎቹ ያሉ
ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ጠርቦ፣ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው በማለዳ ወደ ሲና
ተራራ ወጣ፤ ሁለቱን የድንጋይ ጽላቶችም
በእጆቹ ያዘ:: 5ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ)
በደመና ወረደ፤ በዚያም ከእርሱ ጋር ቆሞ
ስሙን እግዚአብሔርን (ያህዌ) ዐወጀ:: 6እር
ሱም በሙሴ ፊት እንዲህ ሲል እያወጀ
አለፈ፤ “እግዚአብሔር እግዚአብሔር (ያህዌ)
ርኅሩኅና ቸር አምላክ (ኤሎሂም) ለቍጣ የዘገየ፣

34፥1 ዘፀ24፥12፤ 32፥19፤ዘዳ10፥2:4 34፥2 ዘፀ19፥11
34፥3 ዘፀ19፥13 34፥4 ዘፀ32፥15፤ዘዳ10፥3
34፥5 ዘፀ13፥21፤ 19፥9፤6፥3፤33፥19 34፥6 ዘፍ19፥16፤ ዘፀ22፥27፤ ዘኍ14፥18:20፤መዝ61፥7፤78፥38፤86፥15፤108፥4፤ 115፥1፤ 138፥2፤143፥1፤ኤር 15፥15፤ሰቆ3፥23፤ ሮሜ2፥4፤ያዕ5፥11

ሚነጋገር” (ቍ 11) እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር የሚያደርገውን ግንኙነት ያመለክታል:: የማደሪያው ድንኳን ተሠርቶ ከተጠናቀቀ በኋላም ድንኳኑ በደመና ተሸፍኖ ነበር፤ (40:33-34፤ የ13፥21 ማብ ይመ)::

33፥11 *እግዚአብሔር ከሙሴ ጋር ፊት ለፊት ይነጋገር ነበር፤* ሙሴ የብሉይ ኪዳን መካከለኛ በመሆኑ ከነቢያት ሁሉ የተለየ ነበር:: *ኢያሱ ግን ከድንኳኑ አይለይም ነበር፤* የኢያሱ ሥራ፣ ሰዎች ወደ ድንኳኑ ዘው ብለው እንዳይገቡ ምናልባት መጠበቅ ሊሆን ይችላል::

33፥12 *ከእኔ ጋር የምትልከው ማን እንደ ሆነ ግን አላሳወቅኸኝም፤* የቍ 3 ማብ ይመ:: ሙሴ በዚህ ቦታ የሚናገረው ማንኛውም መልአክ የእግዚአብሔርን መገኘት እንደማይተካ ነው:: *አንተን በስም አውቅሃለሁ፤* እንዲህ ሲለው ለተለየ ተልዕ ኮዬ መርጬሃለሁ ማለቱ ነው::

33፥13 *መንገድህን አስተምረኝ፤* በ34፥6-7 ላይ የተመለሰ ጸሎት ነው::

33፥14 *ህልዎቴ ካንተ ጋር ይሄዳል፤* ሙሴ ለተጨነቀበት ጕዳይ (የቍ12 ማብ ይመ) እግዚአብሔር የሰጠው ቸርነት የተሞላ መልስ ነው፤ የእኔ መገኘት ካንተ ጋር ይሆናል ማለቱ ነው::

33፥17 *በአንተ ደስ ሰላለኝ፤* እግዚአብሔር የልጁን የኢየሱስ ክርስቶስን ጸሎት እንዴት አብልጦ ይሰማ ይሆን! (ማቴ 17፥5፤ ዕብ 3፥1-6 ይመ)

33፥18፤ ቍ 22 ይመ:: ይህ የሙሴ ጸሎት የኢየሱስ መልክ በተለወጠበት ተራራ ላይ፣ የኢየሱስን ክብር ለአጭር ጊዜ ከኤልያስና ከኢየሱስ ሦስት ደቀመዛሙርት ጋር ባየ ጊዜ ተመል ሶአል ማለት ይቻላል፤ (ሉቃ 9፥30-32)::

33፥19 *መልካምነቴ፤* የእግዚአብሔርን ባሕርይና ጠባይ ያሳያል:: *ስሜን፤* የእግዚአብሔርን ባሕርይ ጠባይና ማንነት የበለጠ የሚያመለክት ነው፤ (መዝ 20-1:ዮሐ 1፥12:17፥6 ይመ):: ስሙ በዚህ ስፍራ ምሕረቱንና (ጸጋውን) ርኅራኄውን (በ34፥6 ላይ እንደ ተጠቀሰው) ያሳይል::

33፥20፤ የዘፍ 16፥13 ማብ፤ ዮሐ 1፥18:6፥46፤ 1ጢሞ 1፥17፤ 1ዮሐ 4፥12 ይመ::

33፥21-23፤ እግዚአብሔር ስለ ራሱ በሰው ቋንቋ ይናገራል:: በዚህ ቦታ ለሙሴ የገባለትን ቃል በ34፥5-7 ላይ ፈጽሞለታል::

34፥1 *ሁለት የድንጋይ ጽላቶች ... እጽፍባቸዋለሁ፤* የ31፥18 ማብ ይመ:: *ቃላት፤* የ20፥1 ማብ ይመ::

34፥5 *ስሙን፤* የ33፥19 ማብ ይመ::

34፥6-7፤ 33፥19 እና ማብ ይመ:: እግዚአብሔር በእነዚህ ቍጥሮች ላይ ስለ ራሱ ስም የሰጠው ትርጓሜና ማብራሪያ በሌ ሎች የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ላይ ተዘውትሮ ተወስቶአል፤ (ዘኍ 14፥18፤ ነህ 9፥17፤ መዝ 86፥15፡ 103፥8፤ 145፥8፤ ኢል 2፥13፤

ፍቅሩና ታማኝነቱ የበዛ፣ 7ፍቅርን ለሺዎች
የሚጠብቅ፣ ክፋትን፣ ዐመፅንና ኀጢአትን
ይቅር የሚል፣ በደለኛውን ግን ሳይቀጣ
ዝም ብሎ አይተውም፤ በአባቶች ኀጢአት
ልጆችን የልጅ ልጆቻቸውን እስከ ሦስትና
አራት ትውልድ ይቀጣል::"
8ሙሴም ወዲያውኑ ወደ መሬት ዝቅ
ብሎ ሰገደ፤ 9"አቤቱ ጌታ (አዶናይ) ሆይ፤ በፊ
ትህ ሞገስ አግኝቼ ከሆነ፣ ጌታ (አዶናይ) ከእኛ
ጋር ይሂድ፤ ይህ አንገተ ደንዳና ሕዝብ
ቢሆንም እንኳ፣ ክፋታችንንና ኀጢአታችንን
ይቅር በል፤ እንደ ርስትህም አድርገህ
ውሰደን::"
10ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) እንዲህ
አለ፤ "ከአንተ ጋር ቃል ኪዳን አደርጋለሁ፤
ከዚህ ቀደም በዓለም ሁሉ ለየትኛውም ሕዝብ
ከቶ ያልተደረገ፣ በሕዝብህ ሁሉ ፊት
ድንቅ አደርጋለሁ፤ በመካከላቸው አብረሃ
ቸው የምትኖር ሕዝብ እኔ *እግዚአብሔር*
(ያህዌ) ለአንተ የማደርግልህ ሥራ የቱን ያህል
አስፈሪ እንደ ሆነ ያያሉ:: 11ዛሬ የማዝህን
ፈጽም፤ አሞራውያንን፣ ከነዓናውያንን፣
ኬጢያውያንን፣ ፌርዛውያንን፣ ኤዊያውያ
ንንና ኢያቡሳውያንን በፊትህ አስወጣቸዋ
ለሁ:: 12ከምትሄድበት አገር ነዋሪዎች ጋር
ቃል ኪዳን እንዳታደርግ ተጠንቀቅ፤ አለ
ዚያ በመካከልህ ወጥመድ ይሆኑብሃል::
13መሠዊያዎቻቸውን ሰባብሩ፤ የማምለኪያ ዐም
ዶቻቸውን አድቅቁ[ግ]፤ የአሼራ ዐፀዶቻቸው
ንም ቍረጡ:: 14ስሙ ቀናተኛ የሆነው *እግ
ዚአብሔር* (ያህዌ) ቀናተኛ አምላክ (ኤል) ነውና
ሌላ አምላክ አታምልክ::
15"በምድሪቱ ከሚኖሩት ጋር ቃል ኪዳን
እንዳታደርግ ተጠንቀቅ፤ ምክንያቱም አምላ
ኮቻቸውን ተከትለው ባመነዘሩና መሥዋዕ
ትም ባቀረቡላቸው ጊዜ ይጋብዙሃል፤ አንተም
መሥዋዕታቸውን ትበላለህ:: 16ለወንዶች
ልጆችህም ሴቶች ልጆቻቸውን ስታጭላቸውና
እነዚህም ሴቶች ልጆች አምላኮቻቸውን
በመከተል ሲያመነዝሩ፣ ወንዶች ልጆችህን
ተመሳሳይ ድርጊት እንዲፈጽሙ ያነሣሡአ
ቸዋል::
17"ቀልጠው የሚሠሩ አማልክትን አታ
ብጅ::
18"የቂጣን በዓል አክብር:: እንዳዘዝኩህም
ለሰባት ቀን እርሾ ያልገባበት ቂጣ ብላ፤
ይህንንም በተወሰነው ጊዜ በአቢብ ወር
አድርግ፤ በዚያ ወር ከግብፅ ወጥተሃልና::
19"የመንጋህ ወይም የበግና የፍየልህ፣
የቀንድ ከብትህ ተባዕት በኵር ሁሉ ሳይ
ቀር፣ ከማሕፀን በኵር ሆኖ የሚወጣ ሁሉ
የእኔ ነው:: 20የአህያን በኵር በበግ ጠቦት
ዋጀው፤ ካልዋጀኸው ግን አንገቱን ስበ
ረው:: በኵር ወንድ ልጆችህን ሁሉ ዋጅ::
"ማንም በፊቴ ባዶ እጁን አይቅረብ::
21"ስድስት ቀን ሥራ፤ በሰባተኛው ቀን
ግን ዕረፍ፤ በዕርሻና በመከር ወቅት እንኳ
ቢሆን ማረፍ አለብህ::
22"የሰባቱን ሱባዔ በዓል ከስንዴው መከር
በኵራቶች ጋር፣ እንዲሁም የመክተቻ በዓልን
በዓመቱ መጨረሻ[ጦ] ላይ አክብር:: 23በዓመት
ሦስት ጊዜ ወንድ ሁሉ በእስራኤል አምላክ
(ኤሎሂም) በልዑል *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ይቅ
ረብ:: 24አሕዛብን ከፊትህ አስወጣለሁ፤
ድንበርህን አሰፋለሁ፤ በዓመት ሦስት ጊዜ
በአምላክህ *በእግዚአብሔር* (ያህዌ) ፊት ለመቅ
ረብ ስትወጣ፣ ምድርህን ማንም አይመኝም::
25"እርሾ ካለው ከማንኛውም ነገር ጋር
የደም *መሥዋዕት* ለእኔ አታቅርብ፤ ከፋሲካ
በዓል የተረፈው *መሥዋዕት* እስከ ማለዳ
አይቆይ::
26"የአፈርህን ምርጥ በኵራት ለአምላክህ
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) ቤት አምጣ::
"ጠቦት ፍየልን በእናቱ ወተት አትቀ
ቅል::"
27ከዚያም *እግዚአብሔር* (ያህዌ) ሙሴን፣
"እነዚህን ቃሎች ጻፋቸው፤ በእነዚህ ቃሎች
መሠረት ከአንተና ከእስራኤል ጋር ቃል

34፥7 ዘፀ20፥5:6፤ 23፥7፤ዘዳ5፥10፤1ነገ 8፥30፤ኢሱ24፥19፤ ኢዮ7፥20-21፤9፥28፤ 10፥14፤መዝ86፥5፤ 103፥3፤130፥4:8፤ ኢሳ43፥25፤ዳን9፥9፤ ሚክ6፥1-16፤ ናሆ1፥3፤1ዮሐ1፥9
34፥9 ዘፀ6፥7፤ 19፥5፤32፥9፤33፥13: 15፤ዘኍ6፥7፤11፥15፤ 14፥19፤19፥5፤ዘዳ4፥ 20፤7፥6፤9፥26:29፤ 14፥2፤26፥18፤32፥9፤ 1ነገ8፥30:51:53፤ 1ሳሙ10፥1፤2ሳሙ 14፥16፤2ዜና6፥21፤ መዝ19፥12፤25፥11፤ 28፥9፤33፥12፤74፥2፤ 79፥1፤94፥14፤106፥5 :40፤ኢሳ19፥25፤ 63፥17፤ኤር10፥16፤ 33፥8፤51፥19፤ ሆሴ 14፥2፤ ሚክ7፥18፤ ዘካ2፥12
34፥10 ዘፍ6፥18፤ 9፥15፤15፥18፤ዘፀ 3፥20፤33፥16፤ዘዳ 5፥2-3
34፥11 ዘፀ23፥28፤ ዘዳ6፥25፤ኢሱ11፥15
34፥12 ዘፀ10፥7፤ መሳ2፥2
34፥13 ዘፀ23፥24፤ ዘኍ33፥52፤ዘዳ7፥5፤ 12፥3፤መሳ6፥26፤1ነገ 15፥13፤2ዜና15፥16፤ 17፥6፤34፥3-4፤ሚክ 5፥14
34፥14 ዘፀ20፥3:5፤ ኢሳ9፥6
34፥15 ቍ12፤ዘፀ 22፥20፤32፥6:8፤ዘዳ 23፥6፤31፥16፤መሳ 2፥17፤2ነገ17፥8፤ 1ዜና5፥25፤2ዜና 11፥15፤ዕዝ9፥12፤ አሞ2፥4፤1ቆሮ8፥4
34፥16 ዘዳ7፥3:4፤ 12፥31፤17፥17፤ 20፥18፤ኢሱ23፥12፤ መሳ3፥6፤ 14፥3፤1ነገ11፥1:2:4፤ 16፥31፤2ነገ21፥3- 15፤ዕዝ9፥2፤10፥3፤ ነህ10፥30፤ 13፥25:26፤ መዝ106፥34-41፤ ሚል2፥11
34፥17 ዘፀ20፥4
34፥18 ዘፀ12፥2:15:17፤ቱ26፥17፤ሉቃ22፥1፤ሐሥ12፥3
34፥19 ዘፀ13፥2 34፥20 ዘፀ13፥2:13፤22፥29፤ ዘዳ16፥16፤ ሕዝ 46፥9 34፥21 ዘፍ2፥2-3፤ነህ13፥15፤ኢሳ56፥2፤58፥13
34፥22 ቍ26፤ዘፀ23፥16:19፤ዘሌ2፥12:14፤7፥13፤23፥10:17፤ ዘኍ28፥26 34፥23 ዘፀ23፥14 34፥24 ዘፀ23፥28፤ ዘዳ12፥20፤19፥8፤ ኢዮ12፥23 34፥25 ዘፀ12፥8፤ 23፥18፤
34፥26 ዘፀ22፥29፤ 23፥19፤ዘኍ18፥12 34፥27 ዘፍ6፥18፤ 15፥18፤ዘፀ17፥14

ግ13 አሼራ የምትባለውን ጣዖት አምላክ ምስል ማለት ነው::
ጦ22 መስከረም፣ ጥቅምትና ኅዳር ማለት ነው::

ዮና 4፥2 ይመ የ3፥14-15:6:2-3 ማብ ይመ)::

34፥7 *ሺህ፤* ወይም "አንድ ሺህ ትውልድ" ማለት ነው፤ (20፥6 ይመ)፤ *ክፋትን ዓመፅንና ኀጢአትን፤* ኢሳ 59፥12 እና ማብ ይመ::

34፥10 *ኪዳን አገባለሁ፤* ቀደም ሲል የገባውን ኪዳን እንደ ገና ሲያጸና ነው፤ (ምዕራፍ 19፥24 ይመ):: ቍ10-26 እኩል በሆኑ ዐሥር ክፍሎች ሊከፈሉ ስለሚችሉ አንዳንድ ጊዜ ዐሥሩ ቃሚ ትእዛዛት ተብለው ይጠራሉ፤ (ለአብነት ያህል ከቍ 15-26 ያሉት አንቀጾች ይመ)፤ ከቍ 10-26 ያለው ክፍል ቀደም ካሉት የዘፀአት ምዕራፎች ላይ ቃል በቃል የተጠቀሰ ነው (ቍ 18-26 ከ 23፥14-19 ጋር ያነጻጽሩ)::

34፥12 *ከምትሄዱበት አገር ነዋሪዎች ጋር ቃል ኪዳን እንዳታደርግ፤* እስራኤል ከከነዓን ሕዝቦች ምንም ዐይነት የሰላም ውል መዋዋልና እግዚአብሔርም በሚያወርሳት ምድር እን ዲኖሩ መፍቀድ የለባትም::

34፥13 *የአሼራ ምሰሶዎቻቸውን፤* አሼራ የከነዓናውያን ዋነኛ አምላክ የኤል ሚስት ስም ነው፤ ምናልባት በእርስዋ ምስል የሚቀረጹ የእንጨት ምሰሶዎች ለእርሷ ክብር ሲባል ከሌሎች የጣዖት አምልኮ ምስሎች ጎን ሳይከተሉ አይቀርም (መሳ 6፥25 ይመ)::

34፥14 *ስሙ 'ቀናተኛ' የሆነው፤* የ20፥5 ማብ ይመ::

34፥15 *ባመነዘሩ ... ጊዜ፤* መሳ 2፥17 እና ማብ ይመ:: *መሥዋዕታቸውን ትበላለህ፤* ለጣዖት የተሠዋን ምግብ ከጣዖት አምላኪዎች ጋር መብላት ፈተናን፣ በመጨረሻም አብሮ መተባበ ርን ያስከትላል፤ (ከ1ቆሮ 8:10፥18-21 ያነጻጽሩ)::

34፥17 *ቀልጠው የሚሠሩ አማልክትን አታብጅ፤* አሮን የወርቅ ጥጃ እንደሠራ እናንተም አትሥሩ ማለት ነው፤ (32፥4 ይመ)::

34፥18-26፤ የ23፥14-19 ያለውን ማብ ይመ::

34፥21 *በዕርሻና በመከር ወቅት እንኳ ቢሆን ማረፍ አለብህ፤* የማደሪያውን ድንኳን በሚሠሩበት ጊዜ እንደሚያርፉ ሁሉ፣ አሁንም ማረፍ አለባቸው፤ (የ31፥13፤ 16-17 ማብ ይመ)::

34፥27 *እነዚህን ቃሎች ጻፋቸው፤* ቀደም ብሉ እነዚህኑ ቃላት እንደ ጻፋቸው ሁሉ ማለት ነው፤ (24፥4 ይመ)::

ኪዳን አድርጌአለሁና" አለው:: [28]ሙሴ
እህል ሳይበላ ውሃም ሳይጠጣ ከእግዚአብሔር
(ያህዌ) ጋር አርባ ቀንና አርባ ሌሊት በዚያ
ነበር፤ በጽላቶቹ ላይ የቃል ኪዳኑን ቃሎች፣
ዐሥርቱ ትእዛዛትን ጻፈ::

የሚያበራው የሙሴ ፊት

[29]ሙሴ ሁለቱን የምስክር ጽላቶች በእ
ጆቹ ይዞ ከሲና ተራራ በወረደ ጊዜ ከእግዚ
አብሔር (ያህዌ) ጋር ከመነጋገሩ የተነሣ ፊቱ
እንደሚያበራ አላወቀም ነበር:: [30]አሮንና
እስራኤላውያን ሁሉ ሙሴን ባዩት ጊዜ
ፊቱ ያበራ ነበር፤ ወደ እርሱ ለመቅረብም
ፈርተው ነበር:: [31]ሙሴ ግን ጠራቸው፤
ስለዚህ አሮንና የማኅበሩ መሪዎች ወደ
እርሱ ተመለሱ፤ እርሱም አናገራቸው:: [32]ከዚ
ያም በኋላ እስራኤላውያን ሁሉ ወደ እርሱ
ቀረቡ፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) በሲና ተራራ
የሰጠውን ትእዛዞች ሁሉ ሰጣቸው::

[33]ሙሴ ለእነርሱ ተናግሮ ከጨረሰ በኋላ
በፊቱ ላይ መሸፈኛ አደረገ:: [34]ከእርሱ ጋር
ለመነጋገር ወደ እግዚአብሔር (ያህዌ) ሀል
ዎት በሚገባበት ጊዜ ሁሉ ግን፣ እስከሚ
ወጣ ድረስ መሸፈኛውን ያነሣ ነበር፤ በወ
ጣም ጊዜ የታዘዘውን ለእስራኤላውያን ነገ
ራቸው:: [35]ፊቱ የሚያበራ መሆኑን አዩ፤
ከዚያም ሙሴ ከእግዚአብሔር (ያህዌ) ጋር
ለመነጋገር ተመልሶ እስኪሄድ ድረስ መሸፈ
ኛውን መልሶ በፊቱ ላይ ያደርግ ነበር::

የሰንበት ሥርዐቶች

35 ሙሴ የእስራኤልን ማኅበረሰብ ሁሉ
ሰብስቦ እንዲህ አላቸው፤ "እግዚ
አብሔር (ያህዌ) እንድትፈጽሟቸው ያዘዛችሁ
ነገሮች እነዚህ ናቸው፤ [2]ስድስት ቀን ሥራ
ይሠራል፤ ሰባተኛው ቀን ግን ለእግዚአብሔር
(ያህዌ) የሰንበት ዕረፍት፣ የተቀደሰ ቀን ይሆን
ላችኋል፤ በዕለቱ ማናቸውንም ዐይነት ሥራ
የሚሠራ ቢኖር ሞት ይገባዋል:: [3]በሰንበት
ቀን በማናቸውም መኖሪያዎቻችሁ ውስጥ
እሳት አታንድዱ::"

ለመገናኛው ድንኳን ዕቃዎች

35፥4-9 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥1-7
35፥10-19 ተጓ ምብ - ዘፀ 39፥32- 41

[4]ሙሴ ለእስራኤላውያን ማኅበረሰብ
ሁሉ እንዲህ አላቸው፤ "እግዚአብሔር (ያህዌ)
ያዘዘው ይህ ነው፤ [5]ካላችሁ ንብረት ሁሉ
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መሥዋዕት አቅርቡ፤
ፈቃደኛ የሆነ ማንም ለእግዚአብሔር (ያህዌ)
የወርቅ፣ የብር፣ የናስ መባ ያምጣ፣ [6]ሰማ
ያዊ፣ ሐምራዊና ቀይ ማግ፤ ቀጭን ሐር፣
የፍየል ጠጕር፣ [7]ቀይ የተነከረ የአውራ በግ
ቆዳ፣ እንዲሁም አቆስጣ ቆዳ[ጦ7]፣ የግራር
እንጨት፤ [8]ለመብራት የወይራ ዘይት፣ ለቅ
ብዐ ዘይቱና ለጣፋጭ ሽታ ዕጣን ቅመም፤
[9]በኤፉዱና በደረት ኪሱ ላይ የሚሆኑ መረ
ግዶችና ሌሎች ዕንቍዎችን መባ አድርጎ
ያምጣ::

[10]"በመካከላችሁ ጥበበኞች የሆኑ ሁሉ
መጥተው እግዚአብሔር (ያህዌ) ያዘዘውን ሁሉ
ይሥሩ፤ [11]የመገናኛውን ድንኳን ከነድንኳኑና
ከነመደረቢያው፣ ማያያዣዎችን፣ ክፈፎችን፣
አግዳሚዎችን፣ ቋሚዎችንና መሠረቶችን፤
[12]ታቦቱን ከነመሎጊያዎቹ፣ የስርየት መክደ
ኛውንና የሚሸፍነውን መጋረጃ፤ [13]ጠረጴዛ
ውን ከነመሎጊያዎቹ፣ ዕቃዎቹን ሁሉና
የህልዎቱን ኅብስት፤ [14]ለመብራት የሆነውን
መቅረዝ ከነዕቃዎቹ፣ ቀንዲሎችንና ለመብ
ራት የሚሆነውን ዘይት፤ [15]የዕጣን መሠዊ
ያውን ከነመሎጊያዎቹ፣ ቅብዐ ዘይቱንና
ጣፋጭ ሽታ ያለውን ዕጣን፤ በመገናኛው
ድንኳን ደጃፍ ላይ የሚሆነውን የመግቢያ
መጋረጃ፤ [16]የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊ
ያውን ከናስ መጫሪያው፣ መሎጊያዎቹ
ንና ዕቃዎቹን ሁሉ፣ የናስ ሰኑን ከነማስ
ቀመጫው፣ [17]ያደባባዩን መጋረጃዎች ከነም
ሰሶዎቻቸውና ከነመሠረቶቹ፣ ያደባባዩን መግ
ቢያ መጋረጃ፤ [18]ለመገናኛው ድንኳንና ለአ
ደባባዩ የሚሆኑ የድንኳን ካስማዎችና
ገመዶቻቸው፤ [19]በመቅደሱ ውስጥ ለማገል
ገል የሚለበሱ የፈትል ልብሶችን ይኸውም
የካህኑ የአሮንን የተቀደሱ ልብሶችንና
ካህናት ሆነው ሲያገለግሉ የሚለብሷቸውን
የወንዶች ልጆቹን ልብሶች ይሥሩ::"

[20]ከዚያም የእስራኤል ማኅበረሰብ ሁሉ
ከሙሴ ፊት ወጡ፤ [21]ፈቃደኛ የነበረና
ልቡን ያነሣሣው ሁሉ በመምጣት ለመገና
ኛው ድንኳን ሥራ፣ ለአገልግሎቱ ሁሉና
ለተቀደሱ ልብሶች የሚሆን ለእግዚአብሔር
(ያህዌ) መባ አመጡ:: [22]ፈቃደኛ የነበሩ ሁሉ፣
ወንዶችም ሴቶችም መጥተው ከሁሉም ዐይ

ጦ7 በዚህና በቍጥር 23 ላይ አንዳንድ ቅጂዎች፣ የለፋ የአቆስጣ ቆዳ ይላሉ::

34፥28 ቍ1፤ ዘፍ7፥4፤ዘፀ31፥18፤ ዘዳ4፥13፤9፥9:18፤ 10፥4፤፤ዕዝ10፥6፤ ማቴ4፥2፤ሉቃ4፥2
34፥29 ቍ35፤ ዘፀ19፥11፤32፥15፤ መዝ34፥5፤ኢሳ60፥5፤ ማቴ17፥2፤2ቆሮ3፥7:13
34፥31 ዘፀ16፥22
34፥32 ዘፀ21፥1፤ 35፥1:4
34፥33 2ቆሮ3፥13
34፥35 ቍ29
35፥1 ዘፀ34፥32
35፥2 ዘፍ2፥3፤ ዘፀ31፥14፤34፥21፤ ዘዳ5፥13-14
35፥3 ዘፀ16፥23
35፥8 ዘፀ25፥6
35፥10 ዘፀ31፥6፤ 39፥43
35፥11 ዘፀ26፥1-37 ፤36፥8-38
35፥12 ዘፀ25፥10-22፤26፥33፤37፥1-9
35፥13 ዘፀ25፥23-30፤37፥10-16
35፥14 ዘፀ25፥31
35፥15 ዘፀ30፥1-6 ፤37፥25-28፤30፥25:34-38፤26፥36
35፥16 ዘፀ27፥1-8፤30፥18፤38፥1-7
35፥17 ዘፀ27፥9፤ 38፥9-20
35፥18 ዘፀ27፥19፤ 38፥20
35፥19 ዘፀ28፥2

34፥28 *ጻፈ፤* በዚህ ቦታ የዚህ ቃል ባለቤት ሙሴ ሳይሆን እግዚአብሔር ነው፤ (ቍ 1 ይመ)::

34፥29 *የምስክር፤* የ16፥34:25፥16 ማብ ይመ:: *ያበራ፤* የእግዚአብሔርን ክብር ለማየት ሲለምን የነበረው፣ (33፥18) አሁን ሳያስተውለው መለኮታዊውን ክብር አንጸባረቀ::

34፥33 *በፊቱ ላይ መሸፈኛ፤* እንዲህ ያደረገው እስራኤላውያን እየቀነሰ የሚመጣውን ነጸብራቅ እንዳያዩና እግዚአብሔርን ወክሎ በፊታቸው የሚያገለግለውን ሙሴን ማክበራቸውን እንዲቀጥሉ ለማድረግ ነው፤ (2ቆሮ 3፥7-18 እና ማብ ይመ)::

35፥1-31 እስራኤላውያን የመገናኛውን ድንኳንና የካህናቱን ልብስ እንዴት መሥራት እንዳለባቸው መመሪያ ከተሰጣቸው በኋላ ሰንበትን መጠበቅ እንዳለባቸው ማሳሰቢያ እንደተሰጣቸው ሁሉ፣ (የ31፥13 ማብ ይመ) አሁንም እነዚያን መመሪያዎች ከመፈጸማቸው በፊት ተመሳሳይ ማሳሰቢያ ለሕዝቡ ተሰጥቶአል::

35፥4-39፥43፤ ይህ ክፍል አብዛኛውን የተወሰደው ከም 25-28፤ 30፥1-5፤31፥1-11 ነው፤ (የእነዚህን ክፍሎች ማብ ይመ)፤ አንዳንድ ጊዜ ቃል በቃል፣ ሌላ ጊዜ ደግሞ ግሦቹ በትንቢት ጊዜ መጠቀስ ሲገባቸው፣ በኀላፊ ጊዜ ተጠቅሰውና አርእስቱም በተለየ ቅደም ተከተል ተስተካክለው እናገኛቸዋለን:: እንዲህ ያለውን ድግግሞሽ በጥንት መካከለኛው ምሥራቅ ሥነ ጽሑፎች ውስጥ ማየት የተለመደ ሲሆን፣ እንዲህ የሚደረገውም ዝርዝር ታሪኩን በተደራሲዎች ኅሊና ውስጥ አትሞ ለማስቀረት ነው፤ (የዘፍ 24፥34-49 ማብ ይመ)::

35፥5 *ፈቃደኛ የሆነ፤* በራስ ፈቃደኝነት ተነሣሥቶ የቍሳቍስም ሆነ የጕልበት መሥዋዕት ማቅረብ አስፈላጊ መሆኑን አበክሮ የሚያስገነዝብ ነው፤ (ቍ 21-22:26:29፤ 36፥2-3 ይመ)::

35፥21 *ለመገናኛው ድንኳን፤* የ27፥21 ማብ ይመ::

ነት የወርቅ ጌጦች አመጡ፤ የአፍንጫ ጌጠ
ችን፣ ሎቲዎችን፣ ቀለበቶችን፣ ድሪዎችንና
ጌጣ ጌጦችን ሁሉ አመጡ፤ ሁሉም ወርቃ
ቸውን እንደሚወዘውዝ መሥዋዕት ለእግዚ
አብሔር (ያህዌ) አቀረቡ። 23ሰማያዊ፣ ሐምራዊ
ወይም ቀይ ማግ ወይም ቀጭን ሐር ወይም
የፍየል ጠጕር፣ ቀይ የተነከረ የአውራ በግ
ቆዳ ወይም የአቆስጣ ቆዳ አመጡ። 24የብር
ወይም የናስ መባ ማቅረብ የቻሉ ሁሉ
ለእግዚአብሔር (ያህዌ) መባ አድርገው አመጡ፤
የግራር ዕንጨት ያለው ሁሉ አስፈላጊ
በሆነው ሥራ እንዲውል አመጣው። 25ጥበበኞች
የሆኑ ሴቶች ሁሉ በእጃቸው ፈተሉ የፈ
ተሉትንም ሰማያዊ ሐምራዊ ወይም ቀይ
ማግ ወይም ቀጭን በፍታ አመጡ። 26ፈቃ
ደኛ የነበሩና ጥበቡ ያላቸው ሴቶች ሁሉ
የፍየል ጠጕር ፈተሉ። 27መሪዎቹም ኤፉ
ድና በደረት ኪሱ ላይ እንዲሆን የከበሩ
ድንጋዮችንና ሌሎች ዕንቍዎች አመጡ።
28እንዲሁም ለመብራቱ፣ ለቅብዐ ዘይቱና
ለጣፋጭ ሽታ ዕጣን የሚሆኑ ቅመሞችንና
የወይራ ዘይትን አመጡ። 29ፈቃደኛ የሆኑ
እስራኤላውያን ወንዶችና ሴቶች ሁሉ፣
እግዚአብሔር (ያህዌ) በሙሴ በኩል እንዲያከ
ናውኑት ላዘዛቸው ሥራ ሁሉ የበጎ ፈቃድ
ስጦታዎችን ለእግዚአብሔር (ያህዌ) አመጡ።

ባስልኤልና ኤልያብ

35፥30-35 ተጓ ምብ - ዘፀ 31፥2-6

30ከዚያም ሙሴ እስራኤላውያንን አላቸው፤
"እነሆ፣ እግዚአብሔር (ያህዌ) ከይሁዳ ነገድ
የሆነውን የሆር ልጅ፣ የኡሪን ልጅ ባስልኤ
ልን መርጦአል። 31በጥበብ፣ በችሎታና በዕ
ውቀት፣ በማናቸውም ዐይነት ሙያ የእግዚ
ስብሔርን (ኤሎሂም) መንፈስ ሞልቶበታል፤ 32ይኸ
ውም በወርቅ፣ በብርና በናስ የጥበብ ሥራ
እንዲሠራ ነው፤ 33ድንጋዮችን እንዲጠርብና
እንዲያወጣ፣ የዕንጨት ሥራ እንዲሠራና
ማንኛውንም ዐይነት የጥበብ ሙያ እንዲያ
ከናውን ነው። 34እንዲሁም ለእርሱና ከዳን
ነገድ ለሆነው ለአሂሳሚክ ልጅ ለኤልያብ፣
ለሁለቱም ሌሎችን የማስተማር ችሎታ
ሰጣቸው። 35የጥበብ ባለሙያዎች፣ ዕቅድ
አውጭዎች፣ በሰማያዊ በሐምራዊና በቀይ
ማግ፣ በቀጭን ሐር ጥልፍ ጠላፊዎችና ፈታ
ዮች፤ ሁሉም ዋና የጥበብ ባለሙያዎችና ዕቅድ
አውጭዎች በመሆን ማንኛውንም ዐይነት ሥራ
ያከናውኑ ዘንድ በጥበብ ሞልቶአቸዋል።

36 ስለዚህ የመቅደሱን የማንባታ ሥራ
ሁሉ እንዴት ማከናወን እንዳለባ
ቸው እግዚአብሔር (ያህዌ) ጥበብንና ችሎታን
የሰጣቸው፣ ባስልኤል፣ ኤልያብና ጥበበኛ
የሆኑ ሰዎች ሁሉ ሥራውን ልክ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው ይሥሩት።"

2ከዚያም ሙሴ ባስልኤልንና ኤልያብን
እንዲሁም እግዚአብሔር (ያህዌ) ችሎታ የሰጣ
ቸውን፣ መጥተው ሥራውን ለመሥራት
ፈቃደኛ የሆኑትን ጥበብ ያላቸውን ሰዎች
ሁሉ አስጠራ። 3የመቅደሱን የማንባታ ሥራ
ለማከናወን እስራኤላውያን ያመጡትን ስጦታ
ሁሉ ከሙሴ ተቀበሉ፤ ሕዝቡ የበጎ ፈቃድ
ስጦታዎችን በየማለዳው ማምጣታቸውን
ቀጠሉ። 4ስለዚህ የመቅደሱን ሥራ ሁሉ ይሠሩ
የነበሩ ጥበበኞች የሆኑ ባለሙያዎች ሁሉ
ሥራቸውን ትተው መጡ፤ 5ሙሴንም፣ "ሕዝቡ
እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዲሠራ ላዘዘው ሥራ
ከበቂ በላይ እያመጡ ነው" አሉት። 6ከዚ
ያም ሙሴ ትእዛዝ ሰጠ፤ ይህንንም ቃል
ወደ ሰፈሩ ላኩት፤ "ማንም ወንድ ወይም ሴት
ለመቅደሱ ሌላ ምንም ስጦታ ማድረግ የለበ
ትም፤" ስለዚህ ሕዝቡ ትርፍ እንዳያመጡ
ተከለከሉ፤ 7ምክንያቱም ሥራውን ሁሉ ለማ
ከናወን በእጃቸው ያለው ከበቂ በላይ ነበረ።

የማደሪያው ድንኳን

36፥8-38 ተጓ ምብ - ዘፀ 26፥1-37

8የሥራ ችሎታ ካላቸው ሰዎች መካከል
ጥበበኛ የሆኑ ሰዎች ሁሉ የማደሪያውን
ድንኳን በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ ከሰማ
ያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ፣ በጥልፍ
ዐዋቂ ኪሩቤል ከተጠለፉበት ከዐሥር መጋ
ረጃዎች ሠሩት። 9መጋረጃዎቹም ሁሉ
ተመሳሳይ መጠን ያላቸው ሲሆን፣ ቁመ
ታቸው ሃያ ስምንት ክንድ፣ ወርዳቸው
አራት ክንድ[a] ነበር። 10አምስቱን መጋረጃ
ዎች ባንድ ላይ በማጋጠም ሰፏቸው፤ የቀሩ
ትን አምስቱንም እንዲሁ አደረጉ። 11ተጋ
ጥሞ ከተሰፋው መጋረጃ ጠርዝ ጫፍ ላይ
ከሰማያዊ ግምጃ ቀለበቶችን አበጁ፤ ተጋጥሞ
በተሰፋው በሌላው መጋረጃ ጫፍ ላይም
ተመሳሳይ ነገር አደረጉ። 12በአንደኛው
መጋረጃ ላይ አምሳ ቀለበቶችን በሌላው
ተጋጥሞ ከተሰፋው በስተ መጨረሻ ካለው
መጋረጃ ላይ አምሳ ቀለበቶችን እርስ በርሳ
ቸው ትይዩ በማድረግ ሠሩት። 13ከዚያም
አምሳ የወርቅ ማያያዣዎችን ሠሩ፤ የማደሪ
ያው ድንኳን አንድ ወጥ ይሆን ዘንድም
ተጋጥመው የተሰፉትን ሁለቱን መጋረጃዎች
አያያዙባቸው።

14ከማደሪያው በላይ ለሚሆነው ድንኳን
ከፍየል ቆዳ የተሠሩ በጠቅላላ ዐሥራ አንድ
መጋረጃዎችን ሠሩ። 15ዐሥራ አንዱ መጋ
ረጃዎች ተመሳሳይ ልክ ሲኖራቸው፣ ቁመ
ታቸው ሠላሳ ክንድ፣ ወርዳቸውም አራት
ክንድ[a] ነበር። 16አምስቱን መጋረጃዎች በአ
ንድ በኩል፣ ሌሎቹን ስድስት መጋረጃ
ዎች ደግሞ በሌላ በኩል አንድ ላይ አያያ
ዟቸው። 17በስተመጨረሻ በሚገኘው መጋ
ረጃ ጠርዝ ላይ አምሳ ቀለበቶችን፣ በሌላ
በኩል ባለው በስተ መጨረሻ በሚገኘው

35፥23 ዘፀ39፥1
35፥25 ዘፀ28፥3
35፥27 ዘፀ25፥2፤ 1ዜና29፥6፡8
35፥28 ዘፀ25፥6
35፥29 ቍ4-9፤ ዘፀ25፥2፤1-7፤ 36፥3፤2ነገ12፥4
35፥31 ቍ35፤2ዜና2፥7፡14
35፥34 ዘፀ31፥6፤2 ዜና2፥14
35፥35 ቍ31
36፥1 ዘፀ28፥3፤ 25፥8
36፥2 ዘፀ25፥2፤ 31፥2፡6፤
36፥3 ዘፀ35፥29
36፥5 2ዜና24፥ 14፤31፥10፤ 2ቆሮ8፥2-3
36፥7 1ነገ7፥47
36፥13 ቍ18

[a]9 ቁመቱ 1.1 ሜትር፣ ወርዱ 1.8 ሜትር ይህል ማለት ነው።
[a]15 ቁመቱ 13.5 ሜትር፣ ወርዱ 1.8 ሜትር ያህል ማለት ነው።

36፥1-38፤ የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ።

መጋረጃ ጠርዝ አምሳ ቀለበቶችን አበጁ::
18ድንኳኑን አንድ ወጥ አድርጎ ለማያያዝም
አምሳ የናስ ማያያዣዎችን ሠሩ:: 19ከዚያም
ለድንኳኑ መሸፈኛ የሚሆን ቀይ ከተነከረ
የአውራ በግ ቆዳ ሠሩ፤ በላዩ ላይ የሚሆ
ንም የአቆስጣ ቆዳ[ሀ] አበጁ::
20ለማደሪያው ድንኳን ከግራር ዕንጨት
ወጋግራዎችን አበጁ:: 21እያንዳንዱም ወጋ
ግራ ቁመቱ ዐሥር ክንድ፣ ስፋቱ አንድ
ክንድ ተኩል[ለ] ነበር፣ 22ትይዩ የሆኑ ሁለት
ጕጦች ነበሩት፤ የማደሪያውን ድንኳን ወጋ
ግራዎች በዚህ መልክ ሠሩ:: 23በደቡብ
በኩል ላለው የማደሪያው ድንኳን ሃያ ወጋ
ግራዎችን አበጁ፤ 24ለእያንዳንዱ ጕጠት
አንድ መቆሚያ፣ ለእያንዳንዱም ወጋግራ
ሁለት መቆሚያ ሆኖ አርባ የብር መቆሚ
ያዎችን አበጁ:: 25በስተሰሜን በኩል ላለው
የማደሪያ ድንኳን ሃያ ወጋግራዎችን ሠሩ፤
26ለእያንዳንዱ ወጋግራ ሁለት መቆሚያ
የሆኑ አርባ የብር መቆሚያዎችን ሠሩ::
27በዳር በኩል ይኸውም በስተ ምዕራብ ጫፍ
ባለው ማደሪያ ድንኳን ስድስት ወጋግራዎ
ችን ሠሩ:: 28ዳርና ዳር ላሉት የማደሪያው
ድንኳን ማእዘኖችም ሁለት ወጋግራዎችን
ሠሩ:: 29በእነዚህ ሁለት ማእዘኖች ላይ
ከታች አንሥቶ እስከ ላይ ድረስ ወጋግራ
ዎቹ በአንድ ላይ ተነባብረው በአንድ ቀለ
በት ውስጥ ተገጥመው ነበር፤ ሁለቱም
አንድ አካል ሆነው ተሠርተው ነበር:: 30ስለ
ዚህ ስምንት ወጋግራዎችና ለእያንዳንዱም
ወጋግራ ሁለት መቆሚያዎች ሆነው ዐሥራ
ስድስት የብር መቆሚያዎች ነበሩ::
31እንደዚሁም ከግራር ዕንጨት አግዳሚ
ዎችን ሠሩ፤ በማደሪያው ድንኳን በአንድ
በኩል ላሉት ወጋግራዎች አምስት አግዳ
ሚዎችን ሠሩ፤ 32በሌላ በኩል ላሉት አም
ስት አግዳሚዎች፣ በምዕራብ በኩል በማደ
ሪያው ድንኳን ዳር ላይ ላሉት ወጋግራዎች
አምስት አግዳሚዎችን ሠሩ:: 33በወጋግራ
ዎቹ መካከል ከዳር እስከ ዳር እንዲዘረጋ
ሆኖ መካከለኛውን አግዳሚ ሠሩ:: 34ወጋግ
ራዎቹን በወርቅ ለበጧቸው፤ አግዳሚዎቹን
ለመያዝም የወርቅ ቀለበቶችን ሠሩ፤ እንዲ
ሁም አግዳሚዎቹን በወርቅ ለበጧቸው::
35ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና
በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ፣ በእጅ ጥበብ ባለ
ሙያ ኪሩቤል የተጠለፉበት መጋረጃ አበጁ::
36ለእርሱም አራት ምሰሶዎች ከግራር ዕን
ጨት ሠርተው በወርቅ ለበጧቸው፤ ለእ
ነርሱም አራት የወርቅ ኵላቦችንና አራት
የብር መቆሚያዎችን አበጁላቸው:: 37በድ
ንኳኑ መግቢያ ጥልፍ ጠላፊ እንደሚሠራው
ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና በቀ
ጭኑ ከተፈተለ በፍታ መጋረጃ አበጁለት፤
38ለእነርሱም ኵላቦች ያሏቸው አምስት ምሰ

36፥18 ቍ13
36፥35 ዘፀ39፥38፤ ማቴ27፥51፤ ሉቃ23፥45፤ ዕብ9፥3
36፥37 ዘፀ27፥16
37፥1 ዘፀ30፥6፤ 31፥2፤ 39፥35፤ ዘዳ10፥3
37፥2 ቍ11፥26
37፥6 ዘፀ26፥34፤ 31፥7፤ ዕብ9፥5
37፥7 ሕዝ41፥18
37፥9 ዘዳ10፥3፤ ዕብ9፥5
37፥10 ዕብ9፥2
37፥11 ቍ2
37፥14 ቍ27

ሰዎች ሠሩላቸው፤ የምሰሶዎቹን አናቶችና
ዘንጎች በወርቅ በመለበጥ አምስቱን መቆ
ሚያዎች ከነሐስ ሠሩ::

የኪዳኑ ታቦት

37፥1-9 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥10-20

37 ባስልኤል ርዝመቱ ሁለት ክንድ
ተኩል፣ ወርዱ አንድ ክንድ ተኩል[ሐ]፣
ከፍታው አንድ ክንድ ተኩል የሆነ ታቦት
ከግራር ዕንጨት ሠራ:: 2በውስጥና በውጭ
በንጹሕ ወርቅ ለበጠው፤ በዙሪያውም የወ
ርቅ ክፈፍ አበጀለት:: 3አራት የወርቅ
ቀለበቶችን ሠርቶ ሁለት ቀለበቶችን በአ
ንድ በኩል፣ ሁለት ቀለበቶችንም በሌላ በኩል
አድርጎ ከአራቱ እግሮቹ ጋር አያያዛቸው::
4ከዚያም መሎጊያዎችን ከግራር እንጨት
ሠርቶ በወርቅ ለበጣቸው:: 5መሎጊያዎቹንም
መሸከሚያ እንዲሆኑ በታቦቱ ጐንና ጐን
ባሉት ቀለበቶች ውስጥ አስገባቸው::
6ርዝመቱ ሁለት ክንድ ተኩል[መ]፣ ወር
ዱም አንድ ክንድ ተኩል የሆነ ከንጹሕ
ወርቅ የስርየት መክደኛ ሠራ:: 7ከዚያም
ከተቀጠቀጠ ወርቅ ሁለት ኪሩቤልን ከመክ
ደኛው ጫፎች ላይ ሠራ:: 8አንዱን ኪሩብ
በአንዱ ጫፍ ላይ፣ ሁለተኛውንም ኪሩብ
በሌላው ጫፍ ላይ ሠራ፤ ከሁለቱ ጫፎች
ላይ ከክዳኑ ጋር አንድ ወጥ አድርጎ ሠራ
ቸው፤ 9ኪሩቤልም የስርየት ክዳኑን በመሸ
ፈን ክንፋቸውን ወደ ላይ ዘርግተው ነበር፤
ኪሩቤል ወደ ስርየት መክደኛው እየተመለ
ከቱ እርስ በርሳቸው ገጽ ለገጽ ነበሩ::

የኅብስት ማስቀመጫው ጠረጴዛ

37፥10-16 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥23-29

10ርዝመቱ ሁለት ክንድ፣ ወርዱ አንድ
ክንድ፣ ከፍታውም ክንድ ተኩል የሆነ ጠረ
ጴዛ ከግራር እንጨት ሠሩ[ሠ]:: 11ከዚያም
በንጹህ ወርቅ በመለበጥ በዙሪያው የወርቅ
ክፈፍ አበጁለት:: 12በዙሪያውም ስፋቱ አንድ
ስንዝር[ረ] የሆነ ጠርዝ በማበጀት በጠርዙ ላይ
የወርቅ ክፈፍ አደረጉበት:: 13ለጠረጴዛው
አራት የወርቅ ቀለበቶች አበጅተው አራቱ
እግሮች ካሉበት ከአራቱ ማእዘኖች ጋር
አያያዟቸው:: 14ጠረጴዛውን ለመሸከም የሚ
ያገለግሉትን መሎጊያዎች እንዲይዙ ቀለበ
ቶቹ ከጠርዙ አጠገብ ሆኑ:: 15ጠረጴዛውን
ለመሸከም የሚያገለግሉት መሎጊያዎች ከግ
ራር ዕንጨት የተሠሩና በወርቅ የተለበጡ
ነበሩ:: 16የጠረጴዛውን ዕቃዎች ይኸውም
ዝርግ ሳሕኖችን፣ ድስቶችን ጐድጓዳ ሳሕ
ኖችን እንዲሁም የመጠጥ መሥዋዕቱ ማፍ

[ሀ]19 ይህ የባሕር አውሬ ነው::
[ለ]21 ቁመቱ 4.5 ሜትር ወርዱ 0.7 ሜትር ያህል ማለት ነው::
[ሐ]1 ከፍታው 1.1 ሜትር ወርዱና ርዝመቱ 0.7 ሜትር ያህል ማለት ነው::
[መ]6 ርዝመቱ 1.1 ሜትር ወርዱ 1.1 ሜትር ያህል ማለት ነው::
[ሠ]10 በዚህና በቍጥር 11-29 ባሉት ክፍሎች፣ ሠሩ ተብሎ መተርጐም ይቻላል::
[ረ]12 ወደ 8 ሳንቲ ሜትር ያህል ማለት ነው::

37፥1-29 የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ::
37፥1 *ባስልኤል ታቦት ሠራ፤* ዋናው የእጅ ጥበብ ባለ ሙያ (31፥2-3 ይመ)፣ በመገናኛው ድንኳን ውስጥ ከሚቀመጡት ዕቃ ዎች መካከል እጅግ የተቀደሰውን ዕቃ ለመሥራት ክብር አገኘ፤

ሰሻ የሆኑትን ማንቈርቈሪያዎች ከንጹሕ
ወርቅ ሠሯቸው::

መቅረዙ

37፥17-24 ተጓ ምብ - ዘፀ 25፥31-39

17መቅረዙን ከንጹሕ ወርቅ ሠሩት፤
መቆሚያውንና ዘንጉን ቀጥቅጠው አበጁት፤
የአበባ ቅርጽ ያላቸው ጽዋዎች፣ እንቡጦችና
የፈኩ አበቦች ከእርሱ ጋር አንድ ወጥ
ሆነው ተሠርተው ነበር:: 18ሦስቱ በአንድ
በኩል ሦስቱ በሌላ በኩል በመሆን ስድስት
ቅርንጫፎች ከመቅረዙ ጐኖች ተሠርተው
ነበር:: 19ከእንቡጦችና ከፈኩ አበቦች ጋር
የለውዝ አበባ የሚመስሉ ሦስት ጽዋዎች
በአንዱ ቅርንጫፍ ላይ፣ ሦስቱ ደግሞ በሚ
ቀጥለው ቅርንጫፍ ላይ ነበሩ፤ ከመቅረዙ
ለወጡት ለስድስቱም ቅርንጫፎች ሁሉ እን
ዲሁ ነበር:: 20እንቡጦችና የፈኩ አበቦች
ያሉባቸው የለውዝ አበባ የሚመስሉ አራት
ጽዋዎች በመቅረዙ ላይ ነበሩ:: 21አንደኛው
እንቡጥ ከመቅረዙ ወጣ ብለው በሚገኙት
በመጀመሪያው ጥንድ ቅርንጫፎች ሥር
ሁለተኛውም እምቡጥ በሁለተኛው ጥንድ
ሥር እንዲሁም ሦስተኛው እንቡጥ በሦስተ
ኛው ጥንድ ሥር ነበር፣ በስድስቱም ቅርን
ጫፎች እንዲሁ ነበር:: 22እንቡጦቹና ቅርን
ጫፎቹ ሁሉ ከንጹሕ ወርቅ ተሠርተው
ከመቅረዙ ጋር አንድ ወጥ ነበሩ::

23የመቅረዙን ሰባት መብራቶች፣ እንዲ
ሁም መኰስተሪያዎችንና የኰስታሪ ማስቀ
መጫዎችን ከንጹሕ ወርቅ ሠሩ:: 24መቅረ
ዙንና ዕቃዎቹን ሁሉ ከአንድ መክሊት[ሠ]
ንጹሕ ወርቅ ሠሩ::

የዕጣን መሠዊያው

37፥25-28 ተጓ ምብ - ዘፀ 30፥1-5

25የዕጣን መሠዊያውን ከግራር እንጨት
ሠሩ፤ ርዝመቱ አንድ ክንድ፣ ወርዱ፣
አንድ ክንድ፣ ከፍታው ሁለት ክንድ[ሡ]
ነበር፤ ቀንዶቹም ከእርሱ ጋር አንድ ወጥ
ሆነው ተሠርተው ነበር:: 26ላዩን፣ ጐኖቹን
ሁሉና ቀንዶቹን በንጹሕ ወርቅ ለበጧቸው፤
በዙሪያው የወርቅ ክፈፍ አበጁ:: 27ለሽከም
የሚሆኑትን መሎጊያዎች ለመያዝ ትይዩ
የሆኑ ከክፈፉ ሥር ሁለት የወርቅ ቀለበ
ቶችን ሠሩ:: 28መሎጊያዎቹን ከግራር እን
ጨት ሠሩ፤ በወርቅም ለበጧቸው::

29እንዲሁም የተቀደሰውን ቅብዐ ዘይትና
የሽቶ ቀማሚ ሥራ የሆነውን፣ ንጹሕና
መልካም መዐዛ ያለውን ዕጣን ሠሩ::

የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ

38፥1-7 ተጓ ምብ - ዘፀ 27፥1-8

38 ከፍታው ሦስት ክንድ[ረ] የሆነ የሚ
ቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ ከግ
ራር እንጨት ሠሩ[ሰ]፤ ርዝመቱ አምስት
ክንድ፣ ወርዱ አምስት ክንድ የሆነ ባለ ዐራት
ማእዘን ነበረ:: 2ቀንዶቹና መሠዊያው አንድ
ወጥ ይሆኑ ዘንድ በአራቱም ማእዘኖች ላይ
አራት ቀንድ ሠሩ፣ መሠዊያውንም በናስ
ለበጡት:: 3ዕቃዎቹንም ሁሉ ይኸውም ምን
ቸቶቹን፣ መጫሪያዎቹን፣ መርጫ ጐድጓዳ
ሳህኖቹን፣ ሜንጦዎቹንና የእሳት መያዣዎ
ቹን ከናስ ሠሯቸው:: 4ለመሠዊያውም ከጠ
ርዝ በታች ሆኖ ከመሠዊያው ግማሽ ቁመት
ላይ የሚሆን የናስ ፍርግርግ ማንደጃ ሠሩ::
5ለናሱ ፍርፍርግ ማንደጃ አራት ማእዘኖች
መሎጊያዎቹን እንዲይዙ የናስ ቀለበቶችን
ሠሩ:: 6መሎጊያዎቹን ከግራር እንጨት ሠር
ተው በናስ ለበጧቸው:: 7መሠዊያውን ለመሸከም
በመሠዊያው ጐኖች ይሆኑ ዘንድ መሎጊ
ያዎቹን በቀለበቶቹ ውስጥ አስገቧቸው፤ ውስ
ጡንም ክፍት በማድረግ ከሳንቃዎች ሠሩት::

የመታጠቢያው ሳሕን

8የናስ መታጠቢያ ሳሕንና የናስ መቆ
ሚያውን በመገናኛው ድንኳን ደጃፍ ላይ
ከሚያገለግሉት ሴቶች መስተዋት ሠሩት::

አደባባዩ

38፥9-20 ተጓ ምብ - ዘፀ 27፥9-19

9ቀጥሎም አደባባዩን ሠሩ፤ የደቡቡ
ክፍል ርዝመት አንድ መቶ ክንድ[ሸ] ሲሆን፣
በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ የተሠሩ መጋረጃ
ዎች ነበሩት፤ 10ሃያ ምሰሶዎችና ሃያ የናስ
መቆሚያዎች፣ የብር ኰላቦችና በምሰሶዎቹ
ላይ ዘንጎች ነበሩት:: 11የሰሜኑም ክፍል
ቁመቱ አንድ መቶ ክንድ ነበር፤ ሃያ
ምሰሶዎችና ሃያ የናስ መቆሚያዎች፣ የብር
ኰላቦችና በምሰሶዎቹም ላይ ዘንጎች ነበሩት::
12የምዕራቡ ጫፍ ወርዱ አምሳ ክንድ[ቀ]
ነበር፤ ዐሥር ምሰሶዎችና ዐሥር መቆሚያ
ዎች እንዲሁም የብር ኰላቦችና በምሰሶዎቹም
ላይ ዘንጎች ያሉት መጋረጃዎች ነበሩት::
13በፀሐይ መውጫ በኩል ያለው የምሥራቁም
ጫፍ ወርዱ አምሳ ክንድ ነበር:: 14ከሦስት
ምሰሶዎችና ከሦስት መቆሚያዎች ጋር ርዝ
መታቸው ዐሥራ አምስት ክንድ[በ] የሆነ
መጋረጃዎች በአንድ በኩል ባለው መግቢያ
ላይ ነበሩ፤ 15ከሦስት ምሰሶዎችና ከሦስት
መቆሚያዎች ጋር ርዝመታቸው ዐሥራ አምስት
ክንድ የሆኑ መጋረጃዎች በአደባባዩ መግቢያ
በሌላው በኩል ነበሩ::

16በአደባባዩ ዙሪያ ያሉት መጋረጃዎች
በሙሉ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ የተሠሩ
ነበሩ:: 17የምሰሶዎቹ መቆሚያዎች ናስ ነበሩ፤
ኰላቦቹና በምሰሶዎቹ ላይ ያሉት ዘንጎች

37፥17 ዕብ9፥2፤ ራእ1፥12
37፥22 ቍ17፤ ዘኍ8፥4
37፥23 ዘፀ40፥4:25
37፥25 ዘፀ27፥2፤ 30፥34-36፤ ሉቃ1፥11፤ዕብ9፥4፤ ራእ8፥3፤9፥13
37፥27 ቍ14
37፥28 ዘፀ25፥13
37፥29 ዘፀ31፥11፤ 30፥1:25፤39፥38
38፥2 2ዜና1፥5
38፥3 ዘፀ31፥9
38፥8 ዘፀ30፥18፤ 40፥7፤ዘጸ23፥17፤ 1ሳሙ2፥22፤ 1ነገ14፥24

ሠ24 ወደ 34 ኪሎ ግራም ያህል ማለት ነው::
ሡ25 ርዝመቱ ወርዱ 0.5 ሜትር ከፍታው 0.9 ሜትር ያህል ማለት ነው::
ረ1 ርዝመቱ 1.3 ሜትር ያህል ማለት ነው::
ሰ1 ወይም ሥራ ተብሎ
ሸ9 ወደ 46 ሜትር ያህል ነው::
ቀ12 ወደ 23 ሜትር ያህል ነው::
በ14 ወደ 6.9 ሜት ያህል ነው::

(25፥10 እና ማብ ይመ)::
38፥1-31፤ የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ::
38፥8 *የናስ ... መስተዋት፤* በጥንት ዘመን ከብርጭቆ የተ
ሠሩ መስተዋቶች የሉም፤ ሆኖም እጅግ በጣም የተወለወሉ የናስ
መስተዋቶች ምስልን በበቂ ሁኔታ መልሰው ያንጸባርቁ ነበር::
መገናኛ ድንኳን፤ የ27፥21 ማብ ይመ::

ክብር የተሠሩ ነበሩ፤ ጫፎቻቸውም በብር
ተለብጠው ነበር፤ ስለዚህ የአደባባዩ ምሰሶ
ዎች ሁሉ የብር ዘንጎች ነበሯቸው::
18በአደባባዩ መግቢያ ላይ ያለው መጋረጃ
ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊ፣ ከቀይ ማግና የጥልፍ
ባለሙያ ከጠለፈው፣ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ
የተሠራ ነበር፤ ቁመቱ ሃያ ክንድ[ተ]፣ እንደ
አደባባዩ መጋረጃዎች ከፍታው አምስት
ክንድ ነበረ፤ 19አራት ምሰሶዎችና አራት
መቆሚያዎች ነበሩት፤ ኵላቦቻቸውና ዘንጎቻ
ቸው የብር ሲሆኑ፣ ጫፎቻቸው በብር
ተለብጠው ነበር:: 20የማደሪያው ድንኳንና
የአደባባዩ ዙሪያ ካስማዎች ሁሉ ከናስ የተ
ሠሩ ነበሩ::

ለአገልግሎት የዋሉ ዕቃዎች

21ለማደሪያው ድንኳን፣ ይኸውም ለም
ስክሩ ድንኳን ሙሴ ባዘዘው፣ በካህኑ በአ
ሮን ልጅ በኢታማር መሪነት ሌዋውያኑ
በጻፉት መሠረት የዕቃዎቹ ቍጥር ይህ
ነው:: 22ከይሁዳ ነገድ የሆር የልጅ ልጅ፣
የኡሪ ልጅ የሆነው ባስልኤል፣ እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴን ያዘዘውን ሁሉ አደረገ:: 23ከእር
ሱም ጋር ከዳን ነገድ የሆነው የአሂሳሚክ
ልጅ ኤልያብ፣ ዕቅድ አውጭና የእጅ ጥበብ
ባለሙያ፣ በሰማያዊ፣ በሐምራዊ፣ በቀይ ማግና
በቀጭን በፍታ ጥልፍ ጠላፊ ነበር:: 24ለመቅ
ደሱ ሥራ ሁሉ ከመወዝወዙ ስጦታ በመቅደሱ
ሰቅል መሠረት የዋለው ጠቅላላ ወርቅ ሃያ
ዘጠኝ መክሊትና ሰባት መቶ ሠላሳ ሰቅል[ቸ]
ነበረ::
25በቈጠራው ወቅት ተቈጥረው ከነበሩት
ማኅበረሰብ የተገኘው ብር ለመቅደሱ ሰቅል
አንድ መቶ መክሊትና አንድ ሺህ ሰባት
መቶ ሰባ አምስት ሰቅሎች[ኀ] ነበሩ፤ 26ከተ
ቈጠሩት ጋር አብረው ከሆኑት ሃያና
ከሃያ ዓመት በላይ የሆናቸው ስድስት መቶ
ሦስት ሺህ አምስት መቶ አምሳ ሰዎች
የሰጡት እንደ መቅደሱ ሰቅል ሚዛን በአ
ንድ ሰው አንድ ቤካ ይኸውም ግማሽ
ሰቅል[ነ] ነበረ:: 27አንድ መቶ የብር መክሊ
ቶች[ኘ] የመቅደሱንና የመጋረጃዎቹን መቆሚ
ያዎች ለመሥራት አገልግሎት ላይ ውለው
ነበር፤ ይኸውም ከአንድ መቶ መክሊቶች
አንድ መቶ መቆሚያዎች ሲሆን፣ ለእያን
ዳንዱ መቆሚያ አንድ መክሊት ማለት
ነው:: 28አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሰባ አም
ስት ሰቅሎችን[አ] ለምሰሶዎቹ ኵላቦች፣ የም
ሰሶዎቹን አናት ለመለበጥና ዘንጎቻቸውንም
ለመሥራት አገልግሎት ላይ ውለው ነበር::
29ከመወዝወዙ ስጦታ የሆነው ናስ ሰባ
መክሊትና ሁለት ሺህ አራት መቶ ሰቅል[ከ]

38፥20 ዘፀ35፥18
38፥21 ዘኍ1፥50፡53፤4፥28፡33፤8፥24፤9፥15፤10፥11፤17፥7፤1ዜና23፥32፤2ዜና24፥6፤ሐሥ7፥44፤ራእ15፥5
38፥22 ዘፀ31፥2
38፥23 ዘፀ31፥6
38፥24 ዘፀ30፥13፡16
38፥25 ዘፀ30፥12
38፥26 ዘፀ12፥37፤30፥12፡13፡14፤
38፥27 ዘፀ26፥19

39፥1 ቍ41፤ ዘፀ28፥2፤35፥19፡23
39፥7 ዘሌ24፥7፤ ኢሱ4፥7
39፥8 ዘሌ8፥8

ነበረ:: 30ለመገናኛው ድንኳን መግቢያ ለናስ
መሠዊያው ከናስ መጫሪያው፣ ለዕቃዎቹም
ሁሉ መቆሚያዎቹን ለመሥራት አገልግ
ሎት ላይ አውለውት ነበር፤ 31ለአደባባዩ
ዙሪያ፣ ለመግቢያው እንዲሁም ለማደሪያው
ድንኳን ካስማዎች ሁሉና ለአደባባዩ ዙሪያ
ሁሉ እንዲሁ አገልግሎት ላይ አውለውት
ነበር::

የካህናት አልባሳት

39 ለመቅደሱ አገልግሎት ከሰማያዊ፣
ከሐምራዊና ከቀይ ማግ የተፈተሉ
ልብሶችን ሠሩ፤ እንዲሁም እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ለአሮን የተቀደሱ
ልብሶችን ሠሩ::

ኤፉድ

39፥2-7 ተጓ ምብ - ዘፀ 28፥6-14

2ኤፉዱን ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣ ከሐምራ
ዊና ከቀይ ማግ፣ በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ
ሠሩት[ኸ]፤ 3ጥበበኛ ባለሙያ እንደሚሠራው
በሰማያዊ፣ በሐምራዊ፣ በቀይ ማግና በቀ
ጭን በፍታ ይሠራ ዘንድ ወርቁን በስሱ
ቀጥቅጠው እንደ ክር ቈራረጡት:: 4ለኤ
ፉዱ ከሁለቱ ጐኖቹ ጋር ተያይዘው ያሉ
ትን የትከሻ ንጣዮችን ሠሩ፤ ይኸውም ማያ
ያዝ እንዲቻል ነው:: 5በጥበብ የተፈተለው
መታጠቂያ በተመሳሳይ መልክ ሆኖ እግዚ
አብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው፣ ከኤፉዱ
ጋር አንድ ወጥ የሆነና ከወርቅ፣ ከሰማያዊ፣
ከሐምራዊና ከቀይ ማግ፣ በቀጭኑ ከተፈ
ተለ ሐር የተሠራ ነበረ::
6የከበሩ መረግዶችን በወርቅ ፈርጦች
በመክፈፍ፣ እንደ ማኅተም የእስራኤልን
ልጆች ስሞች ቀረጹባቸው:: 7ከዚያም እግዚ
አብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው በኤፉዱ
የትከሻ ንጣዮች ላይ ለእስራኤል ልጆች
እንደ መታሰቢያ ድንጋዮች አያያዟቸው::

የደረት ኪስ

39፥8-21 ተጓ ምብ - ዘፀ 28፥15-28

8የደረት ኪሱንም ጥበበኛ ባለሙያ
እንደሚሠራው ሥራ በተመሳሳይ መንገድ
ሠሩት፤ እንደ ኤፉዱም ከወርቅ፣ ከሰማ
ያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ ማግ በቀጭኑም
ከተፈተለ በፍታ ሠሩት:: 9ርዝመቱ አንድ
ስንዝር ወርዱም አንድ ስንዝር[ወ] ሲሆን፣ ጥንድ

[ተ]18 ወደ 9 ሜትር ያህል ነው::
[ቸ]24 የወርቁ መጠን ወደ አንድ ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ኀ]25 የብሩ መጠን 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ነ]26 ወደ 5.5 ግራም ያህል ነው::
[ኘ]27 ወደ 3.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[አ]28 ወደ 20 ኪሎ ግራም ያህል ነው::
[ከ]29 የናሱ መጠን 2.4 ሜትሪክ ቶን ያህል ነው::
[ኸ]2 በዚህ እንዲሁም በቍጥር 7፡8 እና 22 ላይ፣ ሠሩ ተብሉ መተርጐም ይችላል::
[ወ]9 ወደ 22 ሳንቲ ሜትር ያህል ነው::

38፥25 *አንድ መቶ መክሊትና አንድ ሺህ ሰባት መቶ ሰባ አምስት ሰቅሎች፤* በሌላ አነጋገር 100 መክሊት 1,775 ሰቅል ነበር፤ አንድ መክሊት 3,000 ሰቅል ሲሆን፣ 100 መክሊት 300, 000 ሰቅል ይሆናል፤ በጠቅላላው ሕዝቡ የሰጠው 301,775 ሰቅል ነው፤ ይህም ለእያንዳንዱ ዘማች ወንድ ግማሽ ሰቅል ይደርሳል፤ (ቍ26)::

38፥26 *ስድስት መቶ ሦስት ሺህ አምስት መቶ ኀምሳ፤* ይህ ቍጥር እንዳለ ሊወሰድ ስለመቻሉ አጠራጣሪ አይደለም:: ምክ ንያቱም በነገድ ቈጠራው ጊዜ ጠቅላላ ቍጥራቸው 603,550 (ዘኍ 1፥21-43፡2፥4-31) ነበር፤ (የዘኍ1፥46 እና ማብ ይመ)::

38፥27 *አንድ መቶ የብር መክሊቶች፤* የ26፥19 ማብ ይመ::

39፥1-43፤ የ35፥4-39፥43 ማብ ይመ::

ድርብ ሆኖ ባለ አራት ማእዘን ነበረ። 10ከዚ
ያም የከበሩ ድንጋዮችን በአራት ረድፍ
በላዩ ላይ አደረጉበት፤ በመጀመሪያው ረድፍ
ሰርድዮን፣ ቶጳዝዮንና የሚያብረቀርቅ ዕንቍ
ነበር፤ 11በሁለተኛውም ረድፍ በሉር፣ ሰንፔ
ርና° አልማዝ፣ 12በሦስተኛውም ረድፍ ያክ
ንት፣ ኬልቄዶንና አሜቴስጢኖስ፣ 13በአራ
ተኛውም ረድፍ ቢረሌ፣ መረግድና ኢያስ
ጲድ" ነበረ፤ በወርቅ ፈርጥ ላይ ተደርገው
ነበር። 14ለእያንዳንዱ የእስራኤል ልጆች
ስም አንዳንድ ሆኖ፣ በእያንዳንዱ ላይ እንደ
ማኅተም ከዐሥራ ሁለቱ ነገዶች የአንዱ
ስም የተቀረጸበት ዐሥራ ሁለት ድንጋዮች
ነበሩ።

15ለደረት ኪሱም ልክ እንደ ገመድ ከን
ጹሕ ወርቅ የተጐነጐኑ ድሪዎችን አበጁ
ለት። 16ሁለት የወርቅ ፈርጦችንና ሁለት
የወርቅ ቀለበቶችን ሠርተው ቀለበቶቹን
ከደረት ኪሱ ሁለት ጐኖች ጋር አያያ
ዟቸው። 17ሁለቱን የወርቅ ድሪዎች በደረት
ኪሱ ጐንና ጐን ካሉት ቀለበቶች ጋር
አያያዟቸው፤ 18የድሪዎቹን ሌሎች ጫፎች
ከፊት ካለው ከኤፉዱ የትከሻ ንጣዮች ጋር
በማገናኘት ከሁለቱ የወርቅ ፈርጦች ጋር
አያያዟቸው። 19ሁለት የወርቅ ቀለበቶችን
ሠርተው ከኤፉዱ ቀጥሎ ካሉት ከሌሎቹ
ሁለት የደረት ኪስ ጐኖች ጋር ከውስጠ
ኛው ጠርዝ ላይ አያያዟቸው። 20ከዚያም
ሁለት ተጨማሪ የወርቅ ቀለበቶችን ሠር
ተው ልክ ከኤፉዱ መታጠቂያ በላይ፣
ከመጋጠሚያው አጠገብ፣ ከኤፉዱ ፊት
ለፊት ካሉት ከትከሻ ንጣዮች ጋር አያያ
ዟቸው። 21እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳ
ዘዘው የደረት ኪሱ ከኤፉዱ ተነጥሎ ለብ
ቻው እንዳይንጠለጠል የደረት ኪሱን ቀለበ
ቶች ከመታጠቂያው ጋር በማገናኘት፣ ከኤ
ፉዱ ቀለበቶች ጋር በሰማያዊ ፈትል አሠ
ሯቸው።

ሌሎች የክህነት አልባሳት

39፥22-31 ተጓ ምብ - ዘፀ 28፥31-43

22የኤፉዱን ቀሚስ በሽማኔ ሥራ ሙሉ
በሙሉ ከሰማያዊ ጨርቅ ሠሩት፤ 23ይህም
እንደ ክሳዱ ቅድ ከቀሚሱ መካከል ላይ
አንገትጌʷ ነበረው፤ እንዳይተረተርም በዐንገ
ትጌው ዙሪያ ላይ ቅምቅማት ነበረው። 24በቀ
ሚሱ ጠርዝ ዙሪያ ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና
ከቀይ ማግ እንዲሁም በቀጭኑ ከተፈተለ በፍታ
ላይ ሮማኖቹን አደረጉ። 25ከንጹሕ ወርቅም
ሻኵራዎችን ሠሩ፤ እነዚህንም በሮማኖቹ መካ
ከል በጠርዙ ዙሪያ አደረጉ። 26እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ለአገልግሎት ይለበሱ
ዘንድ ሻኵራዎቹና ሮማኖቹ በቀሚሱ ጠርዝ
ዙሪያ ላይ ተሰባጥረው ይገኙ ነበር።

27ለአሮንና ለወንዶች ልጆቹ የሽማኔ ሥራ
የሆነውን ከቀጭን በፍታ ሸሚዞችን ሠሩ፤
28እንዲሁም ከቀጭን በፍታ ጥምጥምን፣ የሐር
ቆቦቹንና በቀጭኑ ከተፈተለም በፍታ ሱሪዎ
ችን ሠሩ። 29መታጠቂያው እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው በቀጭኑ ከተፈተለ
በፍታና ከሰማያዊ፣ ከሐምራዊና ከቀይ
ማግ፣ የጥልፍ ጠላፊ ሥራ ሆኖ የተሠራ
ነበረ።

30ከንጹሕ ወርቅ የተቀደሰውን አክሊል
ሰሌዳ ሠርተው፣ በማኅተም ላይ እንደ ተቀ
ረጸ ጽሑፍ፣ "ቅዱስ ለእግዚአብሔር (ያህዌ)"
የሚል ቀረጹበት፤ 31ከዚያም እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ከመጠምጠሚያው
ጋር ለማያያዝ ሰማያዊ ፈትል አሠሩበት።

ሙሴ የማደሪያውን ድንኳን መቈጣጠሩ

39፥32-41 ተጓ ምብ - ዘፀ 35፥10-19

32በዚህ መሠረት የማደሪያው ድንኳን፣
የመገናኛው ድንኳን ሥራ በሙሉ ተጠና
ቀቀ፤ እስራኤላውያን ልክ እግዚአብሔር
(ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ሁሉን ነገር ሠሩ።
33ከዚያም የማደሪያውን ድንኳን ወደ ሙሴ
አመጡት፤ እነዚህም ድንኳንና ዕቃዎቹን
ሁሉ፣ ማያያዣዎቹ፣ ክፈፎቹ፣ አግዳሚ
ዎቹ፣ ምሰሶዎቹና መቆሚያዎቹ፤ 34ቀይ
ከተነከረ የአውራ በግ ቆዳ የተሠራ መደረ
ቢያ፣ የለፋ የአቆስጣ ቆዳʳ መደረቢያና መከ
ለያ መጋረጃ፤ 35የምስክሩ ታቦት፣ ከመሎጊ
ያዎቹና ከስርየት መክደኛው ጋር፤ 36ጠረ
ጴዛው ከዕቃዎቹ ሁሉና ከኅብስተ ገጹ ጋር፤
37ከንጹሕ ወርቅ የሆነው መቅረዝ ከተደረ
ደሩት መብራቶችና ከዕቃዎቹ ሁሉ ጋር፣
የመብራቱም ዘይት፣ 38የወርቅ መሠዊያው፣
ቅብዐ ዘይቱ፣ መልካም መዐዛ ያለው ዕጣን
እንዲሁም የድንኳኑ መግቢያ መጋረጃ፣
39የናስ መሠዊያው ከናስ መጫሪያው፣ መሎ
ጊያዎቹና ዕቃዎቹ ሁሉ ጋር፣ የመታጠቢያው
ሳሕን ከነማስቀመጫው፣ 40የአደባባዩ መጋረ
ጃዎች ከምሰሶዎቹና ከመቆሚያዎቹ ጋር፣
የአደባባዩ መግቢያ መጋረጃ፣ ገመዶቹና የአ
ደባባዩ የድንኳን ካስማዎች፣ የማደሪያው፣
የመገናኛው ድንኳን ዕቃዎች ሁሉ፤ 41በመ
ቅደሱ ሲያገለግሉ የሚለበሱት የተፈተሉት
ቀሚሶች፣ ለካህኑ ለአሮን የተቀደሱት
ቀሚሶችና ወንዶች ልጆቹ ካህናት ሆነው ሲያ
ገለግሉ የሚያደርጓቸው ቀሚሶች ናቸው።

42እስራኤላውያን ልክ እግዚአብሔር (ያህዌ)
ሙሴን እንዳዘዘው ሥራውን ሁሉ አከና
ወኑ። 43ሙሴ ሥራውን አየ፤ ልክ እግዚአ
ብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው መሥራታቸውንም
ተመለከተ፤ ስለዚህ ባረካቸው።

°11 ወይም ላፒስ ላዙሊ
"13 ከእነዚህ የከበሩ ማዕድናት መካከል አንዳንዶቹ ማንነታቸው
አይታወቅም።
ʷ23 በዕብራይስጡ የዚህ ቃል ትርጒም በትክክል አይታወቅም።
ʳ34 ይህ የባሕር እንስሳ ነው።

39፥14 ራእ21፥12
39፥27 ዘሌ6፥10፤
8፥2
39፥28 ቍ31፤
ዘፀ28፥4፤ዘሌ8፥9፤
ኢሳ61፥10
39፥30 ኢሳ23፥18፤
ዘካ14፥20
39፥31 ቍ28
39፥32 ዘፀ25፥9
39፥33 ዘፀ25፥8-
40፤36፥8-38
39፥35 ዘፀ37፥1
39፥36 ዘፀ25፥23፡
30፤37፥10-16
39፥37 ዘፀ25፥6፡
31-39
39፥38 ዘፀ30፥
1-10፡22-32፡34-38፤
36፥35፤37፥25-29
39፥39 ዘፀ27፥1-8፤
30፥18፤38፥1-7
39፥40 ዘፀ27፥9-19
፤38፥9-20
39፥41 ቍ1
39፥42 ዘፀ25፥9
39፥43 ዘፍ31፥55፤
ዘፀ25፥9፤35፥10፤
ዘሌ9፥22፡23፤
ዘኍ 6፥23-27፤
ዘዳ21፥5፤
26፥15፤2ሳሙ6፥18፤
1ነገ8፥14፡55፤1ዜና
16፥2፤2ዜና30፥27

39፥30 *የተቀደሰውን አክሊል፤* በመጠምጠሚያው ላይ ያለው ቅጠል የተሰጠ ይፋዊ ስም ነው፤ (ይህ ስም በ28፥36-37 ላይ አልተጠቀሰም)።

39፥32 *ሥራ በሙሉ ተጠናቀቀ፤* እግዚአብሔር የሥነ ፍጥረት ሥራውን በጨረሰ ጊዜ የተናገረውን የሚያስታውስ ቃል ነው፤ (ዘፍ 2፥1-3 ይመ)።

39፥43 *ሙሴም ... ባረካቸው፤* እስራኤላውያን የመገናኛ

የማደሪያውን ድንኳን መትከል

40 ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) ሙሴን
አለው፤ 2"ማደሪያውን ይኸውም
የመገናኛውን ድንኳን በወሩ የመጀመሪያ
ቀን ትከለው፤ 3የምስክሩን ታቦት በውስጡ
አኑር፤ ታቦቱንም በመጋረጃው ጋርደው።
4ጠረጴዛውንም ወደ ውስጥ አምጥተህ ዕቃ
ዎቹን በላዩ ላይ አሰናዳ፤ ከዚያም መቅረ
ዙን አስገብተህ መብራቶቹን በቦታቸው አስ
ቀምጥ። 5የዕጣኑን የወርቅ መሠዊያ በምስ
ክሩ ታቦት ፊት ለፊት አስቀምጠው፤ ከማ
ደሪያውም መግቢያ ላይ መጋረጃውን አድርግ።
6"የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውን
በማደሪያው መግቢያ ፊት ለፊት፣ በመገ
ናኛው ድንኳን አስቀመጠው። 7የመታጠቢ
ያውን ሰን በመገናኛው ድንኳንና በመሠዊ
ያው መካከል አኑርበት፤ ውሃም አኑርበት።
8በዙሪያውም የአደባባዩን ቅጥር ትከል፤
መጋረጃውንም በአደባባዩ መግቢያ ላይ አድ
ርገው።
9"ቅብዐ ዘይቱን ወስደህ ማደሪያውንና
በውስጡ ያለውን ሁሉ ቅባ፤ እርሱንና ዕቃ
ውን ሁሉ ቀድስ፤ የተቀደሰም ይሆናል።
10ከዚያም የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያ
ውንና ዕቃዎቹን ሁሉ ቅባ፤ መሠዊያውን
ቀድስ እጅግም የተቀደሰ ይሆናል። 11የመ
ታጠቢያው ሰንና ማስቀመጫውን ቅባ፤
ቀድሳቸውም።
12"አሮንና ወንዶች ልጆቹን ወደ መገና
ኛው ድንኳን መግቢያ አምጥተህ በውሃ
እጠባቸው። 13ከዚያም አሮንን የተቀደሰውን
ልብስ አልብሰው፤ ካህን ሆኖ ያገለግለኝ
ዘንድ ቅባው፤ ቀድሰውም 14ወንዶች ልጆቹን
አምጥተህ ሸሚዝ አልብሳቸው። 15ካህናት
ሆነው ያገለግሉኝ ዘንድ ልክ አባታቸውን
እንደ ቀባህ ቅባቸው፤ መቀባታቸውም በሚ
መጡት ትውልዶች ሁሉ ለሚቀጥል ክህ
ነት ነው።" 16ሙሴ ሁሉንም ነገር ልክ
እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘዘው አደረገ።
17እንዲሁም በሁለተኛው ዓመት፣ የመ
ጀመሪያው ወር በገባ በመጀመሪያው ቀን
የማደሪያው ድንኳን ተተከለ። 18ሙሴ
የማደሪያውን ድንኳን በተከለ ጊዜ፣ መቆ
ሚያዎቹን በቦታቸው አኖረ፤ ወጋግራዎቹን
አቆመ አግዳሚዎቹን አስገባ፤ ምሰሶዎቹንም
ተከለ። 19ከዚያም እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘ
ዘው ድንኳኑን በማደሪያው ላይ፣ መደረቢ
ያውንም በድንኳኑ ላይ ዘረጋው።
20ምስክሩን ወስዶ በታቦቱ ውስጥ አስቀ
መጠው፤ መሎጊያዎቹንም ከታቦቱ ጋር
አያያዛቸው፤ የስርየት መክደኛውንም በላዩ
ላይ አደረገው። 21ከዚያም እግዚአብሔር
(ያህዌ) እንዳዘዘው ታቦቱን ወደ ማደሪያው ድን
ኳን አስገብቶ መከለያ መጋረጃውን ሰቀለ፤
የምስክሩንም ታቦት ጋረደው።
22ሙሴ ጠረጴዛውን በመገናኛው ድንኳን
ውስጥ፣ ከማደሪያው በስተ ሰሜን ከመጋረ
ጃው ውጭ አኖረው፤ 23እግዚአብሔር (ያህዌ)
እንዳዘዘውም ኅብስቱን በላዩ ላይ በእግዚ
አብሔር (ያህዌ) ፊት አኖረ።
24መቅረዙን በመገናኛው ድንኳን ውስጥ
ከጠረጴዛው ትይዩ ከማደሪያው ድንኳን
በስተ ደቡብ በኩል አኖረው፤ 25እግዚአብሔር
(ያህዌ) እንዳዘዘውም መብራቶቹን በእግዚአ
ብሔር (ያህዌ) ፊት አበራ።
26ሙሴ የወርቅ መሠዊያውን በመገና
ኛው ድንኳን ውስጥ ከመጋረጃው ፊት
ለፊት አኖረው፤ 27እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳ
ዘዘውም መልካም መዐዛ ያለውን ዕጣን አጠ
ነበት። 28ከዚያም መጋረጃውን በማደሪያው
ድንኳን መግቢያ ላይ ሰቀለው።
29የሚቃጠል መሥዋዕት መሠዊያውንም
በማደሪያው፣ በመገናኛው ድንኳን መግቢያ
ላይ አኖረው፤ እግዚአብሔር (ያህዌ) እንዳዘ
ዘውም የሚቃጠለውን መሥዋዕትና የእህ
ሉን መሥዋዕት በላዩ ላይ አቀረበ።
30የመታጠቢያውን ሰን በመገናኛው ድን
ኳንና በመሠዊያው መካከል አስቀመጠ፤
ለመታጠቢያም ውሃ አደረገበት፤ 31ሙሴና
አሮን፣ ወንዶች ልጆቹም እጆቻቸውንና
እግሮቻቸውን ይታጠቡበት ነበር። 32እግዚ
አብሔር (ያህዌ) ሙሴን እንዳዘዘው ወደ መገ
ናኛው ድንኳን በገቡና ወደ መሠዊያው
በቀረቡ ቍጥር ይታጠቡ ነበር።
33ከዚያም ሙሴ በማደሪያውና በመሠዊ
ያው ዙሪያ አደባባዩን ተከለ፤ በአደባባዩም
መግቢያ ላይ መጋረጃውን ሰቀለ፤ እንደዚህ
አድርጎ ሙሴ ሥራውን ፈጸመ።

የእግዚአብሔር (ያህዌ) ክብር

34ከዚያም ደመናው የመገናኛውን ድን
ኳን ሸፈነ፤ የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ክብር
ማደሪያውን ሞላ። 35ደመናው በላዩ ላይ
ስለነበረና የእግዚአብሔርም (ያህዌ) ክብር ማደ
ሪያውን ስለሞላው፣ ሙሴ ወደ መገናኛው

40፥2 ቍ17:34: 35፤ዘፀ12፥2፤26፥30፤ ዘሌ1፥1፤3፥2፤6፥26፤ 9፥23፤16፥16፤ ዘኍ1፥1፤7፥89፤9፥1፤ 11፥16፤17፥4፤20፥6፤ ኢሱ18፥1፤19፥51፤ ኤር7፥12
40፥3 ዘፀ26፥33
40፥4 ዘፀ25፥23: 30:31
40፥5 ዘፀ30፥1
40፥6 ዘፀ27፥1፤ 2ነገ16፥14፤2ዜና4፥1
40፥7 ዘፀ30፥18
40፥8 ዘፀ27፥9
40፥9 ዘፀ30፥26፤ ዘኍ7፥1
40፥10 ዘፀ29፥36
40፥12 ዘፀ29፥4፤ 30፥19፤ዘኍ8፥9
40፥13 ዘፀ28፥41፤ ዘሌ8፥12
40፥14 ዘፀ28፥40፤ ዘሌ10፥5
40፥15 ዘፀ29፥9
40፥16 ዘፍ6፥22
40፥17 ቍ2፤ ዘኍ7፥1
40፥18 ዘፀ36፥20-34፤2ዜና1፥3
40፥19 ዘፍ 6፥22፤ዘፀ36፥19
40፥20 ዘፀ16፥34፤ 25፥21፤17-22፤ 26፥34፤31፥7፤ ዕብ9፥4
40፥21 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ26፥33
40፥22 ዘፀ25፥23
40፥23 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ25፥30፤ ዘሌ24፥5-8፤
40፥24 ዘፀ25፥31
40፥25 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ37፥23
40፥26 ዘፀ30፥1
40፥27 ዘፍ6፥22
40፥28 ዘፀ26፥36
40፥29 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ20፥24፤29፥38-42
40፥30 ቍ7፤ዘፀ 30፥18
40፥31 ዘፀ30፥ 19-21
40፥32 ዘፍ6፥22፤ ዘፀ30፥20
40፥33 ዘፀ27፥9: 16፤38፥9-20
40፥34 ዘፀ16፥7፤ 19፥16፤ዘሌ16፥2፤ ዘኍ9፥15-23፤ 1ነገ8፥12፤2ዜና5፥13 ኢሳ6፥4፤ ሕዝ10፥4፤ዮሐ1፥14፤ 12፥41፤ራእ15፥8
40፥35 ዘፀ16፥10፤ 1ነገ8፥11፤2ዜና5፥ 13-14፤7፥2

ውን ድንኳንና ዕቃዎቹን ለመሥራት ስጦታዎቻቸውን፣ ጊዜአቸውንና ጒልበታቸውን በታማኝነት ስለሰጡ ተባረኩ፤ ለእግዚአብሔር አገልግሎት ታማኝ ሆኖ መገኘት መለኮታዊ በረከትን ያስገኛል።

40፥2 *በወሩ መጀመሪያ ቀን፤* የፋሲካ በዓል ከተከበረ ከአንድ ዓመት በኋላ የመገናኛው ድንኳን ተተከለ።

40፥16 *ሙሴም … እግዚአብሔር እንዳዘዘው አደረገ፤* የሙሴ እግዚአብሔርን መታዘዝ የዘጸአት መጽሐፍ የመጨረሻው ምዕራፍ ዋና ሐሳብ ነው፤ (ቍ 19:21:23:25:27:29:32 ይመ)። የመገናኛውን ድንኳን ለመሥራት አስፈላጊ የሆነውን ነገር ሁሉ ያቀረበው ሕዝቡ ቢሆንም፣ ድንኳኑን ለመትከልና ጌታም እንዲያድርበት ለማዘጋጀት ሥልጣን የተሰጠው ግን ለእግዚአብሔር ባሪያ ለሙሴ ነው።

40፥33 *ሙሴ ሥራውን ፈጸመ፤* የ39፥32 ማብ ይመ።

40፥34፤ የእግዚአብሔር ክብር በመገናኛው ድንኳን ላይ እንደ ደመና በረበበና ድንኳኑንም በሞላው ጊዜ፣ እግዚአብሔር በሕዝቡ ታሪክ ውስጥ የሚሠራው ታላቅ ሥራ ለእስራኤል ሕዝብ ከግብፅ መውጣት እንደ ጥላ በሆነው በሙሴ መወለድና በዐባይ ወንዝ መውጣት ከመጨረሻው ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደረሰ። ከዚህ በኋላ እስራኤላውያን ምድረ በዳውንና ታሪክን እያቋረጡ በመካከላቸው አድሮ መንገዳቸውን በሚያቀናው ጌታ እየተመሩ ፊታቸውን ወደ ተስፋዪቱ ምድር አቀኑ።

ድንኳን መግባት አልቻለም።
[36]በእስራኤላውያን ጕዞ ሁሉ ደመናው
ከማደሪያው ላይ በተነሣ ጊዜ፣ ይጓዙ ነበር፤
[37]ደመናው ካልተነሣ ግን፣ እስከሚነሣበት
ቀን ድረስ አይጓዙም ነበር። [38]ስለዚህ በጕዞ
አቸው ሁሉ ወቅት፣ በእስራኤል ቤት ፊት
ሁሉ የእግዚአብሔር (ያህዌ) ደመና በቀን ከማ
ደሪያው በላይ፣ በሌሊትም እሳቱ በደመ
ናው ውስጥ ነበር።

40፥36 ዘኍ9፥17-23፤10፥13
40፥38 ዘፀ13፥21፤ 1ቆሮ10፥1

40፥38 የ13፥21 ማብ ይመ። *በእስራኤል ቤት፤* ሕዝቡ እንደ አንድ ትልቅ ቤተ ሰብ መታየቱን የሚያሳይ አባባል ነው።